

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΑΞΕΙΣ Ε - ΣΤ

ΕΧΟΥΝΤΟΣ
ΕΝΘΟΥΤΗΣ
ΧΟΣΠΟΣ
ΠΗΛΑΡΙ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
822

9 69 ΠΔΒ
φούντα (Ζωάννης)

Σ 69 ΤΔΒ
(ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΑ)

ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

Φούντας Ιωάννης

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΚΑΙ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Διά τούς μαθητάς τῶν Ε' και ΣΤ' τάξεων
τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου

ΕΧΘΑΙΗΘΕ
ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ
ΚΟΣΜΟΣ
ΠΡΟΗΡΟΤΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΑΝΣ

ΕΔΕΦΗΛΕΤΟ

Ιω. Κόσμος

05. April 1952 2548 του Ετους 1952

ΣΧΟΛΙΚΟΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ Α.Ε.
ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ 67 • ΑΘΗΝΑΙ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
822

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΘΟΓΤΟΛΟΓΙΚΟΝ

Λόγος

Παραδείγματα :

Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ὑπακούουν εἰς τὰς ἐντολάς του.

Ὁ μαθητὴς θὰ ᾔτο καλύτερος, ἐὰν ᾔτο περισσότερον ἐπιμελής.

1. Οἱ ἄνθρωποι συνεννοοῦνται μεταξύ των μετὸν λόγον.

2. Ὁ λόγος εἶναι προφορικός καὶ γραπτός. Ὅταν ὁμιλοῦμεν ἔχομεν τὸν προφορικὸν λόγον, ὅταν γράφωμεν ἔχομεν τὸν γραπτὸν λόγον.

3. Μετὸν λόγον φανερώνομεν τὰς σκέψεις μας, διατυπώνομεν τὰς ἰδέας μας καὶ ἐκφράζομεν τὰ αἰσθήματά μας.

Πρότασις

Παραδείγματα :

Παίζω.

Ὁ μαθητὴς γράφει.

Ὁ Πέτρος ἀγαπᾷ τὸ ποδόσφαιρον.

1. Ὁ λόγος ὁ ὅποιος φανερώνει μόνον μίαν ἀπλήν σκέψιν ἢ μίαν ἀπλήν ἰδέαν ἢ μίαν ἀπλήν ἐπιθυμίαν λέγεται πρότασις.

Λέξεις — Συλλαβαί — Φθόγγοι

Ἡ πρότασις ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν, δύο ἢ καὶ περισσότερας λέξεις.

2. Ἡ λέξις χωρίζεται εἰς μικρότερα μέρη. Τὰ μέρη αὐτὰ δύνανται ν' ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν, δύο, ἢ καὶ τρία σύμφωνα μετ' ἓν φωνῆν ἢ δίφθογγον καὶ λέγονται συλλαβαί.

3. Κάθε συλλαβὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἢ περισσότερας φωνάς. Αἱ φωναὶ αὐταὶ λέγονται φθόγγοι. Ἡ λέξις ελα γίνεται ἀπὸ τοὺς φθόγγους ε, λ, α. Τὰ γραπτὰ σημεῖα ε.λ.α. τὰ ὅποια παριστάνουν τοὺς φθόγγους λέγονται γράμματα.

4. Τὰ γράμματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24.

α) Μικρά: α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω.

β) Κεφαλαία : **Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.**

5. Τὰ 24 γράμματα παριστάνουν γραπτῶς τοὺς στοιχειώδεις φθόγγους τῆς γλώσσης μας καὶ τὰ ὀνομάζομεν Ἑλληνικὸν Ἀλφάβητον.

6. Μὲ κεφαλαῖον γράμμα γράφομεν : α) Τὸ πρῶτον γράμμα τῶν κυρίων ὀνομάτων, τῶν πατρωνυμικῶν καὶ τῶν Ἑθνικῶν. β) Τὸ πρῶτον γράμμα τῶν λέξεων εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου.

***Άσκησης 1** - Γράψατε ἀνά τρία ὀνόματα ἀνθρώπων, πόλεων, ὀρέων ποταμῶν, χωριῶν, θαλασσῶν, Ἑθνῶν, μηνῶν, ἡμερῶν.

Διαίρεσις τῶν γραμμάτων

1. Τὰ 24 γράμματα διαιροῦνται εἰς δύο : Φωνήεντα καὶ σύμφωνα.

α) Τὰ φωνήεντα εἶναι ἑπτὰ : **α, ε, η, ι, ο, υ, ω.**

Λέγονται φωνήεντα διότι μόνα τῶν ἀποτελοῦν συλλαβὴν καὶ προφέρονται μὲ δυνατόν φωνήν.

β) Τὰ σύμφωνα εἶναι 17 : **β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ.** Λέγονται σύμφωνα διότι δὲν ἔχουν μόνα τῶν δυνατῆν φωνήν, παρὰ ὅταν προφέρονται μαζί μὲ ἄλλα φωνήεντα.

2. Ἀπὸ τὰ ἑπτὰ φωνήεντα :

α) Τὰ μὲν **ε** καὶ **ο** λέγονται βραχέα.

β) Τὰ **η** καὶ **ω** λέγονται μακρά.

γ) Τὰ δὲ **α, ι, υ** λέγονται δίχρονα·

διότι ἄλλοτε μὲν λαμβάνονται ὡς βραχέα καὶ ἄλλοτε ὡς μακρά.

ΣΗΜ. Ὄταν τὸ δίχρονον φωνήεν μῆς συλλαβῆς εἶναι βραχὺ γράφομεν ὑπεράνω αὐτοῦ τὸ σημεῖον $\bar{\quad}$, ὅταν εἶναι μακρὸν γράφομεν ὑπεράνω αὐτοῦ τὸ σημεῖον $\acute{\quad}$. π.χ. πῆχυς, σῶμα, ψυχή.

3. Ἀπὸ τὰ 17 σύμφωνα :

α) Τὰ **κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ** λέγονται **ἄφωνα**, διότι δὲν ἔχουν φωνήν.

β) Τὰ **λ, μ, ν, ρ, σ**, λέγονται **ἡμίφωνα**, διότι ἔχουν ἀδύνατον φωνήν.

γ) Τὰ **ζ, ξ, ψ**, λέγονται **διπλά**, διότι γίνονται ἀπὸ τὴν ἑνωσὶ δύο συμφώνων. Τὸ **ζ** ἐκ τοῦ **δ+σ**.

Τὸ **ξ** ἐκ τοῦ **κ+σ** ἢ **γ+σ** ἢ **χ+σ**. Τὸ **ψ** ἐκ τοῦ **π+σ** ἢ **β+σ** ἢ **φ+σ**.

4. Τὰ ἄφωνα σύμφωνα διαιροῦνται εἰς τρία κατὰ τὸ φωνητικὸν ὄργανον μὲ τὸ ὁποῖον κυρίως προφέρονται.

α) Ὅσα προφέρονται μὲ τὸν οὐρανίσκον (λάρυγγα) λέγονται οὐρανισκόφωνα. Ταῦτα εἶναι : τὰ **κ, γ, χ**.

β) Ὅσα προφέρονται μὲ τὰ χεῖλη λέγονται χειλόφωνα. Ταῦτα εἶναι : τὰ π, β, φ.

γ) Ὅσα προφέρονται μὲ τοὺς ὀδόντας λέγονται ὀδοντόφωνα. Ταῦτα εἶναι : τὰ τ, δ, θ.

5. Τὰ ἄφωνα σύμφωνα μὲ τὴν δύναμιν τῆς πνοῆς, ἢ ὅποια παράγεται κατὰ τὴν ἐκφώνησιν λέγονται : Τὰ κ, π, τ, ψιλὰ. Τὰ β, γ, δ, μέσα καὶ τὰ χ, φ, θ, δασέα.

6. Τὰ ἡμίφωνα διαιροῦνται εἰς :

α) Τὰ ὑγρά λ, ρ. β) Τὰ ἔνρινα μ, ν. γ) Τὸ συριστικὸν σ.

ΠΙΝΑΞ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διαιρέσεις φωνηέντων

βραχέα	ε, ο
μακρά	η, ω
δίχρονα	α, ι, υ

Διαιρέσεις συμφώνων

9 ἄφωνα	κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ
5 ἡμίφωνα	λ, μ, ν, ρ, σ
3 διπλᾶ	ζ, ξ, ψ

Ὑποδιαιρέσεις ἀφώνων

	ψιλὰ	μέσα	δασέα
οὐρανικά	κ	γ	χ
χειλικά	π	β	φ
ὀδοντικά	τ	δ	θ

Ὑποδιαιρέσεις ἡμιφώνων

Δίφθογγοι

ὑγρά λ, ρ	αι, ει, οι	α, ω
ἐνρινα μ, ν	αυ, ευ, ου	η
συριστικὸν σ	ηυ, υι	
	Κύριαι	καταχρηστικαὶ

ΣΗΜ. Τὸ σ ὅταν τίθεται ἐμπροσθεν τῶν γραμμάτων γ, β, δ, μ καὶ ν, προφέρεται ὡς ζ, π.χ. σβήνω, σμήνος, προσχέωσις, εἰσδύω.

Δίφθογοι

Οίκια, αὐλή, εὐχή, οὐρανός, αἷμα, εἶσδος, υἱός.

1. Δύο φωνήεντα ὅταν προφέρονται μὲ μίαν φωνήν καὶ ἀποτελοῦν μίαν συλλαβὴν λέγονται δίφθογοι.

2. Αἱ δίφθογοι εἶναι δύο εἰδῶν: **Κύριαι** καὶ **καταχρηστικάι**. Αἱ κύριαι εἶναι ὀκτώ: **αι, ει, οι, αυ, ευ, ου, ηυ, υι**.

Αἱ καταχρηστικάι εἶναι τρεῖς: **α, η, ψ**.

3. Ὁ τόνος καὶ τὸ πνεῦμα τίθενται εἰς τὸ δεύτερον φωνῆεν τῆς δίφθογου.

4. Αἱ δίφθογοι εἶναι ὅλαι μακραὶ ἐκτὸς τῆς **αι** καὶ **οι** αἱ ὅποια, ὅταν εἶναι εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως ἄνευ τελικοῦ **ς**, λογίζονται ὡς πρὸς τὸν τονισμόν βραχεῖαι.

5. Εἰς πολλὰς λέξεις τὸ **ι** καὶ **υ** τῶν δίφθογων προφέρονται χωριστὰ καὶ δὲν ἀποτελοῦν δίφθογον. Τότε πρὸς διάκρισιν λαμβάνουν δύο στιγμάς(··), αἱ ὅποια καλοῦνται διαλυτικὰ σημεῖα· π.χ. αὔπνος.

ΣΗΜ. Αἱ δίφθογοι, **αυ, ευ** καὶ **ηυ** προφέρονται εἰς ἄλλας λέξεις **αβ, εβ, και ηβ** καὶ εἰς ἄλλας **αφ, εφ** καὶ **ηφ**. Ὅταν εἶναι ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ἄφωνα **κ, π, τ, χ, φ, θ**, ἀπὸ τὸ **σ** καὶ ἀπὸ τὰ διπλᾶ, **ξ, ψ** προφέρονται ὡς **αφ, εφ, ηφ**, π.χ. εὐκόλος, εὐπόρος, εὐτυχής, εὐθύς, εὐξείνος, εὐμυχος. Ὅταν εἶναι ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα εὐμφωνα προφέρονται ὡς **αβ, εβ** καὶ **ηβ**, π.χ. εὐγενής, Εὐβοία, Εὐρώπη.

* Ἀσκήσις 2.— Γράψατε 10 λέξεις, αἱ ὅποια νὰ περιέχουν τὰς κυρίας δίφθογους.

Συλλαβαί

Λέι-γω, νέ-ος, τοῖ-χος, οὐ-ρα-νός.

πα-ρά-θυ-ρον, σι-δη-ρό-δρο-μος.

1. Ἡ λέξις χωρίζεται εἰς μικρότερα μέρη. Τὰ μικρότερα αὐτὰ μέρη δύνανται ν' ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἓν, δύο ἢ καὶ τρία σύμφωνα, μὲ ἓν φωνῆεν ἢ δίφθογον καὶ λέγονται **συλλαβαί**.

2. Αἱ λέξεις ἀνάλογα μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν λέγονται:

α) **Μονοσύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν μίαν μόνον συλλαβὴν· π.χ. φῶς, νοῦς.

β) **Δισύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν δύο συλλαβάς· π.χ. μῆ-λον, παί-ζω.

γ) **Τρισύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν τρεῖς συλλαβάς· π.χ. θά-λασ-σα θρα-νί-ον.

δ) **Πολυσύλλαβοι**, ὅταν ἔχουν περισσοτέρας ἀπὸ τρεῖς· π.χ. νο-σο-κο-μεῖ-ον, σι-δη-ρό-δρο-μος.

3. Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται **λήγουσα**. Ἡ συλλαβὴ τῆς λέξεως ἡ ὁποία εἶναι ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν λήγουσαν λέγεται **παραλήγουσα**. Καὶ ἡ συλλαβὴ ἡ ὁποία εἶναι ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν παραλήγουσαν λέγεται **προπαραλήγουσα**.

Μα — **θη** — **τῆς**
 προπαραλήγουσα παραλήγουσα λήγουσα

ΓΥΜΝΑΣΜΑ 3.— Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας ἀπὸ τὸ μάθημα τῆς ἀναγνώσεως 5 λέξεις μονοσυλλαβούς, 5 δισυλλαβούς, 5 τρισυλλαβούς καὶ 5 πολυσυλλαβούς κατὰ τὸ παρακάτω ὑπόδειγμα :

Μονοσύλλαβοι	Δισύλλαβοι	Τρισύλλαβοι	Πολυσύλλαβοι

Σ υ λ λ α β ι σ μ ό ς

'Ο Ἄλ-χι-βι-ά-δης εἶ-ναι ἐ-πι-με-λής.

1. Ὁ χωρισμὸς τῶν λέξεων εἰς συλλαβὰς λέγεται **συλλαβισμὸς**. Ὁ συλλαβισμὸς γίνεται κατὰ τοὺς ἐξῆς κανόνας.

Παράδειγμα :

Λό-γος, οὐ-ρα-νός, πό-λε-μος.

α) Ὄταν ἓνα σύμφωνον εὐρίσκεται μεταξύ δύο φωνηέντων ἢ διφθόγγων, συλλαβίζεται μὲ τὸ ἀμέσως ἐπόμενον φωνῆεν.

Παράδειγμα :

Πέ-τρα (τρέχω), βι-βλί-ον (βλέπω), κρύ-πτω (πρωχός), ἄρ-τος, ἄν-θος, ἄρ-χή, καρ-πός.

β). Ὄταν δύο σύμφωνα εὐρίσκονται μεταξύ δύο φωνηέντων καὶ ὑπάρχει λέξις ἑλληνικὴ ν' ἀρχίζῃ ἀπὸ τὰ σύμφωνα αὐτά, συλλαβίζονται μὲ τὸ δεύτερον φωνῆεν, ἄλλως χωρίζονται.

Παράδειγμα :

ἐ-χθρός (χθές), ἀ-στρα-πὴ (στρέφω), ἄ-στρον (στρατός), αἰ-σχρὸς (σχέδιον) ἄν-θρω-πος, ἄρ-κτος, ἄν-θραξ, Ἄν-δρέ-ας.

γ) Ὄταν τρία σύμφωνα εὐρίσκονται μεταξύ δύο φωνηέντων καὶ ὑπάρχει λέξις ἑλληνικὴ ν' ἀρχίζῃ ἀπὸ τὰ τρία αὐτά σύμφωνα ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα, συλλαβίζονται μὲ τὸ δεύτερον φωνῆεν. Ἐὰν ὁμοῦ δὲν ὑπάρχῃ, τότε χωρίζονται καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μὲ τὸ πρῶτον φωνῆεν, τὰ δὲ δύο ἄλλα μὲ τὸ δεύτερον φωνῆεν.

Παράδειγμα : φά-την, δά-φνη, πρᾶ-γμα, τά-γμα.

δ) Όταν πρὸ τοῦ **μ** ἢ **ν** ὑπάρχη σύμφωνον ἄφωνον (**γμ, θμ, τν, φν**), τότε συλλαβίζονται μὲ τὸ δεύτερον φωνῆεν.

Παράδειγμα : γράμ-μα, ἄλ-λος, ἄγ-γε-λος, Ἐκ-κλη-σί-α.

ε) Δύο ὅμοια σύμφωνα χωρίζονται καὶ τὸ μὲν πρῶτον σύμφωνον συλλαβίζεται μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν, τὸ δὲ δεύτερον μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆεν.

Παράδειγμα : Εἶσ-ο-δος, σύν-τρο-φος, σύν-οι-κος, ἐκ-λέ-γω.

Αἱ σύνθετοι λέξεις χωρίζονται εἰς τὰ μέρη ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται.

Παράδειγμα : Κά-θο-δος (κατὰ ὁδὸς) πα-ρέ-χω (παρὰ ἔχω).

στ) Τὸ σύμφωνον τὸ ὁποῖον μένει μετὰ τὴν ἔκθλιψιν συλλαβίζεται μὲ τὸ ἀκόλουθον φωνῆεν.

Σημ. Τὰ συμπλέγματα **μπ** καὶ **γκ** χωρίζονται, διότι τὸ πρῶτον γράμμα προφέρεται ὡς ἔνρινον **ν**. Π.χ. ἄγ-κυρα, ἄγ-κιστρον.

Ἄσκησις 3. Χωρίσατε τὰς παρακάτω λέξεις εἰς συλλαβάς.

Ἄγιος, ἄγγελος, ἄρρωστος, ἄνθρωπος, θερμός, πυκνός, καπνός, σταθμός, ἀτμός, ἰσθμός, ἐχθρός, πορθμός, γραμμή, ἀστραπή, ἐκδρομή, ἀγκάλη, ἐγκοπή, ἄρθρον, μέτρον, δένδρον, ὄρθιος, ἔμπορος ἔνορκος, εἴσοδος, σύντροφος, σύνοικος, ἐκθέτω, κατέχω, εἰσφέρω.

Ἄσκησις 4. ὅσαι λέξεις ἔχουν ὑπογραμμισθῆν νὰ χωρισθοῦν εἰς συλλαβάς.

Ὁ ὕπνος εἶναι γλυκὺς. **Αἱ ἀκτῖνες** εἶναι θερμαί. Ὁ θεὸς ἐπλασεν τὸν **κόσμον** ἐκ τοῦ μηδενός . . . ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη ἐν **φάτνῃ**. Ἡ **ἄρκτος** ἀναβαίνει ἐπὶ τῶν **δένδρων** καὶ τρώγει τοὺς **καρπούς**. Εἰς τοὺς **ἀρχαίους** ἀγῶνας ἐδίδοντο ὡς βραβεῖα **στέφανοι** ἐκ **δάφνης**. Ὁ **Ἡρακλῆς** ἦτο υἱὸς τοῦ **Διὸς** καὶ τῆς **Ἄλκμης**. Ἡ ψυχὴ εἶναι αὐλὸς ἐνῶ τὸ σῶμα εἶναι **φθαρτόν**.

Χ ρ ό ν ο ς τ ῶ ν σ υ λ λ α β ῶ ν

Παράδειγμα : νέ-ος, λό-φος, λό-γος, σο-φός, δρο-σε-ρός.

1. Ἡ συλλαβὴ ἢ ὁποῖα ἔχει βραχὺ φωνῆεν (**ε-ο**) λέγεται **βρά-χεῖα συλλαβὴ**.

Παράδειγμα :

φω-νή, χε-λώ-νη, ζώ-νη, φοι-τη-τής, ναύ-της.

2. Ἡ συλλαβὴ ἢ ὁποῖα ἔχει μακρὸν φωνῆεν (**η-ω**) ἢ δίφθογγον λέγεται **φύσει μακρὰ συλλαβή**.

Παράδειγμα :

τρά-πε-ζα, τό-ξον, ἐ-χθρός, κό-σμος.

3. Ἡ συλλαβὴ ἢ ὁποῖα ἔχει βραχὺ φωνῆεν καὶ κατόπιν αὐτοῦ ἀκολουθοῦν δύο ἢ τρία σύμφωνα ἢ ἓν διπλοῦν, λέγεται **θέσει μακρὰ**.

Ἄσκησης 5.—Ἀντιγράψατε τὰς παρακάτω λέξεις καὶ θέσατε εἰς κάθε βραχίαν συλλαβὴν ὑποκάτω, τὸ βραχὺ σημεῖον \sim καὶ εἰς κάθε φύσει ἢ θέσει μακρὰν συλλαβὴν τὸ μακρὸ σημεῖον —.

λέ-γω, θέ-λω, τρέ-χω, σο-φός, ἰ-ε-ρός, αὐ-ρα-νός, ἦ-χος, τοῦ-χος, κῆ-πος, αὐ-γή, αὐ-λή, εὐ-χή, μέ-τρον, ἔρ-γον, τό-ξον, ἐ-χθρός, νε-κρός, ἔν-δο-ξος.

Πνεύματα

Εὐκολός, αὔριον, Ὀλυμπος, ὑγεία.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, ἕκτος τοῦ τόνου, λαμβάνουν εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ ἓν ἄλλο σημεῖον. Τὸ σημεῖον αὐτὸ λέγεται **πνεῦμα**.

2. Τὰ πνεύματα εἶναι δύο : ἡ **ψιλὴ** (΄) καὶ ἡ **δασεῖα** (΅).

3. Εἰς τὰς κυρίας διφθόγγους οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα τίθενται εἰς τὸ δεῦτερον φωνῆεν· π.χ. εὐπορος, εἰσοδος.

4. Αἱ περισσότεραι λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, δέχονται ψιλὴν.

5. **Δασεῖαν λαμβάνουν :**

α) Ὅλαι αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ **υ**· π.χ. ὑγεία, ὕδωρ.
β) Τὰ ἄρθρα **ὀ, ἠ οἰ, αἰ**.
γ) Τὰ ὀριθητικά, **εἰς ἔν, ἐξ, ἑπτὰ, ἔνδεκα** καὶ τὰ παράγωγα αὐτῶν· π.χ. ἕκτος, ἑβδομος, ἑκατόν.

δ) Αἱ ἀντωνυμῖαι αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ **ε, η, ο**· π.χ. ἡμεῖς, ἡμέτερος, ἕτερος, ἕκαστος, ἑαυτοῦ οἶος, ὁποῖος, ὅσος, ὁπόσος, ὅστις, ὅδε. Ἐξαιροῦνται αἱ ἀντωνυμῖαι : Ἐγὼ-ἐμοῦ, ἐκεῖνος, οὐδεῖς.

ε) Ὅλοι οἱ σύνδεσμοι οἱ ὁποῖοι ἀρχίζουν ἀπὸ **ο ἢ ω**, (πλὴν τῶν οὔτε, οὐδέ)· π.χ. ὄτε, ὄποτε, ὄταν, ὄπότε, ὄτι, ὄμως, ὄπως, ὄς, ὄστε, ὄσπερ.

στ) Αἱ ἀκόλουθοι λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν :

Ἀπὸ α : Ἄβρος, ἅγιος, ἄγνός· Ἄδης, ἄλυσις, ἄδρός.

Αἶμα, Αἶμος, Ἄλικαρνασσός· ἄλμα, ἄλωσις, ἄρμός.

‘Αλώνιον, ἄλας, ἄλμυρός· ‘Αλώνησος, ἄρμα, ἀπαλός.
 ‘Αμιλλα, ἀρπάζω, ἀρμονία· ἄμαξα, ἀπλώνω, ἄμαρτια.
 ‘Αλιάκμων, ἀφή, ἀψίθυρος, ἀψίς· ἀπτομαι, ἀπλοῦς καὶ
 ἀψίκορος, ἀψίς.

- ‘Από ε: “Εδρα, ἐδῶλιον, ‘Εβραῖος· “Εβρος, ἔτοιμος, ἐταῖρος.
 “Ελλη, ‘Ελένη, ‘Ερμῆς· “Εκτωρ, ‘Εκάβη, ἐξῆς.
 “Ερτώ, ἐσπέρα, ἔλκος· ἔλιξ, ἐνώνω, ἔλος.
 ‘Ελλάς, ‘Ελικών, ἐορτή· εἰρμός, ἐλκύω, εἰρκτή.
 ‘Ερμιόνη, ἐρμηνεύω, ἐταιρεία· εὐρίσκομαι, ἔπομαι, ἐστία.
- ‘Από η: “Ηβη, ἡγεμών, ἡλικία· ἦπαρ, ἡνίοχος, ἡνία.
 “Ηδονή, ἡμισυς, ἡμερος· “Ηρακλῆς, “Ηρόδοτος, “Ηφαιστος.
 “Ηρα, ἦρως, “Ησιόδος, ἦλιος· ἦλος, ἦττα, ἡμέρα, ἦσυχος.
- ‘Από ι: ‘Ιδρύω, ἱερεύς, ἱερὸς ἱκετεύω, ἱέραξ, ἰδρώς.
 “Ιππος, “Ιπποκράτης, ἰστός· ἵπταμαι, ἰστίον, ἱκανός.
 ‘Ιπτίας, “Ιππόλυτος, ἱλαρός, ἱστορία· ἱμάτιον, ἱλεως,
 ‘Ιερουσαλήμ, ἱστορία.
- ‘Από ο: “Ομοιοι, ὀμίχλη, ὀδηγός· ὀμιλος, ὀρίζω, ὀμαλός.
 “Ορος, ὄρμος, ὄσιος, ὄρμη· ὄρκος, ὄλμος, ὄπλον καὶ ὀπλή.
 “Οθεν, ὄρασις, ὀδός καὶ ὀμιλία· “Ομηρος, ὀμοῦ, ὀμάς καὶ
 ‘Ολλανδία.
- ‘Από ω: ὦρα, ὦριμος, ὦραῖος.

‘Ασκησις 6. Θέσατε τόνους καὶ πνεύματα εἰς τὰς παρακάτω λέξεις :

Το ὕδωρ της θαλάσσης εἶναι ἄλμυρον. Ἡ ἑκτη τάξις εἶχει εβδομηκοντα μαθητας. Τα φρουτα πρέπει νὰ τρωγονται ὠριμα. — Ἡ Ἐκαβη ἦτο μητέρα του Ἐκτορος. Ἡ Ἡρα, ὁ Ἡφαιστος καὶ ὁ Ἑρμης ἦσαν θεοὶ των ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἀφορμὴ του Τρωκίου πολέμου ἦτο ἡ ἀρπαγὴ της ὠραίας Ἐλενης. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐδῶσαν ὄρκον ἱερὸν νὰ παρουν τὰ ὄπλα καὶ νὰ πολεμησουν σαν ἡρωεὺς χυνοντες τὸ αἷμα των διὰ τὴν τιμὴν της Ἑλλάδος. Ὁλὴ ἡ ἱστορία της Ἑλληνικῆς Ἐπιαναστασεως εἶναι γεματὴ ἀπο ἡρωϊσμοὺς. Ὁ Αἶμος εἶναι ὄρος της Βαλκανικῆς χερσονησου. Ἡ ἄρματοδρομία ἦτο ἀγωνισμὸς των ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡλθεσ καταποιν ἐορτης. Ἐκαστος ἀνθρώπος εἶχει τὰ ἐλαττωματα του. —

Τ ό ν ο ι

Παράδειγμα :

δρό-μος, κῆ-πος, ἄν-θρω-πος

1. Εἰς κάθε λέξιν, ἡ ὁποία ἔχει δύο τουλάχιστον συλλαβάς, ἡ μία προφέρεται δυνατωτέρον ἀπὸ τὰς ἄλλας καὶ λέγεται τονιζομένη συλλαβή. Ὑπεράνω τῆς τονιζομένης συλλαβῆς θέτομεν ἔν σημεῖον. Τὸ σημεῖον αὐτὸ λέγεται **τόνος**.

Παράδειγμα :

Ὁ καλὸς μαθητῆς εἶναι φρόνιμος.

2. Οἱ τόνοι εἶναι τρεῖς **ὀξεῖα** (´), **βαρεῖα** (˘) καὶ **περισπωμένη** (˜).

Παράδειγμα :

Ἡ μαθήτρια γράφει τὸ μάθημά της.

3. Ἡ ὀξεῖα τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν, εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

Παράδειγμα :

ὁ ἀγαθὸς χωρικός. Τὸ πονηρὸν παιδίον.
ἀλλά : Τὸ καλὸν μου τὸ βιβλίον.

4. Ἡ βαρεῖα τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆς ὀξεῖας, ὅταν δὲν ἀκολουθῆ σημεῖον στίξεως ἢ ὅταν ἡ λέξις ἡ ὁποία ἀκολουθῆ δὲν ἐγκλίνεται.

Παράδειγμα :

ἀγαπῶ, κῆπος, πολεμῶ, σχολεῖον.

5. Ἡ περισπωμένη τίθεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ εἰς τὴν παραλήγουσαν.

6. Ἡ λέξις ἀνάλογα μὲ τὴν θέσιν καὶ τὸ εἶδος τοῦ τόνου λέγεται:
α) **Ὁξύτονος**, ὅταν ἔχη εἰς τὴν λήγουσαν ὀξεῖαν ἢ βαρεῖαν· π.χ. ὁ σοφός, ὁ οὐρανός, ὁ καλὸς μαθητής.

β) **Παροξύτονος**, ὅταν ἔχη εἰς τὴν παραλήγουσαν ὀξεῖαν π.χ. νό-μος, πό-νος, φέ-ρω.

γ) **Προπαροξύτονος**, ὅταν ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν π.χ. πό-λε-μος, ἄ-νε-μος, ἄν-θρω-πος.

δ) **Περισπωμένη**, ὅταν ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν λήγουσαν· π.χ. τιμῶ, τοῦ φυτοῦ, τῆς φωνῆς.

ε) **Προπερισπωμένη**, ὅταν ἔχη τὴν περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν· π.χ. ἡ νῆ-σος, ὁ πλοῦ-τος, τὰ μῆ-λα.

στ) **Βαρύτονος**, όταν ή λήγουσα αὐτῆς ἔχη βαρεῖαν καί γενικῶς ὅταν δὲν τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγουσῆς· π.χ. ὁ σοφὸς ἀνὴρ, παιδεύω.

Άσκησις 7.— Γράψατε εἰς τὸ τετράδιόν σας ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ σας, 1 λέξεις ὀξυτόνους, 5 παροξυτόνους, 5 προπαροξυτόνους, 5 περισπωμένους καὶ 1 ὀξυπερισπωμένους:

Γενικοὶ κανόνες τονισμοῦ

1. Ποῦ τίθεται ὀξεῖα :

Παράδειγμα :

ἄν-θρω-πος, ἄ-γρι-ος, ἦ-με-ρος.

α) Εἰς τὴν προπαραλήγουσαν θέτομεν ὀξεῖαν.

Παράδειγμα :

λέ-γω, τρέ-χω, λό-γος, Θε-ός.

β) Εἰς τὴν βραχεῖαν συλλαβὴν θέτομεν πάντοτε ὀξεῖαν.

Παράδειγμα :

Εὐρώπη, Κρήτη, φῆμη, μήτηρ, παιδεύω.

γ) Εἰς τὴν παραλήγουσαν θέτομεν ὀξεῖαν, ὅταν ή λήγουσα εἶναι μακρά.

δ) Εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ἀσυναίρετων ὀνομάτων, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν θέτομεν ὀξεῖαν.

2. Ποῦ τίθεται περισπωμένη :

Παράδειγμα :

ῥαῖος, νῆσος, βραβεῖον, ἄγῶνες.

α) Εἰς τὴν μακρὰν παραλήγουσαν θέτομεν περισπωμένην, ὅταν ή λήγουσα εἶναι βραχεῖα. Ἐξαιροῦνται αἱ λέξεις ὥστε, οὔτε, μήτε, εἶτε, εἶθε, διότι σχηματίζονται ἀπὸ δύο λέξεις : οὐ τέ, μή τέ.

Παράδειγμα :

Θεοῦ, οὐρανοῦ, πανταχοῦ, βασιλεῦ, ἱερεῦ.

β) Εἰς τὰς λέξεις αἱ ὁποῖαι λήγουσιν εἰς *ευ*, *ου* καὶ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν θέτομεν περισπωμένην. Ἐξαιρεῖται ή λέξις **ἰδοῦ** καὶ τὸ ἀναφορικὸν **ποῦ**.

Εἰς τὴν μακρὰν κατάληξιν τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα τονίζονται εἰς τὴν λή-

γουςαν, θέτομεν περισπωμένην. π.χ. τῆς φωνῆς, τῆ φωνῆ, τῶν φωνῶν.

Ἄσκησης 8. Ἀντιγράψατε τὰς παρακάτω προτάσεις καὶ θέσατε εἰς τὰς λέξεις τὸν κατάλητον τόνον.

Ταξιδεῦω με τὸ πλοῖον Μιαουλῆς εἰς τὰ ὠραιὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου Τηνο, Μηλο καὶ Δηλο. Ἡ Κρήτη εἶναι ἡ μεγαλύτερα νησὶς τῆς Μεσογείου. Ὁ κωδὼν τοῦ σχολείου σημαίνει δια νὰ τελειώσῃ το μαθημα. Εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σταδίου ἐπηγε πλῆθος κόσμου. Ὁ Ἕλλην στρατιώτης πηγαινεῖ εἰς τὴν μάχην παντοτε με θάρρος. Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρῶν.— Ἡ ἐκκλησία λεγεται καὶ οἶκος τοῦ θεοῦ.— Καθηκὼν παντος ἀνθρώπου εἶναι νὰ λατρεῖ τὸν θεοῦ.— Ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναφωνεῖ: ὦ Βασιλεῦ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς συγχώρησον τοὺς ἀμαρτωλοὺς.— Ὁ Χριστὸς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ εἶπε: « Ἰωανῆ ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου ». Καὶ ὁ εκατοντάρχος ἰδὼν τὰ γενομένα ἀνεφώνησεν: « Ἀληθῶς υἱὸς θεοῦ ἦτο ».—

Ἄ τ ο ν ο ἰ λ έ ξ ε ἰ ς

1. Μερικαὶ μονοσύλλαβοι λέξεις προφέρονται στενωῶς μὲ τὴν ἀκόλουθον λέξιν καὶ δὲν τονίζονται.

Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **ἄτνοι**. Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς:

- α) Οἱ τέσσαρες τύποι τοῦ ἄρθρου: **ὀ, ῆ, οἶ, αἶ**.
- β) Αἱ τρεῖς προθέσεις **ἐν, εἰς, ἐκ, (ἐξ)**.
- γ) Τὸ ἀρνητικὸν μόριον **οὐ (οὐκ, οὐχ)**.
- δ) Οἱ σύνδεσμοι **ὡς καὶ εἰ**.

Ἄσκησης 9.— Εὗρετε τὰς ἀτόνους λέξεις εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις:

Ὁ Παῦλος μελετᾷ. Ἡ Ἕλλη γράφει. Οἱ Ἕλληνας πολεμοῦν. Πηγαίνω εἰς τὴν ἐξοχὴν. Ἐν ἀνάγκῃ θὰ φύγω μόνος. Ἐρχομαι ἐκ τοῦ ναοῦ. Ἐξ αἰτίας τοῦ Πέτρου δὲν ἔγραψα. Σοὺ ὀμιλῶ ὡς ἄνθρωπος. Δὲν φοβοῦμαι τοὺς ἀνθρώπους, εἰ μὴ μόνον τὸν Θεόν.

Ἑγκλιτικαὶ λέξεις

Παράδειγμα :

Τὸ σχολεῖον μου, τὸ βιβλίον σου,
ἄνθρωπός τις, μαθηταὶ τινες.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα αἱ μονοσύλλαβοι ἢ δισύλλαβοι λέξεις **μου, σου, τις, τινες**, συμποφέρνηται τόσον στενωῶς μὲ τὰς προηγούμενας τῶν λέξεις σχολεῖον, βιβλίον, ἄνθρωπος, μαθηταὶ, ὥστε φαίνονται ὡς μία λέξις.

Αἱ λέξεις αὗται κατὰ τὴν συμποφορὰν ἢ ἀποβάλλουν τὸν τόνον τῶν ἢ μεταβιβάζουν αὐτὰν εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγούμενης λέξεως ὡς ὄξειαν.

1. Ἡ μεταβίβασις τοῦ τόνου μιᾶς λέξεως εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγούμενης ἢ τῆ ἀποβολὴ αὐτοῦ, λέγεται **ἐγκλισις τοῦ τόνου**. Αἱ δὲ λέξεις αἱ ὁποῖαι ἀποβάλλουν ἢ μεταβιβάζουν τὸν τόνον τῶν λέγονται **ἐγκλιτικαὶ λέξεις**.

2. Αἱ συχνότεραι ἐγκλιτικαὶ λέξεις εἶναι :

α) Οἱ τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν **μοῦ, μοί, μέ, σοῦ, σοί, σέ, μᾶς, σᾶς, τοῦ, τῆς, τῶν, τούς, τάς, τά**.

β) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία **τις, τι** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

3. **Αἱ ἐγκλιτικαὶ λέξεις χάνουν τὸν τόνον τῶν :**

α) Ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι ὀξύτονος ἢ περισπωμένη· π.χ. ὁ ἀδελφός μου, ὁ πατήρ σου, σοφός τις, γεωργοὶ τινες, τιμῶ τινα.

β) Ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι παροξύτονος, ἢ δὲ ἐγκλιτικὴ λέξις μονοσύλλαβος· π.χ. ἡ θυγάτηρ μου, ἡ μητέρα τῶν, γέρον τισ.

4. **Αἱ ἐγκλιτικαὶ λέξεις μεταβιβάζουν τὸν τόνον τῶν εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγούμενης λέξεως :**

α) Ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι προπαροξύτονος ἢ προπερισπωμένη π.χ. ἄνθρωπός τις, παράδειγμά τι, δῶρόν τι, κῆπόν τινα.

β) Ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι ἄτονος· π.χ. οὐ τε, ὡς τε, εἶτε εἰς τινα, ἕκ τινος.

γ) Ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι ἐγκλιτικὴ· π.χ. εἰπέ τις, τί ποτε.

5. **Αἱ ἐγκλιτικαὶ λέξεις φυλάττουν τὸν τόνον :**

α) Ὅταν ἡ προηγούμενη λέξις εἶναι παροξύτονος, ἢ δὲ ἐγκλιτικὴ λέξις εἶναι δισύλλαβος· π.χ. ἀνθρώπου τινός, φίλοι τινές, βιβλία τινά, ἔζη ποτέ.

β) Ὅταν γίνεται λόγος περὶ αὐτῶν τῶν ἐγκλιτικῶν· π.χ. τὸ τίς εἶναι ἀόριστος ἀντωνυμία· καὶ

γ) "Όταν αἱ ἐγκλιτικαὶ λέξεις εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς προτάσεως ἢ ὅταν χωρίζονται ἀπὸ τῆς προηγουμένης διὰ στίξεως ἢ κόμματος· π.χ. τινὲς μὲν ἐπέστρεψάν· τινὲς δὲ ὄχι.

"Ασκησις 10. Νὰ τονισθοῦν αἱ παρακάτω λέξεις.

Ὁ κηπος μας εχει πολλα φρουτα. Τα βιβλια μας και τα τετραδια μας ειναι καθαρα. Επαινουμεν τινα δια την καλην του συμπεριφοραν.— Γερων τις εχασε τα χρηματα του.— Εἰς τινας πολεις υπαρχουν ωραια ξενοδοχεια.— Κηπουροι τινες καλλιεργουν εἰς τον κηπον των μεγαλην ποικιλιαν ανθεων.— Μετα τινας ημερας θα ελθη ο πατήρ μου.— Η χθεσινη καταιγῖς εφερε ζημιας τινας εἰς τους αμπελουργους.— Κατα τινα φημην η χολερα ανεφανη εἰς τινας πολεις της Συριας.— Δοξα σοι ο θεος.—

Σ η μ ε ἰ α σ τ ῖ ξ ε ω ς

"Όταν ὀμιλῶμεν, δὲν προφέρομεν πάντοτε τὰς λέξεις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τόνον. "Άλλας λέξεις τονίζομεν περισσότερο καὶ ἄλλας ὀλιγώτερον.

"Άλλοτε πάλιν σταματῶμεν ἢ χρωματίζομεν τὴν φωνὴν μας ἀναλόγως μὲ τὰς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματα, ὅπου θέλομεν νὰ ἐκφράσωμεν; διὰ νὰ μᾶς ἀντιλαμβάνωνται καλύτερον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μᾶς ἀκούουν. Ὁ χρωματισμὸς τῆς φωνῆς μας ἀλλάζει κυρίως, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐρωτήσωμεν, νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἀπορίαν μας ἢ νὰ δειξώμεν τὴν χαράν, τὴν λύπην ἢ τὸν θαυμασμὸν μας.

Διὰ νὰ παραστήσωμεν τὸν χρωματισμὸν τῆς φωνῆς μας, ὅταν γράφωμεν, μεταχειριζόμεθα μερικὰ γραπτὰ σημεῖα τὰ ὅποια μᾶς δεικνύουν ποῦ καὶ πόσον πρέπει νὰ σταματήσωμεν καὶ ποῖος πρέπει νὰ εἶναι ὁ τόνος τῆς φωνῆς μας. Τὰ σημεῖα αὐτὰ λέγονται **σημεῖα στίξεως**.

Τὰ σημεῖα στίξεως εἶναι :

Ἡ τελεία στιγμὴ (.), ἡ ἄνω στιγμὴ (·), τὸ κόμμα (,) τὸ ἐρωτηματικὸν (;), τὸ θαυμαστικὸν (!), αἱ δύο τελείαι (:), τ' ἀποσιωπητικὰ (...), τὰ εἰσαγωγικὰ («»), ἡ παρένθεσις () ἡ παῦλα, (—), τὸ ἐνωτικὸν (—), τὰ διαλυτικὰ (··).

Ποῦ θέτομεν τὰ σημεῖα στίξεως.

1. **Τελείαν** (.) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς περιόδου, ἢ ὅποια ἐκφράζει τέλειον νόημα. π.χ. Ὁ ἥλιος μᾶς χαρίζει φῶς καὶ ζωὴν.
2. **Ἄνω στιγμὴν** (·) θέτομεν, ὅταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν τὰ

μέρη μιᾶς περιόδου, χρησιμεύει δὲ διὰ νὰ σημειώσωμεν μικροτέραν διακοπήν ἀπὸ τὴν τελείαν καὶ μεγαλυτέραν ἀπὸ τὸ κόμμα· π.χ. Αὐτοὶ ἦσαν ἀληθινοὶ ἀδελφοὶ μεταξύ των· ἀδελφοὶ εἰς τὴν λύπην, ἀδελφοὶ εἰς τὴν χαράν.

3. **Κόμμα** (,) θέτομεν :

α) Ὃταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν μικρὰς προτάσεις μιᾶς περιόδου· π.χ. Χθὲς ἀπουσίασα ἀπὸ τὸ σχολεῖον, διότι ἤμουν ἀσθενής.

β) Ὃταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν πολλὰ ὑποκείμενα, ἢ κατηγορούμενα ἢ ἀντικείμενα, π.χ. Ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος, ὁ Χρῆστος, καὶ ὁ Λεωνίδας εἶναι φίλοι. Ὁ μαθητὴς εἶναι ἐπιμελής, τακτικός, πρόθυμος καὶ ὑπάκουος. Τὰ ζῶα προαφέρουν εἰς τὸν ἀνθρώπον τὸ κρέας, τὸ γάλα, τὸ βούτυρον καὶ τὸ δῆμα.

γ) Ὃταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν λέξεις ἢ φράσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ ἂν παραλειφθοῦν δὲν χάνεται τὸ νόημα τοῦ λόγου· π.χ. Ὁ Ὀλυμπος, τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Ἑλλάδος, ἦτο ἡ κατοικία τῶν Θεῶν.

δ) Ὃταν θέλωμεν νὰ χωρίσωμεν τὰ λόγια τοῦ ὁμιλοῦντος ἀπὸ τὰ ἰδικὰ μας, τοῦ γράφοντος· π.χ. Μάλιστα, εἶπε μὲ θάρρος, δὲν φοβοῦμαι νὰ εἶπω τὴν ἀλήθειαν.

ε) Τὴν κλητικὴν τὴν χωρίζομεν πάντοτε μὲ κόμμα ἀπὸ τὰς ἄλλας λέξεις τῆς προτάσεως· π.χ. Ἐπῆρα τὰ πράγματα, ἀγαπητὲ Πέτρο, καὶ σ' εὐχαριστῶ πολὺ.

4. **Ἑρωτηματικὸν** (;) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς φράσεως, μιᾶς προτάσεως, ἢ ὁποῖα περιέχει ἐρώτησιν· π.χ. πόσων ἐτῶν εἶσαι ;

5. **Θαυμαστικὸν** (!) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς λέξεως ἢ προτάσεως, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐκφράσωμεν θαυμασμόν, ἀπορίαν, ἐκπλήξιν, χαράν, λύπην, ἐλπίδα, φόβον, προσταγὴν. Ζήτω! εὐγε! ἀλλοίμονον! Πόσα χρόνια ἐπερίμενα αὐτὴν τὴν ἡμέραν!

6. **Δύο τελείας** (:) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς προτάσεως διὰ νὰ δείξωμεν ὅτι κατόπιν ἀπὸ τὰς δύο τελείας γράφεται κάτι νέον ἢ κάτι σπουδαῖον· π.χ. Ὁ Χριστὸς εἶπε: «ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν».

7. **Ἀποσιωπητικὰ** (...) θέτομεν εἰς τὸ τέλος μιᾶς προτάσεως διὰ νὰ δείξωμεν ὅτι ἀφήνωμεν ἐπίτηδες τὴν πρότασιν ἀσυμπλήρωτον· δηλ. ἀποσιωπῶμεν κάτι τὸ ὁποῖον δὲν θέλομεν νὰ εἴπωμεν, εἴτε ἀπὸ ἐντροπήν, εἴτε δι' ἄλλον λόγον· π.χ. Μὴ τὸ ἐπαναλάβῃς...

8. **Εισαγωγικά** («»). Μέσα εις τὰ εισαγωγικά κλείομεν τὰ ξένα λόγια, τὰ ὅποια ἐπαναλαμβάνομεν, ὅπως ἀκριβῶς τὰ εἶπε ἕνας ἄλλος· π.χ. "Ὅταν ἐφθάσαμεν εις τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ ὁ διδάσκαλος μᾶς εἶπε : «αὐτὸ εἶναι παιδιά, τὸ μέρος τὸ ὅποϊον σᾶς ἔλεγα».

9. **Παρένθεσις** (()). Μέσα εις τὴν παρένθεσιν κλείομεν μίαν λέξιν ἢ φράσιν, διὰ νὰ ἐξηγήσωμεν κάτι προηγούμενον ἢ νὰ προσθέσωμεν κάτι πρὸς συμπλήρωσιν καὶ τὸ ὅποϊον δύναται νὰ παραλειφθῇ· π.χ. Εἰς τὰ 1821 (25 Μαρτίου) ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς Ἐπαναστάσεως.

10. Ἡ **παῦλα** (—). Τὴν παῦλαν τὴν χρησιμοποιοῦμεν εις τὸν διάλογον καὶ τὴν θέτομεν εις τὴν ἀρχὴν τῆς σειρᾶς.

11. Τὸ **ἐνωτικόν** (-) χρησιμεύει διὰ νὰ χωρίζωμεν τὰς λέξεις εις συλλαβὰς· π.χ. ἄ-ρε-τή.

Ἔκθλιψις

Παραδείγματα :

ἀντὶ αὐτοῦ = ἀντ' αὐτοῦ
ἀπὸ ἐκεῖ = ἀπ' ἐκεῖ
κατὰ ἀρχὴν = κατ' ἀρχὴν

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα βλέπομεν ὅτι ἡ πρώτη λέξις τελειώνει εις φωνῆεν, ἡ δὲ δευτέρα ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον καὶ τὸ τελικόν φωνῆεν τῆς πρώτης λέξεως χάνεται.

1. Ἡ ἀποβολὴ τοῦ τελικοῦ βραχέος φωνήεντος μιᾶς λέξεως, ὅταν ἡ ἐπομένη ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, λέγεται **ἐκθλιψις**.

Σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως εἶναι ἡ **ἀπόστροφος** ('), τὴν ὁποίαν θέτομεν ὑπεράνω τῆς θέσεως τοῦ ἐκθλιβομένου φωνήεντος.

Παραδείγματα :

κατὰ-οἰκῶ = κατοικῶ παρὰ - ἔχω = παρέχω
ὑπὸ-ἀκούω = ὑπακούω κατὰ - ἔχω = κατέχω

2. Ἐκθλιψις γίνεται καὶ εις τὰς συνθέτους λέξεις, ἀλλὰ δὲν τίθεται ἀπόστροφος.

Παραδείγματα :

μετὰ - ἡμῶν (μετ' ἡμῶν) = μεθ' ἡμῶν
κατὰ - ὁδὸν (κατ' ὁδὸν) = καθ' ὁδὸν
ἀπὸ - ἀρπάζω (ἀπ' ἀρπάζω) = ἀφαρπάζω

3. Ἐν μετὰ τὴν ἔκθλιψιν τοῦ φωνήεντος ὑπάρχει σύμφωνον ἄφωνον ψιλόν (**κ, π, τ**), ἡ δὲ ἐπομένη λέξις ἔχει δασείαν, τότε τὸ ψιλόν τρέπεται εἰς τὸ ὁμόφωνόν του δασύ: Τὸ **κ** εἰς **χ**, τὸ **π** εἰς **φ** καὶ τὸ **τ** εἰς **θ**. Ἐξαιροῦνται τὸ μεθαύριον (μετὰ - αὔριον) καὶ ἑφέτος (ἐπί - ἔτος).

4. Δὲν ἐκθλίβονται:

α) Τὸ **α, ι, ο** τῶν μονοσυλλάβων λέξεων· π.χ. **τὰ** ἀγαθὰ, τὸ ἄριστον, **πρὸ** ἔμοῦ.

β) Τὸ **ι** τοῦ συνδέσμου **δι**· π.χ. μᾶς εἶπεν **ὅτι** ἦλθεν.

γ) Τὸ **ι** τῶν προθέσεων **περί, μέχρι** ἢ **ἄχρι**, π.χ. **περί** αὐτοῦ, **μέχρι** αὐτοῦ.

δ) Τὸ **ι** τῆς **ἐπί** εἰς τὰς λέξεις ἐπίορκος καὶ ἐπιεικῆς.

Ἄσκησις 11. Νὰ γίνῃ ἔκθλιψις εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις.

Κατὰ ἔμοῦ, κατὰ ἐκείνου, κατὰ αὐτῶν, παρὰ ἔμοῦ, παρὰ ἐκείνου, παρὰ αὐτῶν, ἀντὶ ἔμοῦ, διὰ αὐτόν, μετὰ ἡμῶν, ὑπὸ ἡμῶν, ἀντὶ ἄλλου, κατὰ ἔτος, ἀλλὰ ὁμως, παρὰ ὀλίγον, παρὰ ἐλπίδα, ἀνὰ ὁδός, κατὰ ὁδός, ἐπὶ ὀλίγον, μετὰ ἐνός, κατὰ εὐθείαν, ἀπὸ ἀρχῆς, ἐπὶ ὅσον, ἀπὸ ὀρμῆ, ὑπὸ ἀρπάζω, ἐπὶ εὐρίσκω, ἀντὶ ἔχω, ἐπὶ ἦλθον, παρὰ ἔλαβον.

Ἄσκησις 12. Νὰ γίνῃ ἔκθλιψις εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις.

Μετὰ εὐχαριστήσεως ἐπληροφορήθη ὅτι εἰς τοὺς ἀγῶνας ἦλθες πρῶτος. Κατὰ ἑκάστην ἡμέραν πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν.— Οἱ μαθηταὶ ἐδιδάχθησαν τὰ μαθήματα κατὰ οἶκον.— Παρέλαβε μετὰ ἑαυτοῦ καὶ τὸν υἱόν του. Οἱ σχολικοὶ ἀγῶνες γίνονται κατὰ ἔτος.— Παρὰ ὀλίγον θὰ ἐκέρδιζον τὸ πρῶτον βραβεῖον. Ἡ εἶδησις ἔφθασε μέχρι ἡμῶν.— Εἴμεθα κατὰ ὅλα ἔτοιμοι νὰ ἀναχωρήσωμεν.— Ἀπὸ ὅσα ἀγαθὰ ὑπάρχουν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ πολυτιμότερον εἶναι ἡ υγεία. Μετὰ ὅλας τὰς δυσκολίας θὰ κατορθώσω νὰ φέρω εἰς πέρας τὴν ὑπόθεσιν.— Ἡ συμφωνία αὕτη εἶναι ἐπωφελεῖς διὰ ἅπαντας, καθὼς ἐγώ, τοῦλάχιστον πιστεύω. Οἱ τελευταῖοι σεισμοὶ ἔφερον μεγάλας καταστροφὰς κατὰ ἅπασαν τὴν χώραν. Εἰς τὸ τέλος τῶν ἐξετάσεων οἱ μαθηταὶ ἐξετάζονται ἐπὶ ὅλης τῆς ὕλης.— Ἐν ὃ Θεὸς εἶναι μετὰ ἡμῶν, οὐδεὶς κατὰ ἡμῶν.

Ἄφαιρέσεις

Παραδείγματα :

Ἐκεῖνος = καὶ κείνος ἔρχομαι ἐγὼ = ἔρχομαι ἴγῳ
 νὰ ἰδῆ = καὶ νὰ δῆ νὰ εἴπησ = καὶ νὰ πῆσ

1. Ὄταν ἡ προηγούμενη λέξις τελειώνη εἰς φωνῆεν ἢ δίφθογον καὶ ἡ ἐπομένη ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, ἀντὶ νὰ γίνῃ ἔκλυψις, ἀποβάλλεται τὸ πρῶτον φωνῆεν τῆς ἐπομένης λέξεως. Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ λέγεται **ἀφαίρεσις**. Σημεῖον δὲ τῆς ἀφαιρέσεως εἶναι ἡ **ἀπόστροφος**.

Κρᾶσις

Παραδείγματα :

Τὸ ἐναντίον = τοῦναντίον τὸ ἐλάχιστον = τοῦλάχιστον
 Τὰ ἐμὰ = τὰμὰ τὸ ὄνομα = τοῦνομα

1. Ὄταν μία λέξις τελειώνη εἰς φωνῆεν ἢ εἰς δίφθογγον καὶ ἡ ἐπομένη ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον, συχνὰ αἱ δύο λέξεις ἐνώνονται καὶ συγχωνεύουν τὸ τελικὸν φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον τῆς προηγούμενης λέξεως μὲ τὸ ἀρχικὸν φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον τῆς ἐπομένης εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς μίαν δίφθογγον. Ἡ συγχώνευσις αὐτὴ λέγεται **κρᾶσις**.

Σημεῖον δὲ τῆς κρᾶσεως εἶναι ἡ **κορωνίς** (´) καὶ τίθεται ἐπὶ τοῦ μακροῦ φωνήεντος τὸ ὁποῖον προέρχεται ἐκ τῆς κρᾶσεως.

Συναίρεσις

Παραδείγματα :

ἀγαπά-ω = καὶ ἀγαπῶ νικά-ω = καὶ νικῶ
 συκέ-α = καὶ συκῆ ὄρε-α = καὶ ὄρη

1. Ὄταν μία λέξις ἔχη δύο φωνήεντα ἢ ἓν φωνῆεν καὶ μίαν δίφθογγον ἀλλεπάλληλα (δηλ. τὸ ἓν νὰ ἔρχεται κατόπιν τοῦ ἄλλου), συγχωνεύονται εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς μίαν δίφθογγον.

Ἡ συγχώνευσις αὐτὴ λέγεται **συναίρεσις**.

2. Ἡ συλλαβὴ ἢ ὁποῖα προκύπτει ἐκ τῆς συναίρέσεως λέγεται **συνηρημένη** καὶ εἶναι πάντοτε μακρά.

Εὐφωνικά σύμφωνα

Παραδείγματα :

Οἱ παῖδες ὑπακούουσι προθύμως.
 Οἱ παῖδες ὑπακούουσιν εἰς τοὺς γονεῖς των.
 Τὸ πλοῖον ἔφθασε σήμερον.
 Τὸ πλοῖον ἔφθασεν εἰς τὸν λιμένα.

Μερικαὶ λέξεις λαμβάνουν εἰς τὸ τέλος ἓν ἐκ τῶν συμφώνων
 ν ἢ ς χάριν εὐφωνίας, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν.

Τὸ εὐφωνικὸν ν λαμβάνουν :

α) Τὰ γ. ἑνικά πρόσωπα τῶν ρημάτων τὰ ὅποια λήγουν εἰς
 ε καὶ ὁ ρηματικὸς τύπος ἐστί. Π.χ. ἔγραψεν ἐπιστολήν.— ὁ θεὸς
 εἶπεν : «Οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς μου».—

β) Τὸ γ. πληθυντικὸν πρόσωπον τῶν ρημάτων καθὼς καὶ αἱ
 λέξεις αἱ ὅποιαί λήγουν εἰς **σι, ξι, ψι**. Π.χ. λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι.
 Πέρουσιν ἦλθον ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν.—

Τὸ εὐφωνικὸν ς λαμβάνουν :

Τὸ Ἐπίρρημα οὕτω καὶ αἱ προθέσεις **μέχρι** καὶ **ἐκ**. Π.χ. οὕτω
 λέγουσι — οὕτως εἶπον.— Μέχρι Θηβῶν — μέχρις Ἀθηνῶν. Ἐξ
 (ἐκς) Ἀθηνῶν μετέβην εἰς Κόρινθον καὶ ἐκ Κορίνθου εἰς Πάτρας.
 Ἐξ ὅσων ἤκουσα καταλαβαίνω.—

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

Τὰ μέρη τοῦ λόγου

1. Ὁ λόγος ἀποτελεῖται ἀπὸ λέξεις. Τὰ διάφορα εἶδη τῶν λέξεων διαιροῦνται εἰς δέκα κατηγορίας καὶ ἀποτελοῦν τὰ μέρη τοῦ λόγου.

2. Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι δέκα, τὰ ἑξῆς: **Ἄρθρον, οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἀντωνυμία, ρῆμα, μετοχή, πρόθεσις, ἐπίρρημα, σύνδεσμος καὶ ἐπιφώνημα.**

3. Ἀπὸ τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου τὰ ἕξ πρῶτα (τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ρῆμα καὶ ἡ μετοχή) λέγονται **κλιτά**, διότι κλίνονται (ἀλλάζουν μορφήν).

4. Τὰ ἄλλα τέσσαρα (ἡ πρόθεσις, τὸ ἐπίρρημα, ὁ σύνδεσμος καὶ τὸ ἐπιφώνημα) λέγονται **ἄκλιτα**, διότι δὲν κλίνονται (δὲν ἀλλάζουν μορφήν).

Α΄. ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

α΄. Ὀνόματα Οὐσιαστικά

Ἀλέξανδρος } ὀνόματα προσώπων
Ἑλένη }

Λέων } ὀνόματα ζώων
Ἀλώπηξ }

Θρανίον } ὀνόματα πραγμάτων
Βιβλίον }

Ἀνδρεία } ὀνόματα φανερώνοντα ἰδιότητα ἢ κατά-
Εὐτυχία } στασιν ἢ πρᾶξιν τῶν προσώπων, τῶν
Ἔργασια } ζώων ἢ τῶν πραγμάτων.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώνουν πρόσωπα, ζῶα καὶ πράγματα ἢ τὴν ἰδιότητα, τὴν κατάστασιν καὶ τὴν πρᾶξιν αὐτῶν λέγονται **οὐσιαστικά**.

Ἀσκησις 13.— Νὰ ξεχωρίσετε τὸ εἶδος τῶν κάτωθι οὐσιαστικῶν :

Πίναξ, ἵππος, πρόβατον, κῆπος, σχολεῖον, οἰκία, μαθητής, Ἡρακλῆς,
 Ὀλυμπος, ὄρος, ἄμπελος, ἀλήθεια, εὐγένεια, ἐλεημοσύνη, ἔλαφος,
 γυμναστική, δυστυχία, ἀνάπαυσις, ἐπιμέλεια.

Διαίρεσις τῶν οὐσιαστικῶν

Πέτρος
 Ἄξιός
 Ὑμηττός

Αἱ λέξεις Πέτρος, Ἄξιός, Ὑμηττός φανερώ-
 νουν ἓν μόνον πρόσωπον, ἓν μόνον πρᾶγμα.

1. Ὅσα οὐσιαστικά φανερώνουν ἓν ὠρισμένον πρόσωπον,
 ζῶον ἢ πρᾶγμα, λέγονται **κύρια**.

Ἀνθρωπος
 Ἐλέφας
 Πλοῖον
 Ὅρος

Ἡ λέξις ἄνθρωπος φανερῶνει ὅμοια πρόσω-
 πα καὶ χρησιμοποιεῖται δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώ-
 πους. Ἡ λέξις ἔλέφας φανερῶνει ὅμοια ζῶο
 καὶ χρησιμοποιεῖται δι' ὅλους τοὺς ἐλέφαντας.
 Ὅμοίως καὶ ἡ λέξις ὄρος.

2. Ὅσα οὐσιαστικά φανερώνουν ἓν σύνολον ὁμοειδῶν, προσώ-
 πων, ζῶων ἢ πραγμάτων, λέγονται **προσηγορικά**.

Ἀνθρωπος
 Λέων
 Βιβλίον

Αἱ λέξεις ἄνθρωπος, λέων, βιβλίον φανερώ-
 νουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα τὰ ὁποῖα
 ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας.

3. Ὅσα οὐσιαστικά φανερώνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα,
 τὰ ὁποῖα ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας, λέγονται **συγ-
 κεκριμένα**.

Ἀνδρεία
 Εὐτυχία
 Ταχύτης

Αἱ λέξεις ἀνδρεία, εὐτυχία, ταχύτης φανερώ-
 νουν ιδιότητα, κατάστασιν ἢ πρᾶξιν καὶ δὲν
 τὰς ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας.

4. Ὅσα οὐσιαστικά φανερώνουν ιδιότητα, κατάστασιν ἢ πρᾶ-
 ξιν καὶ δὲν τὰ ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας, λέγονται **ἀφρημένα**.

Κρητικὸς
 Ἠπειρώτης
 Κορίνθιος
 Ἑλλην

Τὰ ἀπέναντι οὐσιαστικά φανερώνουν πρό-
 σωπον, τὸ ὁποῖον κατάγεται ἀπὸ κάποιαν
 χώραν ἢ πόλιν ἢ ἀνήκει εἰς ἓν ἔθνος.

5. Ὅσα οὐσιαστικά φανερώνουν τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς
 ἐνὸς προσώπου λέγονται **ἐθνικά**.

ΣΗΜ. Τὸ ἀρχικόν γράμμα τῶν κυρίων ὀνομάτων καὶ τῶν ἐθνικῶν γράφεται
 μὲ κεφαλαῖον.

Άσκησης 14.— Γράψατε από τὸ ἀναγνωστικόν σας 10 οὐσιαστικά συγκεκριμένα καὶ 10 ἀφηρημένα.

Άσκησης 15.— Νὰ γραφοῦν τὰ παρακάτω οὐσιαστικά χωριστὰ τὰ κύρια, χωριστὰ τὰ προσηγορικά καὶ χωριστὰ τὰ ἔθνικά.

Οἰκία, ἀλώπηξ, σχολεῖον, Ὀλυμπος, Σπαρτιάτης, πόλις, ποταμός, δύναμις, κίνησις, Ἀθηναῖος, Κρήτη, Ἑλλάς, Ἀφροδίτη, μαθητής, πτηνόν, Μακεδών.

Ἄρθρα

Παράδειγμα :

Ὁ κῆπος, ἡ αὐλή, τὸ βιβλίον.

Αἱ λέξεις **ὁ, ἡ, τὸ** τίθενται πρὸ τῶν ὀνομάτων. Φανερώουν ὠρισμένον ἢ γνωστὸν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, καὶ μᾶς γνωρίζουν τὸ γένος των. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **ἄρθρα**.

1. Ἄρθρον λέγεται ἡ μονοσύλλαβος λέξις, ἡ ὅποια τίθεται πρὸ τῶν ὀνομάτων καὶ φανερώνει ὠρισμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, καθὼς καὶ τὸ γένος των.

Παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων

Ἀπὸ τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή ἔχουν μερικοὺς τύπους κοινοὺς (ὁμοίους), οἱ ὅποιοι καλοῦνται **παρεπόμενα**.

1. Τὰ παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων εἶναι τὸ **γένος**, ὁ **ἀριθμὸς**, ἡ **πτῶσις** καὶ ἡ **κλίσις**.

I. Γένος

Παράδειγμα :

Ὁ δρόμος, ἡ αὐλή, τὸ σχολεῖον.

Ὅσα ὀνόματα ἔχουν τὸ ἄρθρον **ὁ**, εἶναι γένους ἀρσενικοῦ, ὅσα ἔχουν τὸ ἄρθρον **ἡ**, εἶναι γένους θηλυκοῦ καὶ ὅσα ἔχουν τὸ ἄρθρον **τό**, εἶναι γένους οὐδετέρου.

Ἐπομένως τὰ γένη εἶναι τρία: **ἀρσενικόν**, **θηλυκόν** καὶ **οὐδέτερον**.

ΣΗΜ. Τὸ γραμματικόν γένος κάθε πτωτικοῦ διακρίνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον τὸ ὅποιον ἔχει ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Τὸ γραμματικόν ὅμως γένος δὲν συμφωνεῖ πάντοτε μὲ τὸ γένος τὸ φυσικόν. Δηλ. ἓνα ὄνομα τὸ ὅποιον γραμματικῶς εἶναι γένους οὐδετέρου, φυσικῶς τὸ ὄνομα τοῦτο δύναται νὰ εἶναι γένους ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ· π.χ. τὸ μεράκιον· ὁ νέος, τὸ κοράσιον=ἡ κόρη.

Άσκησης 16.— Θέσατε εἰς τὰς παρακάτω λέξεις τὸ κατάλληλον ἄρθρον :

Οὐρανός, ὁδός, θάρρος, ἀετός, φήμη, δάσος, μέλισσα, πόλεμος, θάλασσα, ξηρά, ἀτμόσφαιρα, πολίτης, τεχνίτης, ἀρτοποιεῖον, ἄνθος, νοσοκομεῖον, καθαριότης, ἀνάστασις.

2. Ἀριθμοὶ

ὁ ἄνθρωπος	—	οἱ ἄνθρωποι
ἡ θύρα	—	αἱ θύραι
τὸ πρόβατον	—	τὰ πρόβατα

Αἱ λέξεις ὁ ἄνθρωπος, ἡ θύρα, τὸ πρόβατον φανερώουν ἐν πρόσωπον, ἐν πράγμα, ἐν ζῶν. Αἱ λέξεις οἱ ἄνθρωποι, αἱ θύραι, τὰ πρόβατα φανερώουν πολλά πρόσωπα, πολλά πράγματα, πολλὰ ζῶα.

1. Ὁ γραμματικὸς τύπος τὸν ὁποῖον λαμβάνουν τὰ ὀνόματα, διὰ νὰ φανερώσουν τὸν ἀριθμὸν (τὸ ποσὸν) τῶν προσώπων, ζῶων ἢ πραγμάτων, λέγεται **ἀριθμὸς**.

2. Ὅσαι λέξεις φανερώουν ἐν πρόσωπον, ζῶν ἢ πράγμα, εἶναι **Ἑνικοῦ ἀριθμοῦ**. Ὅσαι λέξεις φανερώουν πολλά πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, εἶναι **πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ**.

Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι δύο: ὁ **Ἑνικός** καὶ ὁ **Πληθυντικός**.

Ἀσκησις 17.— Εὗρετε εἰς τὸ ἀναγνωστικόν σας τὰ ὀνόματα τοῦ Ἑνικοῦ καὶ Πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

3. Πτώσεις

Ἑνικός ἀριθμὸς

ὁ γεωργὸς σκάπτει τὴν γῆν.
 τοῦ γεωργοῦ ὁ ἀγρὸς κατεστράφη.
 τῷ γεωργῷ εἶμαι φίλος.
 τὸν γεωργὸν βοηθεῖ ὁ υἱὸς του.
 ᾧ γεωργῷ πόσον κοπιάζεις !

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

οἱ γεωργοὶ σκάπτουν τὴν γῆν.
 τῶν γεωργῶν οἱ ἀγροὶ κατεστράφησαν.
 τοῖς γεωργοῖς εἶμεθα φίλοι.
 τοὺς γεωργοὺς βοηθοῦν οἱ υἱοὶ των.
 ᾧ γεωργῷ πόσον κοπιάζετε !

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἡ λέξις γεωργὸς μετέβαλε τύπον (ἄλλαξε μορφήν εἰς τὴν λήγουσαν).

1. Οἱ τύποι τοὺς ὁποῖους λαμβάνουν τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή, λέγονται **πτώσεις**. Τὰ

Πτώσεις

Ἑνικοῦ ἀριθμοῦ
 ὀνομαστικὴ
 γενικὴ
 δοτικὴ
 αἰτιατικὴ
 κλητικὴ

Πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ
 ὀνομαστικὴ
 γενικὴ
 δοτικὴ
 αἰτιατικὴ
 κλητικὴ

δὲ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου τὰ ὅποια ἔχουν πτώσεις λέγονται **πτωτικά**.

2. Αἱ πτώσεις εἶναι πέντε: **Ὄνομαστική, Γενική, Δοτική, Αἰτιατική** καὶ **Κλητική**. Καὶ ἡ μὲν Ὄνομαστική καὶ κλητική λέγονται **ὄρθαι ἢ εὐθείαι** πτώσεις, ἡ δὲ Γενική, Δοτική καὶ Αἰτιατική λέγονται **πλάγια**.

3. Αἱ πτώσεις χρησιμοποιοῦνται ὡς ἑξῆς:

α) Ἡ Ὄνομαστική χρησιμοποιεῖται, ὅταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν τις· π.χ. Τίς σκάπτει τὸν κῆπον; Ὁ γεωργός.

β) Ἡ Γενική χρησιμοποιεῖται, ὅταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν τίνος· π.χ. Τίνος κατεστράφη ὁ ἄγρος; Τοῦ γεωργοῦ.

γ) Ἡ Δοτική, ὅταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν εἰς τίνα· π.χ. Εἰς τίνα εἶμαι φίλος; Τῷ γεωργῷ.

δ) Ἡ Αἰτιατική, ὅταν θέλωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν εἰς τὴν ἐρώτησιν τίνα· π.χ. Τίνα βοηθεῖ ὁ υἱός; Τὸν γεωργόν.

ε) Ἡ Κλητική, ὅταν καλοῦμεν τινὰ μὲ τὸ ὄνομά του· π.χ. ὦ γεωργέ, πόσον κοπιάζεις

4. Κλίσεις

Ὄνομ.	ὁ	δικαστῆς	ἡ	τράπεζα	ὁ	ἄνθρωπος
Γενικ.	τοῦ	δικαστοῦ	τῆς	τραπέζης	τοῦ	ἀνθρώπου
Δοτικ.	τῷ	δικαστῇ	τῇ	τραπέζῃ	τῷ	ἀνθρώπῳ
Αἰτιατ.	τὸν	δικαστὴν	τὴν	τράπεζαν	τὸν	ἄνθρωπον
Κλητ.	ὦ	δικαστὰ	ὦ	τράπεζα	ὦ	ἄνθρωπε

Τὰ παραπάνω ὀνόματα καὶ εἰς τὰς πέντε πτώσεις μεταβάλλονται (ἀλλάζουν μορφήν). Ἡ μεταβολὴ ὁμως αὐτὴ γίνεται εἰς τὸ καθένα κατὰ τρόπον διάφορον.

1. Οἱ διάφοροι τρόποι τῆς μεταβολῆς (ἀλλαγῆς) τῶν ὀνομάτων λέγονται **κλίσεις**.

2. Αἱ κλίσεις εἶναι τρεῖς: **πρώτη, δευτέρα** καὶ **τρίτη**.

Θέμα—Κατάληξις—Χαρακτήρ

ὁ στρατιώτ-ης ὑπερασπίζει τὴν πατρίδα
 τοῦ στρατιώτ-ου τὸ ὄπλον εἶναι καθαρὸν
 τὸν στρατιώτ-ην γυμνάζει ὁ ἀξιωματικὸς

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα τὸ τελευταῖον μέρος τῆς λέξεως στρατιώτης μεταβάλλεται, ἐνῶ τὸ ἀρχικὸν μέρος μένει ἀμετόβλητον.

1. Ὅλα τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου ὅταν κλίνωνται, μεταβάλλ-

λουν τὴν λήγουσαν. Καὶ τὸ μὲν τελευταῖον μέρος τῶν κλιτῶν λέξεων τὸ ὁποῖον μεταβάλλεται κατὰ τὴν κλίσιν, λέγεται **κατάληξις**, τὸ δὲ ἀρχικὸν μέρος τὸ ὁποῖον δὲν μεταβάλλεται, λέγεται **θέμα ἢ ρίζα**. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ**.

Παράδειγμα :

θέμα	χαρακτήρ	κατάληξις
ἄνθρω	π	— ος

"Ασκήσις 18.— Χώρισε τὰς παρακάτω λέξεις εἰς τὸ θέμα, τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν κατάληξιν :

ὁ δικαστής, ὁ ναύτης, ὁ λοχίας, ἡ χελώνη, ἡ ἄμαξα, ἡ φωνή, ὁ ἐργάτης, ὁ καρπός, ὁ ἀγρός, ἡ ἄμπελος, τὸ μῆλον, ἡ νῆσος, ὁ κῆπος, ὁ τοῖχος,

Κ λ ί σ ι ς τ ῶ ν ἄ ρ θ ρ ω ν

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
	ἄρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.	ἄρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.
Ὄνομ.	ὁ	ἡ	τὸ	οἱ	αἱ	τὰ
Γενική	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτική	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αἰτιατική	τόν	τήν	τό	τούς	τάς	τά
Κλητική	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ

1. Τὰ ἄρθρα **ὁ, ἡ, οἱ, αἱ** λαμβάνουν δασεῖαν καὶ δὲν τονίζονται.

2. Τὰ ἄρθρα κλητικὴν δὲν ἔχουν· ὡς κλητικὴν λαμβάνουν τὸ ἐπιφώνημα **ὦ**.

3. Τὰ ἄρθρα εἰς μὲν τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ περισπῶνται, εἰς δὲ τὴν αἰτιατικὴν ὀξύνονται.

"Ασκήσις 19.— Ἀντιγράψατε τὰς παρακάτω προτάσεις καὶ πρὸ τῶν οὐσιαστικῶν, θέσατε τὰ κατάλληλα ἄρθρα :

— ὕδωρ — θαλάσσης εἶναι ἄλμυρον. — ἄμαξαν σύρει — ἵππος. — ρίζας — φυτῶν καλύπτει — χῶμα. — τοῖχος — οἰκιῶν εἶναι στερεός. — ἐνδυμασία — ναύτου εἶναι λευκή. — μέλισσαι παράγουσιν — μέλι. — στρατιῶται πολεμοῦσιν — ἐχθροὺς — πατρίδος. — ὄνομα — καλῶν ἀνθρώπων, τιμᾶται καὶ μετὰ — θάνατον.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

ὁ ταμί - ας ὁ μαθητ - ἦς ἡ χώρ - α ἡ τιμ - ῆ
ὁ λοχί - ας ὁ φοιτητ - ἦς ἡ οἰκί - α ἡ πηγ - ῆ

1. Ἡ πρώτη κλίσις ἔχει ὀνόματα ἀρσενικά καὶ θηλυκά. Τὰ ἀρσενικά λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς **ας** καὶ εἰς **ης** καὶ τὰ θηλυκά εἰς **α** καὶ **η**.

Ἄρσενικά τῆς πρώτης κλίσεως

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ	ταμί-ας	μαθητ-ῆς	στρατιώτ-ης
Γεν.	τοῦ	ταμί-ου	μαθητ-οῦ	στρατιώτ-ου
Δοτ.	τῷ	ταμί-α	μαθητ-ῆ	στρατιώτ-η
Αἰτ.	τόν	ταμί-αν	μαθητ-ῆν	στρατιώτ-ην
Κλητ.	ὦ	ταμί-α	μαθητ-ᾶ	στρατιώτ-α

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	ταμί-αι	μαθητ-αῖ	στρατιῶτ-αι
Γεν.	τῶν	ταμι-ῶν	μαθητ-ῶν	στρατιωτ-ῶν
Δοτ.	τοῖς	ταμί-αις	μαθητ-αῖς	στρατιώτ-αις
Αἰτ.	τούς	ταμί-ας	μαθητ-ᾶς	στρατιώτ-ας
Κλητ.	ὦ	ταμί-αι	μαθητ-αῖ	στρατιῶτ-αι

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ	νομάρχ-ης	χαρτοπῶλ-ης	εἰρηνοδίκ-ης
Γεν.	τοῦ	νομάρχ-ου	χαρτοπῶλ-ου	εἰρηνοδίκ-ου
Δοτ.	τῷ	νομάρχ-η	χαρτοπῶλ-η	εἰρηνοδίκ-η
Αἰτ.	τόν	νομάρχ-ην	χαρτοπῶλ-ην	εἰρηνοδίκ-ην
Κλητ.	ὦ	νομάρχ-α	χαρτοπῶλ-α	εἰρηνοδίκ-η

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	νομάρχ-αι	χαρτοπῶλ-αι	εἰρηνοδίκ-αι
Γεν.	τῶν	νομαρχ-ῶν	χαρτοπωλ-ῶν	εἰρηνοδίκ-ῶν
Δοτ.	τοῖς	νομάρχ-αις	χαρτοπῶλ-αις	εἰρηνοδίκ-αις
Αἰτ.	τούς	νομάρχ-ας	χαρτοπῶλ-ας	εἰρηνοδίκ-ας
Κλητ.	ὦ	νομάρχ-αι	χαρτοπῶλ-αι	εἰρηνοδίκ-αι

Αἱ καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι αἰ ἐξῆς :

Ἐνικός ἀριθμός		Πληθυντικός ἀριθμός
Ὄνομ.	—ας —ης	—αι
Γεν.	—ου —ου	—ων
Δοτ.	—α —η	—αις
Αἰτ.	—αν —ην	—ας
Κλητ.	—α —α ἤ —η	—αι

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀρσενικῶν τῆς α' κλίσεως

1. Ἡ μακρὰ κατάληξις τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀρσενικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν περισπᾶται π.χ. τοῦ μαθητοῦ, τῶ μαθητῆ, τῶν μαθητῶν, τοῖς μαθηταῖς.

2. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν τῶν μὲν εἰς **ας** λήγει εἰς **α** μακρόν, τῶν δὲ εἰς **ης** λήγει εἰς **η** π.χ. Ὁ λοχίας—ὦ λοχία, ὁ τραυματίας—ὦ τραυματία, ὁ εἰρηνοδίκης—ὦ εἰρηνοδίκη, ὁ Ἀριστείδης—ὦ Ἀριστείδη.

3. Ἀπὸ τὰ λήγοντα εἰς **ης** ἀρσενικὰ πρωτόκλιτα ἐξαιροῦνται καὶ σχηματίζουν τὴν κλητικὴν εἰς **α** βραχὺ τὰ ἐξῆς :

α) **Τὰ ἔθνικα**, ὁ Πέρσης—ὦ Πέρσα, ὁ Τεγεάτης—ὦ Τεγεᾶτα.

β) ὅσα λήγουν εἰς **της** π.χ. στρατιώτης—ὦ στρατιῶτα, ὁ ναύτης—ὦ ναῦτα, ὁ πολίτης—ὦ πολίτα.

γ) ὅσα εἶναι σύνθετα καὶ λήγουν εἰς **—άρχης —πώλης —μέτρης —τριβης —λάτρης —ώνης** π.χ. ὁ σχολάρχης—ὦ σχολάρχα, ὁ χαρτοπώλης—ὦ χαρτοπῶλα, ὁ γεωμέτρης—ὦ γεωμέτρα, ὁ παιδοτρίβης—ὦ παιδοτρίβα, ὁ εἰδολωλάτρης—ὦ εἰδολωλάτρα, ὁ τελῶνης—ὦ τελῶνα.

ΣΗΜ. 1. Τὸ Δεσπότης σχηματίζει τὴν κλητικὴν εἰς **α** βραχὺ καὶ ἀναβιβάζει τὸν τόνον εἰς τὴν προπαραλήγουσαν π.χ. ὦ Δέσποτα.

ΣΗΜ. 2. Τὰ πρωτόκλιτα ὀνόματα τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς **ιτης, υτης, ατης** καὶ παράγονται ἀπὸ ἄλλα ὀνόματα ἔχουν τὸ δίχρονον (**ι, α, υ**) τῆς παραληγούσης μακρόν π.χ. Πολίτης (πόλις), πολῖται, Σπαρτιάτης (Σπάρτη) Σπαρτιᾶται, ὀπλίται, τεχνίται, σμηνίται, μητροπολίται, τραπεζίται. Ὅσα παράγονται ἀπὸ ῥήματα ἔχουν τὸ δίχρονον (**α, ι, υ**) βραχὺ π.χ. Ὁ διαβάτης (διαβαίνω) διαβάται, ἐργάτης (ἐργάζομαι) ἐργάται, προστάται, πελάται, συντάκται.

δ) Ἡ κατάληξις **-ας** τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι πάντοτε **μακρά** π.χ. τοὺς στρατιώτας, τοὺς ἐπαρχιώτας.

ε) Ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ ὄλων τῶν οὐσιαστικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ περισπᾶται· π.χ. Τῶν στρατιωτῶν, τῶν ταμιῶν.

ς) Ἡ αἰτιατική τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων τονίζεται ὅπως καὶ ἡ ὀνομαστική· π.χ. Ὁ τραυματίας, τὸν τραυματίαν, ὁ πολίτης, τὸν πολίτην.

ζ) Ἡ κλητική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ· π.χ. Οἱ Κυβερνήται—ὦ Κυβερνήται.

Σημ. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν καὶ λογοτεχνίαν ἡ γενική τοῦ ἐνικοῦ μερικῶν ἀρσενικῶν εἰς — **ας** λήγει εἰς — **α**, ἡ δὲ ὀνομαστική καὶ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ εἰς **ες** ἢ **αδες**.

Ταῦτα εἶναι α) μερικά παροξύτονα. Π.χ. τοῦ ταμία, τοὺς ταμίης. β) Μερικά νεώτερα ἀρσενικά εἰς — **ας**. Καὶ εἶναι προσηγορικά ἢ δηλωτικά ἐπαγγέλματος. Π.χ. ὁ παπᾶς - ἀδες, ψαρᾶς - ἀδες.

Ἐπίσης ἡ γενική τοῦ ἐνικοῦ μερικῶν ἀρσενικῶν εἰς — **ης** λήγει εἰς — **η** καὶ ἡ ὀνομαστική καὶ ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ εἰς — **ες** — **αδες** ἢ **ηδες**. Π.χ. τοῦ ἐργάτη — οἱ ἐργάτες, οἱ Σουλιῶτες, οἱ πρᾶματευτάδες, οἱ περιβολάρηδες.

Ἐκ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ὅσα εἶναι κύρια καὶ τονίζονται εἰς τὴν ληγούσαν περισπῶνται. Π.χ. ὁ Παλαμᾶς, ὁ Λουκάς, ὁ Μυστράς, ὁ Κωστής, ὁ Παντελής.

Ἄσκησις 20 Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὀνόματα.

Κατὰ τὸ ταμίας : ὁ κτηματίας, ὁ τραυματίας, ὁ ἐπιχειρηματίας, ὁ μανδύας, ὁ λοχίας, ὁ νεανίας.

Κατὰ τὸ μαθητής : ὁ πωλητής, ὁ φοιτητής, ὁ νικητής, ὁ βουλευτής, ὁ λογιστής, ὁ διαχειριστής, ὁ πιστωτής, ὁ ἀναπληρωτής.

Κατὰ τὸ στρατιώτης : ὁ ἐπαρχιώτης, ὁ ἰδιώτης, ὁ νησιώτης, ὁ Ἠπειρώτης, ὁ ἀγρότης, ὁ τοξότης, ὁ κυβερνήτης.

Κατὰ τὸ νομάρχης : ὁ γυμνασιάρχης, ὁ τμηματάρχης, ὁ τελετάρχης,

Κατὰ τὸ χαρτοπώλης : ὁ βιβλιοπώλης, ὁ ἀρτοποιώλης, ὁ παντοπώλης, ὁ καφεπώλης, ὁ ὑφασματοπώλης.

Κατὰ τὸ εἰρηνοδίκης : ὁ Νικολαΐδης, ὁ Ἀριστείδης.

Τὰ ὀνόματα πού λήγουν εἰς - ητης, ὅταν παράγονται ἀπό τὰ συνη-
ρημένα ῥήματα **αω** καί **εω** γράφονται μέ **η**. Π.χ. νικῶ - νικητής, πωλῶ -
πωλητής.— Ὅσα παράγονται ἀπό τὰ ῥήματα εἰς - ιζω γράφονται μέ **ι**.
Π.χ. φροντίζω - φροντιστής. Καί ὅσα παράγονται ἀπό ῥήματα εἰς - ωνω
γράφονται μέ **ω**. Π.χ. διορθῶνω - διορθωτής, πιστώνω - πιστωτής.

***Άσκησις 21** Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ὀνόματα εἰς τὴν κλητικὴν.

Κύριε (Νομάρχης).— Κύριε (δικαστής).— Κύριε (καθηγητής).—
Κύριε (εἰρηνοδίκης). Κύριε (τελώνης).— Κύριε (πταισματοδίκης).—
Κύριε (Ἄριστείδης).— Κύριε (διευθυντής).— Κύριε (γυμνασιάρχης)

***Άσκησις 22** Τρέφετε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

Ὁ στρατιώτης ὑπακούει εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ λοχίου.— ὁ
ναύτης ταξιδεῦει εἰς τὴν θάλασσαν.— Ὁ ἐφημεριδοπώλης πωλεῖ
ἐφημερίδας. Ὁ ψεύστης οὐδέποτε γίνεται πιστευτός.— Ὁ πολίτης
πρέπει νὰ σέβεται τὸν νόμον.— Ὁ καρχαρίας εἶναι ζῶον τῆς
θαλάσσης.— Τοῦ στρατιώτου ἡ ἐργασία εἶναι κοπιαστικὴ. Ἔργον
τοῦ κυβερνήτου εἶναι ἡ φροντίς διὰ τὸν λαόν του.— Ὁ κλέπτης
καὶ ὁ παραβάτης τοῦ νόμου τιμωροῦνται.— Εἰς τὴν πόλιν ζοῦν ὁ
ἐργάτης, ὁ τεχνίτης, ὁ μεσίτης, ὁ τραπεζίτης, ὁ μητροπολίτης, ὁ
δικαστής, ὁ φοιτητής, ὁ καθηγητής, ὁ βουλευτής καὶ ὁ ἐπιχει-
ρηματίας.

Θηλυκὰ τῆς πρώτης κλίσεως

α) εἰς — η

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ῆ	φων-ῆ	τέχν-η	σκη-η	δικαιοσύν-η
Γεν.	τῆς	φων-ῆς	τέχν-ης	σκη-ῆς	δικαιοσύν-ης
Δοτ.	τῇ	φων-ῆ	τέχν-η	σκη-ῆ	δικαιοσύν-η
Αἰτ.	τὴν	φων-ῆν	τέχν-ην	σκη-ῆν	δικαιοσύν-ην
Κλητ.	ῶ	φων-ῆ	τέχν-η	σκη-η	δικαιοσύν-η

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἶ	φων-αἶ	τέχν-αι	σκη-αι	δικαιοσύν-αι
Γεν.	τῶν	φων-ῶν	τεχν-ῶν	σκη-ῶν	δικαιοσυν-ῶν
Δοτ.	ταῖς	φων-αῖς	τέχν-αἰς	σκη-αῖς	δικαιοσύν-αἰς
Αἰτ.	τὰς	φων-ὰς	τέχν-ας	σκη-ὰς	δικαιοσύν-ας
Κλητ.	ῶ	φων-αἶ	τέχν-αι	σκη-αἶ	δικαιοσύν-αι

Θηλυκά τῆς πρώτης κλίσεως

β) εἰς — α γεν.— ας

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς				
Ὄνομ.	ῆ	σκι-ᾶ	οἰκί-α	χώρ-α	ῶρ-α	
Γεν.	τῆς	σκι-ᾶς	οἰκί-ας	χώρ-ας	ῶρ-ας	
Δοτ.	τῇ	σκι-ᾶ	οἰκί-α	χώρ-α	ῶρ-α	
Αἰτ.	τὴν	σκι-ᾶν	οἰκί-αν	χώρ-αν	ῶρ-αν	
Κλητ.	ῶ	σκι-ᾶ	οἰκί-α	χώρ-α	ῶρ-α	

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	σκι-αἱ	οἰκί-αι	χώρ-αι	ῶρ-αι	
Γεν.	τῶν	σκι-ῶν	οἰκί-ῶν	χώρ-ῶν	ῶρ-ῶν	
Δοτ.	ταῖς	σκι-αῖς	οἰκί-αις	χώρ-αῖς	ῶρ-αῖς	
Αἰτ.	τάς	σκι-ᾶς	οἰκί-ας	χώρ-ας	ῶρ-ας	
Κλητ.	ῶ	σκι-αἱ	οἰκί-αι	χώρ-αι	ῶρ-αι	

Θηλυκά τῆς πρώτης κλίσεως

γ) εἰς — α γεν.— ης

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς				
Ὄνομ.	ῆ	ρίζ-α	γλῶσσ-α	θάλασσ-α	τράπεζ-α	
Γεν.	τῆς	ρίζ-ης	γλῶσσ-ης	θαλάσσ-ης	τραπέζ-ης	
Δοτ.	τῇ	ρίζ-η	γλῶσσ-η	θαλάσσ-η	τραπέζ-η	
Αἰτ.	τὴν	ρίζ-αν	γλῶσσ-αν	θάλασσ-αν	τράπεζ-αν	
Κλητ.	ῶ	ρίζ-α	γλῶσσ-α	θάλασσ-α	τράπεζ-α	

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	ρίζ-αι	γλῶσσ-αι	θάλασσ-αι	τράπεζ-αι	
Γεν.	τῶν	ρίζ-ῶν	γλῶσσ-ῶν	θαλάσσ-ῶν	τραπέζ-ῶν	
Δοτ.	ταῖς	ρίζ-αῖς	γλῶσσ-αῖς	θαλάσσ-αῖς	τραπέζ-αῖς	
Αἰτ.	τάς	ρίζ-ας	γλῶσσ-ας	θαλάσσ-ας	τραπέζ-ας	
Κλητ.	ῶ	ρίζ-αι	γλῶσσ-αι	θάλασσ-αι	τράπεζ-αι	

Καταλήξεις θηλυκῶν α' κλίσεως

Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
Ὀνομ.	— η — α		— αι
Γεν.	— ης — ας ἤ ης		— ων
Δοτ.	— η — α ἤ η		— αijs
Αἰτ.	— ην — αν		— ας
Κλ.ητ.	— η — α		— αι

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν Θηλυκῶν τῆς α' κλίσεως.

1. Τὰ θηλυκὰ πρωτόκλιτα οὐσιαστικά τὰ ὅποια λήγουν εἰς α, τρέπουν τὸ α εἰς η εἰς τὴν γενικήν καὶ δοτικήν τοῦ ἐνικοῦ, ἔν προτὸ τοῦ α ὑπάρχει σύμφωνον ἔκτος τοῦ ρ· π.χ. Ἡ ρίζ-α τῆς ρίζ-ης, ἡ μοῦσ-α τῆς μοῦσ-ης.

2. Ἐάν προτὸ τοῦ α ὑπάρχει φωνῆεν ἢ ρ τὰ θηλυκὰ φυλάττουν τὸ α (δὲν τὸ τρέπουν εἰς η) π.χ. Ἡ οἰκί-α τῆς οἰκί-ας, ἡ ὦρ-α τῆς ὦρ-ας, ἡ θύρ-α τῆς θύρ-ας.

3. Τὸ α τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι βραχὺ εἰς ὅσα θηλυκὰ προτὸ τοῦ α ὑπάρχει σύμφωνον· π.χ. Ἡ μοῦσα, ἡ χλωσσα.

4. Τὸ α τῶν θηλυκῶν τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι γενικῶς μακρὸν εἰς ὅσα οὐσιαστικά ἔχουν προτὸ τοῦ α φωνῆεν ἢ ρ· π.χ. Ἡ οἰκί-α, ἡ χῶρ-α. Ἐξαιρεῖται τὸ σφῦρα.

5. Ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ α βραχὺ :

α) Τὰ εἰς ρα δισύλλαβα οὐσιαστικά τὰ ὅποια ἔχουν εἰς τὴν παραλήγουσαν δίφθογγον· π.χ. Ἡ σφαῖρα, ἡ μοῖρα, ἡ πείρα, ἡ πρῶρα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ : αὔρα, λαύρα, σαύρα, Αἶθρα καὶ Φαῖδρα.

β) Τὰ εἰς αια δισύλλαβα οὐσιαστικά· π.χ. Γραῖα, γαῖα, μαῖα. Καθὼς καὶ τὸ μυῖα.

γ) Ὅλα τὰ προπαροξύτονα· π.χ. Ἄγκυρα, ὁμόνοια, εὔνοια, ποιήτρια.

6. Ἡ αἰτιατική καὶ κλητική τοῦ ἐνικοῦ τῶν εἰς α θηλυκῶν οὐσιαστικῶν τονίζονται ὅπως καὶ ἡ ὀνομαστική τοῦ ἐνικοῦ· π.χ. Ἡ μοῖρα, τὴν μοῖραν, ὦ μοῖρα, τὴν ὦραν, ὦ ὦρα.

7. Ἡ ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική τῶν θηλυκῶν οὐσιαστικῶν τῆς πρώτης κλίσεως, ὅταν εἶναι ἀσυναίρετος καὶ τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν ὀξύνεται· π.χ. Ἡ φωνή, τὴν φωνήν, ὦ φωνή.

8. Ἡ γενική καὶ δοτική τῶν θηλυκῶν οὐσιαστικῶν, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται· π.χ. Τῆς τιμῆς, τῇ τιμῇ, τῶν τιμῶν, ταῖς τιμαῖς.

9. Ἡ κατάληξις ας τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι πάντοτε μακρά· π.χ. Ὁ στρατιώτης, τοὺς στρατιώτας, ἡ σφαῖρα, τῆς σφαίρας, τὰς σφαίρας.

Ἄσκησις 23.— Νὰ κλιθοῦν κατὰ τὸ φωνή:

Ἡ γραμμή, ἡ γραμματικὴ, ἡ αὐλή, ἡ φυλακὴ, ἡ παραγωγὴ, ἡ δικταγὴ, ἡ πηγὴ, ἡ ἀρχή, ἡ τιμὴ, ἡ ὑπογραφή, ἡ μεταβολή, ἡ ὄρμη.

Κατὰ τὸ τέχνη: Ἡ γνώμη, ἡ νίκη, ἡ τύχη, ἡ φήμη, ἡ ἐπιστήμη.

Κατὰ τὸ καλωσύνη: Ἡ σωφροσύνη, ἡ νοημοσύνη, ἡ λησμοσύνη, ἡ ἐμπιστοσύνη, ἡ ἱερωσύνη, ἡ ἀγιοσύνη, ἡ ἀγαθωσύνη.

Κατὰ τὸ σκιά: Ἡ χαρὰ, ἡ ἀγορά, ἡ δωρεά, ἡ στρατιά, ἡ γενεά.

Κατὰ τὸ χώρα: Ἡ ἡμέρα, ἡ ἑσπέρα, ἡ λύρα, ἡ αὔρα, ἡ λαύρα, ἡ σαύρα.

Κατὰ τὸ θάλασσα: Ἡ αἶθουσα, ἡ μέλισσα, ἡ βασίλισσα, ἡ διδασκάλισσα, ἡ θύελλα, ἡ χάλαζα, ἡ διαίτα, ἡ φάλαινα, ἡ μέριμνα, ἡ Ἄμφισσα, ἡ ὕαινα, ἡ λύκαινα.

Κατὰ τὸ οἰκία: ἡ κακία, ἡ βλακεία, ἡ θεραπεία, ἡ παιδεία, ἡ κολακεία, ἡ ἀλιεία.

Σημ. Τὰ θηλυκὰ ὀνόματα ποὺ λήγουν εἰς — οσύνη γράφονται μὲ ο μικρὸν ἂν ὑπάρχη πρὸ τοῦ — οσύνη μακρὰ ἢ θέσει μακρὰ συλλαβή. Π.χ. δικαιοσύνη, ἐμπιστοσύνη. Γράφονται μὲ ω μέγα, ἂν ὑπάρχη πρὸ τοῦ οσύνη βραχὺ καὶ τὰ δίχρονα α, ι, υ. Π. χ. ἱερὸς - ἱερωσύνη, Ἅγιος - ἀγιοσύνη.

Τὰ θηλυκὰ ὀνόματα ποὺ λήγουν εἰς — εἰα γράφονται μὲ εἰ ὅταν παράγονται α) ἀπὸ ῥήματα εἰς — εω. Π.χ. βασιλεία - βασιλεύω, κολακεία - κολακεύω. β) τὰ παροξύτονα τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ τὰ ἐπίθετα εἰς — ης ἢ — ος. Π.χ. ἐπιμελής - ἐπιμέλεια, εὐγενής - εὐγένεια, βοηθός - βοήθεια. γ) Τὰ θηλυκὰ τῶν ἐπιθέτων εἰς — υς. Π.χ. ταχύς - ταχεῖα, πλατύς - πλατεῖα.

Θηλυκὰ ὀνόματα ζῶων, ἢ ὀνόματα ζώων, ἢ ὀνόματα πόλεων ποὺ τελειώνουν σέ — αἰνα γράφονται μὲ αἰ. Π.χ. Ἀντρίτσαἰνα, Λεἰαἰνα. Ἐθνικὰ ἢ προσηγορικὰ ποὺ τελειώνουν εἰς — ισσα γράφονται μὲ ι καὶ δύο σ. Π.χ. Μέλισσα, Ἄμφισσα.

Ἄσκησις 24. Συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις τῶν παρακάτω προτάσεων.

Αἱ φάλαινα— ζοῦν εἰς τὰς ψυχρὰς καὶ πολικ— θαλάσσ.— Αἱ τράπεζα— αὔριον θὰ εἶναι κλειστ—. Αἱ γυνῶμ— των ἦσαν ὀρθ—. Τὴν δικαιοσύνην ἀπονέμουν οἱ εἰρηνοδίκ— οἱ πταισματοδίκ—, οἱ ἀεροπαγῖτ— καὶ οἱ ἔφετ—. Ἡ ὀρθὴ γραφὴ τῆς γλώσσ— μανθάνεται διὰ τῆς γραμματικ—. Ἡ γενεά ἡ ὁποῖα ζῆ ἐν εἰρήν— προοδεύει—. Διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρομικ— γραμμ— χρειάζομεθα μεγάλαν δαπαν—. Αἱ ξύλιν— γέφυρ— εἶναι ὀλιγώτερον δαπανηρ—, ἀλλὰ μικρᾶς διαρκείας—. Αἱ νῆσ— βαδίζουν δυσκόλως καὶ ζοῦν εἰς τὰς λίμν—

Ἀσκήσις 25. Τονίσατε ὀρθῶς τὰς παρακάτω λέξεις.

Ἡ μουσα, ἡ γλῶσσα, ἡ σφαιρα, ἡ σημαια, τὴν ἔλαιαν, τὴν γραιοαν, τὴν κεραιοαν. Τῆς σαυρας, τῆς μυιας, τῆς μοιρας, τῆς φημης, τῆς φωνῆς, τῆς ἀστραπῆς.

Ἀσκήσις 26. Συμπληρώσατε τὰς λέξεις τῶν παρακάτω προτάσεων καὶ θέσατε τὸν κατάλληλον τόνου.

Ἡ βασιλισσα τῶν μελισσ— παραμενει πάντοτε ἔντος τῆς κυψελ—. Τὴν σημαϊαν τοῦ στρατοῦ συνοδεουον οἱ τυμπανιστ— καὶ οἱ σαλμπιγτ—. Αἱ μουσ— ἦσαν θεαι τῆς ποιησεως τῆς μουσικης καὶ τῶν γραμματῶν.— Αἱ μυι— εἶναι ἐνοχλητικ— καὶ ἐπικινδυνοι εἰς τὸν ἄνθρωπον. Εἰς τὴν μονην τῆς Ἁγίας Λαυρας ὑψωσε τὴν σημαϊαν τῆς Ἐπαναστασεως ὁ Παλαιων Πατρῶν Γερμανος. Αἱ κεραι— τῶν ἔντομων εἶναι ὄργανα τῆς ἀκοης, τῆς ὀσφρησεως καὶ τῆς ἀφης.— Ἡ γλωσσα τῆς σαυρας εἶναι λεπτή μακρα καὶ χισιτή.— Αἱ χελων— ζουον εἰς τὴν ξηραν.—

Συνηρημένα οὐσιαστικὰ τῆς α' κλίσεως

Παράδειγμα :

Ἡ γέα = γῆ, ἡ μνάα = μνᾶ, ὁ βορρέας = βορρᾶς.

Τὰ ἀνωτέρω οὐσιαστικὰ, τὰ ὅποια ἔχουον χαρακτηῖρα ε καὶ α συναιροῦν τὸ ε καὶ α μὲ τὰς καταλήξεις καὶ λέγουνται **συνηρημένα οὐσιαστικὰ**.

Ταῦτα εἶναι ὀλίγα τὰ ἐξῆς :

α) Ὁ Ἑρμῆς, ὁ Ἀπελλῆς, ὁ Θαλῆς, ὁ βορρᾶς, ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ Ναυσικᾶ, ἡ μνᾶ, ἡ γαλῆ, ἡ γῆ.

β) Ὀνόματα μερικῶν δένδρων : ἡ συκῆ, ἡ ἀμυγδαλῆ, ἡ ροδῆ.

γ) Ὀνόματα μερικῶν δερμάτων : ἡ λεοντή, ἡ ἀλωπεκῆ.

δ) Θεηλικὰ τῶν συνηρημένων ἐπιθέτων εἰς οὐς : διπλῆ, χρυση, ἀργυρᾶ.

Παραδείγματα συνηρημένων τῆς πρώτης κλίσεως.

α) Ἀρσενικὰ εἰς —ας καὶ εἰς —ης

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ	βορρέ-ας	— βορρᾶς	Ἑρμέ-ας — Ἑρμῆς
Γεν.	τοῦ	βορρέ-α	— βορρᾶ	Ἑρμέ-ου — Ἑρμοῦ
Δοτ.	τῷ	βορρέ-α	— βορρᾶ	Ἑρμέ-α — Ἑρμῆ
Αἰτ.	τὸν	βορρέ-αν	— βορρᾶν	Ἑρμέ-αν — Ἑρμῆν
Κλητ.	ὦ	βορρέ-α	— βορρᾶ	Ἑρμέ-α — Ἑρμῆ

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ἡ	μνά-α	-	μνᾶ	σुकέα - συκῆ
Γεν.	τῆς	μνά-ας	-	μνᾶς	σुकέ-ας - συκῆς
Δοτ.	τῇ	μνά-α	-	μνᾶ	σुकέ-α - συκῆ
Αἰτ.	τῆν	μνά-αν	-	μνᾶν	σुकέ-αν - συκῆν
Κλητ.	ὦ	μνά-α	-	μνᾶ	σुकέ-α - συκῆ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ	μνά-αι	-	μναῖ	σुकέ-αι - συκαῖ
Γεν.	τῶν	μνα-ῶν	-	μνῶν	σुकε-ῶν - συκῶν
Δοτ.	ταῖς	μνά-αις	-	μναῖς	σुकέ-αις - συκαῖς
Αἰτ.	τάς	μνά-ας	-	μνᾶς	σुकέ-ας - συκαῖς
Κλητ.	ὦ	μνά-αι	-	μναῖ	σुकέ-αι - συκαῖ

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συνηρημένων πρωτοκλιτών.

1. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς πρώτης κλίσεως συναιροῦνται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ὡς ἑξῆς :

τὸ α + α συναιρεῖται εἰς α : π.χ. μνά-α = μνᾶ

τὸ ε + α συναιρεῖται εἰς η : π.χ. σукέ-α = συκῆ

τὸ ε + α (ὅταν προηγῆται ρ) εἰς α : π.χ. βορρέας = βορρᾶς.

2. Τὰ συνηρημένα ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως λήγουν, τὰ μὲν ἀρσενικά εἰς **-ας** καὶ **-ης**, τὰ δὲ θηλυκὰ εἰς **-α** καὶ **-η**.

3. Πᾶσα συνηρημένη λήγουσα περισπᾶται.

ΣΗΜ. Ὁ Ἑρμῆς εἰς μὲν τὸν ἐνικὸ σημαίνει τὸν Θεόν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἑρμοῦ.

Ἡ γῆ εἰς μὲν τὸν ἐνικὸν σημαίνει ὁλόκληρον τὴν γῆν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν σημαίνει τὰ χωράφια, τὰ κτήματα.

Ἄσκησις 27.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω συνηρημένα οὐσιαστικά :

Ἡ Ναυσικᾶ, ἡ μνᾶ, ἡ γῆ, ἡ συκῆ, ἡ ροδῆ, ἡ λεοντῆ, ἡ ἄλωπεκῆ, ἡ χρυσῆ, ἡ ἀργυρᾶ.

Ἄσκησις 28.— Νὰ τονίσετε τὰς λέξεις τῶν παρακάτω προτάσεων :

Ἡ Ἀθῆνα ἦτο Θεα καὶ προστάτης τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Ἀπελλῆς ἦτο εἰς ἕκ των μεγάλων ζωγραφῶν τῆς Ἀρχαίας ἐποχῆς. Το κομμὶ τῆς ἀμυγδαλῆς χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν βιομηχανίαν. Τὴν διευθυνσιν τοῦ βορρα τὴν εὐρισκομεν δια τῆς μαγνητικῆς βελόνης. Αἱ αγριαὶ γαλαὶ ζοῦν εἰς τὰ δαση. Εἰς τὴν Ὀλυμπίαν εὐρίσκειται τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτελοῦς. Εἰς τὸν κηπον ἐφυτευθησαν διπλαὶ σειραι δεδρω. Ἡ μνα ἦτο ἀρχαίον ἀττικὸν νομισμα. Ὁ Θαλῆς ἦτο εἰς ἕκ των ἐπιτα σοφῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἡ συκη εἶναι ἄνδρον καρποφορον.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

Παραδείγματα :

ὁ διάδρομ-ος, ἡ ἄρκτ-ος, τὸ τετράδι-ον.
ὁ ἀδελφ-ός, ἡ ἑλαφ-ος, τὸ σχολεῖ-ον.

1. Ἡ δευτέρα κλίσις ἔχει ὀνόματα ἀρσενικά, θηλυκά καὶ οὐδέτερα. Καὶ τὰ μὲν ἀρσενικά καὶ θηλυκά λήγουν εἰς -ος, τὰ δὲ οὐδέτερα εἰς -ον.

α') Ἀρσενικά δευτερόκλιτα εἰς -ος

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ἄρσ.	ὁ	ἄνθρωπ-ος	φόρ-ος	ἄγρ-ός	κῆπ-ος
Γεν.	τοῦ	ἄνθρώπ-ου	φόρ-ου	ἄγρ-οῦ	κῆπ-ου
Δοτ.	τῷ	ἄνθρώπ-ω	φόρ-ω	ἄγρ-ῷ	κῆπ-ω
Αἰτ.	τόν	ἄνθρωπ-ον	φόρ-ον	ἄγρ-όν	κῆπ-ον
Κλητ.	ὦ	ἄνθρωπ-ε	φόρ-ε	ἄγρ-ε	κῆπ-ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ἄρσ.	οἱ	ἄνθρωπ-οι	φόρ-οι	ἄγρ-οὶ	κῆπ-οι
Γεν.	τῶν	ἄνθρώπ-ων	φόρ-ων	ἄγρ-ῶν	κῆπ-ων
Δοτ.	τοῖς	ἄνθρώπ-οις	φόρ-οις	ἄγρ-οῖς	κῆπ-οις
Αἰτ.	τούς	ἄνθρώπ-ους	φόρ-ους	ἄγρ-οὺς	κῆπ-ους
Κλητ.	ὦ	ἄνθρωποι	φόρ-οι	ἄγρ-οὶ	κῆπ-οι

Ἀσκήσις 29.— Κατὰ τὸ ἄνθρωπος κλίνατε τὰ ἐξῆς :

Ὁ ἐμπόρος, ὁ ἔφορος, ὁ ὑπάλληλος, ὁ ἄνεμος, ὁ κάτοικος, ὁ ἐνδοξος, ὁ ἐλεύθερος, ὁ χρήσιμος.

Κατὰ τὸ φόρος : Ὁ χρόνος, ὁ τόπος, ὁ πόνος, ὁ νόμος, ὁ τρέπος, ὁ δρόμος, ὁ λόγος, ὁ νέος, ὁ ἔνος, ὁ ἵππος, ὁ βράχος, ὁ φόβος.

Κατὰ τὸ ἀγρός : Ὁ λαός, ὁ αἰτός, ὁ καρπός, ὁ ποταμός, ὁ μουσικός, ὁ φυσικός, ὁ κληρωτός, ὁ ναυτικός, ὁ γεωργός, ὁ βωμός, ὁ σταθμός, ὁ ἡθικός.

Κατὰ τὸ κῆπος : Ὁ τοῖχος, ὁ οἶκος, ὁ οἶνος, ὁ χοῖρος, ὁ μῦθος, ὁ ἦχος, ὁ θρῆνος.

Ἀσκήσις 30.— Συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις τῶν λέξεων τῶν κάτωθι προτάσεων καὶ θέσατε τὸν κατάλληλον τόνον :

Ὁ Ἑρμῆς ἦτο ἀγγελιοφόρος τῶν ἀρχαί— Θε—. Ὁ ναός εἶναι οἰκίας του Θε—. Ἡ ἄμμος εὑρίσκεται εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν θαλασσ—, τῶν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ποτῆμ— και των λιμν— Οἱ τιμῆ— καὶ ἐργατικῆ— ἐμπορ— προσδεύουσι
 Ὁ οἶν—, ὁ σιτ— και το ἔλαιον ἐθεωροῦντο δωρα του Θε— προς τον
 ἄνθρωπον. Ὁ Διουσι— ἦτο κατα την μυθολογιαν ὁ Θεος του οἶν—. Πολ-
 λαὶ ἑλληνικῆ— ἀποικ— ἦσαν εἰς τα παραλια του Εὐξεινου Ποντου. Ἡ
 φωνη του ἄνθρωπ—, ἡ μελωδια των πτην—, ἡ μουσικη της ὀρχηστρ—,
 ὁ κροτος του ὄπλ— και ὁ θορυβος του δρομ— εἶναι ἤχοι. Ἐν παντι
 τοπω και χρον— προσκυνουμεν τον θε—.

β') Ὀνόματα θηλυκά τῆς β' κλίσεως

Πτώσι.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
		ὀδ-ὀς	νόσ-ος	ἄμπελ-ος	νῆσ-ος
Ὀν.	ῆ	ὀδ-ὀς	νόσ-ος	ἄμπελ-ος	νῆσ-ος
Γεν.	τῆς	ὀδ-οῦ	νόσ-ου	ἄμπελ-ου	νῆσ-ου
Δοτ.	τῇ	ὀδ-ῶ	νόσ-ω	ἄμπελ-ω	νῆσ-ω
Ἀκτ.	τῆν	ὀδ-ὸν	νόσ-ον	ἄμπελ-ον	νῆσ-ον
Κλητ.	ῶ	ὀδ-ὀς	νόσ-ος	ἄμπελ-ος	νῆσ-ος

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Πτώσι.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
		ὀδ-οἶ	νόσ-οι	ἄμπελ-οι	νῆσ-οι
Ὀν.	αἶ	ὀδ-οἶ	νόσ-οι	ἄμπελ-οι	νῆσ-οι
Γεν.	τῶν	ὀδ-ῶν	νόσ-ων	ἄμπελ-ων	νῆσ-ων
Δοτ.	ταῖς	ὀδ-οῖς	νόσ-οῖς	ἄμπελ-οῖς	νῆσ-οῖς
Ἀκτ.	τάς	ὀδ-οὺς	νόσ-ους	ἄμπελ-οὺς	νῆσ-οὺς
Κλητ.	ῶ	ὀδ-οἶ	νόσ-οι	ἄμπελ-οι	νῆσ-οι

Ἀσκησις 31.— Κατὰ τὸ ὀδὸς κλίνατε τὰ ἐξῆς :

Ἡ ἀτραπὸς, ἡ κιβωτὸς, ἡ τροφὸς, ἡ δοκὸς, ἡ αἰοῖδος.

Κατὰ τὸ νόσος : Ἡ δρόσος, ἡ ἄμμος, ἡ ῥάβδος, ἡ ἄρκτος, ἡ τάφρος

Κατὰ τὸ ἄμπελος : Ἡ ἔλαφος, ἡ κάμηλος, ἡ σύνοδος, ἡ εἰσοδος, ἡ
 ἔξοδος, ἡ ἐρημος, ἡ ἄβυσσος, ἡ κάμινος, ἡ Ἡπειρος, ἡ Ἐπίδαυρος, ἡ
 Αἴγυπτος, ἡ Κόρινθος, ἡ χερσόνησος, ἡ κάθοδος, ἡ διάμετρος, ἡ ἐνδο-
 ξος, ἡ πρόοδος, ἡ μέθοδος, ἡ δίοδος.

Ἀσκησις 32.— Νὰ συμπληρωθοῦν αἱ καταλήξεις τῶν λέξεων τῶν παρα-
 κάτω προτάσεων :

Αἱ ἔλαφ— εἶναι ζῶα μυρικαστικὰ και ζοῦν κατ' ἀγέλ—. Ἡ Ἐπίδαυρ—
 ἦτο περίφημ— ἀρχαία πόλις διὰ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἡ Κρήτη
 εἶναι ἡ μεγαλυτέρα νῆσ— τῆς Μεσογεί— θαλάσσο—. Κατὰ τὴν ὥρ— τοῦ
 μαθήματος ἀπαγορεύεται ἡ εἰσοδ— και ἡ ἐξοδ— τῶν μαθητ—. Ἡ δρόσ—
 εἶναι ὠφέλιμ— εἰς τὴν γεωργίαν. Αἱ ψῆφ— τῶν πολιτ— ἀναδεικνύουσιν
 τοὺς ὀρχοντας. Ἀπὸ τὰς πέντε Ἡπείρ— μικροτέρα εἶναι ἡ Αὐστραλία.
 αἱ νῆσ— περιβρέχονται ὑπὸ τῶν θαλάσσο—. Αἱ ἀνήλι— οἰκίαι εἶναι ἀνθυγιειν—.

γ') Ουδέτερα ὀνόματα τῆς β' κλίσεως

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὀν.	τὸ	φυτ-ὸν	ἔργ-ον	φρούρι-ον	δῶρ-ον
Γεν.	τοῦ	φυτ-οῦ	ἔργ-ου	φρούρι-ου	δῶρ-ου
Δοτ.	τῷ	φυτ-ῶ	ἔργ-ω	φρούρι-ω	δῶρ-ω
Αἰτ.	τὸ	φυτ-ὸν	ἔργ-ον	φρούρι-ον	δῶρ-ον
Κλητ.	ῶ	φυτ-ὸν	ἔργ-ον	φρούρι-ον	δῶρ-ον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	τὰ	φυτ-ὰ	ἔργ-α	φρούρι-α	δῶρ-α
Γεν.	τῶν	φυτ-ῶν	ἔργ-ων	φρούρι-ων	δῶρ-ων
Δοτ.	τοῖς	φυτ-οῖς	ἔργ-οις	φρούρι-οις	δῶρ-οις
Αἰτ.	τὰ	φυτ-ὰ	ἔργ-α	φρούρι-α	δῶρ-α
Κλητ.	ῶ	φυτ-ὰ	ἔργ-α	φρούρι-α	δῶρ-α

Ἄσκησις 33.— Κατὰ τὸ φυτὸν κλίνατε τὰ ἑξῆς:

Τὸ ποτόν, τὸ λουτρόν, τὸ πτερόν, τὸ μυστικόν, τὸ πυκνόν.

Κατὰ τὸ ἔργον: Τὸ τέκνον, τὸ μέτρον, τὸ δένδρον, τὸ φύλλον, τὸ τόξον, τὸ δελτίον, τὸ χωρίον, τὸ θρανίον, τὸ βιβλίον, τὸ πτυχίον.

Κατὰ τὸ φρούριον: Τὸ θέατρον, τὸ ἄστρον, τὸ ἄτομον, τὸ ὄργανον, τὸ μέτωπον, τὸ δασύλλιον, τὸ ποτήριον, τὸ ἐργαστήριον, τὸ δικαστήριον, τὸ σκοπευτήριον, τὸ ἀναπαυτήριον, τὸ ἐκπαιδευτήριον.

Κατὰ τὸ δῶρον: Τὸ ζῶον, τὸ μῆλον, τὸ πλοῖον, τὸ σῦκον, τὸ γραφεῖον, τὸ Μουσεῖον, τὸ ἀρχεῖον, τὸ σχολεῖον, τὸ φαρμακεῖον, τὸ τελωεῖον, τὸ Ὑπουργεῖον, τὸ ταχυδρομεῖον.

Γενικὸς πίναξ καταλήξεων τῶν ὀνομάτων τῆς β' κλίσεως

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
	Ἄρσενικά καὶ θηλυκά	οὐδέτερα	Ἄρσενικά καὶ θηλυκά	οὐδέτερα
Ὀνομ.	— ος	— ον	— οἱ	— α
Γενική	— ου	— ου	— ὠν	— ὠν
Δοτική	— ω	— ω	— οἰς	— οἰς
Αἰτιατική	— ον	— ον	— οὐς	— α
Κλητική	— ε ἢ ος	— ον	— οἱ	— α

Άσκησις 34.— Συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις καὶ τονίσατε καταλλήλως τὰς παρακάτω προτάσεις :

Οἱ ἄθλητ— προπονοῦνται ἐντὸς τῶν γυμναστηρι—. Τὴν συγκοινωνίαν ἐκτελοῦν τὰ λεωφορεί—. Τὰ πλοῖ.— εἰς τὴν ἀρχαι— ἐποχ— ἦσαν ξυλιν—. Οἱ μαθητ—, ἐπεσκέφθησαν τὸ βυζαντινὸν Μουσεῖ—. Τὸ ἱερὸν κεῖται εἰς τὸ ἀνατολικ— ἄκρ— τοῦ να—. Εἰς τὴν Ἡπειρ— ἦτο τὸ Μαντεῖ— τῆς Δωδώνης.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ὀνομάτων τῆς β' κλίσεως

1. Ἡ ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική τῶν ὀνομάτων τῆς δευτέρας κλίσεως καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὅταν τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης ὀξύνονται. Π.χ. ὁ ἀγρός, τὸν ἀγρόν, ὦ ἀγρός, οἱ ἀγροί, τοὺς ἀγρούς, ὦ ἀγροί.

2. Ἡ γενική καὶ ἡ δοτική τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ὀνομάτων τῆς β' κλίσεως, ὅταν τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης περισπῶνται· τοῦ ἀγροῦ, τῶ ἀγρῶ, τῶν ἀγρῶν, τοῖς ἀγροῖς.

3. Τὰ οὐδέτερα ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας : Τὴν ὀνομαστικήν, τὴν αἰτιατικήν καὶ τὴν κλητικήν· π.χ. ὄνομ. τὸ δῶρον, αἰτιατική τὸ δῶρον καὶ κλητική ὦ δῶρον.

4. Τὸ α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδέτερων εἶναι πάντοτε βραχύ, ἂν δὲν προέρχεται ἀπὸ συναίρεσιν· π.χ. τὰ γραφεῖα, τὰ σχολεῖα.

ΣΗΜ. 1.—Ἡ κατάληξις —τηριον γράφεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν μὲ —η. Π.χ. γυμναστήριον, δικαστήριον, εἰσιτήριο, προσκλητήριο.

ΣΗΜ. 2.—Τὰ εἰς —ειον οὐδέτερα γράφονται μὲ —ει, ὅταν τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν. Ἐξαιροῦνται τὰ : θρανίον, παιδίον, βιβλίον, θηρίον, πτυχίον, φορτίον. Ὅταν τονίζονται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν γράφονται μὲ ι· π.χ. δωμάτιον, γυμνάσιον, ἐργοστάσιον, γραμμάτιον, κτίριον, ὑποβρύχιον. Ἐξαιροῦνται τὰ : Λύκειον, Γύθειον, Ἡράκλειον.

Σημ. Ἡ κλίσις τῶν δευτεροκλίτων ὀνομάτων εἰς τὸν ὀμιλούμενον τύπον εἶναι ὅμοια μὲ τὸν τύπον τοῦ γραφομένου. Πολλὰ ὁμοῦ οὐδέτερα λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικήν εἰς ο (ἄνευ ν). Π.χ. τὸ βουνό, τὸ πεῦκο. Ἄλλα πάλι λήγουν εἰς ι. Π.χ. τὸ παιδί, τὸ γιαιλί, τὸ ψωμί.

Ἐπίσης ἡ αἰτιατική τοῦ ἐνικοῦ πολλῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν σχηματίζεται χωρὶς τὸ τελικόν ν. Π.χ. τὸν ἔμπορο, τὸν ἔφορο, τὴν εἴσοδο.

Άσκησις 35.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Ὁ τίμιος ὑπάλληλος, ὁ ὑπερήφανος ἄνθρωπος, ὁ ἐργατικὸς μαθητής, ἡ ἱερὰ σύνοδος, ἡ ξένη γλῶσσα, ἡ ἐργατικὴ μέλισσα, ἡ ἐλευθέραι εἴσοδος, ἡ ἐνδοξος χώρα, ἡ κρίσιμος στιγμή, τὸ ἡμέρον ζῶον.

Συνηρημένα τῆς β' κλίσεως

Παράδειγμα :

Ὁ πλό-ος = πλοῦς, ὄστέ-ον = ὄστοῦν.

Τὰ ἀνωτέρω οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτη-
ρα ο ἢ ε, συναίρουν (συγχωνεύουν) τὸ ο ἢ ε μὲ τὰς καταλήξεις. Δι-
αὐτὸ λέγονται **συνηρημένα**.

Παραδείγματα συνηρημένων τῆς β' κλίσεως.

Πτώσ.	ἴσθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὀν.	ὁ	πλό-ος = πλοῦς	τὸ	ὄστέ-ον = ὄστοῦν	
Γεν.	τοῦ	πλό-ου = πλοῦ	τοῦ	ὄστέ-ου = ὄστοῦ	
Δοτ.	τῷ	πλό-φ = πλῶ	τῷ	ὄστέ-φ = ὄστῶ	
Αἰτ.	τόν	πλό-ον = πλοῦν	τό	ὄστέ-ον = ὄστοῦν	

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	πλό-οι = πλοῖ	τά	ὄστέ-α = ὄστᾶ
Γεν.	τῶν	πλό-ων = πλῶν	τῶν	ὄστέ-ων = ὄστῶν
Δοτ.	τοῖς	πλό-οις = πλοῖς	τοῖς	ὄστέ-οις = ὄστοῖς
Αἰτ.	τούς	πλό-ους = πλοῦς	τά	ὄστέ-α = ὄστᾶ

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συνηρημένων τῆς β' κλίσεως.

1. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως διατηροῦν καὶ τὰς καταλήξεις τῶν ἀσυναιρέτων.

2. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως συναίρουνται ὡς ἑξῆς :

α) Τὸ ο + ο ἢ ε + ο συναίρεται εἰς οὔ. Π.χ. πλό-ος = πλοῦς, ὄστέον-
— ὄστοῦν.

β) Τὸ ο + ου ἢ ε + ου συναίρεται εἰς οὔ. Π.χ. πλό-ου = πλοῦ,
ὄστέ-ου = ὄστοῦ.

γ) Τὸ ο + φ ἢ ε + φ συναίρεται εἰς φ. Π.χ. πλό-φ = πλῶ.

δ) Τὸ ο + οι ἢ ε + οι συναίρεται εἰς οι. Π.χ. πλό-οι = πλοῖ, ὄστέ-οις
= ὄστοῖς.

ε) Τὸ ε + α συναίρεται εἰς α. Π.χ. ὄστέ-α = ὄστᾶ.

ΣΗΜ. Τὰ σύνθετα συνηρημένα οὐσιαστικά παροξύνονται· ἐκτός ἀπὸ τὰ πολ-
λαπλασιαστικά τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς πλοῦς· π.χ. εὐ-νοῦς=εὐνούς, εὐ-πλοῦς=
εὐπλούς, εἰς-πλοῦς=εἰσπλούς, εὐ-ροῦς=εὐρούς, ἀλλὰ δι-πλοῦς, τριπλοῦς, πεν-
ταπλοῦς.

***Άσκησις 36.**— Νά κλιθοῦν τὰ κάτωθι συνηρημένα :

ὁ πλοῦς, ὁ νοῦς, ὁ ροῦς, ὁ θροῦς, ὁ περίπλους.

***Άσκησις 37.**— Τονίσατε τὰς λέξεις τῶν παρακάτω προτάσεων :

Αἱ μεγάλαι τρικυμιαί δυσχεραίνουν τον πλουν των πλοιων. Τὰ ὄστα
του ἀνθρώπου ἀποτελοῦν τον σκελετον. Το ἔλαφρο φυσημα τοῦ ἀνεμου
μεσα εἰς το δασος λεγεται θρους. Οἱ ἐξερευνηται ἤκολουθησαν τον ρουν
του ποταμου. Ἡ πνευματικη ἐργασια κουραζει τον νουν.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

Ὁ ἀγών, ὁ σωτήρ, ὁ κόραξ, ὁ κώνωψ.
ἡ πόλις, τὸ σῶμα, τὸ ἄστυ, ἡ Κλειώ.

1. Ἡ τρίτη κλίσις ἔχει ὀνόματα ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα
πὰ ὁποῖα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ λήγουν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ σύμ-
φωνα **ν, ρ, σ, ξ, ψ** καὶ εἰς ἓν ἀπὸ τὰ φωνήεντα **—α, —ι, —υ,**
—ω.

Παράδειγμα :

Ὄνομα.	ὁ κόραξ	ὁ κώνωψ	ὁ ποιμὴν
Γεν.	τοῦ κό-ρα-κος	τοῦ κῶ-νω-πος	τοῦ ποι-μέ-νος

2. Τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως ἔχουν, εἰς τὰς πλαγίας πτώ-
σεις τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ, μίαν συλ-
λαβὴν περισσοτέραν καὶ λέγονται **περιτοσύλλαβα**.

3. Τὸ θέμα τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης κλίσεως γενικῶς εὕρισκε-
ται ἂν ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀφαιρεθῆ ἡ κατάληξις **ος**· π.χ.
κόραξ γεν. κόρακος, θέμα κόρακ—. Ἐὰν δὲ τὸ θέμα εἶναι διπλόθεμον
τὸ ἄλλο θέμα εὕρισκεται ἀπὸ τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν· π.χ. λιμέ-
νος—λιμὴν, χιόνος—χιών.

4. Τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως τῶν ὁποίων τὸ θέμα λήγει
εἰς τὰ σύμφωνα, **κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ, λ, ρ, ν, σ,** λέ-
γονται **συμφωνόληκτα**· ὁσων τὸ θέμα λήγει εἰς τὰ φωνήεντα **α,**
ι, υ, ω λέγονται **φωνηεντόληκτα**.

Πίναξ καταλήξεων τῆς γ' κλίσεως

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
	Ἄρσενικά καὶ θηλυκά	Οὐδέτεροι.	Ἄρσενικά καὶ θηλυκά	Οὐδέτερα
Ὄνομ.	— ς ἦ —	—	— ες	— α
Γεν.	— ος ἦ ως	— ος	— ων	— ων
Δοτ.	— ι	— ι	— σι	— σι
Αἰτ.	— ν ἦ α	—	— ας ἦ νς	— α
Κλητ.	— ς ἦ —	—	— ες	— α

2. Αἱ καταλήξεις —ι, —α, —ας, καὶ σι τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι βραχέαι.

ΚΛΙΣΙΣ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΩΝ

Α' ΦΩΝΗΝΤΟΛΗΚΤΑ

Φωνηεντόληκτα λέγονται τὰ οὐσιαστικά τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτηριστῆρα φωνῆεν. Τὸ θέμα τῶν φωνηεντολήκτων λήγει εἰς **ι, υ, ευ, ου, ω** καὶ **ο**.

α'. Φωνηεντόληκτα ἄρσενικά εἰς —ως

Παραδείγματα :

	Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
	Ὄν.	Γεν.	Ὄν.	Πληθ.
	ὁ	ἥρω-ος	οἱ	ἥρω-ες
	τοῦ	ἥρω-ος	τῶν	ἥρω-ων
	τῷ	ἥρω-ι	τοῖς	ἥρω-σι
	τόν	ἥρω-α	τούς	ἥρω-ας
	ὦ	ἥρω-ς	ὧ	ἥρω-ες

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ἄρσενικά εἰς —ως γεν. —ως σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως ς εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος π.χ. ἥρω+ς—ἥρω-ς.

2. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔχει κατάληξιν α.

3. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μέ τήν ὀνομαστικήν.

Ἄσκησις 38.— Νά κλιθοῦν τά ὀνόματα :

Ὁ Μίνως, ὁ Τρώς, ὁ Θῶς (τσακάλι).

β'. Φωνηεντόληκτα εἰς —υς γεν. —υος

Πτώσεις			Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὀν.	ἡ	δρυς	ὁ	ἰχθύς	ὁ	στάχυς
Γεν.	τῆς	δρυ-ός	τοῦ	ἰχθύ-ος	τοῦ	στάχυ-ος
Δοτ.	τῇ	δρυ-ῖ	τῶ	ἰχθύ-ῖ	τῶ	στάχυ-ῖ
Αἰτ.	τῆν	δρυ-ν	τόν	ἰχθύ-ν	τόν	στάχυ-ν
Κλητ.	ῶ	δρυ	ῶ	ἰχθύ	ῶ	στάχυ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	αἱ	δρυ-ες	οἱ	ἰχθύ-ες	οἱ	στάχυ-ες
Γεν.	τῶν	δρυ-ῶν	τῶν	ἰχθύ-ων	τῶν	στάχυ-ων
Δοτ.	ταῖς	δρυ-σι	τοῖς	ἰχθύ-σι	τοῖς	στάχε-σι
Αἰτ.	τάς	δρυ-ς	τούς	ἰχθύ-ς	τούς	στάχυ-ς
Κλητ.	ῶ	δρυ-ες	ῶ	ἰχθύ-ες	ῶ	στάχυ-ες

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς —υς γεν. —υος.

1. Τὰ εἰς —υς γεν. —υος ἔχουν θέμα τὸ ὁποῖον λήγει εἰς —υ.
2. Εἰς τήν ὀνομαστικήν τοῦ ἐνικοῦ λαμβάνουν τήν κατάληξιν 5· π.χ. δρυ+ς=δρυς.
3. Εἰς τήν αἰτιατικήν τοῦ ἐνικοῦ ἔχουν κατάληξιν ν· π.χ. τὸν ἰχθύν.
4. Ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν εἰς —υς γεν. υος λήγει εἰς υς, τὸ δὲ ν πρὸ τοῦ ς ἀποβάλλεται καὶ τὸ υ βραχὺ ἐκτείνεται εἰς υ μακρὸν καὶ περισπᾶται. Π.χ. ἰχθύς θέμα ἰχθυ—κατάληξιν υς=ἰχθυυς=ἰχθύς.
5. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μέ τὸ θέμα. Π.χ. ῶ δρυ, ῶ στάχυ.
6. Τὰ μονοσύλλαβα εἰς υς γεν. —υος εἰς τήν ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν τοῦ ἐνικοῦ περισπῶνται. Π.χ. ἡ δρυς, τὴν δρύν, ῶ δρυ.

Ἄσκησις 39.— Νά κλιθοῦν τὰ ἑξῆς ὀνόματα :

Ἡ κλιτύς, ἡ ὄφυς, ἡ ὄσφυς, ἡ ἰσχύς, ἡ ἰλύς, ἡ πληθύς, ὁ βότρυς.

Ἄσκησις 40.— Αἱ παρακάτω προτάσεις νά τραποῦν εἰς τὸν πληθυντικόν :

Κλιτύς λέγεται ἡ κατηφορική πλευρά τοῦ ὄρους. Ἡ ὄψις εἶναι προφυλακτικὸν ὄργανον τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ὁ καρπὸς τῆς δρυὸς λέγεται βάλανος. Ἡ γαλῆ καταδιώκει τὸν μῦν. Ὁ ἐχθρὸς κατέβαλε τὴν νοτίαν κλιτύν. Ὁ ἰχθύς ζῆ ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Ὁ ξυλοκόπος κόπτει τὴν δρῦν.

γ'. Φωνηεντόληκτα εἰς —ις γεν. —εως

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀν.	ῆ	πόλις	γῶσις	κίνησις
Γεν.	τῆς	πόλεως	γνώσεως	κινήσεως
Δοτ.	τῇ	πόλει (λε-ι)	γνώσει (σε-ι)	κινήσει (σε-ι)
Αἰτ.	τῆν	πόλιν	γῶσιν	κίνησιν
Κλητ.	ῶ	πόλι	γῶσι	κίνησι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	αἱ	πόλεις (λε-ες)	γνώσεις (σε-ες)	κινήσεις (σεες)
Γεν.	τῶν	πόλεων	γνώσεων	κινήσεων
Δοτ.	ταῖς	πόλεσι	γνώσεσι	κινήσεσι
Αἰτ.	τάς	πόλεις	γνώσεις	κινήσεις
Κλητ.	ῶ	πόλεις (λε-ες)	γνώσεις (σε-ες)	κινήσεις (σε-ες)

Πρατηρήσεις

1. Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν φωνηεντολήκτων —ις γεν. —εως σχηματίζεται διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως ς εἰς τὸ θέμα. Π.χ. πόλι +ς = πόλις.

2. Τὰ εἰς —ις γεν. —εως οὐσιαστικὰ ἔχουν δύο θέματα. Εἰς μὲν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἔχουν τὸ θέμα ι, εἰς δὲ τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ τὸ θέμα ε.

3. Ἡ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ (τῶν εἰς —ις γεν. —εως) ἔχει κατάληξιν **ω**ς μὲ **ω** μέγα (ἀντὶ **ος** μὲ **ο** μικρόν). Π.χ. τῆς πόλεως.

4. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔχει κατάληξιν **ν**. Π.χ. πόλι-ν.

5. Ἡ γενικὴ τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν ἂν καὶ ἡ λήγουσα εἶναι μακρά. Π.χ. πόλεως, πόλεων.

6. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἔχει τὸν τύπον τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ πληθυντικοῦ π.χ. αἱ πόλεις, τὰς πόλεις.

Σημ. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν μερικὰ ἐκ τῶν φωνηεντολήκτων - ις γεν. - εως τῆς γ' κλίσεως κλίνονται κατὰ τὴν α' κλίσιν. Π.χ. ἡ βρύση - τῆς βρύσης, ἡ ράχη - τῆς ράχης, ἡ πλύση - τῆς πλύσης.

7. Ἡ κλητική εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα. Π.χ. πόλις ὦ πόλι.

*Άσκησις 41.— Κλίνατέ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Κατὰ τὸ πόλις : Ἡ τάξις, ἡ στάσις, ἡ θέσις, ἡ λύσις, ἡ λέξις, φύσις, ἡ δόσις, ἡ πίστις, ἡ κρίσις, ἡ σκέψις, ἡ στέψις, ἡ σχέσις, ἡ φράσις.

Κατὰ τὸ γνῶσις : Ἡ πτώσις, ἡ πράξις, ἡ παῦσις, ἡ καῦσις, ἡ θραῦσις, ἡ γεῦσις, ἡ θλιψις, ἡ χρῆσις, ἡ πτῆσις, ἡ λῆξις, ἡ σῆψις, ἡ τῆξις.

Κατὰ τὸ κίνησις : Ἡ ἀνοιξις, ἡ ποίησις, ἡ θέλησις, ἡ μάθησις, ἡ δῆλωσις, ἡ φοίτησις, ἡ πίστωσις, ἡ αἰσθησις, ἡ ἐκτίμησις, ἡ ὁσφρησις, ἡ ἐκθλιψις, ἡ παρέλασις, ἡ πρόθεσις, ἡ ἀφαίρεσις, ἡ διαίρεσις.

*Άσκησις 42.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Ἔγινε μεγάλη αὐξήσις τοῦ ἡμερομισθίου. Ἡ γυμναστικὴ ἄσκησις δυναμώνει τὸ σῶμα. Τὴν καλὴν σκέψιν καὶ τὴν καλὴν πράξιν ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐπιδοκιμάζει. Τὸ ἐπίρρημα εἶναι ἀκλιτὸς λέξις. Τὴν φόρτωσιν καὶ τὴν ἐκφόρτωσιν τοῦ πλοίου κάμνει ὁ ἐργάτης τοῦ λιμένος. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ φυλακίου εἶναι μικρά. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος εἶναι ὀρθή. Ἡ σημερινὴ ἄσκησις εἶναι δύσκολος. Ἡ εἶδησις ἦτο εὐχρηστος. Ἡ ἐκθεσις ἦτο καλή.

δ'. Φωνηεντόληκτα εἰς —υς γεν. —εως καὶ εἰς υ — γεν. —εως

Ἐνικὸς ἀριθμὸς				Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ἰον.	ὁ	πῆχυν	τὸ ἄστν	οἱ	πήχεις (ε-ε)	τὰ	ἄσθη (ε-α)
Γεν.	τοῦ	πήχε-ω	τοῦ ἄστε-ω	τῶν	πήχε-ων	τῶν	ἄστων
Δοτ.	τῷ	πήχει	τῷ ἄσθει	τοῖς	πήχε-σι	τοῖς	ἄστε-σι
Αἰτ.	τὸν	πῆχυν	τὸ ἄστν	τούς	πήχεις	τὰ	ἄσθη (ε-α)
Κλητ.	ὦ	πῆχῦ	ὦ ἄστν	ὦ	πήχεις ε-ε	ὦ	ἄσθη (ε-α)

1. Τὰ εἰς υς γεν. εως καὶ —υ γεν. εως ἔχουν δύο θέματα, ἧτοι θέματα εἰς υ καὶ θέματα εἰς ε καὶ κλίνονται ὅπως τὰ ὀνόματα —ις γεν. —εως.

*Άσκησις 43.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ὀνόματα πέλεκυς καὶ πρέσβυς.

ε'. Φωνηεντόληκτα εἰς —εως γεν. —εως

Πτώσεις		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Ἰον.	ὁ	βασιλεὺς	οἱ	βασιλεῖς (βασιλέ-ε)
Γεν.	τοῦ	βασιλέω	τῶν	βασιλέων
Δοτ.	τῷ	βασιλεῖ (βασιλέ-ι)	τοῖς	βασιλεῦσι
Αἰτ.	τὸν	βασιλέ-α	τούς	βασιλεῖς
Κλητ.	ὦ	βασιλεῦ	ὦ	βασιλεῖς (βασιλέ-ε)

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς —εὐς γεν. —εως.

1. Ἡ ὀνομαστική τῶν εἰς —εὐς γεν. **εως** σχηματίζεται μετὰ τὴν προσθήκην τῆς κατάληξεως **ς** εἰς τὸ θέμα **εὐ**. Π.χ. βασιλευ+ς

2. Ὁ χαρακτήρ **υ** τῶν εἰς —εὐς φωνηεντολήκτων ὀνομάτων εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις ἀποβάλλεται, διότι εὑρίσκεται μεταξύ δύο φωνηέντων. Π.χ. ὁ βασιλεύ-ς γεν. βασιλέ-ως.

3. Ἡ γενική τοῦ ἑνικοῦ ἔχει κατάληξιν **ως** μετὰ **ω** μέγα, ἡ δὲ αἰτιατική —**α**. Π.χ. τοῦ βασιλέ-ως, τὸν βασιλέ-**α**.

4. Ἡ κλητική τοῦ ἑνικοῦ εἶναι ὁμοία μετὰ τὸ θέμα καὶ περισπᾶται π.χ. ᾧ βασιλεῦ.

5. Εἰς τὴν δοτικήν τοῦ ἑνικοῦ, ὀνομαστικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ πληθυντικοῦ γίνεται συναίρεσις τοῦ **ε** καὶ **ι** εἰς **ει** τοῦ **ε** καὶ **ε** εἰς **ει**. Π.χ. τῷ βασιλέ+ι=βασιλεῖ, οἱ βασιλέ+ε=βασιλεῖς.

6. Ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ λήγει εἰς —**ας** ἢ εἰς —**εις** κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὴν συννηρημένην ὀνομαστικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. Π.χ. οἱ ἱερεῖς, τοὺς ἱερεῖς.

Σημ. Τὰ εἰς —εὐς τριτόκλιτα εἰς τὸν ὁμιλούμενον τύπον κλίνονται, εἰς μὲν τὸν ἑνικὸν κατὰ τὴν *α'* κλίσιν, π.χ. ὁ κουρέας-τοῦ κρυρέα, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν *γ'* κλίσιν. Π.χ. οἱ κουρεῖς, τῶν κουρέων κλπ.

Ἄσκησις 44.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ὀνόματα :

Ὁ γονεὺς, ὁ γραφεὺς, ὁ ἀλιεὺς, ὁ ἱππεὺς, ὁ κουρεὺς, ὁ βαφεὺς, ὁ γράμματεὺς, ὁ Θησεὺς, ὁ Ὀδυσσεὺς.

στ'. *Φωνηεντόληκτα εἰς —αὐς γεν. —ος καὶ —ους γεν. —ος*

Πτώσεις	Ἑνικός ἀριθμὸς	Πληθυντικός ἀριθμὸς
Ὀν.	ἡ γραῦς	οἱ βοῦς
Γεν.	τῆς γρα-ῶς	τοῦ βο-ῶς
Δοτ.	τῇ γρα-ῖ	τῶ βο-ῖ
Αἰτ.	τὴν γραῦ-ν	τὸν βοῦ-ν
Κλήτ.	ᾧ γραῦ	ᾧ βοῦ
		αἱ γραῖ-ες
		τῶν γρα-ῶν
		ταῖς γραυ-σὶ
		τοὺς γραῦ-ς
		οἱ βό-ες
		τῶν βο-ῶν
		τοῖς βου-σὶ
		τοὺς βοῦ-ς
		ᾧ βό-ες

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς —αὐς γεν. —ος καὶ —ους γεν. —ος.

1. Τὰ εἰς —αὐς γεν. —ος καὶ —ους γεν. —ος ἔχουν θέμα τὸ ὁποῖον λήγει εἰς **αυ** καὶ **ου** καὶ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ μετὰ τὴν προσθήκην τῆς κατάληξεως **ς** εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος π.χ. ὁ βοῦς+ς=βοῦς, ἡ γραῦ+ς=γραῦς.

2. Ὁ χαρακτήρ **υ** τῶν εἰς —αὐς καὶ —ους, ὅταν εὑρεθῇ κατὰ τὴν κλίσιν μεταξύ δύο φωνηέντων, ἀποβάλλεται. Π.χ. τῆς γραυ-+ὸς =γραός, τοῦ βου+ὸς=βοός.

3. Ἡ αἰτιατική τοῦ ἐνικοῦ ἔχει κατάληξιν *ν* καὶ ἡ κλητική εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα π.χ. τὸν βοῦν, κλητ. ᾧ βοῦ.

4. Ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ ἔχει κατάληξιν *νς*, ἀλλὰ τὸ *ν* πρὸ τοῦ *ς* ἀποβάλλεται π.χ. τὰς γραῦ + *νς* = τὰς γραῦς.

5. Ἡ ὀνομαστική αἰτιατική καὶ κλητική τοῦ ἐνικοῦ καὶ ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ περισπῶνται π.χ. ὁ βοῦς, τὸν βοῦν ᾧ βοῦ, τοὺς βοῦς.

Ἄσκησις 45.—Τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ὀνόματα θέσατε εἰς τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν.

Ἡ πρόοδος τῶν τέκνων εἶναι μεγάλη ἱκανοποίησις διὰ τοὺς (γονεὺς). Τὰ ἱερὰ ἐνδύματα (τοῦ ἱερέως) λέγονται ἄμφια. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ (ἄλκιυ) εἶναι σκληρόν. Τῶν (ἥρω) τὰ κατορθώματα δὲν λησμονοῦνται. Ὁ πόλεμος τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν (Τρώ) διήρκασε 10 ἔτη. Οἱ (βοῦ) χρησιμεύουν διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ἡ ἀνδρεία τοῦ (Ἀχιλλεύ) καὶ ἡ πανουργία τοῦ (Ὀδυσσεύ) ἔφεραν τὴν ἡτταν εἰς τοὺς (Τρώ). Οἱ ἐπίσημοι χαιρετοῦν τοὺς (βασιλεύ). Νίκας τοῖς (βασιλεύ) κατὰ βαρβάρων δωροῦμενος.

ζ. Φωνηεντόληκτα θηλυκὰ εἰς —ω.

Πτώσεις			Ἐνικός ἀριθμὸς	
᾽Ον.	ἡ	Καλυψώ	ἡ	ἡχώ
Γεν.	τῆς	Καλυψούς	τῆς	ἡχοῦς (ἡχώ-ος)
Δοτ.	τῇ	Καλυψοῖ	τῇ	ἡχοῖ (ἡχώ-ι)
Αἰτ.	τὴν	Καλυψώ	τὴν	ἡχώ (ἡχώ-α)
Κλητ.	ᾧ	Καλυψώ	ᾧ	ἡχώ

Παρατηρήσεις

1. Ἡ αἰτιατική τοῦ ἐνικοῦ τῶν θηλυκῶν εἰς *-ω* ὀξύνεται, ἂν καὶ πρόέρχεται ἐκ συναίρέσεως. Π.χ. τὴν ἡχώ + *α* = ἡχώ.

Ἄσκησις 46.—Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Ἡ πειθῶ, ἡ Καλυψώ, ἡ λεχώ, ἡ Κλειώ, ἡ Σαπφώ, ἡ Λητώ.

Β'. ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

Διαιρέσεις τῶν συμφωνολήκτων.

1. Τὰ συμφωνολήκτα ἀνάλογα μὲ τὸν χαρακτῆρα τοὺς διαιροῦνται.

α. οὐρανικόληκτα ἔχοντα χαρακτῆρα *κ, γ, χ*.

β. χειλικόληκτα	έχοντα χαρακτήρα	π, β, φ.
γ. ὀδοντικόληκτα	»	τ, δ, θ.
δ. ἐνρινόληκτα	»	ν.
ε. ὑγρόληκτα	»	λ, ρ.
ς. σιγμόληκτα	»	ς.

α'. Οὐρανικόληκτα (χαρακτήρ κ, γ, χ,)

Πτώσεις	Ένικὸς ἀριθμὸς		
	θέμα κόρακ-	θέμα ὄνουχ-	θέμα αἰγ-
Ὀν.	ὁ κόραξ	ὁ ὄνουξ	ἡ αἶξ
Γεν.	τοῦ κόρακ-ος	τοῦ ὄνουχ-ος	τῆς αἰγ-ός
Δοτ.	τῶ κόρακ-ι	τῶ ὄνουχ-ι	τῆ αἰγ-ι
Αἰτ.	τόν κόρακ-α	τόν ὄνουχ-α	τήν αἰγ-α
Κλητ.	ῶ κόραξ	ῶ ὄνουξ	ῶ αἶξ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ κόρακ-ες	οἱ ὄνουχ-ες	αἱ αἰγ-ες
Γεν.	τῶν κόρακ-ων	τῶν ὄνουχ-ων	τῶν αἰγ-ῶν
Δοτ.	τοῖς κόραξ-ι	τοῖς ὄνουξ-ι	ταῖς αἰξ-ι
Αἰτ.	τούς κόρακ-ας	τούς ὄνουχ-ας	τάς αἰγ-ας
Κλητ.	ῶ κόρακ-ες	ῶ ὄνουχ-ες	ῶ αἰγ-ες

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ὀνομαστική τῶν οὐρανικόληκτων ὀνομάτων σχηματίζεται ἀφοῦ προσθέσωμεν εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν τῆς ὀνομαστικῆς ς καὶ τότε ὁ οὐρανικόληκτος χαρακτήρ κ, γ, χ, ἐνώνεται μετὰ τὸ ς καὶ γίνεται ξ. Π.χ. κορακ-καὶ ς ἢ κατάληξις-κορακ-ς=κόραξ.
2. Τὰ οὐρανικόληκτα ἔχουν εἰς τὴν αἰτιατικήν τὴν κατάληξιν α.
3. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μετὰ τὴν ὀνομαστικήν.
4. Ὁ οὐρανικόληκτος χαρακτήρ μετὰ τὸ σ τῆς καταλήξεως σι τῆς δοτικῆς τοῦ πληθυντικοῦ γίνεται ξ· π.χ. κόρακ+σι=κόραξι.

Σημ. α.) Ὅσα λήγουν εἰς -αξ δισύλλαβα καὶ ἔχουν τὴν παραλήγουσαν μακράν, τὰ μὲν ἀρσενικά ἔχουν τὸ α μακρόν, τὰ δὲ θηλυκὰ βραχύ. Π.χ. ὁ θώραξ, θηλυκὰ ἡ αὔλαξ ἢ κλίμαξ.

β.) Μακρόν ἔχουν τὸ δίχρονον αἰ λέξεις βλάξ καὶ ράξ (αἰτ, βλάκα, ράγα).

γ.) Τὸ γύψ ἔχει τὸ υ μακρόν. Π.χ. γύψ-γῦπα, τὸ δὲ λαίλαψ ἔχει τὸ α βραχύ.

***Άσκησης 47.**— Νά κλιθῶν κατὰ τὸ κόραξ.

Ὁ πίναξ, ὁ φύλαξ, ὁ ρυαξ, ὁ ἀνθραξ, ὁ βάμβαξ, ὁ ἰέραξ, ὁ θώραξ, ὁ φοῖνιξ, ὁ κῆρυξ, ὁ μύρμηξ, ἡ κλιμαξ, ἡ πλάξ, ἡ σάρξ, ἡ γλαυξ.

Κατὰ τὸ αἶξ: Ἡ φλόξ, ἡ μάστιξ, ὁ πρόσφυξ, ἡ πτέρυξ, ὁ τέττιξ, ἡ διῶρυξ, ἡ πλάστιγξ, ἡ σάλπιγξ, ὁ φάρυγξ, ἡ φάλαγξ.

Κατὰ τὸ ὄνυξ: Ἡ θρίξ, ὁ βήξ, ὁ βόστρυξ.

***Άσκησης 48.**— Νά τραποῦν αἱ παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν:

Ὁ ἀθλητὴς ἔχει ἰσχυρὸν θώρακα. Ὁ κόραξ εἶναι πτηνὸν σαρκοφάγον. Ὁ μύρμηξ εἶναι πολὺ ἐργατικὸς. Ὁ φοῖνιξ εἶναι δένδρον τῶν θερμῶν χωρῶν. Τῆς διῶρυγος ἡ γέφυρα εἶναι σιδηρᾶ. Τῆς σάλπιγγος ὁ ἦχος εἶναι ἰσχυρὸς. Τὴν γλαυκα οἱ Ἀρχαῖοι ἐθεώρουν σύμβολον τῆς σοφίας. Τὸν ἄρπαγα μισεῖ ὁ ἄνθρωπος.

β'. Χειλικόληκτα (χαρακτήρ π, β, φ,)

Πτώσεις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
	θέμα κωνωπ-	θέμα ἀραβ-	θέμα φλέβ-
Ὀν.	ὁ κώνωψ	ὁ ἄραψ	ἡ φλέψ
Γεν.	τοῦ κώνωπ-ος	τοῦ ἀραβ-ος	τῆς φλεβ-ός
Δοτ.	τῷ κώνωπ-ι	τῷ ἀραβ-ι	τῇ φλεβ-ὶ
Αἰτ.	τὸν κώνωπ-α	τὸν ἀραβ-α	τὴν φλέβ-α
Κλητ.	ὦ κώνωψ	ὦ ἀραψ	ὦ φλέψ

Πτώσεις	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
	θέμα κωνωπ-	θέμα ἀραβ-	θέμα φλέβ-
Ὀν.	οἱ κώνωπ-ες	οἱ ἀραβ-ες	αἱ φλέβ-ες
Γεν.	τῶν κωνώ-πων	τῶν ἀράβ-ων	τῶν φλεβ-ῶν
Δοτ.	τοῖς κώνωψ-ι	τοῖς ἀραψ-ι	ταῖς φλεψ-ὶ
Αἰτ.	τούς κώνωπ-ας	τούς ἀραβ-ας	τάς φλέβ-ας
Κλητ.	ὦ κώνωπ-ες	ὦ ἀραβ-ες	ὦ φλέβ-ες

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ὀνομαστικὴ τῶν χειλικολήκτων σχηματίζεται, ἀφοῦ προστεθῆ εἰς τὸ θέμα ἢ κατάληξις τῆς ὀνομαστικῆς **ς**, ὁπότε ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ **π, β, φ** ἐνώνεται μὲ τὸ **ς** καὶ γίνεται **ψ**. Π.χ. κώνωπ+ς=κώνωψ.

2. Ἡ κλητικὴ εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν.

Άσκησις 49.— Νά κλιθοῦν τὰ ἑξῆς ὀνόματα :

Ὁ μῶλωψ, ὁ πρεσβύωψ, ὁ Ἀϊθίοψ, ὁ Κύκλωψ, ὁ γύψ, ὁ χάλυψ, ἡ λαῖλαψ, ὁ μῶωψ.

Άσκησις 50.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Ὁ Ἀϊθίοψ εἶναι μαῦρος. Ὁ κώνωψ εἶναι ἐνοχλητικὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον. Ὁ ἰσχυρότατος ἄνεμος λέγεται λαῖλαψ. Ὁ κάτοικος τῆς Ἀραβίας λέγεται Ἀραψ. Ὁ Γύψ εἶναι πτηνὸν ἀρπακτικόν. Ὁ πρεσβύωψ δὲν βλέπει πλησίον. Ἡ μηχανὴ κατασκευάζεται ἀπὸ χάλυβα. Ὁ μῶλωψ προέρχεται ἀπὸ κτύπημα. Τοῦ Κύκλωπος ὁ ὀφθαλμὸς ἦτο κυκλικός.

Ὁ ἐλώδης πυρετὸς μεταδίδεται διὰ τοῦ κώνωπος.

γ'. Ὀδοντικόληκτα (χαρακτήρ τ, δ, θ,)

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	θέμα τάπητ-	θέμα λαμπαδ-	θέμα ὄρνιθ-
Ὀν.	ὁ τάπητ-ς	ἡ λαμπά-ς	ἡ ὄρνιθ-ς
Γεν.	τοῦ τάπητ-ος	τῆς λαμπάδ-ος	τῆς ὄρνιθ-ος
Δοτ.	τῶ τάπητ-ι	τῇ λαμπάδ-ι	τῇ ὄρνιθ-ι
Αἰτ.	τὸν τάπητ-α	τὴν λαμπάδ-α	τὴν ὄρνιθ-ιν
Κλητ.	ὦ τάπητ-ς	ὦ λαμπά-ς	ὦ ὄρνιθ-ιν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ τάπητ-ες	αἱ λαμπάδ-ες	αἱ ὄρνιθ-ες
Γεν.	τῶν τάπητ-ων	τῶν λαμπάδ-ων	τῶν ὄρνιθ-ων
Δοτ.	τοῖς τάπητ-σι	ταῖς λαμπάδ-σι	ταῖς ὄρνιθ-σι
Αἰτ.	τούς τάπητ-ας	τάς λαμπάδ-ας	τάς ὄρνιθ-ας
Κλητ.	ὦ τάπητ-ες	ὦ λαμπάδ-ες	ὦ ὄρνιθ-ες

Πτώσεις	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	θέμ. πατρίδ-	θέμ. κοινοσητ-	θέμ. χαρίτ-
Ὀν.	ἡ πατρ-ίς	κοινότητ-ς	χάριτ-ς
Γεν.	τῆς πατρίδ-ος	κοινοσητ-ος	χαρίτ-ος
Δοτ.	τῇ πατρίδ-ι	κοινοσητ-ι	χαρίτ-ι
Αἰτ.	τὴν πατρίδ-α	κοινοσητ-α	χαρίτ-ιν
Κλητ.	ὦ πατρίδ-ς	κοινοσητ-ς	χαρίτ-ιν

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Όν.	αι	πατρίδ-ες	κοινοτήτ-ες	χάριτ-ες
Γεν.	τῶν	πατρίδ-ων	κοινοτήτ-ων	χαρίτ-ων
Δοτ.	ταῖς	πατρι-σι	κοινοτή-σι	χάρι-σι
Αίτ.	τὰς	πατρίδ-ας	κοινοτήτ-ας	χάριτ-ας
Κλητ.	ᾶ	πατρίδ-ες	κοινοτήτ-ες	χάριτ-ες

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ὀνομαστικὴ τῶν ὀδοντοκόλητων σχηματίζεται ὡς ἐξῆς: Προσθέτομε εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν τῆς ὀνομαστικῆς **ς** καὶ τότε τὸ ὀδοντικός χαρακτηρ **τ, δ, θ** πρὸ τῆς καταλήξεως **ς** ἀποβάλλεται. Π.χ. τάπητ-**ς**, ὁ χαρακτηρ **τ** ἀποβάλλεται καὶ μένει τάπητς.

2. Ἡ ὀνομαστικὴ τῶν οὐδετέρων ὀδοντοκόλητων σχηματίζεται διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ ἀφώνου ἢ τῶν ἀφώνων συμφώνων τῶν εὐρισκομένων εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος. Π.χ. σώματ- ἀποβάλλεται τὸ ἄφωνον σύμφωνον **τ** καὶ μένει σῶμα, γάλακτ- ἀποβάλλονται τὰ τελευταῖα τοῦ θέματος ἄφωνα **κ** καὶ **τ** καὶ μένει γάλα

3. Τὰ εἰς **-ις**: (γεν. **-ιτος -ιδος -ιθος**) παροξύτονα ὀδοντοκόληκτα σχηματίζουν τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ εἰς **-ιν** π.χ. Ἡ ἔρις τὴν ἔριν, ἡ χάρις τὴν χάριν, ἡ Ἄρτεμις τὴν Ἄρτεμιν.

4. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ὀδοντοκόλητων εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα παῖτς, ᾧ παῖ, τυραννῖς ᾧ τυραννί, νεᾶνις ᾧ νεᾶνι καὶ Ἄρτεμις ᾧ Ἄρτεμι.

5. Τὰ οὐδέτερα ὀδοντοκόληκτα ἔχουν τρεῖς πτώσεις ὁμοίας τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν.

ΣΗΜ. Τὰς εἰς **ις** γεν. **ιδος** ἔχουν τὸ **ι** βραχύ. Ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ **ι** μακρὸν τὰ ἐξῆς: ἀφῖς-ιδος, ραφάνις-ιδος, βλεφαρις-ιδος, κηλῖς-ιδος, σφραγῖς-σφραγίδος, κρηπίς-ιδος, νησίς-ιδος, κνημῖς-ιδος, κεραμῖς-ιδος, βατραχῖς-ιδος, ψηφῖς-ιδος, βαλβῖς-ιδος.

Ἄσκησις 51.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Κατὰ τὸ τάπητς :

Ὁ πένητς, ὁ λέβητς, ὁ γέλωτς, ὁ ἔρωτς, ὁ ἰδρῶτς, ὁ ἐσθήτς.

Κατὰ τὸ λαμπάτς :

Ἡ Ἑλλάτς, ἡ ἀγελάτς, ἡ πεδιάτς, ἡ ἐβδομάτς, ἡ δεκάτς, ἡ μονάτς.

Κατὰ τὸ πατρίτς :

Ἡ ἐλληνῖς, ἡ ἥρωτς, ἡ ἐλπίτς, ἡ κνημῖς, ἡ σταφῖς, ἡ ἐφημερίτς.

Κατὰ τὸ Κοινότητς :

Ἡ θερμότητς, ἡ σκληρότητς, ἡ ὠραιότητς, ἡ λαμπρότητς, ἡ γενναϊότητς, ἡ ἐξοχότητς.

***Ασκήσις 52.**—Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Τὸ χόρτον εἶναι τροφή τῆς ἀγελάδος. Ὁ λέβης κατασκευάζεται ἀπὸ χαλκοῦν ἢ σιδηροῦν μέταλλον. Μεγάλη ποσότης χρημάτων κατὰ τὰς ἐορτὰς διετέθη διὰ τοὺς πτωχοὺς. Ἡ ποιότης τοῦ ἐμπορεύματος εἶναι ἀρίστη. Ὁ ἄνθρωπος στηρίζει τὴν ἐλπίδα του εἰς τὸν Θεόν. Τὸ δάσος τῆς κοινότητος καταστρέφεται συνήθως ὑπὸ τοῦ ἀμορφώτου χωρικοῦ. Ἡ ἔρις εἰς τὴν οἰκογένειαν ἔχει κακὸν ἀποτέλεσμα. Τὸ εἰσιτήριον τοῦ Θεάτρου πωλεῖται εἰς τὴν θυρίδα τοῦ ταμείου.

δ'. Θέμα εἰς ντ

Πτώσεις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς			
	Θέμα γερонт-	Θέμα ὀδοντ-	Θέμα γίγαντ-	Θέμα καθήκοντ-
Ὅν.	ὁ γέρον	ὁδὸς	γίγας	τὸ καθήκον
Γεν.	τοῦ γερонт-ος	ὀδόντ-ος	γίγαντ-ος	τοῦ καθήκοντος
Δοτ.	τῷ γερонт-ι	ὀδόντ-ι	γίγαντ-ι	τῷ καθήκοντ-ι
Λίτ.	τὸν γερонт-α	ὀδόντ-α	γίγαντ-α	τὸ καθήκον
Κλητ.	ὦ γέρον	ὀδοὺς	γίγας	ὦ καθήκον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ γέροντ-ες	ὀδόντ-ες	γίγαντ-ες	τὰ καθήκοντα
Γεν.	τῶν γερόντ-ων	ὀδόντ-ων	γίγαντ-ων	τῶν καθήκοντων
Δοτ.	τοῖς γέρου-σι	ὀδοῦ-σι	γίγασι	τοῖς καθήκουσι
Λίτ.	τούς γέροντ-ας	ὀδόντ-ας	γίγαντ-ας	τὰ καθήκοντα
Κλητ.	ὦ γέροντ-ες	ὀδόντ-ες	γίγαντ-ες	ὦ καθήκοντα

1. Τὰ οὐσιαστικά τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα ντ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὡς ἑξῆς :

α) Ὅσα λαμβάνουν τὴν κατάληξιν **ς** ἀποβάλλουν τὸ ντ καὶ τότε τὰ πρὸ τοῦ ντ βραχέα φωνήεντα ἐκτείνονται ἀναπληρωματικῶς τὸ μὲν **ο** εἰς **ου**, τὸ **ε** εἰς **ει**, τὸ δὲ **α** βραχὺ εἰς **α** μακρὸν. π.χ. ὀδόντ + **ς** = ὀδοὺς (ἀποβάλλεται τὸ ντ καὶ τὸ βραχὺ **ο** ἐκτείνεται εἰς **ου** = ὀδοὺς) γίγαντ + **ς** = γίγας (ἀποβάλλεται τὸ ντ καὶ τὸ **α** βραχὺ ἐκτείνεται εἰς **α** μακρὸν), χαριεντ + **ς** = χαριεῖς (ἀποβάλλεται τὸ ντ καὶ τὸ **ε** ἐκτείνεται εἰς **ει**).

β) Ὅσα εἶναι βαρύτονα καὶ μετοχαὶ ὀχηματίζουσι τὴν ὀνομαστικὴν ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ θέματος· π.χ. ὁ λέων (λέοντ), ὁ λέγων (λέγοντ).

2. Ὅσα οὐσιαστικά λήγουσι εἰς -ων γεν. οντος, διὰ νὰ σχηματίσῃ τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ, ἀποβάλλουσι μόνον τὸν χαρακτήρα τ καὶ ἐκτείνουσι τὸ ο εἰς ω· π.χ. λέων θέμα λεοντ=λέον=λέων.

3. Ἡ δοτικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ σχηματίζεται ὡς ἑξῆς: Προσθέτομεν εἰς τὸ θέμα τὴν κατάληξιν σι, ὅπότε τὸ ντ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται, τὰ δὲ βραχέα φωνήεντα ἐκτείνονται ἀναπληρωματικῶς εἰς μακρά· ἦτοι τὸ ο γίνεται ου, τὸ ε γίνεται ει καὶ τὸ α γίνεται α μακρόν. Π.χ. γέρων θέμα γεροντ. κατάληξις -σι γίνεται γέροντσι, τὸ ντ πρὸ τοῦ σ ἀποβάλλεται, τὸ βραχὺ ο ἐκτείνεται εἰς ου καὶ γίνεται γέρουσι. Ἄνδριās (ἀνδριάντ-σι) ἀνδριási.

3. Τὰ ὀξύτονα καὶ τὰ περισπώμενα οὐσιαστικά τὰ ἔχοντα χαρακτήρα ντ σχηματίζουσι τὴν κλητικὴν ὁμοίαν μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν, τὰ δὲ παροξύτονα ὁμοίαν μετὰ τὸ θέμα· π.χ. ὁ ὀδοῦς κλητ. ὦ ὀδοῦς, γέρων κλητ. ὦ γέρον.

4. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ ἔχει τὴν κατάληξιν α.

Ἄσκησις 53.— Νὰ κλιθεῖν τὰ ὀνόματα :

Ἄσκησις 54.— Νὰ τραποῦν εἰς τὸν πληθυντικὸν αἱ παρακάτω προτάσεις :

Ἄσκησις 53.— Νὰ κλιθεῖν τὰ ὀνόματα :
 Ὁ λέων, ὁ δράκων, ὁ θεράπων, ὁ ἀδάμας, ὁ ἀνδριās, ὁ ἱμάς,
 Ἄσκησις 54.— Νὰ τραποῦν εἰς τὸν πληθυντικὸν αἱ παρακάτω προτάσεις :
 Ὁ ἐλέφας κατοικεῖ εἰς πυκνὸν δάσος. Ὁ δράκων ἦτο ζῶον μυθικόν. Ὁ ἀδάμας εἶναι ὁ σκληρότερος ἀνθραξ. Τοῦ γέροντος ἡ κεφαλὴ εἶναι λευκὴ. Τὸ ἀμυντικὸν ὄπλον τοῦ ἐλέφαντος εἶναι ἡ προβοσκίς καὶ οἱ χυλιόδοντες. Τὸν ἀνδριάντα στήνουσι εἰς δημόσιον χώρον. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ γονέως διὰ τὰ πράγματα τοῦ σχολείου ἐξυπηρετεῖ καὶ τὸ συμφέρον τοῦ μαθητοῦ.

ε' Οὐδέτερα ὀδοντικὸληκτα

Ὀν.	τὸ	σῶμα	τὸ	κρέας	γεγονὸς
Γεν.	τοῦ	σώματος	τοῦ	κρέατος	γεγονότος
Δοτ.	τῷ	σώματι	τῷ	κρέατι	γεγονότι
Αἰτ.	τὸ	σῶμα	τὸ	κρέας	γεγονὸς
Κλητ.	ὦ	σῶμα	ὦ	κρέας	γεγονὸς
Ὀν.	τὰ	σώματα	τὰ	κρέατα	γεγονότα
Γεν.	τῶν	σώματων	τῶν	κρεάτων	γεγονότων
Δοτ.	τοῖς	σώμασι	τοῖς	κρέασι	γεγονόσι
Αἰτ.	τὰ	σώματα	τὰ	κρέατα	γεγονότα
Κλητ.	ὦ	σώματα	ὦ	κρέατα	γεγονότα

Παρατηρήσεις

Ἡ ὀνομαστική τῶν οὐδετέρων ὀδοντοκόληκτων σχηματίζεται διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ ἀφώνου ἢ τῶν ἀφώνων συμφώνων τῶν εὐρισκομένων εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος. Π. χ. σωματ- ἀποβάλλεται τὸ ἄφωνον σύμφωνον τ καὶ μένει σῶμα, γάλακτ- ἀποβάλλονται τὰ τελευταῖα τοῦ θέματος ἄφωνα κ καὶ τ καὶ μένει γάλα.

*Άσκησις 55. Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Κατὰ τὸ σῶμα: Τὸ πνεῦμα, τὸ γεῦμα, τὸ βῆμα, τὸ θαῦμα, τὸ κῦμα, τὸ χρῆμα, τὸ ποίημα, τὸ πλήρωμα, τὸ νόμισμα.

Κατὰ τὸ κρέας: Τὸ τέρας, τὸ κέρας, τὸ πέρας, τὸ ἄλας τὸ γῆρας.

*Άσκησις 56. Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν.

Τὸ πλήρωμα τοῦ πλοίου διεσώθη ἀπὸ τὴν τρικυμίαν. Τὸ κατόρθωμα τῆς ἡρώιδος με ἐνθουσιάζει. Τὸ ὥρολόγιον πρόγραμμα τοῦ σχολείου ἐγκρίνεται ἀπὸ τὸν ἐπιθεωρητὴν.

Ν' ἀγαπᾷς τὸν φίλον σου με τὰ ἐλαττώματά του. Ὁ χωρικός με τὸ πάχος τοῦ χοιρινοῦ κρέατος παρασκευάζει σάπωνα. Πνεῦμα παίρνει ἢ λέξις, ἢ ὅποια ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος ἀπαγορεύεται ἡ συζήτησις.

Στ. Ἐνρινόληκτα (χαρακτήρ ν)

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικός ἀριθμὸς			
Ὅν.	ὁ	ἀγών	κανών	γείτων	ἡ εἰκὼν
Γεν.	τοῦ	ἀγῶν-ος	κανόν-ος	γείτων-ος	τῆς εἰκόνας
Δοτ.	τῶ	ἀγῶν-ι	κανόν-ι	γείτων-ι	τῆ εἰκόν-ι
Λίτ.	τὸν	ἀγῶν-α	κανόν-α	γείτων-α	τὴν εἰκόνα
Κλητ.	ὦ	ἀγών	κανών	γείτων	ὦ εἰκὼν

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Πληθυντικός ἀριθμὸς			
Ὅν.	οἱ	ἀγῶν-ες	κανόν-ες	γείτων-ες	αἱ εἰκόνες
Γεν.	τῶν	ἀγῶν-ων	κανόν-ων	γείτων-ων	τῶν εἰκόνων
Δοτ.	τοῖς	ἀγῶσι	κανόσι	γείτωσι	ταῖς εἰκόσι
Λίτ.	τούς	ἀγῶν-ας	κανόν-ας	γείτων-ας	τάς εἰκόνας
Κλητ.	ὦ	ἀγῶνες	κανόν-ες	γείτων-ες	ὦ εἰκόνες

Πτώσει.

Ένικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	ὁ ποιμὴν	σωλὴν	παιᾶν	ἡ ἄκτις
Γεν.	τοῦ ποιμέν-ος	σωλῆν-ος	παιᾶν-ος	τῆς ἀκτίν-ος
Δοτ.	τῷ ποιμέν-ι	σωλῆν-ι	παιᾶν-ι	τῇ ἀκτίν-ι
Αἰτ.	τὸν ποιμέν-α	σωλῆν-α	παιᾶν-α	τὴν ἀκτίν-α
Κλητ.	ὦ ποιμὴν	σωλὴν	παιᾶν	ὦ ἀκτις

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ ποιμένες	σωλῆν-ες	παιᾶν-ες	αἱ ἀκτῖνες
Γεν.	τῶν ποιμένων	σωλῆν-ων	παιᾶν-ων	τῶν ἀκτίνων
Δοτ.	τοῖς ποιμέ-σι	σωλῆ-σι	παιᾶ-σι	ταῖς ἀκτίσι
Αἰτ.	τοὺς ποιμένας	σωλῆν-ας	παιᾶν-ας	τὰς ἀκτίν-ας
Κλητ.	ὦ ποιμέν-ες	σωλῆν-ες	παιᾶν-ες	ὦ ἀκτῖνες

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ἐνρινόληκτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ συνήθως ἄνευ **ς**, ἀλλ' ἐκτείνουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος φωνῆεν εἰς **η** καὶ τὸ **ο** εἰς **ω**. Π. χ. λιμὴν (λιμέν-) ἡγεμῶν (ἡγεμόν-).

2. Τὰ διπλόθεμα ἐνρινόληκτα σχηματίζουν τὴν μὲν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν ἀπὸ τὸ ἰσχυρὸν θέμα, τὰς δὲ ἄλλας πτώσεις ἀπὸ τὸ ἀσθενές· π.χ. λιμὴν—λιμένος, χιών—χιόνος.

3. Ἐκ τῶν ἐνρινολήκτων ὅσα ἔχουν θέμα **-ιν -υν** καὶ **ας** προσλαμβάνουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τὴν κατάληξιν **ς** καὶ ἀποβάλλουν τὸν χαρακτῆρα **ν** πρὸ τοῦ **ς**· π.χ. ἀκτις (θέμα ἀκτιν + **ς**=ἀκτις) Γόρτυς (θέμα Γόρτυν + **ς**=Γόρτυς) μέλας (θέμα μέλαν + **ς**=μέλας).

4. Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ εἰς μὲν τὰ ὀξύτονα ἐνρινόληκτα εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, εἰς δὲ τὰ παροξύτονα ὁμοία μὲ τὸ θέμα· π.χ. ὁ ἀγών κλητ. ὦ ἀγών, ὁ γείτων κλητ. ὦ γείτων.

5. Εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ὁ χαρακτῆρ **ν** πρὸ τοῦ **σ** τῆς καταλήξεως **σι** ἀποβάλλεται χωρὶς τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνῆεν νὰ ἐκτείνεται εἰς μακρόν· π.χ. γείτων—**σι**=γείτοσι.

6. Τὰ ἀρσενικά ὀξύτονα **ων** γεν. **ωνος** γράφονται μὲ **ω** μέγα εἰς ὅλας τὰς πτώσεις. Ἐξαιροῦνται ὁ καμών γεν. —ονος, ὁ κηδεμων —ονος, ἡ ἡγεμῶν—ονος, ὁ ἀλαζών—ονος, ὁ Στρυμῶν—ονος, ὁ Μακεδῶν—ονος.

6. Τὰ θηλυκὰ ὀξύτονα **-ων γεν. -ονος** γράφονται μὲ **ο** μικρόν· π.χ. ἡ χελιδῶν-ονος, ἡ χιῶν-ονος. Ἐξαιροῦνται ἡ Βαβυλῶν γεν. ὦνος, Αὐλῶν-γεν. ὠνος.

7. Τὰ παροξύτονα ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ **ων γεν. -ονος** γράφονται μὲ **ο** μικρόν· π.χ. ὁ γείτων γεν. -ονος. Ἐξαιροῦνται καὶ γράφονται μὲ **ω** μέγα, ὅσα εἰς τὴν δημοτικὴν τελειῶνουν συνήθως εἰς **ουιν**· π.χ. κώδων (κουδούνη), σάπων, σίφων, ρῶθων, πῶγων, καθὼς καὶ τὰ ὀνόματα ὁ καύσων, ὁ Σόλων, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀπόλλων, ὁ Κίμων, ὁ Κρίτων, ὁ Δάμων, ὁ Ζήνων.

ΣΗΜ. Τὰ εἰς **-αν γεν. -ἄνος** καὶ **-ις γεν. -ἴνος** ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτήρος φωνῆν **α** ἢ **ι** μακρόν· π.χ. παῖαν=παιᾶνος, Σαλαμῖς=Σαλαμίσιος.

* Ἀσκησις 57.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ἐξῆς ὀνόματα :

Σημ. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν τὰ περισσώτερα ἐκ τῶν συμφωνοληκτῶν ἄρσενικῶν τῆς **γ'** κλίσεως λήγουν εἰς **ας** καὶ κλίνονται εἰς μὲν τὸν ἐνικὸν κατὰ τὴν **α'** κλίσειν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν **γ'** κλίσειν. Π.χ. ὁ φύλακας τοῦ φύλακα, ἀλλὰ οἱ φύλακες τῶν φυλάκων, ὁ πίνακας, ὁ χειμῶνας κλπ. Πολλὰ δὲ ἐκ τῶν θηλυκῶν λήγουν εἰς **α** καὶ κλίνονται κατὰ τὰ θηλυκὰ τῆς **α'** κλίσεως. Π.χ. ἡ πλάκα, ἡ σάρκα, ἡ φλόγα, ἡ πατρίδα, ἡ πέρδικα κλπ. Ὅσα ἐκ τῶν θηλυκῶν εἶναι τρισύλλαβα εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ δὲν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν. Π.χ. οἱ φλόγες τῶν φλογῶν, οἱ ἐφημερίδες τῶν ἐφημερίδων. Ἐπίσης εἰς τὴν ὀμιλουμένην ἔχομεν καὶ τριτόκλιτα οὐδέτερα τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **ο**. Π.χ. τὸ γράψιμο-ατος.

Κατὰ τὸ ἀγῶν :

(ων γεν. -ωνος) ὁ αἰών, ὁ κοιτών, ὁ ἐλαιών, ὁ ξενών, ὁ ὀρνιθῶν, ὁ λειμῶν, ὁ χειμῶν, ὁ ἀγκῶν, ὁ ἀμπελών, ὁ Παρθενῶν, ὁ Μαραθῶν.

Κατὰ τὸ κανών :

(ων γεν. -ονος). Ὁ κηδεμών, ὁ ἡγεμών, ὁ ἀλαζών, ὁ Μακεδών, ὁ Στρυμών.

Κατὰ τὸ εἰκῶν :

(ων γεν. -ονος). Ἡ χιῶν, ἡ χελιδῶν, ἡ ἀηδῶν, ἡ τρυγῶν, ἡ σιαγῶν.

Κατὰ τὸ γείτων :

(ων γεν. -ονος). Ὁ βραχίων, ὁ ἄξων, ὁ δαίμων, ὁ τέκτων, ὁ πνεύμων, ὁ γνώμων, ὁ εἴρων, ὁ νοήμων, ὁ σῶφρων.

Κατὰ τὸ ποιμῆν :

(ην γεν. -ενος) Ὁ λιμῆν, ὁ πυθμῆν, ὁ αὐχῆν, ὁ ἄρρην.

Κατὰ τὸ σωλῆν :

(ην γεν. -ῆνος) Ὁ πυρῆν, ἡ σειρῆν, ὁ Ἕλλην.

Κατὰ τὸ ἀκτίς :

(ις γεν. -ῖνος). Ἡ Σαλαμίς, ἡ Ἐλευσίς, ἡ ρίς.

* Ἀσκησις 58.— Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ὀνόματα εἰς τὴν κατάλληλον πτώσιν :

Τὸν (χειμῶν) τὰ ὄρη καλύπτονται ἀπὸ τὴν (χιῶν). Οἱ (χελιδῶν) εἶναι πτηνὰ ἀποδημητικά. Τοῦ (ποιμῆν) μουσικὸν ὄργανον εἶναι ὁ αὐλός.

Τοῦ (κώδων) ὁ ἦχος εἶναι γλυκός. Τῶν (ἡγεμῶν) τὰ ἀνάκτορα εἶναι μεγαλοπρεπῆ. Τὰ φωτεινά σώματα ἐκπέμπουν (ἀκτίς). Οἱ (χιτῶν) ἦσαν κυρίως ἐνδύματα τῶν ἀρχαίων. Οἱ σπουδαιότεροι (ἀγῶν) τῶν ἀρχαίων. ("Ἑλλην) ἦσαν τὰ Ὀλύμπια πρὸς τιμὴν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὰ Πύθια πρὸς τιμὴν τοῦ (Ἀπόλλων) καὶ τὰ Ἴσθμια πρὸς τιμὴν τοῦ (Ποσειδῶν).

Ἡ ἐπιστάτης χροῦει τὸν (κώδων) τοῦ σχολείου. Ὁ Πέτρος τοῦ (γείτων). Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐνίκησε τοὺς Πέρσας εἰς τὴν (Σαλαμίς). Ἡ ἐλευθερία ἀποκτᾶται κατόπιν σκληροῦ (ἀγῶν). Οἱ μὴ ἔχοντες κτήματα καλοῦνται (ἀκτῆμων).

ζ. Ὑ γ ρ ὀ λ η κ τ α

Πτώσ.	Ἄρθρ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀν.	ὁ	κλητῆρ	ρήτωρ	αἰθῆρ
Γεν.	τοῦ	κλητῆρ-ος	ρήτορ-ος	αἰθέρ-ος
Δοτ.	τῶ	κλητῆρ-ι	ρήτορ-ι	αἰθέρ-ι
Αἰτ.	τόν	κλητῆρ-α	ρήτορ-α	αἰθέρ-α
Κλητ.	ῶ	κλητῆρ	ρῆτορ	αἰθῆρ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	κλητῆρ-ες	ρήτορ-ες	αἰθέρ-ες
Γεν.	τῶν	κλητῆρ-ων	ρήτορ-ων	αἰθέρ-ων
Δοτ.	τοῖς	κλητῆρ-σι	ρήτορ-σι	αἰθέρ-σι
Αἰτ.	τούς	κλητῆρ-ας	ρήτορ-ας	αἰθέρ-ας
Κλητ.	ῶ	κλητῆρ-ες	ρήτορ-ες	αἰθέρ-ες

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ὑγρόληκτα ὀνόματα ἔχουν χαρακτήρα λ, ρ.
2. Ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ τῶν ὑγρολήκτων σχηματίζεται ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ θέματος· π.χ. ὁ ρήτωρ-τοῦ ρήτορος, ὁ αἰθῆρ-τοῦ αἰθέρους.

ΣΗΜ. Ἀπὸ τὰ ὑγρόληκτα ὀνόματα μόνον τὸ ἀλς (γεν. -άλος=ἀλάτι) καὶ τὸ μάρτυς προσλαμβάνουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τὴν κατάληξιν ε.

3. Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν οὐδετέρων εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα π.χ. τὸ ἔαρ-θέμα ἔαρ, τὸ νέκταρ θέμα νέκταρ.

4. Ἡ κλητικὴ τῶν ὀξυτόνων ποῦ ἔχουν παντοῦ θέμα μακρὸν καθὼς καὶ τὸ μάρτυς, εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν, τῶν δὲ βαρυτόνων εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα· π.χ. ὁ κλητῆρ, ῶ κλητῆρ. Ὁ πρᾶκτωρ, ῶ πρᾶκτορ. Ὁ δικτάτωρ-ωρος, ῶ δικτάτωρ.

Άσκησης 59.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Ὁ ἀήρ, ὁ σωτήρ, ὁ κρατήρ, ὁ στατήρ, ὁ ζωστήρ, ὁ κλητήρ, ὁ λαμπτήρ, ὁ φωστήρ, ὁ χαρακτήρ, ὁ πράκτωρ, ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ εἰσπράκτωρ, ὁ ἀλέκτωρ, ὁ διδάκτωρ.

Άσκησης 60.— Θέσατε τὴν κατάλληλον πτώσιν εἰς τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ὀνόματα :

Ἡ στέφισ τῶν βυζαντινῶν (αὐτοκράτωρ) ἐγένετο εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν. Ἡ ἐκκλησία τιμᾷ τοὺς (μάρτυς) τοῦ Χριστιανισμοῦ. Διὰ μέσου τοῦ (κρατήρ) ἐξέρχεται ὁ καπνὸς καὶ ἡ λάβα τοῦ ἡφαιστείου. Οἱ δικαστικοὶ (κλητήρ) καλοῦν τοὺς (μάρτυς) εἰς τὸ δικαστήριον. Τοῦ (ἀλέκτωρ) ἡ φωνὴ εἶναι καθαρὰ καὶ διαπεραστική. Οἱ (πράκτωρ) λαμβάνουν διαφόρους ὑποθέσεις. Ὁ προϊστάμενος καλεῖ τοὺς (κλητήρ). Οἱ ἐργάται ἐπισκευάζουν τοὺς (σωλήν).

Ὑγρόληκτα συγκοπτόμενα εἰς -ηρ

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
ῶν.	ὁ πατήρ	ἡ μήτηρ	θυγάτηρ	γαστήρ
Γεν.	τοῦ πατρός	τῆς μητρός	θυγατρός	γαστρός
Δοτ.	τῷ πατρὶ	τῇ μητρὶ	θυγατρὶ	γαστρὶ
Αἰτ.	τὸν πατέρα	τὴν μητέρα	θυγατέρα	γαστέρα
Κλητ.	ὦ πάτερ	ὦ μήτηρ	θύγατερ	γαστήρ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

ῶν.	οἱ πατέρες	αἱ μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες
Γεν.	τῶν πατέρων	τῶν μητέρων	θυγατέρων	γαστέρων
Δοτ.	τοῖς πατέρασι	ταῖς μητέρασι	θυγατέρασι	γαστέρασι
Αἰτ.	τοὺς πατέρας	τὰς μητέρας	θυγατέρας	γαστέρας
Κλητ.	ὦ πατέρες	ὦ μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
ῶν.	ὁ ἀνὴρ	ἄστηρ	οἱ ἄνδρες	ἀστέρες
Γεν.	τοῦ ἀνδρός	ἀστέρος	τῶν ἀνδρῶν	ἀστέρων
Δοτ.	τῷ ἀνδρὶ	ἀστέρι	τοῖς ἀνδράσι	ἀστράσι
Αἰτ.	τὸν ἄνδρα	ἀστέρα	τοὺς ἄνδρας	ἀστέρας
Κλητ.	ὦ ἄνερ	ἀστήρ	ὦ ἄνδρες	ἀστέρες

Παρατηρήσεις

1. Μερικά υγράλληκτα ονόματα εις **-ηρ** (γεν. -ερος) συγκτόπουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτῆρος **ρ**, φωνῆεν **ε** καὶ λέγονται **συγκοπτόμενα**. Εἶναι δὲ αὐτὰ τὰ ἑξῆς: Ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ἡ θυγάτηρ, ἡ γαστήρ, ὁ ἀστήρ, ὁ ἀνήρ καὶ ἡ Δημήτηρ.

ΣΗΜ. Τὸ μὲν πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ καὶ γαστήρ συγκτόπουν τὸ **ε** εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἑνικοῦ καὶ εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, τὸ δὲ ἀνήρ καὶ Δημήτηρ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις πλὴν τῆς ὀνομαστικῆς καὶ κλητικῆς τοῦ ἑνικοῦ, τὸ δὲ ἀστήρ μόνον εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ.

2. Τὰ συγκοπτόμενα εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ μετὰ τὴν συγκοπὴν τοῦ **ε** προσλαμβάνουν μεταξὺ τοῦ θέματος καὶ τῆς καταλήξεως ἓνα **α** βραχὺ· π.χ. πατήρ θέμα πάτερ-**σι**=πάτερ**σι**—πατρ-**σι**=πατρ**άσι**.

3. Ἐὰ συγκοπτόμενα πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, ἀνήρ καὶ Δημήτηρ (πλὴν τοῦ γαστήρ καὶ ἀστήρ) σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα καὶ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον· π.χ. ὦ πάτερ, ὦ μήτηρ, ὦ θυγάτερ, ὦ ἄνερ, ὦ Δημήτηρ.

4. Εἰς τὸ ὄνομα ἀνήρ μετὰ τὴν συγκοπὴν τοῦ **ε** καὶ ἀκριβῶς εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ προστίθεται ἓν **δ** χάριν εὐφωνίας. Π.χ. ἀνήρ τοῦ ἀνδρὸς (θέμα ἄνερ) κατάληξις **ος**=ἄν**ε**ρος=ἄν**ρ**ος=ἄν**δ**ρός.

Σημ. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν τὰ ἀρσενικά συγκοπτόμενα τῆς **γ'** κλίσεως λήγουν εἰς **ας** καὶ τὰ θηλυτὰ εἰς **α**. Π.χ. ὁ πατέρας, ὁ ἄνδρας, ἡ μητέρα, ἡ θυγάτηρ. Κλίνονται δὲ εἰς μὲν τὸν ἑνικὸν κατὰ τὴν **α'** κλίσιν εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν **γ'**. Π.χ. ὁ πατέρας τοῦ πατέρα, οἱ πατέρες τῶν πατέρων· ἡ μητέρα τῆς μητέρας, οἱ μητέρες τῶν μητέρων.

Ἀσκήσις 61.—Νὰ κλιθοῦν τὰ ὀνόματα:

Ὁ φιλόπονος ἀνήρ, ὁ φιλόστοργος πατήρ, ἡ καλὴ μήτηρ, ἡ ταπεινὴ θυγάτηρ, ἡ μικρὰ γαστήρ, ὁ λαμπρὸς ἀστήρ.

Ἀσκήσις 62.—Νὰ τραποῦν αἱ παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν:

Ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας εἶναι ὁ πατήρ. Βοηθὸς τῆς μητέρας εἶναι ἡ θυγάτηρ. Τὸ μικρὸν τέκνον δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν μητέρα του. Ὁ ἀστήρ εἶναι οὐράνιον φωτεινὸν σῶμα. Ἡ πρᾶξις τοῦ ἀνδρὸς δεικνύει τὸν χαρακτῆρα του.

η'. Σιγμόληκτα

1. Σιγμόληκτα ὀνόματα λέγονται ὅσα ἔχουν θέμα τὸ ὁποῖον λήγει εἰς **σ**. Τὰ σιγμόληκτα εἶναι:

- α) Τὰ λήγοντα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς -ος οὐσιαστικά :
π.χ. τὸ ὄρος, τὸ ἔτος,
β) Τὰ εἰς ης κύρια ὀνόματα. Π.χ. ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Σωκράτης.
γ) Τὰ εἰς ως θηλυκά. Π.χ. ἡ αἰδώς.

1. Οὐδέτερα οὐσιαστικά -ος γεν. -ους

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Ὀν.	τὸ γένος	τὸ ἄνθος
Γεν.	τοῦ γένους (γένεσ-ος)	τοῦ ἄνθους (ἄνθεσ-ος)
Δοτ.	τῶ γένει (γένεσ-ι)	τῶ ἄνθει (ἄνθεσ-ι)
Λίτ.	τὸ γένος	τὸ ἄνθος
Κλητ.	ὦ γένος	ὦ ἄνθος

Πτώσ.	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Ὀν.	τὰ γένη (γένεσ-α)	τὰ ἄνθη	ἄνθεσ-α)
Γεν.	τῶν γενῶν (γενέσ-ων)	τῶν ἀνθέων	(ἀνθέσ-ων)
Δοτ.	τοῖς γένεσι (γένεσ-σι)	τοῖς ἄνθεσι	(ἄνθεσ-σι)
Λίτ.	τὰ γένη (γένεσ-α)	τὰ ἄνθη	(ἄνθεσ-α)
Κλητ.	ὦ γένη (γένεσ-α)	ὦ ἄνθη	(ἄνθεσ-α)

Παρατηρήσεις

1. Τὰ οὐδέτερα σιγμολήκτα εἰς **ος** ἔχουν θέμα **εσ** καὶ σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν διὰ τῆς τροπῆς τοῦ πρὸ τοῦ χαρακτήρος φωνήεντος **ε**, εἰς **ο**. Π.χ. θέμα γενεσ. ονομ. γένος, ἄνθεσ-ἄνθος.

2. Ὁ χαρακτήρ **σ** τῶν σιγμολήκτων, ὅταν εὑρίσκεται μεταξὺ δύο φωνηέντων, ἀποβάλλεται. Τὰ φωνήεντα τὰ ὅποια συναντῶνται μὲ τὴν ἀποβολὴν τοῦ **σ** συναίρουνται ὡς ἑξῆς : τὸ **ε-ο** εἰς **ου**, τὸ **ε-ι** εἰς **ει**, τὸ **ε-α** εἰς **η** καὶ τὸ **ε-ω** εἰς **ω**.

3. Τὰ ὀνόματα ὄρος, ἄνθος καὶ χεῖλος δὲν συναίρουνται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ. π.χ. τῶν ὄρέων, τῶν ἀνθέων, τῶν χεῖλων.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν εἰς **ος** οὐδετέρων σιγμολήκτων ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραλήγουσας μακρὸν τὰ ἑξῆς : Κύρος, μῖσος, ψῦχος, ρίγος, στίφος, ξίφος.

Ἄσκησις 62.— Νὰ κλιθοῦν κατὰ τὸ γένος τὰ παρακάτω ὀνόματα :

Τὸ ἔθνος, τὸ βάθος, τὸ μῆκος, τὸ κράτος, τὸ πλῆθος, τὸ σκεῦος, τὸ κέρδος, τὸ μέρος, τὸ ὕψος, τὸ μέγεθος, τὸ δάσος, τὸ μῖσος, τὸ πάθος, τὸ νέφος, τὸ κάλλος.

***Άσκησις 64.**— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Τὸ βέλος ἦτο ὄπλον τῶν ἀρχαίων. Τὸ ὑπερβολικὸν κέρδος δὲν εἶναι ἠθικόν. Τὸ μῖσος φθείρει τὸν ἄνθρωπον. Τοῦ ξίφους ἡ αἰχμὴ εἶναι λεπτή. Τοῦ ὄρους ἡ κορυφή εἶναι γυμνή. Τὸ πλάτος τοῦ ἀρχαίου τείχους ἦτο μέγα. Ὁ φυσιολόγος ἀγαπᾷ καὶ προστατεύει τὸ δάσος. Τὸ ζωηρὸν χρῶμα τοῦ ἄνθους προσελκύει τὸ ἔντομον. Τὸ ἄλλος εἶναι ὁ πνεύμων τῆς πόλεως. Τὸ ἔλος πρέπει νὰ ἀποξηραίνεται. Ἡ ἀρχαία πόλις ἐπροστατεύετο ὑπὸ ἰσχυροῦ τείχους. Εἰς τὴν ἔρημον τὸ μέσον συγκοινωνίας εἶναι ἡ κάμηλος.

2. Κύρια Σιγμόληκτα εἰς -ης γεν. -ους

Πτώσις.	Ἑνικὸς ἀριθμὸς	
Ὀν.	ὁ Σωκράτης	ὁ Περικλῆς (Περικλέ-ης)
Γεν.	τοῦ Σωκράτους (εσ-ος)	τοῦ Περικλέους (Περικλέεσος)
Δοτ.	τῷ Σωκράτει (εσ-ι)	τῷ Περικλεῖ (Περικλέεσ-ι)
Αἰτ.	τὸν Σωκράτη (εσ-α)	τὸν Περικλέα (Περικλέεσα)
Κλητ.	ὦ Σώκρατες	ὦ Περικλείε (Περικλέεες)

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ἀρσενικά κύρια ὀνόματα εἰς -ης σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἑνικοῦ ἀπὸ τὸ ἰσχυρὸν θέμα-ης, τὰς δὲ ἄλλας πτώσεις ἀπὸ τὸ ἀσθενὲς θέμα -εσ.

2. Τὰ εἰς -ης κύρια ὀνόματα πλὴν τῶν κληῖς, λαμβάνουν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τὸ γράμμα ν καὶ σχηματίζουν αὐτὴν κατὰ τὰ πρωτόκλιτα π.χ. τὸν Σωκράτη καὶ Σωκράτην, τὸν Δημοσθένη καὶ Δημοσθένην.

3. Τὰ κύρια ὀνόματα εἰς -ης σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἑνικοῦ ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα καὶ ἀναβιβάζουν τὸν τόνον. Π.χ. ὦ Σώκρατες, ὦ Δημοσθένης.

3. Θηλυκά σιγμόληκτα εἰς -ως

*Ὄνομ. ἡ αἰδῶς γεν. τῆς αἰδοῦς (αἰδῶσ-ος αἰδῶ-ος αἰδοῦς)
 Δοτ. τῆ αἰδοῖ (αἰδῶσι) αἰτ. τὴν αἰδῶ (αἰδῶσα) κλητ. ὦ αἰδῶς.

Κατὰ τὸ αἰδῶς (ἐντροπή) κλίνεται καὶ τὸ ἤως (γλυκοχάραγμα – αὐγή).

***Άσκησις 65.** Κλίνετε τὰ ἑξῆς ὀνόματα :

Κατὰ τὸ Σωκράτης :

Ὁ Δημοσοθένης, ὁ Ἀριστομένης, ὁ Διογένης, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Χαραλάμπης.

Κατὰ τὸ Περικλῆς :

Ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀγχιθοκλῆς.

***Άσκησις 66.** Θέσατε τὴν κατάλληλον πτώσιν εἰς τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ὀνόματα.

Ὁ Πλάτων ἦτο μαθητὴς τοῦ (Σωκράτης). Ὁ αἰὼν τοῦ (Περικλῆς) ὠνομάσθη χρυσοῦς αἰὼν. Ἡ νίκη τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνας ἀνήκει εἰς τὸν (Θεμιστοκλῆς). Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ (Ἀριστοτέλης). Ὁ Σωκράτης ἦτο διδάσκαλος τοῦ (Ἀλκιβιάδης) ὁ Κίμων ἦτο υἱὸς τοῦ (Μιλτιάδης).

Κλίσις μονοσυλλαβων τῆς Γ' κλίσεως

Ὅν.	ὁ μὴν	πούς	παῖς	ἡ ρίς	τὸ φῶς
Γεν.	τοῦ μηνός	ποδός	παιδός	τῆς ρινός	τοῦ φωτός
Δοτ.	τῷ μηνί	ποδί	παιδί	τῆ ρινί	τῷ φωτί
Αἰτ.	τὸν μῆνα	πόδα	παῖδα	τὴν ρίνα	τὸ φῶς
Κλητ.	ῶ μὴν	ποῦ	παῖ	ῶ ρίς	ῶ φῶς
Ὅν.	οἱ μῆνες	πόδες	παῖδες	αἱ ρίνες	τὰ φῶτα
Γεν.	τῶν μηνῶν	ποδῶν	παιδῶν	τῶν ρινῶν	τῶν φώτων
Δοτ.	τοῖς μηνί	ποσί	παισί	ταῖς ρισί	τοῖς φωσί
Αἰτ.	τούς μῆνας	πόδας	παῖδας	τάς ρίνας	τὰ φῶτα
Κλητ.	ῶ μῆνες	πόδες	παῖδες	ῶ ρίνες	ῶ φῶτα

1. Ὅλαι αἱ πτώσεις τῶν οὐσιαστικῶν τονίζονται εἰς τὴν συλλαβὴν εἰς τὴν ὁποίαν τονίζεται καὶ ἡ ὀνομαστική, ἐκτὸς ἐάν ἐμποδίσῃ τοῦτο ὁ χρόνος τῆς ληγούσης. Π.χ. ὁ ἦρωσ τοῦ ἦρωος, ἡ λαμπάς τῆς λαμπάδος.

2. Τὰ μονοσύλλαβα οὐσιαστικά τῆς τρίτης κλίσεως δὲν ἀκολουθοῦν τὸν ἀνωτέρω κανόνα καὶ τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ εἰς τὴν λήγουσαν. Π.χ. μὴν, μηνός,

μηνί, μηνῶν, μηνσί. Ἡ ρις -νος, ὁ πούς- δός, ἡ κλείς -δός, ἡ φλός -γός, ἡ προίξ -κός, ὁ βῆξ -χός, ὁ γύψ -πός, ἡ αἶψ -γός.

3. Ἀπὸ τὰ μονοσύλλαβα ἐξαιροῦνται καὶ τονίζονται εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς τὴν παραλήγουσαν τὰ ἑξῆς : φῶς (φῶτων) οὖς (ᾠτων) Τρῶς (Τρώων) παῖς (παιδίων) δᾶς (δάδων) Θᾶς (Θᾶων).

4. Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστικὴ αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν ὀξύνεται. Ἐξαιροῦνται καὶ περισπῶνται α) τὰ μονοσύλλαβα οὐσιαστικὰ τῆς τρίτης κλίσεως τὰ ὅποια λαμβάνουν εἰς τὴν αἰτιατικὴν τὴν κατάληξιν **ν**. Π.χ. ὁ βοῦς τὸν βοῦν, ἡ γραῦς, τὴν γραῦν, ὁ μῦς τὸν μῦν, ἡ δρυς τὴν δρυῖν. β) Τὸ ὄνομα γλαῦξ καὶ τὰ οὐδέτερα πῦρ, φῶς οὖς. γ) Ὅλοι αἱ κλητικαὶ αἱ ὅποια τελειῶνουν εἰς δίφθογον. Π.χ. ᾠ ἱερεῦ, ᾠ βοῦ, ᾠ παι.

Ἄνωμαλα ὀνόματα.

Ἄνωμαλα ὀνόματα λέγονται ὅσα δὲν κλίνονται ὀμαλῶς. Ταῦτα εἶναι :

1. Τὰ Μεταπλαστά.

Μεταπλαστά λέγονται ὅσα κλίνονται μὲν κατὰ μίαν ὀρισμένην κλίσιν εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, ἀλλὰ τὸ θέμα των μεταβάλλεται (μεταπλάσσεται). Π.χ.

Τὸ γόνυ, τοῦ γόνατος, τῷ γόνατι, τὸ γόνυ—τὰ γόνατα, τῶν γονάτων, τοῖς γόνασι, τὰ γόνατα.

Ἡ γυνή, τῆς γυναικός, τῇ γυναικί, τὴν γυναῖκα, ᾧ γύναι—αἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναιξί, τὰς γυναῖκας, ᾧ γυναῖκες.

Τὸ δόρυ, τοῦ δόρατος, τῷ δόρατι, τὸ δόρυ—τὰ δόρατα, τῶν δοράτων, τοῖς δόρασι, τὰ δόρατα.

Ὁ Ζεὺς, τοῦ Διός, τῷ Δίϊ, τὸν Δία.

Τὸ ἥπαρ τοῦ ἥπατος, τῷ ἥπατι, τὸ ἥπαρ—τὰ ἥπατα τῶν ἥπατων, τοῖς ἥπασι, τὰ ἥπατα.

Ἡ κλείς, τῆς κλειδός, τῇ κλειδί, τὴν κλείν, ᾧ κλείς—αἱ κλειδες, τῶν κλειδῶν, ταῖς κλεισί, τὰς κλείς, ᾧ κλειδες.

Ὁ (ῆ) κύων, τοῦ κυνός, τῷ κινί, τὸν κύνα, ᾧ κύων—οἱ κύνες, τῶν κυνῶν, τοῖς κυσί, τοὺς κύνας ᾧ κύνες.

Ἡ ναῦς, τῆς νεώς, τῇ νηί τὴν ναῦν, ᾧ ναῦ—οἱ νῆες τῶν νεῶν, ταῖς ναυσί, τὰς ναῦς, ᾧ νῆες.

Τὸ οὖς, τοῦ ᾠτός, τῷ ᾠτί, τὸ οὖς—τὰ ᾠτα, τῶν ᾠτων, τοῖς ᾠσί, τὰ ᾠτα.

Τὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατος, τῷ ὕδατι, τὸ ὕδωρ—τὰ ὕδατα, τῶν ὕδατων, τοῖς ὕδασι, τὰ ὕδατα.

Τὸ φῶς, τοῦ φωτός, τῷ φωτί, τὸ φῶς—τὰ φῶτα, τῶν φώτων τοῖς φωσί, τὰ φῶτα.

Τὸ φρέαρ, τοῦ φρέατος, τῷ φρέατι, τὸ φρέαρ—τὰ φρέατα, τῶν φρεάτων, τοῖς φρέασι, τὰ φρέατα.

Ἡ χεῖρ, τῆς χειρός, τῇ χειρί, τὴν χεῖρα, ὡ χεῖρ—αἱ χεῖρες τῶν χειρῶν, ταῖς χερσί, τὰς χεῖρας, ὧ χεῖρες.

2. Διπλογενῆ ἢ ἑτερογενῆ

Διπλογενῆ λέγονται ὅσα εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ἔχουν καὶ ἕτερον γένος. Π.χ. ὁ δεσμὸς—οἱ δεσμοὶ καὶ τὰ δεσμά. Ὁ καπνὸς—οἱ καπνοὶ καὶ τὰ καπνά. Ὁ ναῦλος—οἱ ναῦλοι καὶ τὰ ναῦλα. Ὁ σταθμὸς—οἱ σταθμοὶ καὶ τὰ σταθμά. Ὁ πλοῦτος καὶ τὰ πλούτη.

3. Ἐτερόκλητα

Ἐτερόκλητα λέγονται ὅσα εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν κλίνονται κατὰ μίαν κλίσιν, εἰς δὲ τὸν πληθυντικὸν κατ' ἄλλην. Π.χ. τὸ πῦρ, τοῦ πυρός, τῷ πυρί, τὸ πῦρ—τὰ πυρά, τῶν πυρῶν, τοῖς πυροῖς, τὰ πυρά. Ἡ ὀκά, τῆς ὀκάς, τῇ ὀκᾶ τὴν ὀκᾶν, ὧ ὀκά—αἱ ὀκάδες, τῶν ὀκάδων, τὰς ὀκάδας, ὧ ὀκάδες.

4. Ἰδιόκλητα

Ἰδιόκλητα λέγονται ὅσα δὲν κλίνονται κατὰ μίαν τῶν τριῶν κλίσεων, ἀλλὰ κατὰ (ἰδίαν) ἰδιαίτεράν κλίσιν. Ταῦτα δὲ εἶναι μερικά ὀνόματα ξενικά· π.χ. Ὁ Ἰησοῦς, ὁ καφὲς κλπ.

5. Ἐλλειπτικά

Ἐλλειπτικά λέγονται ὅσα ὀνόματα κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἀριθμὸν τὸν ὁποῖόν εὐρίσκονται. Εἶναι δὲ ταῦτα :

α) Τὰ κύρια ὀνόματα· π.χ. Αἱ Ἀθηναί, οἱ Δελφοί, ὁ Πειραιεύς, ὁ Ὀλυμπος κ.λ.π.

β) Τὰ ὀνόματα τῶν μετάλλων· π.χ. ὁ σίδηρος, ὁ ἄργυρος.

γ) Τὰ ὀνόματα τῶν ἑορτῶν· π.χ. τὰ Ὀλύμπια, τὰ Παναθηναία, τὰ Χριστούγεννα κ.λ.π.

δ) Τὰ ὀνόματα ἀήρ, αἰθήρ, γῆ, αἱ δυσμαί, τὸ ἔαρ, τὰ ἔγκατα, τὸ μέλι.

6. Ἀκλιτα

*Ακλιτα λέγονται ὅσα δὲν κλίνονται. Ταῦτα εἶναι :

- α) Μερικὰ ξενικὰ κύρια ὀνόματα π.χ. ὁ Ἀδάμ, ὁ Δαυῖδ.
 β) Τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου π.χ. τὸ ἄλφα, τὸ βῆτα κλπ.
 γ) Τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατόν.

*Ασκήσις 68 Γράψατε τὰς ἐντὸς τῆς παρενθέσεως λέξεις εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτώσιν.

Τὴν ἕκτην Ἰανουαρίου εἶναι ἡ ἑορτὴ τῶν (φῶς). Τὰ (ὔδωρ) τῶν ποτατῶν ἐπλημύρῃσαν τὴν πεδιάδα καὶ κατέστρεψαν τοὺς ἀγρούς.- Οἱ (κύων) εἶναι πιστοὶ φύλακες τῶν οἰκιῶν.- Οἱ στρατιῶται ἐξουδετέρωσαν τὰ (πῦρ) τοῦ ἐχθροῦ.- Αἱ οἰκιακαὶ ἐργασίαι ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῆς (γυνή).- Ἡ ἀσθένεια τοῦ (ἦπαρ) εἶναι σοβαρά.- Τὰ (δόρυ) ἦσαν ὄπλα τῶν ἀρχαίων.- Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἠύχοντο νὰ μὴ ἀποθάνουν πρὶν ἐπισκεφθῶν τὸν περίφημον ναὸν τοῦ (Ζεὺς) εἰς τὴν Ὀλυμπίαν.- Τοῦ ἔπεινε (χεῖρ) βοήθειας:-

ΕΠΙΘΕΤΑ

Παραδείγματα :

- Ὁ καλὸς διδάσκαλος, ἡ καλὴ μήτηρ, τὸ καλὸν παιδίον.
 Ὁ πράσινος κῆπος, ἡ πρασίνη πεδιάς, τὸ πράσινον δένδρον.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἡ λέξις **καλὸς** φανερώνει τί λογῆς εἶναι ὁ διδάσκαλος, ἦτοι τὴν ιδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ. Εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα ἡ λέξις **πράσινος** φανερώνει τί λογῆς εἶναι ὁ κῆπος, ἦτοι τὴν ποιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώουν τὴν ποιότητα ἢ τὴν ιδιότητα τῶν οὐσιαστικῶν λέγονται **Ἐπίθετα**.

ΣΗΜ. Τὸ Ἐπίθετον διακρίνεται ἀπὸ τὸ οὐσιαστικόν, διότι αὐτὸ ἔχει τρία γένη. Π.χ. ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν· ἐνῶ τὸ οὐσιαστικόν εὐρίσκεται εἰς ἓν μόνον γένος.

Διαίρεσις ἐπιθέτων

Παραδείγματα :

- Ὁ λευκὸς χάρτης, ἡ λευκὴ περιστερά, τὸ λευκὸν ἐνδύμα.
 Ὁ εὐσεβὴς πατήρ, ἡ εὐσεβὴς μήτηρ, τὸ εὐσεβὲς τέκνον.
 Ὁ φυγὰς ἀνὴρ, ἡ φυγὰς γυνή.

1. Τὰ ἐπίθετα κατὰ τὸ γένος καὶ τὴν κατάληξιν αὐτῶν διαίροῦνται :

- α) Εἰς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα.
 β) Εἰς τριγενῆ καὶ δικατάληκτα.
 γ) Εἰς διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα.

2. Τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα λέγονται τὰ ἐπίθετα τὰ ὅποια ἔχουν τρία γένη καὶ ἰδιαιτέραν κατάληξιν διὰ κάθε γένος· π.χ. ὁ σοφός, ἡ σοφή, τὸ σοφόν.

3. Τριγενῆ καὶ δικατάληκτα λέγονται τὰ ἐπίθετα τὰ ὅποια ἔχουν τρία γένη καὶ δύο καταλήξεις· ἥτοι μίαν διὰ τὸ ἀρσενικόν καὶ θηλυκόν καὶ μίαν διὰ τὸ οὐδέτερον· π.χ. ὁ ἐπιμελής, ἡ ἐπιμελής, τὸ ἐπιμελές.

4. Διγενῆ καὶ μονοκατάληκτα λέγονται τὰ ἐπίθετα τὰ ὅποια ἔχουν δύο γένη καὶ μίαν μόνον κατάληξιν καὶ διὰ τὸ ἀρσενικόν καὶ διὰ τὸ θηλυκόν· π.χ. ὁ βλάξ, ἡ βλάξ.

Τὰ τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα λήγουν :

εἰς	-ος	-ῆ	-ον	καλός, καλή, καλόν.
»	-ος	-α	-ον	καθαρός, καθαρά, καθαρόν,
»	-οῦς	-ῆ	-οῦν	ἀπλοῦς, ἀπλή, ἀπλοῦν
»	-οῦς	-ᾶ	-οῦν	ἀργυροῦς, ἀργυρᾶ, ἀργυροῦν
»	-ύς	-εῖα	-ὺ	ταχύς, ταχεῖα, ταχύ.
»	-εἰς	-εσσα	-εν	χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν.
»	-ας	-αινα	-αν	μέλας, μέλαινα, μέλαν.
»	-ᾶς	-ᾶσα	-ᾶν	πᾶς, πᾶσα, πᾶν.

Τὰ τριγενῆ καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα λήγουν :

εἰς	-ος	-ος	-ον	ὁ ἄδικος, ἡ ἄδικος, τὸ ἄδικον
»	-ων	-ων	-ον	ὁ εὐδαίμων, ἡ εὐδαίμων, τὸ εὐδαίμων
»	-ης	-ης	-ες	ὁ εὐσεβής, ἡ εὐσεβής, τὸ εὐσεβές.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΛΙΣΕΩΣ

α') Τρικατάληκτα

Πτώσεις

Ἐνὶ καθ' ἑνὸς ἀριθμῶς

᾽Ον.	ὁ	καλ-ός	ἡ	καλ-ή	τὸ	καλ-όν
Γεν.	τοῦ	καλοῦ	τῆς	καλ-ῆς	τοῦ	καλ-οῦ
Δοτ.	τῷ	καλ-ῶ	τῇ	καλ-ῇ	τῷ	καλ-ῶ
Αἰτ.	τόν	καλ-όν	τήν	καλ-ήν	τό	καλ-όν
Κλητ.	ὦ	καλ-έ	ὦ	καλ-ή	ὦ	καλ-όν

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ καλ-οἱ	αἱ καλ-αἱ	τὰ καλ-ά
Γεν.	τῶν καλ-ῶν	τῶν καλ-ῶν	τῶν καλ-ῶν
Δοτ.	τοῖς καλ-οῖς	ταῖς καλ-αῖς	τοῖς καλ-οῖς
Αἰτ.	τούς καλ-οὺς	τάς καλ-άς	τά καλ-ά
Κλητ.	ὦ καλ-οἱ	ὦ καλ-αἱ	ὦ καλ-ά

Πτώσεις

Ἐνικός ἀριθμός

Ὄν.	ὁ ἅγι-ος	ἡ ἀγί-α	τὸ ἅγι-ον
Γεν.	τοῦ ἀγί-ου	τῆς ἀγί-ας	τοῦ ἀγί-ου
Δοτ.	τῷ ἀγί-ῳ	τῇ ἀγί-ᾳ	τῷ ἀγί-ῳ
Αἰτ.	τὸν ἅγι-ον	τὴν ἀγί-αν	τὸ ἅγιον
Κλητ.	ὦ ἅγι-ε	ὦ ἀγί-α	ὦ ἅγι-ον

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ ἅγι-οι	αἱ ἅγι-αι	τὰ ἅγι-α
Γεν.	τῶν ἀγί-ων	τῶν ἀγί-ων	τῶν ἀγί-ων
Δοτ.	τοῖς ἀγί-οις	ταῖς ἀγί-αις	τοῖς ἀγί-οις
Αἰτ.	τούς ἀγί-ους	τάς ἀγί-ας	τά ἅγι-α
Κλητ.	ὦ ἅγι-οι	ὦ ἅγι-αι	ὦ ἅγι-α

Παρατηρήσεις

1. Τὰ ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως εἰς μὲν τὸ ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κλίνονται ἀκριβῶς ὅπως τὰ ἀρσενικά καὶ οὐδέτερα οὐσιαστικά τῆς β' κλίσεως, εἰς δὲ τὸ θηλυκὸν ὅπως τὰ θηλυκὰ οὐσιαστικά τῆς α' κλίσεως.

2. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων ἐπιθέτων σχηματίζονται εἰς α, ὅταν πρὸ τοῦ -ος ὑπάρχη φωνήεν ἢ δίφθογγος ἢ ρ· π.χ. ἄξιος-ἄξια, δίκαιος-δικαία, καθαρὸς-καθαρά. Ἐξαιρεῖται τὸ ὄγδος-ὄγδοη. Εἰς ὅσα ὑπάρχει πρὸ τοῦ -ος σύμφωνον σχηματίζουν τὸ θηλυκὸν εἰς -η· π.χ. ἀγαθὸς ἀγαθή.

3. Τὸ α τοῦ θηλυκοῦ τῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων ἐπιθέτων εἶναι μακρόν· π.χ. ὁ δίκαιος, ἡ δικαία.

4. Ἡ ὀνομαστική καὶ ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν θηλυκῶν εἰς -ος δευτεροκλίτων τονίζεται εἰς ἐκείνην τὴν συλλαβὴν εἰς τὴν ὁποίαν τονίζεται καὶ ἡ ὀνομαστική καὶ γενική τοῦ ἀρσενικοῦ γένους· π.χ. ἀρσενικόν : οἱ ἅγιοι τῶν ἀγίων, θηλυκόν : αἱ ἅγιοι τῶν ἁγίων.

Άσκησης 68.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Δικαία ἦτο ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου. Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος εἶναι μισητός. Ἡ θυγάτηρ πρέπει νὰ εἶναι ταπεινή. Ἡ αἰθουρά μας εἶναι ψυχρά. Ἡ ἀηδὼν ἔχει ὠραίαν φωνήν. Τὸν γενναῖον στρατιώτην παρασημοφορεῖ ὁ στρατηγός. Ἡ ἀρχαία Ἑλληνίς δὲν ἐλάμβανε μέρος εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Άσκησης 70. Τονίσατε τὰς παρακάτω λέξεις.

Χθες ἦτο ἡ τελευταία ἡμέρα των ἀγωνων. Τα τελευταία νεα ἦσαν εὐχάριστα. Ἡ ἀρχαία ἐποχὴ ἔδωσε λαμπρά μνημεῖα τεχνης. Τα ἀρχαία τειχὴ ἐπροφυλαττον τὰς πόλεις. Τα γενναία στρατευματα κατέλαβον τὸ ὄχυρον. Ἡ γενναία μητηρέσωσε τὸ τέκνον της. Εἰς τὰ θερμά κλιματα ὑπάρχουν ὠραία πτηνά.

β'. Δικατάληκτα β' κλίσεως

Π-ῶσ.	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀν.	ὁ ἔνδοξος	ἡ ἔνδοξ-ος	τὸ ἔνδοξ-ον
Γεν.	τοῦ ἐνδόξ-ου	τῆς ἐνδόξ-ου	τοῦ ἐνδόξ-ου
Δοτ.	τῶ ἐνδόξ-ω	τῆ ἐνδόξ-ω	τῶ ἐνδόξ-ω
Αἰτ.	τὸν ἔνδοξ-ον	τὴν ἔνδοξ-ον	τὸ ἐνδοξ-ον
Κλητ.	ὦ ἐνδοξ-ε	ὦ ἐνδοξ-ε	ὦ ἐνδοξ-ον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ ἐνδοξ-οι	αἱ ἐνδοξ-οι	τὰ ἐνδοξ-α
Γεν.	τῶν ἐνδόξ-ων	τῶν ἐνδόξ-ων	τῶν ἐνδόξ-ων
Δοτ.	τοῖς ἐνδόξ-οις	ταῖς ἐνδόξ-οις	τοῖς ἐνδόξ-οις
Αἰτ.	τοὺς ἐνδόξ-ους	τάς ἐνδόξ-ους	τὰ ἐνδοξ-α
Κλητ.	ὦ ἐνδοξ-οι	ὦ ἐνδοξ-οι	ὦ ἐνδοξ-α

Παρατηρήσεις

1. Δικατάληκτα εἶναι : α) ὅλα σχεδὸν τὰ **σύνθετα**· π.χ. ὁ ἐνδοξος, ἡ ἐνδοξος, τὸ ἐνδοξον, ὁ ἄπιστος, ὁ περίφημος. β) ὅσα λήγουν εἰς **ιμος**· π.χ. ὁ φρόνιμος, χρήσιμος, πένθιμος, νόμιμος. γ) τὰ **ἐπίθετα** βάρβαρος ἡμέρος, ἡσυχος καὶ χέρσος.

2. Τὰ τριγενῆ καὶ δικατάληκτα ἐπίθετα εἰς **-ος** κλίνονται κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν καὶ εἰς τὰ τρία γένη· ἦτοι τὸ μὲν ἀρσενικὸν καὶ

θηλυκὸν κατὰ τὰ ἀρσενικά οὐσιαστικά τῆς δευτέρας κλίσεως, τὸ δὲ οὐδέτερον κατὰ τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικά τῆς αὐτῆς κλίσεως.

1. Τὰ συνηρημένα ἐπίθετα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς δευτέρας κλίσεως.

Σημ. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν τὰ σύνθετα καὶ σχεδὸν πολλὰ δικατάληκτα ἐγίναν τρικατάληκτα. Π.χ. ὁ ἔνδοξος-η-ον, ὁ ἤσυχος-η-ον. Ἐπίσης ὅσα τρικατάληκτα δευτερόκλιτα πρὸ τῆς καταλήξεως -ος ἔχουν ρ τὸ θηλυκὸν ἔχει κατάληξιν η. Π.χ. καθαρὸς-ἡ-όν.-

Ἄσκησις 70. - Νὰ τραποῦν αἱ παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν :

Ἄδικος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος πράττει τὴν ἀδικίαν. Ἡ πεδινὴ χώρα εἶναι εὐφορος. Τοῦ ἀδυνάτου τὸ σῶμα εἶναι ἰσχνόν. Τοῦ πολυτίμου ὑφάσματος ἡ τιμὴ εἶναι μεγάλη. Τῆς ἡσύχου οἰκογενείας τὸ τέκνον γίνεσθαι καλόν. Εἰς τὸν χέρσον ἀγρὸν βόσκει ἡ ἀγελάς. Ἡ βοηθὸς ἰατρός παρακολουθεῖ τὴν ἐγχείρησιν. Ἡ ἥρεμος γαλῆ εἶναι οἰκιακὸν ζῶον. Ἡ ἡσύχος γυνὴ δὲν ἀγαπᾷ τὴν φιλονικίαν. Ὁ υἱὸς εἶναι ἀντάξιός τοῦ γονέως. Εἰς τὴν ἔρημον τὸ μέσον συγκοινωνίας εἶναι ἡ κάμηλος.

Συνηρημένα Ἐπίθετα τῆς Β' κλίσεως

Πτώσις.	Ἑ ν ι κ ὸ ς ἄ ρ ι θ ὸ ς		
Ὅν.	ὁ χρυσοῦς (ε-ος)	ἡ χρυσῆ (έ-α)	τὸ χρυσοῦν (ε-ον)
Γεν.	τοῦ χρυσοῦ (έ-ου)	τῆς χρυστῆς (έ-ας)	τοῦ χρυσοῦ (έ-ου)
Δοτ.	τῷ χρυσῷ (έ-ω)	τῇ χρυστῇ (έ-α)	τῷ χρυσῷ (έ-ω)
Αἰτ.	τὸν χρυσοῦν(ε-ον)	τὴν χρυστὴν (έ-αν)	τὸ χρυσοῦν (ε-ον)
Π λ η θ υ ν τ ι κ ὸ ς Ἄ ρ ι θ ὸ ς			
Ὅν.	οἱ χρυσοῖ (ε-οι)	αἱ χρυσαῖ (ε-αι)	τὰ χρυσᾶ (ε-α)
Γεν.	τῶν χρυσῶν (έ-ων)	τῶν χρυσῶν (έ-ων)	τῶν χρυσῶν (έ-ων)
Δοτ.	τοῖς χρυσοῖς (έ-οις)	ταῖς χρυσαῖς (έ-αις)	τοῖς χρυσοῖς (έ-οις)
Αἰτ.	τούς χρυσοῦς (έ-ους)	τάς χρυσᾶς (έ-ας)	τὰ χρυσᾶ (ε-α)

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν Συνηρημένων τῆς β' κλίσεως

1. Τὰ συνηρημένα ἐπίθετα κλίνονται ὅπως καὶ τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά τῆς δευτέρας κλίσεως.

2. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς -ους δευτεροκλίτων συνηρημένων ἐπιθέτων σχηματίζεται εἰς α, ὅταν πρὸ τοῦ -ους ὑπάρχει ρ· π.χ. πορφυροῦς - πορφυρᾶ, ἀλλὰ χρυσοῦς - χρυστῆ.

3. Τὰ συνηρημένα ἐπίθετα τῆς δευτέρας κλίσεως δὲν ἔχουν κλητικὴν.

Σημ. Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν τὰ εἰς — οὐς συννηρημένα ἐπίθετα τῆς Β. κλίσεως ἐγίναν ἀσυναίρετα. Πχ. ὁ ἀπλὸς — ἡ ὄν, ὁ χρυσὸς ἡ ὄν ἢ ἀντικατεστάθησαν μὲ συνώνυμα ἢ ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Πχ. ὁ χαλκοῦς ὁ χάλκινος, ὁ πορφυροῦς = ὁ κόκκινος, ὁ ἀργυροῦς ὁ ἀσημένιος.

Ἄσκησις 71.— Νὰ κλιθοῦν τὰ συννηρημένα ἐπίθετα :

Ὁ ἀργυροῦς σταυρός, ὁ πορφυροῦς χιτῶν, ἡ κυανῆ ἀκτὴ, ὁ σιδηροῦς πέλεκυς, ὁ χαλκοῦς λέβης, ἡ χρυσῆ ράβδος, τὸ τριπλοῦν ἄλμα.

Ἄσκησις 72.— Τονίσατε τὰς λέξεις τῶν παρακάτω προτάσεων καὶ συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις :

Ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλέους ὠνομασθῆ χρυσ— αἶων. Εἰς τὰς ψυχρ— χωρ— αἱ οἰκίαι ἐχόν διπλ— παραθυρα. Κατὰ τὰς ἑορτάς διδεται εἰς τοὺς ὑπαλλήλους διπλ— μισθοι. Τα κρανῆ των στρατιωτων εἶναι σιδηρα. Ἡ λύσις τοῦ προβλήματος δεν ἦτο και τισον ἀπλ—. Τα ὀνοματα των ἤρω— ἐγράφησαν με χρυσ— γραμματα.

ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΛΙΣΕΩΣ

1. Ἐπίθετα τῆς τρίτης κλίσεως λέγονται ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κλίνονται κατὰ τὴν τρίτην κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν κατὰ τὴν πρώτην.

Α'. ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ

Τρικατάληκτα Ἐπίθετα εἰς -υς γεν. -ος

Θέμα λῆγον εἰς υ καὶ ε

Πτώσ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀν.	ὁ ταχ—υς	ἡ ταχεῖα	τὸ ταχύ
Γεν.	τοῦ ταχέ—ος	τῆς ταχεῖ—ας	τοῦ ταχέ—ος
Δοτ.	τῷ ταχεῖ (ταχέ—ι)	τῇ ταχεῖ—α	τῷ ταχεῖ (ταχέ—ι)
Αἰτ.	τὸν ταχύν	τὴν ταχεῖ—αν	τὸ ταχύ
Κλητ.	ὦ ταχύ	ὦ ταχεῖ—α	ὦ ταχύ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ ταχεῖς (χέ—ες)	αἱ ταχεῖ—αι	τὰ ταχέα
Γεν.	τῶν ταχέ—ων	τῶν ταχει—ῶν	τῶν ταχέ—ων
Δοτ.	τοῖς ταχέ—σι	ταῖς ταχει—αις	τοῖς ταχέ—σι
Αἰτ.	τούς ταχεῖς	τάς ταχεῖ—ας	τὰ ταχέ—α
Κλητ.	ὦ ταχεῖς (χέ—ες)	ὦ ταχει—αι	ὦ ταχέ—α

Παρατηρήσεις

1. Τα εις **-υς** γεν. **-ος** επίθετα έχουν δύο θέματα. Εις τὴν ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν τοῦ ἄρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου ἔχουν θέμα εις **υ** καὶ εις ὅλας τὰς ἄλλας πτώσεις ἔχουν θέμα εις **ε**.

2. Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ σχηματίζεται μετὰ τὴν κατάληξιν **-ς** καὶ ἡ κλητικὴ εἶναι ὁμοία μετὰ τὸ θέμα· π.χ. τα-χύς κλητ. ὦ ταχύ.

3. Τὸ θηλυκὸν τῶν εις **-υς** **-εια** **-υ** ἐπιθέτων σχηματίζεται ἐκ τοῦ θέματος εις **ε** μετὰ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-ια** καὶ τὸ **ε** μετὰ τοῦ **ι** συναϊρεῖται εις **ει**· π.χ. ταχεῖ **-ια**—ταχεῖα.

4. Τὸ **α** τοῦ θηλυκοῦ τῶν τριτοκλίτων ἐπιθέτων εἶναι βραχύ· π.χ. πᾶσα, ταχεῖα.

5. Ἡ γενικὴ πληθυντικὴ τοῦ θηλυκοῦ τῶν ἐπιθέτων τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπᾶται· π.χ. πασῶν, τῶν μελαινῶν, τῶν ταχειῶν.

Σημ. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν τὸ θηλυκὸν τῶν ἐπιθέτων παχύς, πλατύς, θαθύς, βαρύς, τραχύς, φαρδύς κάνουν παχιά, πλατιά, βαθιά, βαριά, τραχιά, φαρδιά, τὸ γλυκύς ἐξωμοιώθη πρὸς τὰ εις **-ος**. Π.χ. γλυκός, γλυκιά, γλυκό.

Ἄσκησις 74.—Νὰ κλιθοῦν τὰ ὀνόματα.

Βαρύς, βραδύς, γλυκύς, εὐρύς, ὀξύς, παχύς, πλατύς, θήλυς, ἡμισυς.

Ἄσκησις 73.—Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτῶσιν.

Διὰ τῆς (εὐθύς) ὁδοῦ κερδίζομεν χρόνον. Ἡ (ὀξύς) γωνία εἶναι μικροτέρα τῆς ὀρθῆς. Τοῦ (βραδύς) ἐργάτου ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐργασίας εἶναι μικρά. Τὴν (γλυκύς) φωνὴν τῆς ἀηδόνος ἀπολαμβάνει ὁ βοσκός. Οἱ ὑψηλοὶ ἄνθρωποι λέγονται (ὀξύς), οἱ δὲ χαμηλοὶ (βαρύς). Αἱ αἰθουσαι τοῦ σχολείου εἶναι (εὐρύς). Ἡ (γλυκύς) γλῶσσα καταπραϋνεῖ τὸν θυμόν. Ἡ τάφρος τοῦ τείχους εἶναι (βαθύς).

Ἡ πομπὴ διήλθε διὰ τῆς (πλατύς) τῆς πόλεως. Ἡ εὐλογία εἶναι (βαρύς) νόσος. Τὰς ἐσπερινὰς ὥρας ἀναχωρεῖ ἡ (ταχύς) ἀμαξοστοιχία. Ἡ (βραχύς) συλλαβὴ λαμβάνει πάντοτε ὀξεῖαν.

Β'. ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

1. Ἄφωνόληκτα Ἐπίθετα

1. Ἄφωνόληκτα τρικατάληκτα ἐπίθετα εἶναι τὰ ἔχοντα χαρακτηριστικῆρα **-ντ**. Ταῦτα λήγουν εἰς τὴν ὀνομαστικήν τοῦ ἐνικοῦ,

- α) Εἰς -ας -ασα -αν πᾶς, πᾶσα, πᾶν.
 β) Εἰς -εις -εσσα -εν χαρίεις, χαρίεσσα, χαρίεν.
 γ) Εἰς -ων -ουσα -ον ἑκών, ἑκούσα, ἑκόν.

Παραδείγματα ἔχοντα θέμα εἰς ντ.

Πτώσις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
	Θέμα παντ-		
Ἄν.	ὁ πᾶς	ἡ πᾶσα	τὸ πᾶν
Γεν.	τοῦ παντ-ός	τῆς πάσ-ης	τοῦ παντ-ός
Δοτ.	τῷ παντ-ι	τῇ πάσ-ῃ	τῷ παντ-ι
Αἰτ.	τὸν πάντ-α	τὴν πᾶσ-αν	τὸ πᾶν
Κλητ.	ὦ πᾶς	ὦ πᾶσα	ὦ πᾶν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ἄν.	οἱ πάντ-ες	αἱ πᾶσ-αι	τὰ πάντ-α
Γεν.	τῶν πάντ-ων	τῶν πασῶν	τῶν πάντ-ων
Δοτ.	τοῖς πᾶσ-ι	ταῖς πάσ-αις	τοῖς πᾶσ-ι
Αἰτ.	τούς πάντ-ας	τάς πάσ-ας	τὰ πάντ-α
Κλητ.	ὦ πάντ-ες	ὦ πᾶσ-αι	ὦ πάντ-α

Πτώσις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
	Θέμα χαριεντ-		
Ἄν.	ὁ χαρίεις	ἡ χαρίεσσα	τὸ χαρίεν
Γεν.	τοῦ χαριεντ-ος	τῆς χαριέσσης	τοῦ χαριεντ-ος
Δοτ.	τῷ χαριεντ-ι	τῇ χαριέσσει	τῷ χαριεντ-ι
Αἰτ.	τὸν χαριεντ-α	τὴν χαριέσσαν	τὸ χαρίεν
Κλητ.	ὦ χαρίεν	ὦ χαριέσσα	ὦ χαρίεν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ἄν.	οἱ χαριεντ-ες	αἱ χαριέσσαι	τὰ χαριεντ-α
Γεν.	τῶν χαριεντ-ων	τῶν χαριέσσων	τῶν χαριεντ-ων
Δοτ.	τοῖς χαριέ-σι	ταῖς χαριέσαις	τοῖς χαριέ-σι
Αἰτ.	τούς χαριεντ-ας	τάς χαριέσσας	τὰ χαριεντ-α
Κλητ.	ὦ χαριεντ-ες	ὦ χαριέσαι	ὦ χαριεντ-α

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἐνική ὀνομαστική τοῦ ἀρσενικοῦ τῶν ἐπιθέτων τούτων σχηματίζεται μέ τήν προσθήκην τῆς καταλήξεως **ς** εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματος, ὁπότε τὸ **ντ** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ βραχὺ ἐκτείνεται ἀναπληρωματικῶς εἰς μακρόν· π. χ. θέμα παντ-
ς = παντς πᾶς.

2. Ἡ ἐνική ὀνομαστική τοῦ οὐδετέρου σχηματίζεται μέ τὸν τύπον τοῦ θέματος ἀποκοπτομένου τοῦ **τ**· π.χ. παντ=πᾶν.

ΣΗΜ. Τὸ θηλυκὸν τῶν εἰς **-ας -ασα -αν** καὶ **-ων -ουσα -ον** σχηματίζεται διὰ τῆς προσθήκης τῆς καταλήξεως **-ια** ὡς ἐξῆς: Ὁ χαρακτήρ **τ** μέ τὸ **ι** γίνεται **σσ**, τὸ ἐν **σ** φεύγει καὶ τὸ **ν** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται καὶ τὸ μὲν **α** βραχὺ ἐκτείνεται εἰς **α** μακρόν τὸ δὲ **ο** εἰς **ου**. Π.χ. θέμα παντ+ια=πάντια=πάνσσα=πάνσα=πᾶσα, θέμα ἐκόντ+ια=ἐκόνσσα=ἐκόνσα=ἐκούσα.

3. Κατὰ τὸ πᾶς κλίνονται τὰ ἐπίθετα ἄπας — ἄπασα — ἄπαν, σύμπας — σύμπασα — σύμπαν καὶ αἱ μετοχαὶ λύσας — λύσασα — λῦσαν.—

4. Ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα κλίνονται καὶ αἱ μετοχαὶ **ων — ούσα — ον**. Π.χ. ὁ γράφων — ούσα — ον καὶ αἱ μετοχαὶ — εἰς — εἰσα — εν. Π.χ. παιδευθεῖς — εἷσα — ἐν.

* Ἀσκησις 75.—Τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα νὰ γραφοῦν εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτώσιν.

(Πᾶς) ἡ ἀνθρωπότης ὑποφέρει ἐκ τοῦ πολέμου. (Πᾶς) ἀνθρώπου προτέρημα εἶναι ἡ ἀρετή. Εἰς (πᾶς) περίπτωσιν πρέπει νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὸν Θεόν. (Πᾶς) τὰ πράγματα πρέπει νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν θέσιν των. (Πᾶς) αἱ μαθήτριά ἐλαβον μέρος εἰς τὰς ἐπιδείξεις.

2. Ἐνρινόληκτα καὶ Ὑγρόληκτα Ἐπίθετα

α'. τρικατάληκτα ἔχοντα θέμα εἰς -ν

	Ἐνρινὸς ἀριθμὸς		
Πτώσεις	Θέμα μελαν-		
Ὀν.	ὁ μέλας	ἡ μέλαινα	τὸ μέλαν
Γεν.	τοῦ μέλαν-ος	τῆς μελαίνης	τοῦ μέλαν-ος
Δοτ.	τῶ μέλαν-ι	τῇ μελαίνῃ	τῶ μέλαν-ι
Αἰτ.	τὴν μέλαν-α	τὴν μέλαιναν	τὸ μέλαν
Κλητ.	ὦ μέλαν	ὦ μέλαινα	ὦ μέλαν

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄν.	οἱ μέλαν-ες	αἱ μέλαιν-αι	τὰ μέλαν-α
Γεν.	τῶν μελάν-ων	τῶν μελαιν-ῶν	τῶν μελάν-ων
Δοτ.	τοῖς μέλα-σι	ταῖς μελαίν-αις	τοῖς μέλα-σι
Αἰτ.	τούς μέλαν-ας	τάς μελαίν-ας	τὰ μέλαν-α
Κλητ.	ὦ μέλαν-ες	ὦ μελαιν-αι	ὦ μέλαν-α

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἐνική ὀνομαστική τοῦ ἀρσενικοῦ τῶν ἐπιθέτων τῶν ὀπιῶν τὸ θέμα λήγει εἰς *ν* προσλαμβάνει τὴν κατάληξιν *ς*. Ὁ χαρακτήρ *ν* πρὸ τοῦ *ς* ἀποβάλλεται, τὸ δὲ *α* βραχὺ ἐκτείνεται εἰς *α* μακρόν· π.χ. τάλαν+ς=τάλας.

2. Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα· π.χ. ὦ τάλαν.

3. Εἰς τὴν δοτικήν πληθυντικήν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου ὁ χαρακτήρ *ν* ἀποβάλλεται πρὸ τοῦ *σ* τῆς καταλήξεως *-σι*, χωρὶς νὰ ἐκτείνεται τὸ πρὸ τοῦ *-σι* βραχὺ φωνῆεν *α* εἰς μακρόν· π.χ. τάλαν-σι=τάλασι.

4. Τὸ θηλυκὸν σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως *ια*, ὅποτε τὸ *ι* ὑπερπηδᾷ τὸ *ν* καὶ ἀποτελεῖ μὲ τὸ *α* τὴν δίφθογγον *αι*· π.χ. μέλαν+ια=μέλαινα.

β'. Δικατάληκτα ἐπίθετα λήγοντα *α*) εἰς *-ων* γεν. *-ονος*.

β) εἰς *-ην* γεν. *-ενος*.

Παραδείγματα

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			
	Θέμα εὐδαιμον-			
Ὄν.	ὁ	ἡ	εὐδαιμων	τὸ εὐδαιμον
Γεν.	τοῦ	τῆς	εὐδαιμον-ος	τοῦ εὐδαιμονος
Δοτ.	τῷ	τῇ	εὐδαιμον-ι	τῷ εὐδαιμονι
Αἰτ.	τόν	τήν	εὐδαιμον-α	τὸ εὐδαιμον
Κλητ.	ὦ	ὦ	εὐδαιμον	ὦ εὐδαιμον

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ αἱ	εὐδαίμον-ες	τὰ εὐδαίμον-α
Γεν.	τῶν τῶν	εὐδαίμόν-ων	τῶν εὐδαίμόν-ων
Δοτ.	τοῖς ταῖς	εὐδαίμο-σι	τοῖς εὐδαίμο-σι
Αἰτ.	τούς τάς	εὐδαίμον-ας	τὰ εὐδαίμον-α
Κλητ.	ᾧ ᾧ	εὐδαίμον-ες	ᾧ εὐδαίμον-α

Ἐνικός ἀριθμός

Ὄν.	ὁ ἡ	ἄρρην	τὸ ἄρρην
Γεν.	τοῦ τῆς	ἄρρην-ος	τοῦ ἄρρην-ος
Δοτ.	τῷ τῇ	ἄρρην-ι	τῷ ἄρρην-ι
Αἰτ.	τόν τήν	ἄρρην-α	τὸ ἄρρην
Κλητ.	ᾧ ᾧ	ἄρρην	ᾧ ἄρρην

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ αἱ	ἄρρην-ες	τὰ ἄρρην-α
Γεν.	τῶν τῶν	ἄρρέν-ων	τῶν ἄρρέν-ων
Δοτ.	τοῖς ταῖς	ἄρρε-σι	τοῖς ἄρρε-σι
Αἰτ.	τούς τάς	ἄρρην-ας	τὰ ἄρρην-α
Κλητ.	ᾧ ᾧ	ἄρρην-ες	ᾧ ἄρρην-α

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἐνική ὀνομαστική τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ σχηματίζεται ὅπως καὶ ἡ ὀνομαστική τῶν ἐνρινολήκτων οὐσιαστικῶν.
2. Ἡ ἐνική κλητική τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ ἡ ὀνομαστική αἰτιατική καὶ κλητική τοῦ οὐδετέρου ἔχουν τὸν τύπον τοῦ θέματος.
3. Τὰ σύνθετα εἰς -ων γεν. -ονος εἰς τὴν ἐνικήν κλητικήν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καὶ κλητικήν τοῦ οὐδετέρου ἀναβιβάζουν τὸν τόνον, ἀλλ' οὐχὶ πέραν τῆς τελευταίας συλλαβῆς τοῦ πρώτου συνθετικοῦ· π.χ. ὁ ἡ εὐδαίμων ᾧ εὐδαίμον, τὸ εὐδαίμον.

*Άσκησης 76.— Νὰ κλιθοῦν τὰ ἐπίθετα :

Ὁ σῶφρων, τὸ σῶφρον—ὁ πείσμων, τὸ πείσμων—ὁ νοήμων, τὸ νοήμων—ὁ παράφρων, τὸ παράφρον—ὁ εὐγνώμων, τὸ εὐγνώμων—ὁ μεγαλόφρων, τὸ μεγαλόφρον—ὁ ἐλεήμων, τὸ ἐλεήμων.

"Ασκήσις 78. Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

Ἄσπρων δὲν περιπίπτει εἰς σφάλμα. Ὁ ὑγιὴς ἄνθρωπος εἶναι εὐδαίμων. Ὁ κύων εἶναι ζῶον νοήμον. Ὁ μὴ ἔχων κτῆμα καλεῖται ἀκτήμων. Τὸν πείσμονα οὐδεὶς ἀγαπᾷ. Εἰς τὸν εὐεργέτην σου πρέπει νὰ εἶσαι εὐγνώμων. Ὁ ἐλεήμων ἀνακουφίζει τὸν πάσχοντα. Ἐγέννησεν ἄρρεν τέκνον. Ἐκεῖνος ἐνήργησεν ὡς νοήμων ἄνθρωπος. Οἱ Σπαρτιαῖται εἶχον ὡς κυριωτέραν τροφήν τὸν (μελας) ζωμόν.

3. Σ ι γ μ ό λ η κ τ α

α') Σιγμόληκτα δικατάληκτα ἐπίθετα λήγοντα

εἰς -ης γεν. -ους

Πτώσεις		Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
		Θέμα ἐπιμελεσ-			
Ἄον.	ὁ ἡ	ἐπιμελής			τὸ ἐπιμελές
Γεν.	τοῦ τῆς	ἐπιμελοῦς (λέ-ος)			τοῦ ἐπιμελοῦς (λέ-ος)
Δοτ.	τῷ τῇ	ἐπιμελεῖ (λέ-ι)			τῷ ἐπιμελεῖ
Αἰτ.	τὸν τὴν	ἐπιμελεῖ (λέ-α)			τὸ ἐπιμελές
Κλητ.	ὦ	ἐπιμελές			ὦ ἐπιμελές
		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ἄον.	οἱ αἱ	ἐπιμελεῖς (λέ-ες)			τὰ ἐπιμελεῖ (λέ-α)
Γεν.	τῶν τῶν	ἐπιμελῶν (λέ-ων)			τῶν ἐπιμελῶν
Δοτ.	τοῖς ταῖς	ἐπιμελέσι (λέσ-σι)			τοῖς ἐπιμελέσι
Αἰτ.	τούς τὰς	ἐπιμελεῖς			τὰ ἐπιμελεῖ (λέ-α)
Κλητ.	ὦ	ἐπιμελεῖς			ὦ ἐπιμελεῖ

Παρατηρήσεις.

1. Εἰς τὰ ἐπίθετα εἰς -ης ὁ χαρακτήρ σ, ὅταν εὐρίσκεται μεταξύ δύο φωνηέντων κατὰ τὴν κλίσιν, ἀποβάλλεται καὶ τὰ συμπίπτοντα φωνηέντα συναυροῦνται· π.χ. θέμα ἐπιμελές + ος = ἐπιμελέ + ος = ἐπιμελοῦς.

2. Εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τὸ **ε** ἐκτείνεται εἰς **η'** π.χ. ἐπιμελῆς=ἐπιμελής.

3. Τὸ **εα** τῶν εἰς **ης** ἐπιθέτων συναιρεῖται εἰς **η'** π.χ. τὸν ἐπιμελέ-α=ἐπιμελή. Ὅταν ὁμως πρὸ τοῦ **-εα** ὑπάρχη **ε** ἢ **ι** συναιρεῖται εἰς **α'** π.χ. ὑγιέ-α=ὕγιᾶ, ἐνδεέ-α=ἐνδεᾶ.

4. Ἡ ἐνικὴ κλητικὴ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα' π.χ. ὁ ἐπιμελής, ὦ ἐπιμελές.

ΣΗΜ. Τὰ σύνθετα βαρύτερα ἐπίθετα εἰς **-ης -ες** εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ θηλυκοῦ καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ οὐδετέρου ἀναβιβάζουν τὸν τόνον· π.χ. ὁ συνήθης, ὦ σύνηθες. Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς **-ωδης** π.χ. ὁ εὐώδης, ὦ εὐῶδες. Εἰς δὲ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν· π.χ. τῶν συνήθων.

Ἄσκησις 79.—Κλίνατε τὰ παρακάτω ἐπίθετα :

Ὁ ἀληθής, ὁ ἀσθενής, ὁ εὐπειθής, ὁ εὐσεβής, ὁ εὐφυής, ὁ ὑγιής, ὁ εὐώδης, ὁ συνήθης, ὁ αὐθάδης, ὁ δασώδης, ὁ ἀκανθώδης, ὁ πλήρης.

Ἄσκησις 80. Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτῶσιν.-

Οἱ (εὐπειθής) μαθηταὶ ὑπακούουν εἰς τοὺς κανονισμοὺς τοῦ σχολείου.- Τὴν (ἀσθενής) μητέρα πρέπει νὰ περιποιούμεθα.- Τοῦ (εὐσεβής) ἀνθρώπου ἡ πίστις εἶναι μεγάλη.- Οἱ (αὐθάδης) παῖδες γίνονται μισητοί.- Εἰς τὴν (δασώδης) περιοχὴν βόσκουν πολλὰ ζῶα.- Τοῦ (ὑγιής) τὸ χρῶμα εἶναι ζωηρόν.- Εἰς τὸ (πλήρης) ὄχημα ἀπαγορεύεται ἡ εἴσοδος.- Διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀποκτοῦμεν (ὑγιές) σώματα.- Εἰς τὰς (βραχώδης) ἀκτὰς προσέκρουσε τὸ πλοῖον.- Τὸ τριαντάφυλλον εἶναι (εὐώδης).- Τὸν (εὐφυής) μαθητὴν ἀγαποῦν καὶ οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ μαθηταί-

ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Τὰ συνηθέστερα ἀνώμαλα ἐπίθετα εἶναι : ὁ πολὺς, ἡ πολλή, τὸ πολὺ· ὁ μέγας, ἡ μεγάλη, τὸ μέγα. Ταῦτα κλίνονται ἀνωμάλως ὡς ἐξῆς :

Πτώσεις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ πολὺς	ἡ πολλή	τὸ πολὺ
Γενική	τοῦ πολλοῦ	τῆς πολλῆς	τοῦ πολλοῦ
Δοτική	τῷ πολλῷ	τῇ πολλῇ	τῷ πολλῷ
Αἰτιατική	τόν πολύν	τήν πολλήν	τό πολὺ
Κλητική	ὦ πολὺ	ὦ πολλή	ὦ πολὺ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ πολλοὶ	αἱ πολλαί	τὰ πολλά
Γενική	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν	τῶν πολλῶν
Δοτική	τοῖς πολλοῖς	ταῖς πολλαῖς	τοῖς πολλοῖς
Αἰτιατ.	τούς πολλοὺς	τάς πολλάς	τὰ πολλά
Κλητική	ὦ πολλοὶ	ὦ πολλαί	ὦ πολλά

Πτώσεις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	ὁ μέγας	ἡ μεγάλη	τὸ μέγα
Γενική	τοῦ μεγάλου	τῆς μεγάλης	τοῦ μεγάλου
Δοτική	τῷ μεγάλῳ	τῇ μεγάλῃ	τῷ μεγάλῳ
Αἰτιατ.	τόν μέγαν	τήν μεγάλην	τό μέγα
Κλητική	ὦ μέγα	ὦ μεγάλη	ὦ μέγα

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς.

Ὄνομ.	οἱ μεγάλοι	αἱ μεγάλαι	τὰ μεγάλα
Γενική	τῶν μεγάλων	τῶν μεγάλων	τῶν μεγάλων
Δοτική	τοῖς μεγάλοις	ταῖς μεγάλαις	τοῖς μεγάλοις
Αἰτιατ.	τούς μεγάλους	τάς μεγάλας	τὰ μεγάλα
Κλητική	ὦ μεγάλοι	ὦ μεγάλαι	ὦ μεγάλα

1. Τὰ ἀνώμαλα ἐπίθετα **μέγας** καὶ **πολὺς** ἔχουν δύο θέματα : **πολυ-** **πολλό-**, **μεγα-** καὶ **μεγάλο-**. Ταῦτα σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου

κατὰ τὴν γ' κλίσιν ἐκ τοῦ θέματος **πολύ** καὶ **μέγα**. Ὅλας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις κατὰ τὴν β' κλίσιν ἐκ τοῦ θέματος **πολλο-** καὶ **μεγάλο-**.

2. Τὸ θηλυκὸν τῶν ἀνωμάτων ἐπιθέτων πολὺς καὶ μέγας κλίνεται ὁμαλῶς κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν.

3. Τὸ πολὺς εἰς τὰς πτώσεις εἰς τὰς ὁποίας σχηματίζεται ἐκ τοῦ θέματος **πολυ-** καὶ κλίνεται κατὰ τὴν γ' κλίσιν γράφεται μὲ ἐν **-λ**. Εἰς δὲ τὰς πτώσεις εἰς τὰς ὁποίας σχηματίζεται ἐκ τοῦ θέματος **πολλο-** καὶ κλίνεται κατὰ τὴν β' κλίσιν γράφεται μὲ δύο **-λλ**.

Ἄσκησις 81.—Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτῶσιν :

Πλήθος (πολὺς) παρακολουθεῖ τὴν παρέλασιν. Ἐκ τῆς (πολλῆ) ἐργασίας προέρχεται κούρασις. Τὸ καλὸν ὄνομα ἀποκτᾶται μὲ (πολλῆ) καλὰς πράξεις. Εἰς τὴν μάχην (πολὺς) στρατιῶται ἐφονεύθησαν. Τὰ (μέγχα) ἔργα κατορθώνονται διὰ τῆς ὑπομονῆς. Ἡ (πολὺς) ἀφθονία τῶν καρπῶν ἔφερε (μέγας) πλοῦτον. (Πολὺς) ἀθῶοι καταδικάζονται ἀδίκως.

Ὁ Λυκοῦργος ἦτο (μεγάλος) νομοθέτης. Τὸ (μέγας)γεγονὸς τῆς ἡμέρας εἶναι ἡ νίκη τῶν ἀθλητῶν μας.

ΚΛΙΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

1. Αἱ μετοχαὶ εἶναι ἐπίθετα τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα.

2. Ἐκ τῶν μετοχῶν ὅσαι λήγουν εἰς **-μένος -μένη -μένον** κλίνονται ὡς ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως: π.χ. ὁ λυόμενος, ἡ λυομένη, τὸ λυόμενον, ὁ τιμώμενος, ἡ τιμωμένη, τὸ τιμώμενον, ὁ καλούμενος, ἡ καλουμένη, τὸ καλούμενον.

3. Αἱ συνηθέστεραι μετοχαὶ αἱ ὁποῖαι κλίνονται κατὰ τὰ τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως λήγουν :

α) Εἰς **-ων -ουσα -ον** ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τὸ γράφον.

β) Εἰς **-ῶν -ῶσα -ῶν** ὁ τιμῶν, ἡ τιμῶσα, τὸ τιμῶν.

γ) Εἰς **-ῶν -οὔσα -οὔν** ὁ παρακαλῶν, ἡ -οὔσα, τὸ οὔν.

δ) Εἰς **-ας -ασα -αν** ὁ γράψας, ἡ γράψασα, τὸ γράψαν.

ε) Εἰς **-εἰς -εἶσα -ἐν** ὁ φονευθεῖς, ἡ φονευθεῖσα, τὸ φονευθέν.

Παραδείγματα :

Πτώσεις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀν.	ὁ γράφων	ἡ γράφουσα	τὸ γράφον
Γεν.	τοῦ γράφοντος	τῆς γραφούσης	τοῦ γράφοντος
Δοτ.	τῷ γράφοντι	τῇ γραφούσῃ	τῷ γράφοντι
Αἰτ.	τὸν γράφοντα	τὴν γράφουσαν	τὸ γράφον
Κλητ.	ὦ γράφων	ὦ γράφουσα	ὦ γράφον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ γράφοντες	αἱ γράφουσαι	τὰ γράφοντα
Γεν.	τῶν γραφόντων	τῶν γραφουσῶν	τῶν γραφόντων
Δοτ.	τοῖς γράφουσι	ταῖς γραφούσαις	τοῖς γράφουσι
Αἰτ.	τούς γράφοντας	τάς γραφούσας	τὰ γράφοντα
Κλητ.	ὦ γράφοντες	ὦ γράφουσαι	ὦ γράφοντα

Πτώσεις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀν.	ὁ μελετῶν (ἄων)	ἡ μελετῶσα (ἄουσα)	
Γεν.	τοῦ μελετῶντος (ἄοντος)	τῆς μελετώσης (αούσης)	
Δοτ.	τῷ μελετῶντι (ἄοντι)	τῇ μελετώσῃ (αούσῃ)	
Αἰτ.	τὸν μελετῶντα (ἄοντα)	τὴν μελετώσαν (ἄουσαν)	
Κλητ.	ὦ μελετῶν (ἄων)	ὦ μελετῶσα (ἄουσα)	

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ μελετῶντες (ἄοντες)	αἱ μελετῶσαι (ἄουσαι)	
Γεν.	τῶν μελετῶντων (ἄόντων)	τῶν μελετουσῶν (αουσῶν)	
Δοτ.	τοῖς μελετῶσι (ἄουσι)	ταῖς μελετώσαις (αούσαις)	
Αἰτ.	τούς μελετῶντας (ἄοντας)	τάς μελετώσας (αούσας)	
Κλητ.	ὦ μελετῶντες (ἄοντες)	ὦ μελετῶσαι (ἄουσαι)	

Ἑνικὸς ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀν.	τὸ μελετῶν (ἄον)	τὰ μελετῶντα (ἄοντα)
Γεν.	τοῦ μελετῶντος (ἄοντος)	τῶν μελετῶντων (ἄόντων)
Δοτ.	τῷ μελετῶντι (ἄοντι)	τοῖς μελετῶσι (ἄουσι)
Αἰτ.	τὸ μελετῶν (ἄον)	τὰ μελετῶντα (ἄοντα)
Κλητ.	ὦ μελετῶν (ἄον)	ὦ μελετῶντα (ἄοντα)

Πτώσεις		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
᾽Ον.	ὁ καλῶν (έων)	ἡ καλοῦσα (έουσα)	
Γεν.	τοῦ καλοῦντος (έοντος)	τῆς καλούσης (εούσης)	
Δοτ.	τῶ καλοῦντι (έοντι)	τῇ καλούσῃ (εούσῃ)	
Αἰτ.	τόν καλοῦντα (έοντα)	τήν καλοῦσαν (έουσαν)	
Κλητ.	ὦ καλῶν (έων)	ὦ καλοῦσα (έουσα)	

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	οἱ καλοῦντες (έοντες)	αἱ καλοῦσαι (έουσαι)
Γεν.	τῶν καλοῦντων (έόντων)	τῶν καλουσῶν (εουσῶν)
Δοτ.	τούς καλοῦσι (έουσι)	ταῖς καλούσαις (εούσαις)
Αἰτ.	τούς καλοῦντας (έοντας)	τάς καλούσας (εούσας)
Κλητ.	ὦ καλοῦντες (έοντες)	ὦ καλοῦσαι (έουσαι)

Πτώσεις		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
᾽Ον.	τὸ καλοῦν (έον)	τὰ καλοῦντα (έοντα)	
Γεν.	τοῦ καλοῦντος (έοντος)	τῶν καλοῦντων (έόντων)	
Δοτ.	τῶ καλοῦντι (έοντι)	τούς καλοῦσι (έουσι)	
Αἰτ.	τὸ καλοῦν (έον)	τὰ καλοῦντα (έοντα)	
Κλητ.	ὦ καλοῦν (έον)	ὦ καλοῦντα (έοντα)	

Πτώσεις		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
᾽Ον.	ὁ δηλῶν (όων)	ἡ δηλοῦσα (όουσα)	
Γεν.	τοῦ δηλοῦντος (όοντος)	τῆς δηλούσης (ουούσης)	
Δοτ.	τῶ δηλοῦντι (όοντι)	τῇ δηλούσῃ (ουούσῃ)	
Αἰτ.	τόν δηλοῦντα (όοντα)	τήν δηλοῦσαν (όουσαν)	
Κλητ.	ὦ δηλῶν (όων)	ὦ δηλοῦσα (όουσα)	

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

᾽Ον.	οἱ δηλοῦντες (όοντες)	αἱ δηλοῦσαι (όουσαι)
Γεν.	τῶν δηλούντων (όόντων)	τῶν δηλουσῶν (ουουσῶν)
Δοτ.	τούς δηλοῦσι (όουσι)	ταῖς δηλούσαις (ουούσαις)
Αἰτ.	τούς δηλοῦντας (όοντας)	τάς δηλούσας (ουούσας)
Κλητ.	ὦ δηλοῦντες (όοντες)	ὦ δηλοῦσαι (όουσαι)

Πτώσεις	Ἑνικός ἀριθμός			Πληθυντικός ἀριθμός		
Ὄν.	τὸ	δηλοῦν	(όν)	τὰ	δηλοῦντα	(όντα)
Γεν.	τοῦ	δηλοῦντος	(όντος)	τῶν	δηλοῦντων	(όντων)
Δοτ.	τῷ	δηλοῦντι	(όντι)	τοῖς	δηλοῦσι	(ούσι)
Αἰτ.	τὸ	δηλοῦν	(όν)	τὰ	δηλοῦντα	(όντα)
Κλητ.	ᾧ	δηλοῦν	(όν)	ᾧ	δηλοῦντα	(όντα)

Πτώσεις | Ἑνικός ἀριθμός

Ὄν.	ὁ	γράφας	ἡ	γράφασα	τὸ	γράψαν
Γεν.	τοῦ	γράφαντος	τῆς	γράφασης	τοῦ	γράφαντος
Δοτ.	τῷ	γράφαντι	τῇ	γράφασῃ	τῷ	γράφαντι
Αἰτ.	τὸν	γράφαντα	τὴν	γράφασαν	τὸ	γράψαν
Κλητ.	ᾧ	γράφας	ᾧ	γράφασα	ᾧ	γράψαν

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ	γράφαντες	αἱ	γράφασαι	τὰ	γράψαντα
Γεν.	τῶν	γράφαντων	τῶν	γράφασῶν	τῶν	γράψαντων
Δοτ.	τοῖς	γράψασι	ταῖς	γράφασαις	τοῖς	γράψασι
Αἰτ.	τούς	γράφαντας	τάς	γράφασας	τὰ	γράψαντα
Κλητ.	ᾧ	γράφαντες	ᾧ	γράφασαι	ᾧ	γράψαντα

Πτώσεις | Ἑνικός ἀριθμός

Ὄν.	ὁ	φονευθεῖς	ἡ	φονευθεῖσα	τὸ	φονευθέν
Γεν.	τοῦ	φονευθέντος	τῆς	φονευθείσης	τοῦ	φονευθέντος
Δοτ.	τῷ	φονευθέντι	τῇ	φονευθείσῃ	τῷ	φονευθέντι
Αἰτ.	τὸν	φονευθέντα	τὴν	φονευθεῖσαν	τὸ	φονευθέν
Κλητ.	ᾧ	φονευθεῖς	ᾧ	φονευθεῖσα	ᾧ	φονευθέν

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν.	οἱ	φονευθέντες	αἱ	φονευθεῖσαι	τὰ	φονευθέντα
Γεν.	τῶν	φονευθέντων	τῶν	φονευθεισῶν	τῶν	φονευθέντων
Δοτ.	τοῖς	φονευθεῖσι	ταῖς	φονευθείσαις	τοῖς	φονευθεῖσι
Αἰτ.	τούς	φονευθέντας	τάς	φονευθείσας	τὰ	φονευθέντα
Κλητ.	ᾧ	φονευθέντες	ᾧ	φονευθεῖσαι	ᾧ	φονευθέντα

Παρατηρήσεις

1. Τὸ θηλυκὸν τῶν τριτοκλίτων μετοχῶν σχηματίζεται μετὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-ια** καὶ κλίνεται κατὰ τὴν *α'* κλίσιν· π.χ. λύουσα θέμα λύουτ+**ια**=λύου**σσα** λύου**σα**=λύου**σα**.

2. Ἡ κατάληξις **α** τοῦ θηλυκοῦ τῶν τριτοκλίτων μετοχῶν εἶναι βραχεῖα· π.χ. ἡ φονευθεῖσα.

3. Ἡ κλητικὴ τῶν τριτοκλίτων μετοχῶν εἶναι ὁμοία μετὴν ὀνομαστικῆν.

***Ασκήσις 82.**— Νὰ κλιθοῦν αἱ μετοχαί :

Ἐρχων, ὁ ὀρίζων, ὁ παράγων, τὸ μέλλον, τὸ παρόν, τὸ παρελθόν, τὸ πρῶτον, τὸ συμφέρον, τὸ περιβάλλον.

***Ασκήσις 83.**— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν :

Ἐορτάσας ἐδέχθη πολλὰ δῶρα. Τὸν κινδυνεύσαντα καλυμβητὴν ἔσωσεν ὁ φίλος του. Τοῦ θεραπευθέντος στρατιώτου χορηγεῖται ἄδεια. Εἰς τὸν διασωθέντα ναυτικὸν παρεσχέθη ἡ πρώτη βοήθεια. Ὁ μανθάνων τὸ μάθημά του ἱκανοποιεῖ τὸν ἑαυτὸν του.

***Ασκήσις 84.**— Θέσατε τὰς ἐντὸς τῆς παρενθέσεως μετοχὰς εἰς τὴν ἀρμόζουσαν πτώσιν.

Τὸν (εορτάσας) ἐπεσκέφθησαν πολλοὶ φίλοι του. Οἱ (ἔχων) δύο χιτῶνας, λέγει τὸ Εὐαγγελίον, ὀφείλουσαν νὰ δίδουν τὸν ἕνα. Τὸν (ἔχων) καλοὺς υἱοὺς πατέρα μακαρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι. Οἱ (τιμῶν) τοὺς γονεῖς των τιμοῦν τοὺς ἑαυτοὺς των.

ΒΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

Παραδείγματα :

Ἐὸ Πέτρος εἶναι ζωηρός. Ὁ Παῦλος εἶναι ζωηρότερος τοῦ Πέτρου. Ὁ Δημήτριος εἶναι ζωηρότατος ὅλων.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον **ζωηρός** φανερώνει ἀπλῶς τὴν ἰδιότητα τοῦ Πέτρου. Εἰς τὸ δεῦτερον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον **ζωηρότερος** φανερώνει ὅτι ὁ Παῦλος συγκρινόμενος μετὸν Πέτρον, ἔχει τὴν ἰδιότητα αὐτὴν εἰς μεγαλύτερον βαθμόν· καὶ εἰς τὸ τρίτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον **ζωηρότατος** φανερώνει ὅτι ὁ Δημήτριος ἔχει τὴν ἰδιότητα αὐτὴν εἰς τὸ ἀνώτατον βαθμόν ἀπ' ὅλους.

1. Τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρεῖς βαθμούς : Τὸν **θετικόν**, τὸν **συγκριτικόν** καὶ τὸν **ὑπερθετικόν**.

α) Ὁ **θετικὸς** βαθμὸς φανερώνει ἀπλῶς τὴν ἰδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ.

β) Ὁ **συγκριτικός** βαθμὸς φανερώνει ὅτι, ἀπὸ δύο οὐσιαστικά τὰ ὅποια ἔχουν τὴν ἰδίαν ἰδιότητα, τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν ἔχει τὴν ἰδιότητα ταύτην εἰς τὸ ἀνώτερον βαθμὸν ἀπὸ τὸ ἄλλο.

γ) Ὁ **ὑπερθετικός** βαθμὸς φανερώνει ὅτι, ἀπ' ὅλα τὰ οὐσιαστικά τὰ ὅποια ἔχουν τὴν αὐτὴν ἰδιότητα, ἓν ἐξ αὐτῶν ἔχει τὴν ἰδιότητα εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν.

2. Ὁ συγκριτικός καὶ ὑπερθετικός βαθμὸς μαζί λέγονται **παραθετικά**.

Παραθετικά τῶν εἰς -ος Ἐπιθέτων

1. Αἱ καταλήξεις τῶν παραθετικῶν εἶναι τοῦ μὲν συγκριτικοῦ **-τερος -τερα -τερον**, τοῦ δὲ ὑπερθετικοῦ **-τατος -τατη -τατον**. Αἱ καταλήξεις αὗται προστίθενται εἰς τὸ θέμα τοῦ θετικοῦ βαθμοῦ π.χ. ξηρός, θέμα, **ξηρο-**, **ξηρό-τερος**.

Παράδειγμα :

Θετικός	Συγκριτικός	Ἐπερθετικός
α) ξηρός (θέμα ξηρο-) λεπτός (θέμ. λεπτό-) τερπνός ἐνδοξός	ξηρότερος λεπτότερος τερπνότερος ἐνδοξότερος	ξηρότατος λεπτότατος τερπνότατος ἐνδοξότατος
β) σοφός νέος	σοφώτερος νεώτερος	σοφώτατος νεώτατος

2. Τὸ θέμα τῶν δευτεροκλίτων ἐπιθέτων λήγει εἰς **ο** : ἀγαθός (θέμα ἀγαθο-). Τὸ **ο** τοῦ θέματος πρὸ τῶν καταλήξεων **-τερος** καὶ **-τατος** γράφεται ἄλλοτε μὲ **ο** καὶ ἄλλοτε μὲ **ω**.

Γράφεται μὲ **ο** :

Παράδειγμα

α) ζωηρός, (θέμ. ζωηρο-) } α) ὅταν μὲ τὴν προσθήκην τῶν παραθετικῶν καταλήξεων **-τερος** καὶ **-τατος** ἢ πρὸ τοῦ χαρακτήρος **ο** συλλαβῆ εἶναι **μακρά**.

- β) λεπτός (θέμα λεπτο-) } β) όταν με την προσθήκη των παραθετικών καταλήξεων ή πρό του χαρακτηριστικού ο συλλαβή είναι **θέσει μακρά**, όταν δηλαδή το βραχύ φωνήεν της συλλαβής εύρισκεται πρό δύο ή τριών συμφώνων ή διπλού ζ, ξ, ψ.
- λεπτότερος
λεπτότατος
ένδοξος (θεμ. ένδοξο-)
ένδοξότερος
ένδοξότατος
- γ) έν-τιμος -ότερος } γ) τὰ σύνθετα επίθετα τῆς β' κλίσεως τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς -τιμος -θυμος, -ψυχος, -λυπος, -κυρος, -χυμος, -νικος, καὶ ἰνδυνος, ἔχουν τὸ δίχρονον μακρόν.
- πρόθυμος -ότερος
εὐ-ψυχος -ότερος
ἐγ-κυρος -ότερος
- δ) ἀνιαρός -ότερος } δ) τὰ ἐπίθετα **ἀνιαρός, ἰσχυρός, λιτός, τρανός, σιμός** καὶ **ψιλός** ἔχουν τὸ δίχρονον μακρόν.
- ἰσχυρός -ότερος
λιτός -ότερος
τρανός -ότερος

Γράφεται με **ω** (ἐκτείνεται δηλαδή τὸ **ο** εἰς **ω**).

Παράδειγμα :

- α) νέος (θέμα (νεο-)) } α) όταν ή πρό του χαρακτήρος ο συλλαβή είναι βραχεία.
- νεώτερος
νεώτατος
- β) τίμιος-ώτερος } β) τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων τὰ ὅποια τελειώνουν εἰς -ιος -ικος -ιμος καὶ -ινος, διότι ἔχουν τὸ ι τῆς παραηγούσης βραχύ.
- λογικός-ώτερος
χρήσιμος-ώτερος
ἀνθρώπινος-ώτερος

Παραθετικά τῶν λοιπῶν Ἐπιθέτων

Παράδειγματα :

- α) ἀληθής-έστερος } α) τὰ λήγοντα εἰς -ης -ης -ες καὶ -ων -ων -ον δικατάληκτα ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως σχηματίζουν τὰ παραθετικά εἰς **-έστερος**.
- εὐδαίμων-έστερος
ἐπιμελής-έστερος
- β) τραχύς-ύτερος } β) τὰ εἰς -ύς -εῖα -ὺ ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς **-ύτερος**.
- γλυκὺς-ύτερος
εὐθύς-ύτερος

- γ) βλάξ-βλακίστερος } γ) τὰ μονοκατάληκτα ἐπίθετα **βλάξ,**
 ἄρπαξ-ἄρπαγίστερος } **ἄρπαξ, λάλος, πλεονέκτης** καὶ **κλέ-**
 λάλος-λαλίστερος } **πτῆς** σχηματίζουν τὰ παραθετικά
 των εἰς -ίστερος.

ΣΗΜ. Τὸ ἐπίθετον ἀπλοῦς καὶ τὸ εὐνους σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς -ούστερος π.χ. ἀπλούστερος, εὐνούστερος. Ἐπίσης τὰ ἐπίθετα ἴδιος καὶ φίλος ἔχουν τὰ ἐξῆς παραθετικά ἰδιαίτερος -- ἰδιαίτατος, φίλτερος -- φίλτατος.

Ἄσκησις 85.— Σχηματίσατε τὰ παραθετικά τῶν κάτωθι ἐπιθέτων :

Ἄξιος, τέλειος, σκληρός, σπουδαῖος, ἡσυχος, θερμός, τερπνός, θετικός, δυνατός, πρόθυμος, εὐχυμας, ἄκυρος, φιλόνομος, λιτός, εὐσεβής, εὐγενής, βαθύς, εὐγνώμων, νοήμων.

Ἄσκησις 86.— Τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα νὰ γραφοῦν εἰς τὸν κατάλληλον βαθμὸν.

Ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ εἶναι (ιερός) **χωῖρος**. Ἡ (ὕψηλῃ) κορυφή τοῦ ἔρους εἶναι **ἄδενδρος**. Ἡ (πλουσία) χώρα σήμερον εἶναι ἡ Ἀμερικὴ. (Τακτικός) εἶναι ὁ Γεώργιος τοῦ Βασιλείου. Ἡ (εὐφορος) πεδιάς τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Θεσσαλία. (Εὐκόλον) εἶναι νὰ ἐργασθῆς νέος παρὰ γέρον. Ὁ (φωβερὸς) θάνατος εἶναι τῆς πείνης. Ὁ χρυσὸς εἶναι (πολύτιμος) τοῦ ἀργύρου. Ὁ Ἕλληγ στρατιώτης εἶναι (εὐψυχος) τῶν ἄλλων στρατιωτῶν. Ὁ λέων ὅταν δὲν πεινᾷ εἶναι (ἀκίνδυνος) τῆς τίγρεως.

Ἄσκησις 87.— Συμπληρώσατε τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων τῆς παρακάτω ἀσκήσεως.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἦτο ὁ ἐνδοξ—τατος βασιλεὺς τοῦ κόσμου. Ἀνέβη εἰς τὸ θρόνον νε—τατος καὶ εἰς μικρ—τατον διάστημα ἐκυρίευσεν τὰ περισσ—τερα καὶ πλουσι—τερα ἔθνη τῆς γῆς. Ἦτο ὠραι—τατος εἰς τὴν μορφὴν καὶ ταλμηρ—τατος εἰς τοὺς πολέμους. Ἐνίκησε τοὺς ἀνδρεῖ—τάτους λαοὺς καὶ τὸ ὄνομά του ἔγινε γνωστ—τατον εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ἄνωμαλα παραθετικά

1. Μερικὰ ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά των ἀνωμάλως. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐξῆς :

Θετικός	Συγκριτικός	Ἐπέρθετικός
καλός	καλύτερος	κάλλιστος ἢ ἀριστος
κακός	χειρότερος	κάκιστος ἢ χειρίστος
μέγας	μεγαλύτερος	μέγιστος
πολύς	πλείότερος ἢ περισσώτερος	πλείστος
ὀλίγος	ὀλιγώτερος	ὀλιγίστος ἢ ἐλάχιστος
ταχύς	ταχύτερος	ταχύτατος ἢ τάχιστος
ὕψηλός	ὕψηλότερος	ὕψηλότατος ἢ ὕψιστος

2. Τὰ παραθετικά σχηματίζονται πολλάκις καὶ περιφραστικῶς. Ὁ μὲν συγκριτικὸς διὰ τῶν ἐπιρρημάτων πολὺ, περισσώτερον, πλεόν, μᾶλλον ἢ λίαν, ὁ δὲ ὑπερθετικός διὰ τῶν ἐπιρρημάτων πάρα πολὺ, (τὰ) μάλιστα. Π.χ. σοφός-πολύς, περισσώτερον, μᾶλλον ἢ λίαν σοφός-πάρα πολὺ, (τὰ) μάλιστα σοφός.

ΣΗΜ. Μερικὰ ἐπίθετα δὲν ἔχουν παραθετικά. Ταῦτα εἶναι : α) ὅσα δηλώνουν ὕλην π.χ. ξύλινος, χρυσοῦς. β) ὅσα δηλώνουν χρόνον π.χ. σημερινός, ἐφετεινός. γ) ὅσα δηλώνουν καταγωγήν π.χ. πατρικός, Περσικός. Καὶ δ) τὰ ἐπίθετα : νεκρός, θνητός, ἀθάνατος, πανσοφός κλπ.

3. Μερικῶν παραθετικῶν ἐλλεῖπει ὁ θετικὸς βαθμὸς, διότι σχηματίζονται ἐξ ἐπιρρήματος ἢ προθέσεως. Τὰ κυριώτερα εἶναι τὰ ἐξῆς :

*Επιρρήματα τοπικά	ἄνω	ἀνώτερος	ἀνώτατος
	κάτω	κατώτερος	κατώτατος
	ἄνω	ἀπώτερος	ἀπώτατος
	ἔσω	ἐσώτερος	ἐσώτατος
	ἐξω	ἐξώτερος	ἐξώτατος
	ἐγγύς	ἐγγύτερος	ἐγγύτατος
	πλησίον	πλησιέστερος	πλησιέστατος
Προθέσεις	ὑπὲρ	ὑπέρτερος	ὑπέρτατος
	πρὸ	πρότερος	πρῶτος
	—	ὕστερος	ὕστατος
	—	—	ἔσχατος

***Άσκησις 88.** Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπίθετα, ἐπιρρήματα καὶ προθέσεις εἰς τὸν ἀρμόζοντα βαθμὸν.

Ὁ Ζεὺς ἦτο ὁ (μέγας) Θεὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. (Ὀλίγοι) εἶναι οἱ ἐνάρετοι ἄνθρωποι καὶ (πολλοί) δυστυχῶς οἱ κακοί. Ὁ βασιλεὺς εἶναι ὁ (ἄνω) ἄρχων τοῦ κράτους. Οἱ προϊστάμενοι πρέπει νὰ φέρωνται πρὸς τοὺς (κάτω) εὐγενῶς. Τὸ (πλησίον) ἀεροδρόμιον τῶν Ἀθηνῶν εἶναι τοῦ Ἑλληνικοῦ. Διὰ τῆς ἐργατικότητός του ἀνῆλθεν εἰς (ἄνω) ἀξιώματα.

Παραθετικά Ἐπιρρημάτων

*Ἀπῆντησε προθύμως
*Ἀπῆντησε προθυμότερον
*Ἀπῆντησε προθυμότερα

*Ετιμαρῆθην σκληρῶς.
*Ετιμαρῆθην σκληρότερον
*Ετιμαρῆθην σκληρότατα.

1. Τὰ τροπικά ἐπιρρήματα εἰς -ως σχηματίζονται ἐκ τῆς γενικῆς πληθυντικῆς τῶν ἐπιθέτων διὰ τῆς τροπῆς τοῦ -ν εἰς -ς π.χ. δίκαιος γεν. δικαίων, ἐπιρρημα δίκαιως. Τὰ εἰς -ως ἐπιρρήματα τὰ

ὁποῖα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περισπῶνται· π.χ. καλῶς, ὀρθῶς.

2. Τὰ παραγόμενα ἐπιρρήματα ἐξ ἐπιθέτων ἔχουν καὶ παραθετικά. Ταῦτα σχηματίζουν τὸν μὲν συγκριτικὸν μὲ τὴν ἐνικὴν αἰτιατικὴν τοῦ οὐδετέρου τοῦ συγκριτικοῦ, τὸν δὲ ὑπερθετικὸν μὲ τὴν πληθυντικὴν αἰτιατικὴν τοῦ οὐδετέρου τοῦ ὑπερθετικοῦ· π.χ. ἐπίρρημα δικαίως, συγκριτικὸν δικαιότερον, ὑπερθετικὸν δικαιοτάτα.

ΣΗΜ. Τῶν ἐπιθέτων πολὺς, μέγας, ὀλίγος ὡς ἐπίρρημα τροπικὸν λαμβάνεται, τὸ οὐδέτερον.

Σημ. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπιρρήματα εἰς τὸν προφορικὸν λόγον σχηματίζουν τὸ θετικὸν βεβημὸν εἰς — α. Πχ. ὠραία, καλὰ, κακὰ, δίκαια. Τὸν δὲ συγκριτικὸν καὶ ὑπερθετικὸν σχηματίζουν ἢ εἰς α, ἢ περιφραστικῶς μὲ τὸ πῖο καὶ καὶ τὸ πάρα πολὺ πρὸ τοῦ θετικοῦ. Πχ. ὠραία — ὠραιότερα — ὠραιότατα, ἢ ὠραία — πῖο ὠραία — πάρα πολὺ ὠραία.

"**Άσκησις 89.**— Σχηματίσατε ἐπιρρήματα μετὰ τῶν παραθετικῶν τῶν ἀπὸ τὰ κάτωθι ἐπίθετα :

Σοφός, εὐκόλος, φρόνιμος, ἐλαφρὸς, ἰσχυρὸς, ἔνδοξος, ἀληθής, εὐδαίμων, βαρὺς, καλός, πολὺς, κακός, μέγας, μικρός.

"**Άσκησις 90.**— Τρέψατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ἐπιρρήματα εἰς τὸν ὑπερθετικὸν βαθμὸν.

Οἱ στρατιῶται ἐμάχοντο (ἀνδρείως) κατὰ τῶν ἐχθρῶν. (Ὁρθῶς) ἀπήντησεν ὁ μάρτυς εἰς τὸ δικαστήριον. (Δικαίως) ἐτιμωρήθησαν οὗτοι οἱ μαθηταί. Τὰ ἀειθαλῆ δένδρα ἀναπτύσσονται (βραδέως). (Συνήθως) οἱ ὄρειβάται κρατῶν ράβδον εἰς τὴν ἀνάβασιν. Οὗτος ἐφέερθη (τιμίως) εἰς τὸν φίλον του.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

Ἦλθον πέντε μαθηταί. Ὁ Πέτρος ἦλθεν δέκατος. Ὁ ἔμπορος ἔλαβεν διπλοῦν κέρδος. Ὁ Νικόλαος ἔλαβεν διπλάσιον μερίδιον.

1. Αἱ λέξεις πέντε, δέκατος, διπλοῦν, διπλάσιον φανερώουσι ἀριθμὸν καὶ λέγονται ἀριθμητικά.

2. Τὰ ἀριθμητικά εἶναι τριῶν εἰδῶν: Α') Ἀριθμητικά ἐπίθετα Β'). Ἀριθμητικά οὐσιαστικά καὶ Γ'). Ἀριθμητικά ἐπιρρήματα.

Α'. Ἀριθμητικά ἐπίθετα

1. Τὰ ἀριθμητικά ἐπίθετα διαίρουσιν εἰς ἀπόλυτα, τακτικά, χρονικά, πολλαπλασιαστικά, ἀναλογικά καὶ χρονικά.

α) ἀριθμητικά ἀπόλυτα

Ἡ αἴθουσά μας ἔχει τριάκοντα μαθητάς, δέκα θρανία καὶ δύο πίνακας.

Αἱ λέξεις **τριάκοντα**, **δέκα** καὶ **δύο** φανερώνουν ἀριθμὸν προσώπων καὶ πραγμάτων.

1. Τὰ ἀριθμητικὰ τὰ ὁποῖα φανερώνουν ἀπλῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων, τῶν ζώων καὶ πραγμάτων περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος λέγονται **ἀπόλυτα**.

2. Τὰ ἀπόλυτὰ ἀριθμητικὰ **εἷς**, **τρεις** καὶ **τέσσαρες**, κλίνονται ὡς ἐξῆς :

εἷς, μία, ἓν			τρεις, τρία		τέσσαρες,	τέσσαρα
Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς			
Ὄν. εἷς	μία	ἓν	τρεις	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
Γεν. ἑνός	μιάς	ἑνός	τριῶν	τριῶν	τεσσάρων	τεσσάρων
Δοτ. ἐνὶ	μιᾶ	ἐνὶ	τρισὶ	τρισὶ	τέσσαρσι	τέσσαρσι
Αἰτ. ἓνα	μίαν	ἓν	τρεις	τρία	τέσσαρας	τέσσαρα
Κλ. —	—	—	—	—	—	—

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν.

1. Ἐκ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν κλίνονται :

α) Τὸ ἀπόλυτον ἀριθμητικὸν **εἷς** εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν ὡς τριτόκλιτον ἐπίθετον.

β) Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ **τρεις** καὶ **τέσσαρες** εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ὡς δικατάληκτα ἐπίθετα (ἀρσ. καὶ θηλ. τρεις οὐδ. τρία).

γ) Τὰ ἀπὸ τοῦ **διακόσια** καὶ ἄνω ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ, μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β κλίσεως· π.χ. διακόσιοι, διακοσίων, διακοσίους, διακοσίους.

2. Ἐκ τῶν ἀπολύτων ἀριθμητικῶν εἶναι ἄκλιτα :

α) Τὸ ἀπόλυτον ἀριθμητικὸν **δύο** καὶ β) τὰ ἀπὸ τοῦ **πέντε** μέχρι τοῦ **ἑκατόν**.

3. Ὅλα τὰ ἀριθμητικὰ δασύνονται, πλὴν τοῦ ὀκτώ, ἑννέα καὶ εἴκοσι.

4. Τὸ ἑννέα γράφεται μὲ δύο νν, τὰ δὲ παράγωγά του μὲ ἓν ν· π.χ. ἑνατος, ἐνενήκοντα, ἀλλὰ καὶ ἐννεακόσια.

ΣΗΜ. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀντὶ τῶν ἀραβικῶν ἀριθμῶν 1, 2, 3, 4, κλπ. μετεχειρίζοντο ὡς ἀριθμοὺς τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου ὅπως φαίνεται εἰς τὸν παρατιθέμενον πίνακα. Διὰ τὸν ἀριθμὸν 6 μετεχειρίζοντο τὸ σημεῖον ζ (σίγμα) ἢ στ', διὰ τὸν ἀριθμὸν 90 τὸ 4 (=κόπτα) καὶ διὰ τὸ 900 τὸ 3 (=σαμπί).

Πίναξ τῶν ἀπολύτων καὶ τακτικῶν ἀριθμητικῶν

Ἀριθμοὶ	Ἀπόλυτα	Τακτικὰ	
Ἀραβ. ἐλ.			
1	ἄ	εἷς, μία, ἓν	πρῶτος-η-ον
2	β'	δύο	δεύτερος-α-ον
3	γ'	τρεῖς, τρία	τρίτος-η-ον
4	δ'	τέσσαρες τέσσαρα	τέταρτος-η-ον
5	ε'	πέντε	πέμπτος-η-ον
6	ς'	ἕξ	ἕκτος-η-ον
7	ζ'	ἑπτὰ	ἕβδομος-η-ον
8	η'	ὀκτώ	ὀγδοος-η-ον
9	θ'	ἐννέα	ἐνατος-η-ον
10	ί'	δέκα	δέκατος-η-ον
11	ια'	ἑνδέκα	ἐνδέκατος-η-ον
12	ιβ'	δωδέκα	δωδέκατος-η-ον
13	ιγ'	δέκα τρία	δέκατος τρίτος-η-ον
14	ιδ'	δέκα τέσσαρα	δέκατος τέταρτος-η-ον
15	ιε'	δέκα πέντε	δέκατος πέμπτος-η-ον
16	ις'	δέκα ἕξ	δέκατος ἕκτος-η-ον
17	ιζ'	δέκα ἑπτὰ	δέκατος ἕβδομος-η-ον
18	ιη'	δέκα ὀκτώ	δέκατος ὀγδοος-η-ον
19	ιθ'	δέκα ἐννέα	δέκατος ἐνατος-η-ον
20	κ'	εἴκοσι	εἰκοστός-ἡ-όν
30	λ'	τριακόνα	τριακοστός-η-ον
40	μ'	τεσσαράκοντα	τεσσαρακοστός-ἡ-ον
50	ν'	πεντήκοντα	πεντηκοστός-η-ον
60	ξ'	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός-ἡ-ον
70	ο'	ἑβδομήκοντα	ἑβδομηκοστός-η-ον
80	π'	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός-η-ον
90	ιγ'	ἐνενήκοντα	ἐνενηκοστός-η-ον
100	ρ'	ἑκατόν	ἑκατοστός-η-ον
200	σ'	διακόσιοι-αι-α	διακοσιοστός-ἡ-όν
300	τ'	τριακόσιοι-αι-α	τριακοσιοστός-η-ον
400	υ'	τετρακόσιοι-αι-α	τετρακοσιοστός-η-ον
500	φ'	πεντακόσιοι-αι-α	πεντακοσιοστός-η-ον
600	χ'	ἑξακόσιοι-αι-α	ἑξακοσιοστός-ἡ-ον
700	ψ'	ἑπτακόσιοι-αι-α	ἑπτακοσιοστός-η-ον
800	ω'	ὀκτακόσιοι-αι-α	ὀκτακοσιοστός-ἡ-όν
900	στ'	ἐνακόσιοι-αι-α	ἐνακοσιοστός-η-ον
1000	α	χίλιοι-αι-α	χιλιοστός-η-ον
2000	β	δισχίλιοι-αι-α	δισχιλιοστός-η-ον
10000	ι	μύριοι-αι-α	μυριοστός-η-ον

β) Τακτικά αριθμητικά

Ὁ Δημήτριος ἦλθεν **πρῶτος** εἰς τοὺς ἀγῶνας. Ὁ Θρασύβουλος φοιτᾷ εἰς τὴν **πέμπτην** τάξιν.

1. Τακτικά αριθμητικά λέγονται ὅσα φανερώνουν τὴν σειράν ἢ τὴν τάξιν τὴν ὁποίαν ἔχει ἐν ἀντικείμενον μεταξύ τῶν ἄλλων. Λήγουν δὲ εἰς **-τος** μέχρι τοῦ δέκατος ἔνατος (πλὴν τοῦ δεύτερος, ἕβδομος καὶ ὄγδοος) καὶ εἰς **-στος** ἀπὸ τοῦ εἰκοστος καὶ ἄνω.

2. Τὰ τακτικά αριθμητικά κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως· π.χ. ὁ πρῶτος, τοῦ πρώτου κ.λ.π.

γ) Χρονικά αριθμητικά

1. Τὰ χρονικά αριθμητικά φανερώνουν ποῖαν ἡμέραν τελειώνει μία πράξις καὶ λήγουν εἰς **-αιος**· π.χ. δευτεραῖος=τὴν δευτέραν ἡμέραν.

δ) Πολλαπλασιαστικά

Τριπλοῦν ἄλμα. Οἱ ὑπάλληλοι κατὰ τὰς ἐορτάς τῶν Χριστουγέννων λαμβάνουν **διπλοῦν** μισθόν.

1. Τὰ πολλαπλασιαστικά φανερώνουν ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται ἐν ἀντικείμενον καὶ λήγουν εἰς **-πλοῦς -πλῆ -πλοῦν**· π.χ. ἀπλοῦς, ἀπλῆ, ἀπλοῦν.

2. Κλίνονται κατὰ τὰ συνηρημένα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως.

ε) Ἀναλογικά

Ἡ ἐφετεινὴ παραγωγή εἶναι **διπλασία** τῆς περυσινῆς.

1. Τὰ ἀναλογικά φανερώνουν πόσας φορές ἐν ἀντικείμενον εἶναι μεγαλύτερον τοῦ ἄλλου. Λήγουν δὲ εἰς **-πλάσιος** καὶ κλίνονται ὡς τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως· π.χ. διπλάσιος-α-ον.

ΣΗΜ. Τὰ διανεμητικά αριθμητικά φανερώνουν ἀριθμητικὴν διανομὴν καὶ ἐκφέρονται διὰ τῶν προθέσεων **κατὰ, ἀνά, ἀπὸ**. Π.χ. ἀνά τρεῖς, ἀπὸ δύο κ.λ.π.

Β'. Οὐσιαστικά αριθμητικά

Ἡ Ἁγία **Τριάς**. Ἡ μεγάλη **Ἑβδομάς**.

1. Τὰ οὐσιαστικά αριθμητικά φανερώνουν ἀφηρημένην ἀριθμητικὴν ποσότητα καὶ λήγουν εἰς **-ας** γεν **-αδος**· π.χ. μονάς-μονάδος, χιλιάς-χιλιάδος.

Σημ. α) τὰ ἀπόλυτα τέσσαρα, τριάκοντα, τεσσαράκοντα κ.λ.π. εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν ἀπαντοῦν: τέσσερες, τριάντα, σαράντα. πενήντα κλπ.
β) Τὰ πολλαπλασιαστικά ἀπλοῦς, διπλοῦς κλπ. γίνονται ἀσυναίρετα: ἀπλός, διπλός κ.λ.π.
γ. Τὰ οὐσιαστικά μονάς, δεκάς κ.λ.π. ἔχουν κατάληξιν -αδα καὶ κλίνονται κατὰ τὴν α' κλίσιν. Π. χ. ἡ μονάδα, ἡ δεκάδα.

Γ' Ἐπιρρήματα ἀριθμητικά

1. Τὰ ἐπιρρήματα ἀριθμητικά φανερώουν πόσας φορές ἐπαναλαμβάνεται τι. Λήγουν δὲ εἰς -ακίς πλὴν τοῦ ἅπαξ, δις καὶ τρίς: π.χ. τετράκις, πεντάκις.

Ἀσκήσις 91.— Γράψατε εἰς ἰδιαιτέρας στήλας τὰ ἀπόλυτα, τὰ τακτικά, τὰ πολλαπλασιαστικά καὶ τὰ ἀναλογικά τῶν ἐξῆς ἀριθμῶν:

2, 7, 11, 12, 21, 32, 43, 54, 65, 76, 87, 98, 100.

Ἀσκήσις 92.— Γράψατε εἰς ἰδιαιτέρας στήλας τὰ οὐσιαστικά καὶ ἐπιρρήματα τῶν ἐξῆς ἀριθμῶν:

1, 2, 3, 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100.

Ἀσκήσις 93.— Γράψατε τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου τῶν παρακάτω ἀριθμῶν:

6, 10, 21, 32, 43, 54, 65, 76, 87, 98, 101, 202, 303, 404, 505, 666, 777, 888, 999, 1000.

ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Παραδείγματα :

Ὁ Χριστὸς εἶπε: «Ἐγὼ εἶμαι τὸ φῶς τοῦ κόσμου».

Σὺ, αὐτὸς καὶ ἐκεῖνη ἔχετε τὴν αὐτὴν γνώμην.

Αἱ λέξεις ἐγὼ, σὺ, αὐτὸς καὶ ἐκεῖνη τὰς μεταχειριζόμεθα ἀντὶ τῶν ὀνομάτων.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι τίθενται ἀντὶ τῶν ὀνομάτων λέγονται ἀντωνυμίαι.

2. Αἱ ἀντωνυμίαι εἶναι ὀκτὼ εἰδῶν: α) προσωπικαί, β) αὐτοπαθεῖς, γ) ἀλληλοπαθεῖς, δ) κτητικαί, ε) δεικτικαί, στ) ἐρωτηματικαί, ζ) ἀόριστοι καὶ η) ἀναφορικαί.

α'. Προσωπικαὶ Ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Ἐγὼ (ὁ Πέτρος) γράφω, **σὺ** (ὁ Δημήτριος) μελετᾷς, **αὐτὸς** Ὁ-Ἄριστείδης) παίζει.

Αἱ λέξεις **ἐγώ**, **σὺ** καὶ **αὐτός** τίθενται ἀντὶ τῶν προσώπων καὶ λέγονται **προσωπικαὶ ἀντωνυμιαί**.

1. Προσωπικαὶ ἀντωνυμιαὶ λέγονται αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου. Τὰ δὲ πρόσωπα τοῦ λόγου εἶναι τρία :

α' Πρόσωπον τοῦ λόγου εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὁμιλεῖ.

β' Πρόσωπον εἶναι ἐκεῖνο πρὸς τὸ ὅποιον ἀπευθύνεται ὁ λόγος.

γ' Πρόσωπον εἶναι ἐκεῖνο περὶ τοῦ ὁποῖου γίνεται λόγος.

2. Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία τοῦ πρώτου προσώπου εἶναι τὸ **ἐγώ**, τοῦ δευτέρου τὸ **σὺ** καὶ τοῦ τρίτου τὸ **αὐτός**.

3. Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμιαὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Πτώσεις	Ἑνικὸς ἀριθμὸς		
	α' πρόσωπον	β' πρόσωπ.	γ' πρόσωπον

Ὅν.	ἐγώ	σὺ (ἐσύ)	αὐτός	αὐτή	αὐτό
Γεν.	ἐμοῦ ἢ μου	σοῦ	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Δοτ.	ἐμοί ἢ μοί	σοί	αὐτῶ	αὐτῇ	αὐτῶ
Αἰτ.	ἐμέ ἢ μέ	σέ	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὅν.	ἡμεῖς	ὕμεῖς (σεῖς)	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτά
Γεν.	ἡμῶν	ὕμῶν	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
Δοτ.	ἡμῖν	ὕμῖν	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Αἰτ.	ἡμᾶς ἢ μᾶς	ὕμᾶς (σᾶς)	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

Παρατηρήσεις

1. Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία **αὐτός**, **αὐτή**, **αὐτό**, συχνὰ ἀποκόπτει τὸ **αυ-** π.χ. ἐβοήθησα αὐτήν=τὴν ἐβοήθησα.

2. Αἱ ἀποκοπτόμεναι πλάγιαί πτώσεις τοῦ ἐνικοῦ καὶ τοῦ πληθυντικοῦ **τοῦ**, **τῆς**, **τόν**, **τήν**, **τούς**, **τάς**, **τά**, τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας αὐτός, ὅταν μὲν εὐρίσκωνται πρὸ τῶν ὀνομάτων εἶναι **ἄρθρα**, ὅταν δὲ εὐρίσκωνται μετὰ τὰ ὀνόματα ἢ συνδέτων ρήματα, εἶναι **ἀντωνυμιαί**. Π.χ. τοῦ βιβλίου (ἄρθρον)· τοῦ ἔδωσε τὸ βιβλίον του (ἀντωνυμία).

3. Ὅταν τὴν ἀντωνυμίαν αὐτός τὴν χρησιμοποιοῦμεν διὰ τὴν ἐπαναλάβωμεν ἐν πρόσωπον ἢ πράγμα περὶ τοῦ ὁποῖου προη-

γούμενος ἔγινεν λόγος, τότε τὴν ὀνομάζομεν **ἐπαναληπτικὴν**.
Π.χ. εἶδες αὐτόν; Τὸν εἶδα.

4. Ἡ προσωπικὴ αὐτὸς μετὰ τὸ ἄρθρον σημαίνει ὁ ἴδιος· π.χ. ὁ αὐτὸς μαθητὴς=ὁ ἴδιος μαθητὴς. Ἡ αὐτὴ ἀσκησις νὰ ἐπαναληφθῆ= ἡ ἴδια ἀσκησις νὰ ἐπαναληφθῆ.

ΣΗΜ. Οἱ τύποι τῆς δοτικῆς τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν δὲν συνηθίζονται πολὺ σήμερον. Ἀπαντοῦν μόνον σὲ μερικές τυποποιημένες ἐκφράσεις. Π.χ. «εἰρήνη ὑμῖν, εἰρήνη σοι».

Ἀσκησις 94. Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν:
Ἐγὼ μὲν ἐργάζομαι, σὺ δὲ παίζεις. Ὁ διδάσκαλος μετὰ ἀγαπᾷ καὶ ἐγὼ τὸν σέβομαι. Θέλω νὰ μοῦ εἰπῆς, πῶς σοῦ φαίνεται αὐτό· σοῦ ἀρέσει ἢ ὄχι. Νὰ μοῦ ἐπιστρέψῃς τὸ βιβλίον τὸ ὁποῖον σοῦ ἔδωσα. Δὲν ὀμιλῶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἰς σέ, ἀλλ' εἰς αὐτόν.

β'. Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Λούω **ἐμαυτὸν**=λούω τὸν ἑαυτὸν μου. Λούεις **σεαυτὸν**=λούεις τὸν ἑαυτὸν σου. Λούουν **ἐαυτούς**=λούουν τοὺς ἑαυτούς των.

1. Αἱ ἀντωνυμίαι **ἐμαυτὸν, σεαυτὸν, ἐαυτούς** αἱ ὁποῖαι φανερώνουν ὅτι τὸ ἴδιον πρόσωπον ἐνεργεῖ καὶ τὸ ἴδιον πάσχει, λέγονται **αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι**.

Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίαι κλίνονται ὡς ἑξῆς :

		Ἐνικὸς ἀριθμὸς	
Πτώσεις		α' πρόσωπον	
		ἀρσενικόν	θηλυκόν
	Γεν.	ἐμαυτοῦ	ἐμαυτῆς = τοῦ ἑαυτοῦ μου
Δοτ.	ἐμαυτῶ	ἐμαυτῇ = εἰς τὸν ἑαυτὸν μου	
Αἰτ.	ἐμαυτὸν	ἐμαυτήν. = τὸν ἑαυτὸν μου	
		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
Πτώσεις		ἡμῶν αὐτῶν = τοῦ ἑαυτοῦ μας	
		ἡμῖν αὐταῖς = εἰς τὸν ἑαυτὸν μας	
		ἡμᾶς αὐτούς = τὸν ἑαυτὸν μας	
Γεν.	ἡμῶν αὐτῶν	ἡμῶν αὐτῶν	= τοῦ ἑαυτοῦ μας
Δοτ.	ἡμῖν αὐταῖς	ἡμῖν αὐταῖς	= εἰς τὸν ἑαυτὸν μας
Αἰτ.	ἡμᾶς αὐτούς	ἡμᾶς αὐτάς	= τὸν ἑαυτὸν μας

Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Πτώσεις	β' πρόσωπον		
	ἀρσενικόν	θηλυκόν	
Γεν.	σεαυτοῦ	σεαυτῆς	= τοῦ ἑαυτοῦ σου
Δοτ.	σεαυτῶ	σεαυτῆ	= εἰς τὸν ἑαυτὸν σου
Αἰτ.	σεαυτὸν	σεαυτήν	= τὸν ἑαυτὸν σου

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γεν.	ὑμῶν αὐτῶν	ὑμῶν αὐτῶν	= τοῦ ἑαυτοῦ σας
Δοτ.	ὑμῖν αὐτοῖς	ὑμῖν αὐταῖς	= εἰς τὸν ἑαυτὸν σας
Αἰτ.	ὑμᾶς αὐτοὺς	ὑμᾶς αὐτάς	= τὸν ἑαυτὸν σας

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Πτώσεις	γ' πρόσωπον		
	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτερον
Γεν.	ἑαυτοῦ	ἑαυτῆς	ἑαυτοῦ = τοῦ ἑαυτοῦ του, της, του
Δοτ.	ἑαυτῶ	ἑαυτῆ	ἑαυτῶ = εἰς τὸν ἑαυτὸν του, της
Αἰτ.	ἑαυτὸν	ἑαυτήν	ἑαυτό = τὸν ἑαυτὸν του, της, του

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γεν.	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν	ἑαυτῶν	= τῶν ἑαυτῶν των
Δοτ.	ἑαυτοῖς	ἑαυταῖς	ἑαυτοῖς	= εἰς τοὺς ἑαυτοὺς των
Αἰτ.	ἑαυτοὺς	ἑαυτάς	ἑαυτὰ	= τοὺς ἑαυτοὺς των

Παρατηρήσεις

1. Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι γίνονται ἀπὸ τὸ θέμα τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν καὶ τὰς πλαγίως πτώσεις τῆς ἀντωνυμίας αὐτός π.χ. ἐμέ-αὐτοῦ=ἑμαυτοῦ, σέ-αὐτοῦ=σεαυτοῦ. Καὶ αἱ μὲν τοῦ πρώτου καὶ β' προσώπου εἰς τὸν ἐνικὸν εἶναι ἠνωμένοι καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν χωρισμένοι, αἱ δὲ τοῦ γ' προσώπου εἶναι ἠνωμένοι καὶ εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ εἰς τὸν πληθυντικόν.

2. Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι τοῦ α' καὶ β' προσώπου ἔχουν

μόνον ἀρσενικόν καί θηλυκόν, ἡ δὲ τοῦ γ' προσώπου ἔχει καὶ οὐδέτερον.

3. Ἡμεῖς σήμερον μεταχειριζόμεθα τὴν ἀντωνυμίαν τοῦ γ' προσώπου προσθέτοντες εἰς τὸ τέλος τὰς κεκομμένας προσωπικὰς ἀντωνυμίας **μου, σου, του, μας, σας, τους, ἡ των'** π.χ. τοῦ ἑαυτοῦ μου, τοῦ ἑαυτοῦ σας.

γ'. Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι

Παραδείγματα :

Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους = ἀγαπᾶτε ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

Βοηθοῦσιν ἀλλήλους = βοηθοῦν ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

Ἡ λέξις ἀλλήλους εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα σημαίνει ὅτι ἀγαπῶνται καὶ βοηθοῦνται ἀμοιβαίως.

1. Ἡ λέξις ἡ ὁποία φανερώνει ὅτι τὰ ἴδια πρόσωπα ἐκτελοῦν ἀμοιβαίαν ἐνέργειαν λέγεται ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία. Κλίνεται δὲ ὡς ἐξῆς :

Πτώσεις	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
	ἀρσενικόν	θηλυκόν	οὐδέτερον
Γεν.	ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
Δοτ.	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
Αἰτ.	ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἀλλήλα

ΣΗΜ. Ἡ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία κλίνεται μόνον εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ.

Ἀσκήσις 95.— Συμπληρώσατε τὰς παρακάτω προτάσεις μὲ τὴν κατάλληλον αὐτοπαθῆ καὶ ἀλληλοπαθῆ ἀντωνυμίαν.

Ἐὐμελής βλάπτει τὸν..... Ἀγάπα τὸν πλησίον σου, ὅπως τὸν..... Ὁ τιμῶν τοὺς ἄλλους τιμᾷ τὸν..... Ὅστις δὲν σέβεται τὸν..... δὲν σέβεται οὔτε τοὺς ἄλλους. Οἱ γονεῖς ἀγαποῦν τὰ..... τέχνα. Ὅστις νομίζει τὸν..... σοφὸν οὗτος εἶναι ὁ μεγαλύτερος μωρός. Ὁ ἄνθρωπος κοπιᾷ ἐπὶ τοῦ..... Οἱ καλοὶ γείτονες βοηθοῦν..... Ὁ Χριστὸς εἶπε: «Ἀγαπᾶτε.....». Οὐδέποτε πρέπει νὰ θέτωμεν τοὺς..... ὑπεράνω τοῦ συμφέροντος τῆς πατρίδος. Τὸ Εὐαγγέλιον διδάσκει: «... τὰ βάρη βαστάζετε».

δ'. Κτητικά Ἄντωνυμια

Παραδείγματα :

ὁ πατήρ μου = ὁ ἰδικός μου πατήρ = ὁ ἐμός πατήρ
 ἡ μήτηρ σου = ἡ ἰδική σου μήτηρ = ἡ σὴ μήτηρ
 ὁ κῆπος μας = ὁ ἰδικός μας κῆπος = ὁ ἡμέτερος κῆπος

Αἱ λέξεις, **μου, σου, μας**, ὁ ἰδικός μου φανερώνουν τὸν κτήτορα· ἦτοι τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει κάτι καὶ λέγονται **κτητικά ἄντωνυμια**. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς.

1. Οἱ συγκεκριμένοι τύποι τῆς προσωπικῆς ἄντωνυμίας, **μου, σου, του, μας, σας, των**· π.χ. ὁ κῆπος μου.

2. Τὸ ἐπίθετον ὁ ἰδικός, ἡ ἰδική, τὸ ἰδικόν με τοὺς συγκεκριμένους τύπους τῆς προσωπικῆς ἄντωνυμίας· π.χ. ὁ ἰδικός μου.

3. Ὁ ἐμός, ἡ ἐμή, τὸ ἐμόν—ὁ σός, ἡ σή, τὸ σόν—ὁ ἡμέτερος, ἡ ἡμέτερα, τὸ ἡμέτερον—ὁ ὑμέτερος, ἡ ὑμετέρα, τὸ ὑμέτερον.

1. Ὃταν ὁ κτήτωρ εἶναι εἰς

α' Πρόσωπον

ὁ κῆπος μου = ὁ ἰδικός μου κῆπος = ὁ ἐμός κῆπος
 οἱ κῆποι μου = οἱ ἰδικοί μου κῆποι = οἱ ἐμοὶ κῆποι

β' Πρόσωπον

ὁ κῆπος σου = ὁ ἰδικός σου κῆπος = ὁ σός κῆπος
 οἱ κῆποι σου = οἱ ἰδικοί σου κῆποι = οἱ σοὶ κῆποι

γ' Πρόσωπον

ὁ κῆπος του = ὁ ἰδικός του κῆπος = ὁ κῆπος αὐτοῦ
 ἢ ὁ ἑαυτοῦ κῆπος
 οἱ κῆποι του = οἱ ἰδικοί του κῆποι = οἱ κῆποι αὐτοῦ
 ἢ οἱ ἑαυτοῦ κῆποι

2. Ὃταν οἱ κήτορες εἶναι πολλοὶ

α' Πρόσωπον

ὁ κῆπος μας = ὁ ἰδικός μας κῆπος = ὁ ἡμέτερος κῆπος
 οἱ κῆποι μας = οἱ ἰδικοί μας κῆποι = οἱ ἡμέτεροι κῆποι

β' Πρόσωπον

ὁ κῆπος σας = ὁ ἰδικός σας κῆπος = ὁ ὑμέτερος κῆπος
 οἱ κῆποι σας = οἱ ἰδικοί σας κῆποι = οἱ ὑμέτεροι κῆποι

γ' Πρόσωπον

ὁ κῆπος των = ὁ ἰδικός των κῆπος =	ὁ κῆπος αὐτῶν ὁ ἑαυτῶν κῆπος
οἱ κῆποι των = οἱ ἰδικοί των κῆποι =	οἱ κῆποι αὐτῶν οἱ ἑαυτῶν κῆποι

Παρατηρήσεις

Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι τίθενται εἰς τὸ τέλος τῶν οὐσιαστικῶν ὀνομάτων καὶ εἶναι ἄτονοι· π.χ. ὁ συμμαθητῆς μου. Ἐνῶ, αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι τίθενται πάντοτε πρὸ τῶν ρημάτων καὶ τονίζονται· π.χ. μοῦ ἔδωσες τὸ βιβλίον.

ΣΗΜ. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμίαι ἐμὸς καὶ σὸς γίνονται ἐκ τοῦ ἐνικοῦ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν, αἱ δὲ ἀντωνυμίαι ἡμέτερος καὶ ὑμέτερος ἐκ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν. Ὡς κτητικὴ ἀντωνυμία τοῦ γ' προσώπου ἐμὸς καὶ σὸς χρησιμεύει ἡ γενικὴ τῆς ἀντωνυμίας αὐτὸς ἢ ἡ γενικὴ τοῦ γ' προσώπου τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας. Π.χ. ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἢ ὁ ἑαυτοῦ πατὴρ.

Ἄσκησις 96.—Νὰ ἀντικαταστήσετε τὴν κτητικὴν ἀντωνυμίαν ἰδικός μου διὰ τῶν συγκεκριμένων τύπων τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας.

Ἡ ἰδική μας χώρα εἶναι ἔνδοξος, Προτιμῶ τὸν ἰδικόν μου χάρτην ἀπὸ τὸν ἰδικόν σου. Ὁ καλὸς Χριστιανὸς πρέπει νὰ ἀναγνωρίζῃ τὰ ἰδικὰ του σφάλματα καὶ νὰ μετανοῇ. Κατὰ τὴν ἰδικήν μου γνώμην ἡ υἰεὶα εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἀγαθόν. Ὁ πολίτης δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκῃ μόνον τὸ ἰδικόν του συμφέρον ἀλλὰ καὶ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος. Μὴ στηρίζεσαι πάντοτε εἰς τὴν ἰδικήν σου γνώμην, ἀλλὰ νὰ ζητῆς καὶ τὴν γνώμην τῶν μεγαλυτέρων σου.

Ἄσκησις 97.—Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω :

Ὁ ἐμὸς φίλος, ἡ ἐμὴ θυγάτηρ. Τὸ σὸν βιβλίον, ἡ ἡμέτερα οἰκία, ὁ ὑμέτερος ἀγών.

Ἄσκησις 98.—Νὰ ἀντικατασταθοῦν εἰς τὰς παρακάτω φράσεις αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι καὶ τὸ ἐπίθετον ἰδικός διὰ κτητικῶν. Παράδ. Ὁ ἰδικός μου πατήρ=ὁ ἐμὸς πατήρ. Ἡ μήτηρ μου=ἡ ἐμὴ μήτηρ.

Ὁ ἰδικός μου ἄγρός. Τὸ ἰδικόν σου κτῆμα. Τὸ σχολεῖον μας εἶναι διώροφον. Ὁ κῆπος σας ἔχει πολλὰ ἄνθη. Ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ σου εἶναι ἀδελφοί. Ἡ ἰδική μας πατρίς εἶναι ἔνδοξος. Ἡ διαταγὴ σας ἐξετελέσθη.

ε' Δεικτικαὶ Ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Οὗτος εἶναι ὁ διδάσκαλός μου. Αὕτη εἶναι ἡ κόρη τοῦ θεοῦ μου
Ἐκεῖνος εἶναι πρωταθλητής.
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Μὲ τὰς λέξεις **οὗτος, αὕτη, ἐκεῖνος**, δεικνύομεν τὰ πλησίον ἢ μακρὰν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα.

1. Αἱ λέξεις τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ δείξωμεν κάτι λέγονται **δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι**. Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς: **Οὗτος - αὕτη - τοῦτο, ἐκεῖνος - ἐκεῖνη - ἐκεῖνο, ὅδε - ἥδε - τότε, τοιοῦτος - τοιαύτη - τοιοῦτον, τοσοῦτος - τοσαύτη - τοσοῦτον καὶ τόσος - τόση - τόσον.**

Κλίσις τῶν δεικτικῶν ἀντωνυμιῶν

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
Ἄνομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	ταύτων	ταύτων
Δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτ.	τούτον	ταύτην	τούτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα
Κλητ.	-	-	-	-	-	-

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
Ἄνομ.	ἐκεῖνος	ἐκεῖνη	ἐκεῖνο	ἐκεῖνοι	ἐκεῖναι	ἐκεῖνα
Γεν.	ἐκεῖνου	ἐκεῖνης	ἐκεῖνου	ἐκεῖνων	ἐκεῖνων	ἐκεῖνων
Δοτ.	ἐκεῖνῳ	ἐκεῖνῃ	ἐκεῖνῳ	ἐκεῖνοῖς	ἐκεῖναις	ἐκεῖνοῖς
Αἰτ.	ἐκεῖνον	ἐκεῖνην	ἐκεῖνο	ἐκεῖνους	ἐκεῖνας	ἐκεῖνα
Κλητ.	-	-	-	-	-	-

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
Ἄνομ.	ὁ δε	ἡ δε	τό δε	οἱ δε	αἱ δε	τά δε
Γεν.	τοῦ δε	τῆς δε	τοῦ δε	τῶν δε	τῶν δε	τῶν δε
Δοτ.	τῷ δε	τῇ δε	τῷ δε	τοῖς δε	ταῖς δε	τοῖς δε
Αἰτ.	τόν δε	τήν δε	τό δε	τούς δε	τάς δε	τά δε
Κλητ.	-	-	-	-	-	-

Παρατηρήσεις

1. Διὰ τῆς ἀντωνυμίας **οὗτος - αὕτη - τοῦτο**, δεικνύομεν τὰ πλησίον πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα.

2. Διὰ τῆς ἀντωνυμίας **ἐκεῖνος - ἐκεῖνη - ἐκεῖνο**, δεικνύομεν τὰ μακρὰν καὶ διὰ τῆς ἀντωνυμίας **ὅδε - ἥδε - τότε** τὰ πολὺ πλησίον.

3. Τὴν ἀντωνυμίαν **τοιοῦτος - τοιαύτη - τοιοῦτον** μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ δείξωμεν τὴν ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν.

4. Τὴν ἀντωνυμίαν **τοσοῦτος - τοσαύτη - τοσοῦτον** διὰ νὰ δείξωμεν τὸ πλῆθος ἢ τὸ μέγεθος. Καί.

5. Τὴν ἀντωνυμίαν **τόσος - τόση - τόσον** διὰ νὰ δείξωμεν τὴν ποσότητα.

ΣΗΜ. Ἡ ἀντωνυμία ὄδε γίνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον ὁ, ἡ, τὸ καὶ τὸ μόριον δὲ καὶ κλίνεται μόνον τὸ ἄρθρον, τὸ δὲ μένει ἀκλίτων.

Σημ. Εἰς τὸν ὁμιλούμενον τύπον ἡ οὗτος λέγεται καὶ τοῦτος - τούτη ἢ ἐτούτος - ἐτούτη - ἐτούτο. Ἡ δὲ τοιοῦτος λέγεται τέτοιος - τέτοια - τέτοιο.

Ἀσκήσις 99.— Κλίνατε τὰ παρακάτω :

Οὗτος ὁ ἀνὴρ, αὐτὴ ἡ γυνή, τοῦτο τὸ βιβλίον, τοσοῦτος θόρυβος, ἐκείνη ἡ θυγάτηρ, ἡ τοιαύτη γνώμη.

Ἀσκήσις 100.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικόν :

Ὁ μαθητὴς οὗτος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸ πρῶτον βραβεῖον. Τοιοῦτον ἀποτέλεσμα δὲν ἐπερίμενα. Οὐδέποτε ἐφαντάσθην ὅτι ὁ πρόλεμος φέρει τοιαύτην καταστροφήν. Δὲν ἔπρεπε νὰ ὑποβληθῆς εἰς τόσον κόπον διὰ τοιοῦτον μικρὸν ζήτημα. Ὁ μαθητὴς οὗτος εἶναι ἀξιώπαινος διότι κατάρθωσε νὰ ὑπερικήσῃ τόσας δυσκολίας.

στ' Ἐρωτηματικαὶ Ἀντωνυμῖαι

Παραδείγματα :

Τίνος εἶναι τὸ βιβλίον ; **Πόσοι** εἶναι οἱ μαθηταί ; **Ποῖος** εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Ἑλλάδος ;

Μὲ τὰς λέξεις **τίνος, πόσοι, ποῖος**, ἐρωτῶμεν διὰ νὰ γνωρίσωμεν ἓνα ἀντικείμενον.

1. Αἱ ἀντωνυμῖαι τὰς ὁποίας μεταχειριζόμεθα, ὅταν ἐρωτῶμεν, λέγονται **ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμῖαι**. Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

Τίς - τί, ποῖος - ποία - ποῖον, πόσος - πόση - πόσον, πότερος (ποῖος ἐκ τῶν δύο) **ποτέρα - πότερον**.

Κλίνονται ὁμαλῶς κατὰ τὰ τρικατάληκτα ἐπιφθετα τῆς β' κλίσεως ἐκτὸς τῆς **τίς**, ἢ ὁποία κλίνεται ὡς ἑξῆς :

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
	ἄρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.	ἄρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.
Ὄν.	τις	τι	τινές	τίνα		
Γεν.	τίνος	τίνος	τίνων	τίνων		
Δοτ.	τίνι	τίνι	τίσι	τίσι		
Αἰτ.	τίνα	τί	τίνας	τίνα		
Κλητ.	—	—	—	—		

* Ασκήσις 101.— Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν :

Τίνος εἶναι τὸ βιβλίον τοῦτο ; Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος παραγγέλει ταῦτα ; Πόσῃ ὥρᾳ μελετᾷς τὴν ἡμέραν ; Ποῖον τμῆμα τῆς Ἑλλάδος παράγει καλύτερον καπνόν ; Τίνα ἄνθρωπον οὗτος ἄραγε ζητεῖ.

ζ' Ἀόριστοι Ἄντωνυμῖαι

Παραδείγματα :

Ἐκαστον βιβλίον στοιχίζει 25 δραχμάς. Μαθηταὶ τινες εἶναι ἀμελεῖς. Ἀμφότεροι ἦσαν τυφλοί.

Αἱ λέξεις ἕκαστον, τινες, ἀμφότεροι, φανερώνουν πρόσωπα ἢ πράγματα ἀόριστα, χωρὶς νὰ ὀρίζουν (νὰ φανερώνουν) ποῖα εἶναι τὰ πρόσωπα ἢ τὰ πράγματα αὐτά.

1. Αἱ ἄντωνυμῖαι ἐκεῖναι αἱ ὁποῖαι φανερώνουν πρόσωπον, ζῶν ἢ πρᾶγμα τοῦ ὁποίου δὲν ὀρίζομεν τὸ ὄνομα, εἴτε διότι δὲν δυναμέθα, εἴτε διότι δὲν θέλομεν, λέγονται **ἀόριστοι ἄντωνυμῖαι**. Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

Τις (ἄρσεν. καὶ θηλ.)		Τί (οὐδέτερον).
οὐδεῖς	— οὐδεμία	— οὐδὲν (μηδεῖς—μηδεμία—μηδέν).
καθεῖς	— καθεμία	— καθέν
κανεῖς	— καμμία	— κανέν
ἕκαστος	— ἐκάστη	— ἕκαστον
ἕτερος	— ἕτέρα	— ἕτερον
ἄλλος	— ἄλλη	— ἄλλον
ὁ δεῖνα	— ἡ δεῖνα	— τὸ δεῖνα
μερικοὶ	— μερिकाὶ	— μερικά
ἀμφότεροι	— ἀμφότεραι	— ἀμφότερα = καὶ οἱ δύο μαζί
ἐκάτερος	— ἐκάτερα	— ἐκάτερον = ἕκαστος ἐκ τῶν δύο
οὐδέτερος	— οὐδέτερα	— οὐδέτερον = οὔτε ὁ εἰς, οὔτε ὁ ἄλλος.
ἕνιοι	— ἕνια	— ἕνια = μερικοὶ

2. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία **τις** κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
	ἀρσεν.	θηλυκ.	οὐδέτ.	ἀρσεν. θηλυκ. οὐδέτ.
Ὅν.	τις	τι	τινές	τινά
Γεν.	τινός	τινός	τινῶν	τινῶν
Δοτ.	τινὶ	τινὶ	τισὶ	τισὶ
Αἰτ.	τινά	τί	τινάς	τινά
Κλητ.	—	—	—	—

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία **τις** - **τι** διαφέρει ἀπὸ τὴν ἐρωτηματικὴν ἀντωνυμίαν, διότι τονίζεται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ἐπὶ τῆς ληγούσης.

2. Αἱ ἀντωνυμίαι **μερικοί** - **αὶ** - **ά**, **ἀμφότεροι** - **αι** - **α** (καὶ **ἔνιοι** - **αι** - **α**) κλίνονται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὅπως τὰ ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως.

3. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία ὁ **δεῖνα** - ἡ **δεῖνα** - τὸ **δεῖνα** εἶναι ἀκλιτος.

Τὸ **οὐδεὶς**, **καθεὶς** καὶ **κανεὶς** κλίνονται ὅπως τὸ ἀριθμητικὸν **εἷς**.

Ἀσκήσις 103.— Νὰ κλιθοῦν τὰ παρακάτω :

Οὐδεὶς, καθεὶς, κανεὶς, (ἔνιοι, ἔνιοι, ἔνια), ἀμφότεροι, ἀμφότεραι, ἀμφότερα, μαθητῆς τις, γυνή τις, φυτὸν τι.

Ἀσκήσις 102.— Διακρίνατε τὰς ἐρωτηματικὰς καὶ ἀόριστους ἀντωνυμίας τοῦ παρακάτω γυμνάσματος :

Ἡμέραν τινὰ ὁ Σωκράτης εἶδε περίλυπον τὸν φίλον τοῦ Ἀρίσταρχου καὶ τὸν ἠρώτησεν. Τί ἔχεις Ἀρίσταρχε; Ὁ Ἀρίσταρχος ἀπήντησε:

Γνωρίζεις ὅτι ὁ πατήρ μου ἀπέθανε. Ἐγὼ μητέρα καὶ ἑπτὰ ἀδελφάς. Ἐτερον ἀδελφὸν δὲν ἔχω. Τὰ κτήματά μας οὐδὲν εἰσόδημα μᾶς ἀποφέρουν καὶ οὐδεὶς μᾶς δανεῖζει.

— Ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι τὸ νὰ ἔχη τις ἀδελφὰς εἶναι εὐτυχία καὶ χαρὰ Ἀρίσταρχε. Ποίᾳ ἐργασίᾳ γνωρίζουν αἱ ἀδελφαὶ σου;

— Μερικαὶ γνωρίζουν νὰ ὑφαίνουν, ἄλλαι νὰ ράπτουν καὶ ἄλλαι νὰ κεντοῦν.

— Τότε δύνασθε ὄχι μόνον τὰς ἀνάγκας σας νὰ θεραπεύσητε, ἀλλὰ νὰ ἔχετε καὶ μικρὸν τι περισσεύμα.

— Ναί, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος;

— Οὐδεμία ἐργασία εἶναι ἐντροπὴ Ἀρίσταρχε.

η' Αναφορικοί ἀντωνυμιαί

Παραδείγματα:

Ὁ ἄνθρωπος ὁ **ὁποῖος** φοβεῖται τὸν Θεόν, οὐδέποτε πράττει τὸ κακόν. **Ὅστις** ἐλπίζει, ποτὲ δὲν εἶναι δυστυχῆς. Δὲν πρέπει νὰ καυχᾶται κανεὶς, **ὅσον** πλούσιος καὶ ἂν εἶναι.

Αἱ λέξεις **ὁποῖος, ὅστις, ὅσον**, ἀναφέρονται εἰς προηγούμενα γνωστά πρόσωπα.

1. Ἀναφορικοί ἀντωνυμιαί λέγονται αἱ ἀντωνυμιαί διὰ τῶν ὁποίων μία ὁλόκληρος πρότασις ἀναφέρεται (ἀποδίδεται) εἰς μίαν λέξιν ἄλλης προτάσεως.

Εἶναι δὲ αἱ ἑξῆς :

ὅς, ἣ, ὅ — ὅστις, ἣτις, ὅ,τι
οἶος, οἶα, οἶον — ὁποῖος, ὁποία, ὁποῖον
ὅσος, ὅση, ὅσον — ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον

Κλίσις ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδέτ.	ἄρσεν.	θηλ.	οὐδέτ.
Ὄν.	ὅς	ἣ	ὅ	οἷ	αἷ	ἄ
Γεν.	οὗ	ἣς	οὗ	ῶν	ῶν	ῶν
Δοτ.	ῶ	ἣ	ῶ	οἷς	αἷς	οἷς
Αἰτ.	ὄν	ἣν	ὅ	οὓς	ἄς	ἄ
Κλητ.	—	—	—	—	—	—

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς		
	ἄρσενικόν	θηλυκόν	οὐδέτερον
Ὄν.	ὅς τις	ἣ τις	ὅ,τι
Γεν.	οὗ τινος	ἣς τινος	οὗ τινος
Δοτ.	ῶ τινι	ἣ τινι	ῶ τινι
Αἰτ.	ὄν τινα	ἣν τινα	ὅ,τι

Ὀν.	οἱ τινες	αἱ τινες	ἄτινα
Γεν.	ῶν τινων	ῶν τινων	ῶν τινων
Δοτ.	οἷς τισι	αἷς τισι	οἷς τισι
Αἰτ.	οὓς τινας	ἄς τινας	ἄτινα

Παρατηρήσεις

1. Ἡ ἀντωνυμία **ὅστις** εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν **ὅς** καὶ τὴν ἀόριστον **τις** καὶ κλίνονται τὰ δύο μέρη αὐτῆς ἰδιαιτέρως.

2. Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι **οἷος, ὁποῖος, ὅστις** καὶ **ὅσος**, λαμβάνουν εἰς τὸ τέλος τὸ μόριον **δήποτε** διὰ νὰ ἐπιτείνουσι τὴν ἀόριστον σημασίαν των. Ὁ δὲ τόνος καταβιβάζεται εἰς τὸ μόριον **δήποτε**. Π.χ. οἰσοδῆποτε, ὁποιοσδῆποτε, ὅστισδῆποτε, ὅσοσδῆποτε.

3. Αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι κλίνονται ὅπως τὰ τρικατάληκτα ἐπιθέτα τῆς β' κλίσεως.

4. Ἀντὶ τῆς ἀντωνυμίας ὁποῖος ἢ ὅστις μεταχειριζόμεθα συχνὰ τὴν ἄκλιτον πού· π.χ. ὁ μαθητῆς ὁ ὁποῖος μελετᾷ προοδεύει=ὁ μαθητῆς πού μελετᾷ προοδεύει.

ΣΗΜ. Μὴ συγχέετε τὴν ἄκλιτον ἀντωνυμίαν πού μετὰ τὸ ἐρωτηματικὸν ἐπίρριπτον πού. Π.χ. οἱ μαθηταὶ πού δὲν τηροῦν τοὺς νόμους τοῦ σχολείου τιμωροῦνται. **Πού** πηγες;

ΣΗΜ. Τὸ ἀναφορικὸν **ὅτι** γράφεται μετὰ ὑποδιαστολὴν διὰ νὰ διακρίνεται ἀπὸ τὸν σύνδεσμον **ὅτι**.

Ἄσκησις 104.—Μεταφέρατε τὰς παρακάτω προτάσεις ἀπὸ τὸν ἐνικὸν εἰς τὸν πληθυντικόν.

Ἡ παιδίᾳ τὴν ὁποίαν διασχίζει ὁ ποταμὸς εἶναι εὐφορος. Ὁ Χριστὸς λέγει: Νὰ εὐεργετῆς ἐκεῖνον ὅστις σὲ μισεῖ καὶ νὰ προσεύχῃσαι ὑπὲρ ἐκείνου ὅστις σὲ βλάπτει. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος περιφρονεῖ τὸν Θεὸν λέγεται ἀσεβής. Ἐορτάζω τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐγεννήθην. Ἐφάνη οἷος ἦτο. Πᾶν ὅ,τι γνωρίζω τὸ χρεωστῶ εἰς τὸ διδάσκαλόν μου. Ὅ,τι δὲν πράττεις σήμερον τὸ πράττεις αὔριον μετὰ περισσώτερον κόπον.

Ἄσκησις 105.—Τρέψατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν καὶ χωρίσατε τὰς ἀντωνυμίας των κατ' εἶδος.

Πολλάκις σὲ ἐκάλεσα νὰ με βοηθήσῃς καὶ σὺ ἠρηθήης. Ἐχω τόσον χρῆμα, ὅσον ἔχεις καὶ σὺ. Ζῶον τι εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ κατέστρεψε τὰ φυτά. Ἡ στιγμή ἐκείνη ὑπῆρξε κρίσιμος. Ἦλθεν τις καὶ μοῦ εἶπεν ὅτι ὁ δεῖνα ἀσθενεῖ. Κατόπιν πολλοῦ κόπου ἐφθασα εἰς τοιοῦτον ἀποτέλεσμα. Οὗτος εἶναι ὁ μαθητῆς περὶ τοῦ ὁποίου σοῦ ὠμίλησα. Μὴ ἐπιθυμῆς ὅ,τι δὲν δύνασαι νὰ ἀποκτήσῃς. Φρόντισε νὰ εἶσαι χρήσιμος ὄχι μόνον εἰς τὸν ἑαυτὸν σου, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

Ρ Η Μ Α Τ Α

Παραδείγματα :

‘Ο μαθητής **γράφει** τὸ μάθημα. Τὸ δένδρον **κόπτεται** ὑπὸ τοῦ ξυλοκόπου. ‘Ο Δημήτριος **λούεται**. ‘Ο Πέτρος **ἀναπαύεται**.

‘Η λέξις **γράφει** φανερώνει ὅτι ὁ μαθητής (τὸ ὑποκείμενον) κάμνει μίαν ἐνέργειαν (πρᾶξιν). ‘Η λέξις **κόπτεται** φανερώνει τι παθαίνει τὸ δένδρον. ‘Η λέξις **λούεται** φανερώνει ὅτι ὁ Δημήτριος κάμνει μίαν ἐνέργειαν καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς τὸν Δημήτριον.

‘Η λέξις **ἀναπαύεται** φανερώνει ὅτι ὁ Πέτρος οὔτε ἐνεργεῖ, οὔτε πασχει, ἀλλὰ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι φανερώνουν ὅτι ἐν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα (ὑποκείμενον) ἐνεργεῖ ἢ πάσχει ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν λέγονται **ρήματα**.

Παρεπόμενα τοῦ ρήματος

1. Ὅπως τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία ἔχουν κοινους τύπους κατὰ τὴν κλίσιν, οἱ ὁποῖοι λέγονται παρεπόμενα (εἶναι δὲ ταῦτα τὸ γένος, ὁ ἀριθμὸς, ἡ κλίσις καὶ ἰδίως ἡ πτώσις ἐκ τῆς ὁποίας καὶ πτωτικὰ ὀνομάζονται), οὕτω καὶ τὸ ρῆμα ἔχει διαφόρους τύπους διὰ τὴν φανέρωσιν τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον ἐνεργεῖ ἢ πάσχει τὸ ὑποκείμενον. Οἱ διάφοροι αὗτοί τύποι τοῦ ρήματος λέγονται **παρεπόμενα τοῦ ρήματος**.

2. Τὰ παρεπόμενα τοῦ ρήματος εἶναι :

α', **‘Η διάθεσις**, β', **ἡ φωνή**, γ', **ἡ ἔγκλισις**, δ', **ὁ χρόνος**, ε', **ὁ ἀριθμὸς** καὶ στ', **τὸ πρόσωπον**.

α' . Διάθεσις

1. Ὁ τύπος τοῦ ρήματος διὰ τοῦ ὁποῖου φανερώνεται ἡ κατάσταση εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται τὸ ὑποκείμενον, λέγεται **διάθεσις**.

2. Αἱ διαθέσεις τοῦ ρήματος εἶναι τέσσαρες :

α) **‘Ενεργητικῆ** β) **Παθητικῆ** γ) **Μέση** καὶ δ) **Οὐδέτερα**.

‘Επομένως τὰ ρήματα διακρίνονται εἰς **ἐνεργητικά**, **παθητικά**, **μέσα** καὶ **οὐδέτερα**.

α) **‘Ενεργητικά** ἢ ἐνεργητικῆς διαθέσεως ρήματα λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ π.χ.

ὁ Γεώργιος σκάπτει τὸν κήπον.

β) **Παθητικά** ἡ παθητικῆς διαθέσεως λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα φανερώουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον πάσχει· π.χ. τὸ πτηνὸν φονεύεται ὑπὸ τοῦ κυνηγοῦ.

γ) **Μέσα** ἡ μέσης διαθέσεως λέγονται τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα φανερώουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἴδιον τὸ ὑποκείμενον· π.χ. ὁ μαθητὴς λούεται (ὁ μαθητὴς λούει τὸν ἑαυτὸν του).

δ) **Οὐδέτερα** ἡ οὐδετέρας διαθέσεως λέγονται, ὅσα ρήματα φανερώουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον οὔτε ἐνεργεῖ, οὔτε πάσχει· π.χ. ὁ Πέτρος κοιμᾶται, ὁ ἐργάτης ἀναπαύεται.

β'. Φωναὶ τῶν ρημάτων

Ἐγὼ γράφω	— ἐγὼ βαδίζω	— ἐγὼ ἡσυχάζω
Ἐγὼ παιδεύομαι	— ἐγὼ λούομαι	— ἐγὼ ἀναπαύομαι

Τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν καὶ τὰς τέσσαρας διαθέσεις τοῦ ρήματος, ἤτοι τὴν ἐνεργητικὴν, παθητικὴν, μέσην καὶ οὐδετέραν διάθεσιν, ἔχουν δύο τύπους.

1. Οἱ τύποι τοῦ ρήματος διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζεται ἡ διάθεσις τοῦ ὑποκειμένου λέγονται **φωναὶ**.

Αἱ φωναὶ λοιπὸν εἶναι δύο : **Ἡ ἐνεργητικὴ φωνὴ καὶ ἡ παθητικὴ ἢ μέση φωνή**. Καὶ τὰ μὲν ρήματα τῆς ἐνεργητικῆς τελειώνουν εἰς **-ω**, τῆς δὲ παθητικῆς εἰς **-μαι**.

ΣΗΜ. Πολλὰ ρήματα ἔχουν μίαν φωνήν. Ὅσα ἔχουν μόνον τὴν μέσην φωνήν λέγονται **ἀποθετικά**. Π.χ. ἐργάζομαι, δεχομαι.

Ἀσκήσις 106.— Γράψατε εἰς χωριστὴν στήλην τὰ ἐνεργητικά, τὰ παθητικά, τὰ μέσα καὶ τὰ οὐδέτερα ρήματα τῶν ἐξῆς προτάσεων :

Ἡ γεωργὸς σπεῖρει τὸν ἀγρὸν. Ὁ κηπουρὸς περιποιεῖται τὰ ἄνθη τοῦ κήπου. Ὁ τεχνίτης ἐργάζεται εἰς τὸ ἐργοστάσιον. Ὁ ἐχθρὸς καταδιώκεται ὑπὸ τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίδος. Ὁ ἄνθρωπος τὴν Κυριακὴν ἀναπαύεται. Ὁ Δημήτριος ἀσθενεῖ βαρῶς. Ἡ γῆ θερμαίνεται ἀπὸ τὸν ἥλιον.

γ' Ἐγκλίσεις

Παραδείγματα :

Κερδίζω χρήματα. **Θέλω** νὰ **κερδίζω** χρήματα.

Εἶθε νὰ **κερδίζω** χρήματα. **Κέρδιζε** ὅσα πρέπει.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ρῆμα «**κερδίζω**» φανερώνει ὅτι

ή ψυχική διάθεση του υποκειμένου (έκεινου που όμιλεί) είναι **οριστική** και **πραγματική**.

Είς τó δεύτερον παράδειγμα τó ρήμα «**νά κερδίζω**» εκφράζει **θέλησιν** και **έπιθυμίαν** του υποκειμένου.

Είς τó τρίτον παράδειγμα τó ρήμα «**είθε νά κερδίζω**» εκφράζει **εύχην** του υποκειμένου.

Είς τó τέταρτον παράδειγμα τó ρήμα «**κέρδιζε**» εκφράζει **συμβουλήν προσταγήν** του υποκειμένου.

1. Οί διάφοροι τύποι (μορφαι) τούς όποιους λαμβάνει τó ρήμα διά νά φανερώση τήν ψυχικήν διάθεσιν του υποκειμένου λέγονται **έγκλισεις**.

Αί έγκλισεις είναι τέσσαρες: **οριστική, ύποτακτική, εύκτική** και **προστακτική**.

α) **Όριστική** λέγεται ή έγκλισις ή όποια φανερώνει ότι ή διάθεση του υποκειμένου είναι οριστική και πραγματική· π.χ. παίζω, γράφω, κερδίζω.

β) **Όποτακτική** λέγεται ή έγκλισις ή όποια φανερώνει τήν προσδοκωμένην έπιθυμίαν του υποκειμένου (κάτι που θέλει και έπιθυμεί τó υποκειμενον και προσδοκά νά γίνη)· π.χ. όταν τελείωσης τήν έργασίαν σου, θά σέ περιμένω. Θέλω νά μου γράψης.

γ) **Εύκτική** λέγεται ή έγκλισις ή όποια φανερώνει εύχην· π.χ. είθε νά κερδίσωμεν χρήματα.

δ) **Προστακτική** λέγεται ή έγκλισις ή όποια φανερώνει προσταγήν, συμβουλήν ή παράκλησιν του υποκειμένου· π.χ. λέγε τήν αλήθειαν. Τελείωσε γρήγορα.

Όνοματικοί τύποι του ρήματος

Παραδείγματα :

Τό **προλαμβάνειν** είναι καλύτερον του **θεραπεύειν**.

Τό **καπνίζειν** απαγορεύεται εις κλειστούς χώρους.

1. Αί λέξεις **προλαμβάνειν, θεραπεύειν, καπνίζειν** είναι **ονοματικοί τύποι**, διότι όμοιάζουν με όνομα ουσιαστικόν άφηρημένον τó όποιον δέν κλίνεται. Ό ονοματικός αυτός τύπος λέγεται **άπαρέμφατον**, διότι δέν φανερώνει (δέν παρεμφαίνει) ούτε πρόσωπον, ούτε αριθμόν, ούτε έγκλισιν, άλλ' άπλώς εκφράζει τήν διάθεσιν και τόν χρόνον του ρήματος.

ΣΗΜ. Όταν τó άπαρέμφατον έχει άρθρον ίσοδυναμεί με άφηρημένον ουσιαστικόν. Π.χ. Τό κλέπτειν είναι κακόν=ή **κλοπή** είναι κακόν. Άπαγορεύεται τó καπνίζειν=άπαγορεύεται τó κάπνισμα.

Παραδείγματα :

Ὁ προσέχων μαθητῆς μανθάνει.

Ὁ ἐργαζόμενος ἀμείβεται.

Αἱ λέξεις προσέχων καὶ ἐργαζόμενος εἶναι ὀνομαστικοὶ τύποι τοῦ ρήματος, διότι ὁμοιάζουν μὲ ὄνομα ἐπίθετον τὸ ὁποῖον κλίνεται ὡς τριγενές καὶ τρικατάληκτον ἐπίθετον. Οἱ τύποι αὐτοὶ τοῦ ρήματος λέγονται **μετοχαί**, διότι μετέχουν καὶ τοῦ ρήματος (διότι ἔχουν φωνήν, διάθεσιν καὶ χρόνον) καὶ τοῦ ἐπιθέτου (διότι κλίνονται ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα).

δ'. Χρόνοι τοῦ ρήματος

Γράφω τὸ μάθημα (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος γίνεται εἰς τὸ παρόν). **Ἐγραψα τὸ μάθημα** (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος ἔγινε εἰς τὸ παρελθόν).

Θὰ γράψω τὸ μάθημα (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον).

Οἱ τύποι τοῦ ρήματος **γράφω, ἔγραψα, θὰ γράψω** φανερώνουν ὄχι μόνον τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ καὶ τὸν **χρόνον** κατὰ τὸν ὁποῖον ἔγινε ἡ ἐνέργεια (ἡ πρᾶξις) αὐτή.

1. Οἱ διάφοροι τύποι τοὺς ὁποίους λαμβάνει τὸ ρῆμα διὰ νὰ φανερῶσιν τὸ χρονικὸν διάστημα, πότε γίνεται, πότε ἔγινε καὶ πότε θὰ γίνῃ ἡ ἐνέργεια (ἡ διάθεσις) τοῦ ὑποκειμένου, λέγονται **χρόνοι τοῦ ρήματος**.

2. Οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος εἶναι ὁκτώ : **Ἐνεστώς, Παρατατικός, Ἀόριστος, Μέλλων διαρκῆς, Μέλλων στιγμιαίος, Παρακείμενος, Ὑπερσυντέλικος καὶ Μέλλων τετελεσμένος**.

α) Ὁ **Ἐνεστώς** φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις γίνεται τώρα καὶ διαρκεῖ· π.χ. γράφω, παίζω, τρέχω.

β) Ὁ **Παρατατικός** φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις ἔγινε εἰς τὸ παρελθόν καὶ ἐξηκολούθει νὰ γίνεται· π.χ. ἔσκαπτον, ἔγραφον, ἔτρεχον.

γ) Ὁ **Ἀόριστος** φανερώνει ἀπλῶς ὅτι ἡ πρᾶξις ἔγινε εἰς τὸ παρελθόν· π.χ. ἔγραψα, ἔτελείωσα.

δ) Ὁ **Μέλλων Διαρκῆς** φανερώνει ὅτι ἡ πρᾶξις θὰ γίνεται εἰς τὸ μέλλον διαρκῶς καὶ κατ' ἐπανάληψιν· π.χ. θὰ γράφω, θὰ παίζω.

ε) 'Ο **Μέλλον Στιγμαϊός** φανερώνει ότι η πράξις θά γίνει εις τὸ μέλλον μίαν φοράν· π.χ. θά γράψω, θά παίξω.

στ) 'Ο **Παρακείμενος** φανερώνει πράξιν ἢ ὁποία ἔχει γίνει εις τὸ παρελθόν καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πράξεως ὑπάρχει τώρα, ὅπου γίνεται λόγος περὶ αὐτῆς· π.χ. ἔχω γράψει.

ζ) 'Ο **Ὑπερσυντέλικος** φανερώνει πράξιν ἢ ὁποία εἶχε τελειώσει εις τὸ παρελθόν, πρὶν γίνει μία ἄλλη πράξις· π.χ. εἶχον φύγει, ὅταν ἤρχεσο εις τὴν πόλιν.

η) 'Ο **Μέλλον τετελεσμένος** φανερώνει ότι ἡ πράξις θά ἔξη γίνει εις τὸ μέλλον ὕστερα ἀπὸ ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα· π.χ. "Ὅταν θά ἔλθω τὸ ἀπόγευμα εις τὸ σχολεῖον, θά ἔχω τελειώ-σει τὰ γραπτά μου.

"Ασκήσις 107.—'Απὸ τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως σημειώσατε εἰς ἴδιαν στήλην τὰ ρήματα τὰ ὁποία εὐρίσκονται εις χρόνους οἱ ὁποῖοι φανερώ-νουν τὸ παρόν, τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον.

Θέμα—

τρέφ-ω

ἀπολύ-ω

τιμά-ω=τιμῶ

Χαρακτήρ—

τρέφ-εις

ἀπολύ-εις

τιμά-εις=τιμᾶς

Κατάληξις

τρέφ-ει

ἀπολύ-ει

τιμά-ει=τιμᾶ

1. Τὸ μέρος τοῦ ρηματος τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν κλίσιν δὲν μεταβάλλεται καὶ χρησιμεύει διὰ τὸν σχηματισμὸν πάντων τῶν τύπων αὐτοῦ λέγεται **ρηματικὸν θέμα**· π.χ. τρέφω, ρημ. θέμα τρέφ—.

2. Τὸ μέρος τοῦ ρηματος τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν κλίσιν μεταβάλλεται λέγεται **κατάληξις**· π.χ. γράφ-ω, γράφ-εις.

3. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ**· π.χ. τρέφ-ω, ρημ. θέμα τρέφ— χαρακτήρ φ.

4. Τὰ ρήματα κατὰ τὸν χαρακτήρα διαιροῦνται :

α) **Εἰς συμφωνόληκτα**, ὅσα ἔχουν χαρακτήρα σύμφωνον· π.χ. γράφω θέμα γραφ. χαρακτήρ φ.

β) **Εἰς φωνηεντόληκτα**, ὅσα ἔχουν χαρακτήρα φωνῆεν· π.χ. λύω, θέμα λυ— χαρακτήρ υ.

5. Τὰ συμφωνόληκτα ὑποδιαιροῦνται :

α) **Εἰς οὐρανισκοφωνόληκτα** (πλέκω), **χειλοφωνόληκτα**, (βλέπω), **ὀδοντοφωνόληκτα**, (πέφθω), **ἐνρινόληκτα**, (μένω), **ὕγρόληκτα** (φέρω).

6. Τὰ φωνηεντόληκτα ὑποδιαιροῦνται α) εἰς **συνηρημένα**· π.χ. τιμάω=τιμῶ, βοηθέω=βοηθῶ, δηλόω=δηλῶ.

β) **Εἰς ἀσυναίρετα**· π.χ. λύω, παιδεύω.

ΣΗΜ. 1. Ἐκ τῶν ρημάτων ὄσα περισπῶνται λέγονται περισπώμενα. Π.χ. τιμῶ. Ὅσα παροξύνονται λέγονται βαρύτονα. Π.χ. γράφω, παιδεύω.

ΣΗΜ. 2. Διὰ τὸν σχηματισμὸν ὠρισμένων χρόνων τοῦ ρήματος προσθέτομεν εἰς τὸ ρημ. θέμα ἐν ἡ περισσώτερα γράμματα. Τὸ γράμμα τοῦτο λέγεται **χρονικός χαρακτήρ**. Τὸ ρηματικὸν θέμα μετὰ τὸν χρονικὸν χαρακτήρα ἀποτελοῦν τὸ χρονικὸν θέμα. Π.χ. νὰ λύσω, ρημ. θέμα λυ- χρονικός χαρακτήρ σ, χρονικὸν θέμα λυσ-.

Ἄσκησις 108.—Γράψατε εἰς χωριστὴν στήλην τὰ κάτωθι οὐρανισκοφωνόληκτα, χειλοφωνόληκτα, ὀδοντοφωνόληκτα, ἐνρινόληκτα, ὑγρόληκτα καὶ φωνηεντόληκτα ῥήματα.

Βλέπω, πλέκω, κλέπτω, ψάλλω, ὑφαίνω, πταίω, τρίβω, διώκω, θάπτω, στέλλω, πλύνω, παύω, λέγω, σπεύδω, χαίρω, λευκαίνω, βασιλεύω, στρέφω, βρέχω, πείθω, μαραίνω.

Α ὕ ξ η σ ι ς τ ῶ ν ρ η μ ᾶ τ ω ν

α'. Συλλαβική αὔξησης

Ἐνεστῶς	Παρατατικός	Ἀόριστος
λύω	ἔλυον	ἔλυσα
γράφω	ἔγραφον	ἔγραψα
τρέχω	ἔτρεχον	ἔτρεξα

1. Τὰ ῥήματα λαμβάνουν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ ἀόριστον τῆς ὀριστικῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος ἓνα **ε**. Τὸ **ε** αὐτὸ λέγεται **συλλαβική αὔξησης**.

2. Τὴν συλλαβικὴν αὔξησην λαμβάνουν τὰ ῥήματα τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσι ἀπὸ σύμφωνον.

ΣΗΜ. Ὅσα ῥήματα ἀρχίζουσι ἀπὸ **ρ**, διπλασιάζουσι τὸ **ρ** μετὰ τὴν συλλαβικὴν αὔξησην· π.χ. ρίπτω, παρατ. ἔρριπτον.

β'. Χρονική αὔξησης

Ἐνεστῶς	Παρατατικός	Ἀόριστος
ἀκούω	ἤκουον	ἤκουσα
ἐλπίζω	ἤλπιζον	ἤλπισα
ὀνομάζω	ὠνόμαζον	ὠνόμασα
αἰσθάνομαι	ἤσθανόμην	ἤσθάνθη

1. Τὰ ῥήματα τὰ ὁποῖα ἀρχίζουσι ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον δὲν λαμβάνουσι συλλαβικὴν αὔξησην, ἀλλὰ τρέπουν (μεταβάλ-

λου) τὸ ἔρκτικὸν βραχὺ φωνῆεν ἢ τὴν δίφθογγον τοῦ θέματος εἰς ἄλλο μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς ἄλλην δίφθογγον. Ἡ τροπή αὐτὴ λέγεται **χρονικὴ αὔξησις** καὶ γίνεται ὡς ἑξῆς :

Τὸ α	εἰς η	ἀκούω	ἤκουον	ἤκουσα
Τὸ ε	εἰς η	ἐλπίζω	ἤλπιζον	ἤλπισα
Τὸ ο	εἰς ω	ὀνομάζω	ὠνόμαζον	ὠνόμασα
Τὸ αι	εἰς η	αἰσθάνομαι	ἤσθανόμην	ἤσθάνθην
Τὸ οι	εἰς ω	οἰκτίρω	ὦκτιρον	ὦκτιρα
Τὸ αυ	εἰς ηυ	αὐξάνω	ἠύξανον	ἠύξησα
Τὸ ευ	εἰς ηυ	εὐχομαι	ἠύχομην	ἠύχθην

2. Τὰ ρήματα **ἔχω, ἔλκω ἢ ἐλκύνω, ἐλίσσω, ἐργάζομαι, ἐθίζω, ἔρπω, ἔπομαι**, τρέπουν κατὰ τὴν αὔξησιν τὸ ε εἰς ει καὶ οὐχί εἰς η· π.χ. εἶχον, εἶλκον, εἶργαζόμην.

3. Ὅσα ρήματα ἀρχίζουσιν ἀπὸ **ι** καὶ **υ** βραχύ, τρέπουν τὸ **ι** καὶ **υ** εἰς μακρὸν εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ ἀόριστον τῆς ὀριστικῆς καὶ δὲν φαίνεται ἡ αὔξησις· π.χ. ἰκετεύω — ἰκέτευον, ὑβρίζω — ὑβρίζον.

ΣΗΜ. Τὸ ἐορτάζω κατὰ τὴν αὔξησιν τρέπει τὸ ο τῆς δευτέρας συλλαβῆς εἰς **υ**. Π.χ. ἐορτάζω — ἐώρταζον. Τὰ ρήματα θέλω καὶ δύναμαι λαμβάνουσιν χρονικὴν αὔξησιν ἀντὶ συλλαβικῆς· ἦθελον, ἦδυνάμην.

Αὔξεις τῶν συνθέτων ρημάτων

Ἐνεστῶς	Παρατατικὸς	Ἀόριστος
εἰς-πράττω	εἰς-ἐπράττων	εἰς-ἐπραξα
περι-γράφω	περι-ἐγράφον	περι-ἐγραψα
δι-τρέχω	δι-ἐτρέχον	δι-ἐτρέξα

1. Ὅσα ρήματα εἶναι σύνθετα μὲ προθέσεις λαμβάνουσιν τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν. Τὸ δὲ τελικὸν φωνῆεν τῆς προθέσεως ἀποβάλλεται (ἐκθλίβεται) πλὴν τῶν προθέσεων **πρὸ** καὶ **περί**.

ΣΗΜ. Τὰ σύνθετα ρήματα **ἐνοχλῶ, ἀνορθῶ, ἀνέχομαι, ἀμφισβητῶ**, λαμβάνουσιν αὔξησιν διπλῆν, ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Π.χ. ἠνώχλων, ἠνώρθουν, ἠνειχόμην, ἠμφεσβήτην.

2. Μερικὰ σύνθετα καὶ παρασύνθετα ρήματα λαμβάνουσιν τὴν αὔξησιν εἰς τὴν ἀρχὴν.

ἀνάπτω	—ἤναπτον,	ἀνοίγω	—ἤνοιγον
ἐμποδίζω	—ἤμπόδιζον,	συντομεύω	—ἔσυντόμειον

προστατεύω	—ἐπροστάτευον, προτιμῶ	—ἐπροτίμων
συλλογίζομαι	—ἐσυλλογιζόμην, προφασίζομαι	—ἐπροφασιζόμην
συνθηκολογῶ	—ἐσυνθηκολόγουν, δυστυχῶ	—ἐδυστύχουν

ΣΗΜ. Μερικά ρήματα ἀπλᾶ, σύνθετα ἢ παρασύνθετα δὲν λαμβάνουν αὐξησιν. Π.χ. συνεδριάζω—συνεδρίαζον, συνθηθίζω—συνθηθίζον, συνεχιζώ—συνεχίζον, ἐξοικονομῶ—ἐξοικονόμουν, ἐξηγῶ—ἐξηγήσα.

Σημ. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν συλλαβικὴν αὐξησιν λαμβάνουν τὰ δισύλλαβα ρήματα ποῦ παίρνουν τὸν τόνον εἰς τὴν αὐξησιν. Π. χ. βρέχω—ἐβρεχα· ἀλλὰ παραβρέχω, παράβρεχα καὶ παράβρεξα. Τὰ τρισύλλαβα καὶ πολυσύλλαβα ρήματα τὰ ἀπαντοῦμε καὶ μὲ αὐξησιν καὶ χωρὶς αὐξησιν. Π. χ. φυλάττω—ἐφύλαξα καὶ φύλαξα. Χρονικὴν αὐξησιν λαμβάνουν τὰ βαρῦτονα ρήματα ποῦ ἀρχίζον ἀπὸ ο καθὼς καὶ ὁ ἀόριστος τῶν συννημένων ἀπὸ ο. Π. χ. ὀνομάζω—ὠνόμαζα—ὠνόμασα, ὀρμῶ—ὀρμοῦσα—ὠρμησα.

*Άσκησις 109.—Σχηματίσατε τὸ α' ἐνικόν, πρόσωπον τοῦ παρατατικοῦ καὶ τοῦ ἀορίστου τῶν κάτωθι ρημάτων :

Θαυμάζω, παιδεύω, ράπτω, ἀκούω, ἀγοράζω, ἀσφαλίζω, ἀμαρτάνω, ἐλπίζω, ἐτοιμάζω, ἐλευθερώνω, ὁμολογῶ, ὀνομάζω, αἰχμαλωτίζω, αἰσιόνομαι, αὐξάνω, εὐλογῶ, εὐχομαι, εὐδοκιμῶ, διαλύω, παρακούω, διορίζω, καταγράφω, περιγράφω, ὑπογράφω, συγγράφω, προασπίζω, ἀποφασίζω, περιορίζω, ἐξοπλίζω, προσεύχομαι.

Ἄναδιπλασιασμός

Παραδείγματα :

λύομαι	=λελύμένος	γράφομαι	=γεγραμμένος
ράπτομαι	=ἐρραμμένος	ψηφίζομαι	=ἐψηφισμένος
σφάλλομαι	=ἐσφαλμένος	στρέφομαι	=ἐστραμμένος
ἐτοιμάζομαι	=ἠτοιμασμένος	αὐξάνομαι	=ἠύξημένος

Τὰ ρήματα **λύομαι** καὶ **γράφομαι** διὰ τὸ νὰ σχηματίσουν τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ἐπαναλαμβάνουν τὸ ἀρκτικὸν σύμφωνον τοῦ θέματος μὲ ἓν ε.

Τὰ ρήματα **ράπτομαι**, **ψηφίζομαι** καὶ **σφάλλομαι** λαμβάνουν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος μόνον ἓν ε (συλλαβικὴν αὐξησιν). Τὰ ρήματα **ἐτοιμάζομαι** καὶ **αὐξάνομαι** τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον λαμβάνουν χρονικὴν αὐξησιν.

1. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἀρκτικοῦ συμφώνου τοῦ θέματος μὲ ἓν ε ἢ ἡ προσθήκη ἐνὸς μόνου ε εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος ἢ ἡ ἔκτασις τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος τοῦ θέματος λέγεται **ἀναδιπλασιασμός**.

*Έχομεν τριῶν εἰδῶν ἀναδιπλασιασμόν.

2. **Πρώτου εἶδους ἀναδιπλασιασμόν** δηλ. ἐπανάληψιν τοῦ ἀρκτικοῦ μὲ ἓν ε, λαμβάνουν :

α) "Όσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ἀπλοῦν σύμφωνον ἔκτος ἀπὸ τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ ρ· π.χ. παιδεύομαι—**πε**-παι-**δευ**μένος.

β) "Όσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ δύο σύμφωνα τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον εἶναι ἄφωνον καὶ τὸ δεῦτερον ὑγρὸν ἢ ἔνρινον· π.χ. γρά-**φο**μαι—**γε**-**γρα**μμένος.

ΣΗΜ. "Όσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ δασύ σύμφωνον **χ**, **φ**, **θ** κατὰ τὸν ἀναδιπλασιασμόν τρέπουν τὸ δασύ εἰς ἀντίστοιχον ψιλὸν ἤτοι τὸ **χ** εἰς **κ**, τὸ **φ** εἰς **π**, τὸ **θ** εἰς **τ**. Π.χ. χωρίζω—**κε**χωρισμένος, θάπτω—**τε**θαμμένος.

3. **Δευτέρου εἶδους ἀναδιπλασιασμόν** δηλ. ἐν **ε**, ὅπως εἰς τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν, λαμβάνουν :

α) "Όσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ρ· π.χ. **ρά**πτομαι—**ἐρ**ραμμένος.

β) "Όσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον διπλοῦν· π.χ. ζυγίζω—**έ**ζυγισμένος.

γ) "Όσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ δύο σύμφωνα χωρὶς νὰ εἶναι τὸ πρῶτον ἄφωνον καὶ τὸ δεῦτερον ὑγρὸν ἢ ἔνρινον· π.χ. σφάλλομαι—**έ**σφαλμένος.

δ) "Όσα ἀρχίζουν ἀπὸ τρία σύμφωνα· π.χ. στρέφω—**έ**στραμμένος.

4. **Τρίτου εἶδους ἀναδιπλασιασμόν** ὅμοιον δηλ. μὲ τὴν χρονικὴν αὔξησιν λαμβάνουν τὰ ρήματα τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγον· π.χ. ὀργίζομαι—**ὠρ**γισμένος, αὐξάνομαι—**ἠύ**ξημένος.

5. Τὰ σύνθετα μὲ προθέσεις ρήματα λαμβάνουν τὸν ἀναδιπλασιασμόν μετὰ τὴν πρόθεσιν· π.χ. καταγράφω—**καταγε**γραμμένος.

ΣΗΜ. 1. Τὰ ρήματα τῶν ὁποίων τὸ θέμα ἀρχίζει ἀπὸ **γν**, ἔχουν τὸν ἀναδιπλασιασμόν ὅμοιον μὲ τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν ἂν καὶ τὸ θέμα τῶν ἀρχίζει ἀπὸ ἄφωνον πρὸ ἐνρίνου. Π.χ. ἀναγνωρίζω—**ἀνεγν**ωρισμένος.

ΣΗΜ. 2. Τὸ ρῆμα κτῶμαι-ἀποκτῶ, λαμβάνει ἀναδιπλασιασμόν διὰ τοῦ **κ** ἂν καὶ ἀρχίζει ἀπὸ δύο σύμφωνα, χωρὶς νὰ εἶναι ἄφωνον πρὸ ὑγροῦ ἢ ἐνρίνου· π.χ. κερτημένος.

Σημ. 3 Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν συνήθως τὰ ρήματα δὲν ἔχουν ἀναδιπλασιασμόν, ἔκτος ἐκείνων ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ ο. Π.χ. ὀρίζω-**ὠρ**ισμένος, ὀπλίζω-**ὠπ**λισμένος.

"Ασκήσις 110.—Σχηματίσατε τὴν παθητικὴν μετοχὴν τῶν κάτωθι ρημάτων,

Τιμῶμαι, παύομαι, τρίβομαι, χωρίζομαι, ὀργίζομαι, στεροῦμαι, γυμνάζομαι, φυλάττομαι, καλύπτομαι, φωτίζομαι, ἀναγράφομαι, σπείρο-

μαι, αναγκάζομαι, στρέφομαι, απομακρύνομαι, πείθομαι, πειρώμαι, ορίζομαι, αποστέλλομαι, όπλιζομαι.

Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ρημάτων

1. Διὰ τὰ σχηματισθῶν οἱ περιφραστικοὶ χρόνοι τῶν ρημάτων χρησιμεύουν :

α) Τὰ μόρια **θά, νά, ἴνα, ἄν, ἄς, εἶθε νά.**

β) Τὰ βοηθητικά ρήματα **ἔχω** καὶ **εἶμαι**. Ταῦτα κλίνονται ὡς ἑξῆς :

α'. Τὸ ρῆμα ἔχω

*Οριστ.	*Υποτακτ.	Εὐκτική	Προστακτική	'Απα- ρέμφ.	Μετοχή
ἔχω	νά ἔχω	εἶθε νά ἔχω	—	ἔχειν	ὁ ἔχων
ἔχεις	νά ἔχῃς	» » ἔχῃς	ἔχε		ἡ ἔχουσα
ἔχει	νά ἔχῃ	» » ἔχῃ	ἄς ἔχῃ		τὸ ἔχον
ἔχομεν	νά ἔχωμεν	» » ἔχωμεν	—		
ἔχετε	νά ἔχετε	» » ἔχετε	ἔχετε		
ἔχουν	νά ἔχουν	» » ἔχουν	ἄς ἔχουν		

Παρατατικός : εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον.

Μέλλων : θά ἔχω, θά ἔχῃς, θά ἔχῃ, θά ἔχωμεν, θά ἔχετε, θά ἔχουν.

β'. Τὸ ρῆμα εἶμαι

*Οριστ.	*Υποτακτ.	Εὐκτική	Προστακτική	'Απα- ρέμφ.	Μετοχή
εἶμαι	νά εἶμαι	εἶθε νά εἶμαι	(ἔσο) ἢ νά εἶσαι	εἶναι	ὁ ὢν
εἶσαι	νά εἶσαι	» » εἶσαι	(ἔστω) ἢ ἄς εἶναι		ἡ οὖσα
εἶναι	νά εἶναι	» » εἶναι			τὸ ὄν
εἶμεθα	νά εἶμεθα	» » εἶμεθα	(ἔστὲ) ἢ νά εἴσθε		
εἴσθε	νά εἴσθε	» » εἴσθε	(ἔστωσαν) ἢ ἄς		
εἶναι	νά εἶναι	» » εἶναι	εἶναι		

Παρατατικός : ἤμην, ἦσο, ἦτο, ἤμεθα, ἦσθε, ἦσαν.

Μ. Διαρκῆς . θά εἶμαι, θά εἶσαι, θά εἶναι, θά εἶμεθα, θά εἴσθε, θά εἶναι.

Σημ. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν καὶ τὴν λογοτεχνίαν οἱ συνθετέροι τύποι τῶν βοηθητικῶν ρημάτων ἔχω καὶ εἶμαι εἶναι : Παρατατικός τοῦ ἔχω : εἶχα -es, -ε, εἶχαμε, εἶχατε, εἶχαν. Μετοχὴ ἔχοντας. 'Ενεστώς τοῦ εἶμαι : εἶμαι -εἶσαι -εἶναι -εἶμαστε -εἴστε -εἶναι. Παρατατικός : ἤμουν -ἤσουν -ἦτο καὶ ἦταν -ἤμασταν -ἤσαστε ἦσαν. Μετοχὴ : ὄντας.

ΚΛΙΣΙΣ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Ἐνεργητική φωνή

Χρόνοι	Ὀριστική	Ἵποτακτική	Εὐκτική
Ἐνεστώς	λύ-ω	νά λύ-ω	εἶθε νά λύ-ω
	λύ-εις	» λύ-ης	» » λύ-ης
	λύ-ει	» λύ-ῃ	» » λύ-ῃ
	λύ-ομεν	» λύ-ωμεν	» » λύ-ωμεν
	λύ-ετε	» λύ-ητε	» » λύ-ητε
	λύ-ουσι (ν)	» λύ-ωσι (λύουν)	» » λύ-ωσι (ν)
Παρατατι- χός	ἔλυ-ον, ἔλυ-ες, ἔλυ-ε ἔλύ-ομεν, ἔλύ-ετε, ἔλυ-ον		
Ἀόριστος	ἔλυ-σα	νά λύ-σω	εἶθε νά λύ-σω
	ἔλυ-σας	» λύ-σῃς	» » λύ-σῃς
	ἔλυ-σε	» λύ-σῃ	» » λύ-σῃ
	ἔλύ-σαμεν	» λύ-σωμεν	» » λύ-σωμεν
	ἔλύ-σατε	» λύ-σητε	» » λύ-σητε
	ἔλυ-σαν	» λύ-σωσι (ν)	» » λύ-σωσι (ν)
Μέλλων Στιγμιαῖος	θά λύ-σω		
	» λύ-σῃς		
	» λύ-σῃ		
	» λύ-σωμεν		
	» λύ-σητε		
» λύ-σωσι (ν)			
Μέλλων Διαρκής	θά λύ-ω, θά λύ-ῃς, θά λύ-ῃ θά λύ-ωμεν, θά λύ-ητε, θά λύ-ωσι (ν)		
Παρακεί- μενος	ἔχω λύσει	νά ἔχω λύσει	εἶθε νά ἔχω λύσει
	ἔχεις λύσει	» ἔχῃς λύσει	» » ἔχῃς λύσει
	ἔχει λύσει	» ἔχῃ λύσει	» » ἔχῃ λύσει
	ἔχομεν λύσει	» ἔχωμεν λύσει	» » ἔχωμεν λύσει
	ἔχετε λύσει	» ἔχητε λύσει	» » ἔχητε λύσει
	ἔχουσι λύσει	» ἔχωσι (οὖν)λύσει	» » ἔχωσι λύσει
Ἵπερσυντέ- λικος	εἶχον λύσει, εἶχες λύσει, εἶχε λύσει εἶχομεν λύσει, εἶχετε λύσει, εἶχον λύσει		
Μ. Τετελε- σμένος	θά ἔχω λύσει, θά ἔχῃς λύσει, θά ἔχῃ λύσει θά ἔχωμεν λύσει, θά ἔχητε λύσει, θά ἔχωσι λύσει		

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
<p>λύ-ε ἢ νά λύης ἄς λύ-η</p> <p>λύ-ετε ἢ νά λύετε ἄς λύ-ωσι (ν)</p>	λύ-ειν	<p>ὁ λύ-ων ἡ λύ-ουσα τὸ λύ-ον</p>
<p>λύ-σον ἢ νά λύσης ἄς λύ-ση</p> <p>λύ-σατε ἢ νά λύσητε ἄς λύ-σωσι (ν)</p>	(λύ-σαι)	<p>ὁ λύ-σας ἡ λύ-ασα τὸ λύ-σαν</p>
	(λύ-σειν)	(ὁ λύ-σων ἡ λύ-σουσα τὸ λύ-σον)
<p>ἔχε λύ-σει ἢ νά ἔχης λύσει ἄς ἔχη λύσει</p> <p>ἔχετε λύσει ἢ νά ἔχητε λύσει ἄς ἔχωσι (ουν) λύσει</p>		<p>ὁ ἔχων λύσει ἡ ἔχουσα λύσει τὸ ἔχον λύσει</p>

Αἱ καταλήξεις τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς

	Ὅριστ.	Ἑποτακτ.	Εὐκτική	Προστακτ.	Ἀπα- ρέμφ.	Μετοχή
Ἑνεστῶς	ὦ	(νᾶ) ὦ	(εἴθε νᾶ) ὦ	—	εἶν	ων ουσα ον
	εἰς	» ἦς	» ἦ ἦς	ε		
	εἰ	» ἦ	» » ἦ	(ᾶς) ἦ		
	οἶμεν	» ὦμεν	» » ὦμεν	—		
	εἴτε	» ἦτε	» » ἦτε	εἴτε		
οὔσι (ν)	» ὡσι (ν)	» » ὡσι (ν)	(ᾶς) ὡσι (ν)			
Παρατατ.	ον, ες, ε, οἶμεν, εἴτε, ον.					
Ἀόριστος	σα	(νᾶ) σω	(εἴθε νᾶ) σω	—	(σαι)	σας σασα σαν
	σας	» σῆς	» » σῆς	σον		
	σε	» σῆ	» » σῆ	(ᾶς) σῆ		
	σάμεν	» σώμεν	» » σώμεν	—		
	σατε	» σῆτε	» » σῆτε	σατε		
σαν	» σῶσι (ν)	» » σῶσι (ν)	(ᾶς) σῶσι(ν)			
Μ. Διαρκ.	(θᾶ) ὦ, ἦς, ἦ, ὦμεν, ἦτε, ὡσι (ν)					
Μ. Στιγμ.	(θᾶ) σω				(σεῖν)	(σων σουσα σον)
	» σῆς					
	» σῆ					
	» σώμεν					
	» σῆτε					
» σῶσιν						
Παρακείμενος	ἔχω σαι	νᾶ ἔχω σαι	εἴθε νᾶ ἔχω σαι	—	—	ὁ ἔχων-σαι ἡ ἔχουσα-σαι τὸ ἔχον-σαι
	ἔχεις »	» ἔχῃς »	» » ἔχῃς »	νᾶ ἔχῃς σαι		
	ἔχει »	» ἔχῃ »	» » ἔχῃ »	ᾶς ἔχῃ »		
	ἔχομεν »	» ἔχωμεν »	» » ἔχωμεν »	—		
	ἔχετε »	» ἔχῃτε »	» » ἔχῃτε »	νᾶ ἔχῃτε »		
ἔχουσι »	» ἔχῶσι »	» » ἔχῶσι »	ᾶς ἔχῶσι »			
Ἑπερσυν- τέλικος	εἶχον, εἶχες, εἶχε -σαι εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον -σαι					
Μέλλων	θᾶ ἔχω, θᾶ ἔχῃς, θᾶ ἔχῃ -σαι					
Τετέλεσ.	θᾶ ἔχωμεν, θᾶ ἔχῃτε, θᾶ ἔχῶσι -σαι					

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης :

Εἰς τὸν ὀμιλούμενον τύπον ὁ ἐνεστῶς, ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς σχηματίζονται ὡς ἑξῆς. Ἑνεστῶς: λύ-ω -εις -ει, λύ -ομε -ετε -ουν. Παρατατικός: ἔλυ-α -ες -ε -αμε -ατε -αν. Ἀόριστος ἔλυ -σα -σες -σε -σαμε -σατε -σαν. Μετοχὴ λύ-οντας.

Παρηγήσεις ἐπὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς.

Ἡ Ὑποτακτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ *νά* ἢ *ἄν* ἢ *ἴνα* καὶ τὰς καταλήξεις.

Ἡ Εὐκτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ *εἴθε* *νά* καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Ἐνεστῶτος δὲν ἔχει πρῶτα πρόσωπα. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον *ἄς* καὶ τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἡ Ὑποτακτικὴ τοῦ Ἀορίστου σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ *νά* ἢ *ἄν* ἢ *ἴνα* καὶ τὰς καταλήξεις τῆς.

Ἡ Εὐκτικὴ τοῦ Ἀορίστου σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ *εἴθε* *νά* καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Ἀορίστου δὲν ἔχει πρῶτα πρόσωπα. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον *ἄς* καὶ τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ὁ Μέλλον Διαρκῆς σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον *θά* καὶ μετὰ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστῶτος.

Ὁ Μέλλον Στιγμιαίος σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον *θά* καὶ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ὁ Παρακειμένος σχηματίζεται περιφραστικῶς διὰ τοῦ βοηθητικοῦ ρήματος *ἔχω* καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος ἢ τοῦ ἀορίστου β' κατ' ἀποκοπὴν τοῦ *ν* π.χ. *ἔχω λύσει, ἔχω μάθει.*

Ἡ Ὑποτακτικὴ τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται διὰ τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ρήματος *ἔχω* καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος ἢ τοῦ ἀορίστου β' κατ' ἀποκοπὴν τοῦ *ν*.

Ἡ Εὐκτικὴ τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται διὰ τῆς λέξεως *εἴθε*, τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ρήματος *ἔχω* καὶ τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος ἢ τοῦ ἀορίστου β' κατ' ἀποκοπὴν τοῦ *ν*.

Ἡ Προστακτικὴ τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται διὰ τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ρήματος *ἔχω*, τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ μέλλοντος κατ' ἀποκοπὴν τοῦ *ν* καὶ τίθεται εἰς μὲν τὰ β' πρόσωπα τὸ μόριον *νά*, εἰς δὲ τὰ τρίτα πρόσωπα τὸ μόριον *ἄς*.

Ἀσκήσεις 111.— Σχηματίσατε τὴν ὀριστικὴν ὄλων τῶν χρόνων τοῦ ρήματος παιδεύω.

Ἀσκήσεις 112.— Σχηματίσατε τὴν ὑποτακτικὴν ὄλων τῶν χρόνων τῶν ρημάτων ἐλκύνω καὶ θεραπεύω.

Ἀσκήσεις 113.— Σχηματίσατε τὴν εὐκτικὴν καὶ προστακτικὴν ὄλων τῶν χρόνων τῶν ρημάτων βασιλεύω καὶ καταλύω.

Ἀσκήσεις 114.— Σχηματίσατε τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὴν μετοχὴν ὄλων τῶν χρόνων τῶν ρημάτων πτύω, διαλύω, πιστεύω.

Ἀσκήσεις 115.— Σχηματίσατε τὸ γ' πληθυντικὸν πρόσωπον εἰς ὄλους τοὺς χρόνους καὶ εἰς ὄλας τὰς ἐγκλίσεις τῶν ρημάτων προφητεύω καὶ ἀναλύω.

Παθητική ἢ μέση φωνή

	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική
Ἐπιφωτισμός	λύ-ομαι λύ-εσαι λύ-εται λυ-όμεθα λύ-εσθε λύ-ονται	νά, ἄν, ἵνα λύ-ωμαι » » » λύ-ησαι » » » λύ-ηται » » » λυ-ώμεθα » » » λύ-ησθε » » » λύ-ωνται	εἴθε νά λύ-ωμαι » » λύ-ησαι » » λύ-ηται » » λυ-ώμεθα » » λύ-ησθε » » λύ-ωνται
	Παρατατικός	ἐλυ-όμην, ἐλύ-εσο, ἐλύ-ετο ἐλυ-όμεθα, ἐλύ-εσθε, ἐλύ-οντο	
Π. Ἄρσις.	ἐλύ-θην ἐλύ-θης ἐλύ-θη ἐλύ-θημεν ἐλύ-θητε ἐλύ-θησαν	νά, ἵνα, ἄν λυ-θῶ » » » λυ-θῆς » » » λυ-θῆ » » » λυ-θῶμεν » » » λυ-θῆτε » » » λυ-θῶσι (ν)	εἴθε νά λυ-θῶ » » λυ-θῆς » » λυ-θῆ » » λυ-θῶμεν » » λυ-θῆτε » » λυ-θῶσι (ν)
	Μέλλων Διαρκής	θά λύ-ωμαι, θά λύ-ησαι, θά λύ-ηται θά λυ-ώμεθα, θά λυ-ησθε, θά λυ-ωνται	
Παρασιμένος	Μέλλων Στιγμαῖος	θά λυ-θῶ, θά λυ-θῆς, θά λυ-θῆ θά λυ-θῶμεν, θά λυ-θῆτε, θά λυ-θῶσι (ν)	
	ἔχω, ἔχεις, ἔχει λυ-θῆ ἔχομεν, ἔχετε, ἔχουσι λυ-θῆ ἢ εἶμαι, εἴσαι, εἶναι λελυμένος -η -ον εἰμεθα, εἴσθε, εἶναι λελυμένοι -αι -α	νά ἔχω, νά ἔχης νά ἔχη λυ-θῆ νά ἔχωμεν, νά ἔχητε νά ἔχουσι λυ-θῆ ἢ νά εἶμαι, νά εἴσαι, νά εἶναι λελυμένος -η -ον νά εἰμεθα, νά εἴσθε, νά εἶναι λελυμένοι -αι -α	εἴθε νά ἔχω κλπ. λυ-θῆ εἴθε νά ἔχωμεν κλπ. λυθῆ ἢ εἴθε νά εἶμαι κλπ. λελυμένος -η -ον εἴθε νά εἰμεθα κλπ. λελυμένοι -αι -α
Μ. Τετελεσμένος	Ὑπερσυντέλικος	εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον λυθῆ ἢ ἤμην, ἦσο, ἦτο λελυμένος -η -ον ἦμεθα, ἦσθε, ἦσαν λελυμένοι -αι -α	
		θά ἔχω, θά ἔχης, θά ἔχη λυθῆ θά ἔχωμεν, θά ἔχητε, θά ἔχουσι (ν) λυθῆ ἢ θά εἶμαι, θά εἴσαι, θά εἶναι λελυμένος -η -ον θά εἰμεθα, θά εἴσθε, θά εἶναι λελυμένοι -αι -α	

Προστακτική	Ἀπαρέμφατον	Μετοχή
λύ-ου ἢ νά λύ-ησαι ᾄς λύ-ηται	λύ-εσθαι	ὁ λυ-όμενος
λύ-εσθε ᾄς λύ-ωνται		ἡ λυ-ομένη τὸ λυ-όμενον

λύ-θητι ἢ νά λυθῆς ᾄς λυθῆ	(λυ-θῆναι)	ὁ λυ-θείς
λυ-θητε ᾄς λυ-θῶσι (ν)		ἡ λυ-θεισα τὸ λυθέν

νά εἶσαι) λελυμένος ᾄς εἶναι) -η -ον		ὁ λελυ-μένος
νά εἶσθε) λελυμένοι ᾄς εἶναι) -αι -α		
νά ἔχῃς) λυθῆ ᾄς ἔχη) —		τὸ λελυ-μένον
νά ἔχητε) λυθῆ ᾄς ἔχωσι) —		

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ὁμιλουμένης γλώσσης :

Εἰς τὸν ὁμιλούμενον τύπον ὁ ἐνεστώς, ὁ παρατατικός καὶ ὁ ἀόριστος τῆς παθητικῆς φωνῆς σχηματίζονται ὡς ἑξῆς. Ἐνεστώς : λύ-ομαι -εσαι -εταί -όμαστε -εστε -ονται. Παρατατικός : ἔλυ-όμουν -όσουν -έταν-όμαστε -όσαστε -ονταν. Ἀόριστος : ἐλύ-θηκα -θηκες -θηκε -θήκαμε -θήκατε -θηκαν. Ἡ δὲ παθητικὴ μετοχὴ σχηματίζεται χωρὶς ἀναδιπλασιασμόν. Π. χ. ὁ λυόμενος -η -ον.

Ἡ Εὐκτική τοῦ Ἐνεστώτος σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὰ μόρια εἶθε νά καί τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἡ Προστακτική δὲν ἔχει πρῶτα πρόσωπα. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται μετὰ τὸ μόριον ἄς καί τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς.

Ἡ Ὑποτακτική τοῦ Ἀορίστου σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὰ μόρια νά ἢ ἄν ἢ ἴνα καί τὰς καταλήξεις **θω, θης, θη** κ.λ.π.

Ἡ Εὐκτική τοῦ Ἀορίστου σχηματίζεται μετὰ τὸ εἶθε νά καί τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ἡ Προστακτική τοῦ Ἀορίστου δὲν ἔχει πρῶτα πρόσωπα. Αἱ καταλήξεις τῶν β' προσώπων εἶναι **-θητι** εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ **-θητε** εἰς τὸν πληθυντικόν. Τὰ τρίτα πρόσωπα σχηματίζονται μετὰ τὸ μόριον ἄς καί τὰς καταλήξεις τῶν τρίτων προσώπων τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ὁ Μ. Διαρκῆς σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον **θά** καί μετὰ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστώτος.

Ὁ Μ. Στιγμιαῖος σχηματίζεται περιφραστικῶς μετὰ τὸ μόριον **θά** καί μετὰ τὰς καταλήξεις τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἀορίστου.

Ὁ Παρακειμένος σχηματίζεται ἢ μετὰ τὸ βοηθητικὸν ῥῆμα **ἔχω** καί τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ παθ. ἀορίστου κατ' ἀποκοπὴν τῆς συλλαβῆς **-ναι** ἢ μετὰ τὸ βοηθητικὸν ῥῆμα **εἶμαι** καί τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου.

Ἡ Ὑποτακτική τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται ἢ μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ῥήματος **ἔχω** καί τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ παθ. ἀορίστου κατ' ἀποκοπὴν τῆς συλλαβῆς **-ναι** ἢ μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ῥήματος **εἶμαι** καί τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου.

Ἡ Εὐκτική τοῦ Παρακειμένου λαμβάνει τὸ μόριον **εἶθε** καί σχηματίζεται ἢ μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ῥήματος **ἔχω** καί τὸ ἀπαρέμφατον τοῦ παθ. ἀορίστου κατ' ἀποκοπὴν τοῦ **-ναι** ἢ μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ῥήματος **εἶμαι** καί τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου.

Ἡ Προστακτική τοῦ Παρακειμένου σχηματίζεται μετὰ τὴν ὑποτακτικὴν τοῦ ῥήματος **εἶμαι** καί τὴν μετοχὴν τοῦ παρακειμένου καί τίθεται τὸ μὲν μόριον **νά** εἰς τὸ β' ἐνικὸν καί πληθυντικὸν πρόσωπον, τὸ δὲ μόριον **ἄς** εἰς τὸ γ' ἐνικὸν καί πληθυντικὸν πρόσωπον.

Ἀσκήσις 116.— Γράψατε ὄλους τοὺς χρόνους τῆς ὀριστικῆς τῶν ῥημάτων παιδεύομαι καὶ ἀπολύομαι.

Ἀσκήσις 117.— Σχηματίσατε τὴν ὑποτακτικὴν καὶ εὐκτικὴν ὄλων τῶν χρόνων τοῦ ῥήματος φυτεύομαι.

Ἀσκήσις 118.— Σχηματίσατε τὴν προστακτικὴν, τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὴν μετοχὴν ὄλων τῶν χρόνων τοῦ ῥήματος παύομαι.

Ἀσκήσις 119.— Σχηματίσατε τὸ γ' ἐνικὸν πρόσωπον ὄλων τῶν χρόνων καὶ ὄλων τῶν ἐγκλίσεων τοῦ ῥήματος φονεύομαι.

Ἀσκήσις 120.— Συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις τῶν παρακάτω ῥημάτων.

Ὁ μαθητὴς σηκώνετ— πολὺ πρῶτῃ νίπτετ— ἐνδύετ—, προσεύχετ— καὶ ἔρχετ— εἰς τὸ σχολεῖον. Ὁ ἥλιος κρύπτετ— πίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου χάνετ— σιγά, σιγά καὶ σκοτάδι πυκνὸ ἀπλώνετ—

εις ὅλην τὴν πλάσιν. Ἐγὼ ὁμιλῶ καὶ σεις ἀκούετε—. Μὴ βασανίζετε— τὰ ζῶα. Μὴν ἀπαντᾶτε— χωρὶς νὰ σκέπτεσθ—. Ὅταν γράφει— μὴ βιάζεσθ— Τὸ ὠρολόγιον ἔπαψ— νὰ κτυπᾷ δὲν ἀκούει—. πλέον. Οἱ καλοὶ φίλοι χαίρουτ— ὅταν καὶ σὺ χαίρεις— καὶ λυποῦντ— ὅταν καὶ σὺ λυπᾷσ— Τὸ φυτὸ χωρὶς νερὸ ξηραίνει—. Τὸ σπέρμα παρασύρειτ— ἀπὸ τὸν ἄνεμον, μετεφέρετ— εἰς ἄλλο μέρος καὶ ἔτσι διαδίδειτ— τὸ φυτόν. Ὁ κορμὸς τῶν δένδρων διακλαδίζειτ— εἰς μικροὺς κλάδους. Τὰ ἄνθη μετὰ τὴν γονιμοποίησιν μαραίνουτ— καὶ τίπτουν. Οἱ βουλευταὶ ἐκλέγουτ— ἀπὸ τοὺς πολίτας.

Ἄσκησις 121.— Συμπληρώσατε τὰς καταλήξεις τῶν παρακάτω ρημάτων.

Ἐχω ζυπνῆσ— πρῶτ, διότι χθὲς βράδῃ εἶχον κοιμηθ— ἑνωρίς. Τὸ ἀπόγευμα θὰ ἔχω τελειώσ— ὅλην τὴν ἐργασίαν μου. Ὁ κηπουρὸς ἔχει φυτεύσ— πολλὰ δένδρα. Οἱ μαθηταὶ ἔχουν συγκεντρωθ— εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου. Ὅσοι ἔχετε γράψ— τὴν ἐκθεσίαν σας ἡμπορεῖτ— νὰ πηγαίνετε— Ἡ ἐκδρομὴ μας δὲν θὰ ἀναβληθ— διότι ὁ καιρὸς ἔχει ἀρκετὰ βελτιωθ—. Ἐλπίζω ὅτι ὅλοι σας θὰ ἔχετε ἔτοιμασθ—. Ὅταν οἱ Σπαρτιᾶται ἔφθασαν εἰς τὰς Ἀθήνας, οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον νικήσ— τοὺς Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀγώνων ἔχουν δημοσιευθ— εἰς τὰς ἐφημερίδας. Ἡ πατρίς μας ἔχει ἐλευθερωθ— ἐδῶ καὶ 130 χρόνια περίπου. Ἀπὸ τότε ἔχει προοδεύσ— πολὺ ὁ τόπος μας, Ἐχουν κτισθ— νέαι πόλεις, ἔχουν ἰδρῦθ— ἐργοστάσια, σχολεῖα καὶ πολλὰ κοινωφελῆ ἰδρύματα.

Ὅρθογραφικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ρημάτων

Γνωρίζω, ἀρχίζω, ἐλπίζω, νομίζω, φροντίζω, ἐγγίζω.

1. Ὅσα ρήματα λήγουσιν εἰς -ίζω, γράφονται μὲ **ι**. Ἐξαιροῦνται ἀθροίζω, ἀναβλύζω, ἀντικρύζω, γογγύζω, δακρύζω, κατακλύζω, συγχύζω καὶ δανειζώ.

Ξηραίνω, μαραίνω, υγιαίνω, ὑφαίνω, θερμαίνω.

2. Ὅσα ρήματα λήγουσιν εἰς -αίνω γράφονται μὲ **αι**. Ἐξαιροῦνται μένω καὶ δένω.

Φονεύω, φυτεύω, πιστεύω, θεραπεύω, ἱπτεύω.

3. Ὅσα ρήματα λήγουσιν εἰς -εὺω γράφονται μὲ τὴν δίφθογγον **ευ**, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σέβομαι.

Πληρώνω, διορθώνω, τελειώνω, ἐνώνω.

4. Ὅσα ρήματα λήγουσιν εἰς -ωνω γράφονται μὲ **ω**.

Φθείρω, στείρω, ἐγείρω.

5. Ὅσα ρήματα λήγουσιν εἰς -εῖρω γράφονται μὲ **ει**. Ἐξαιροῦνται σύρω, οἰκίρω, ὀλοφύρω, ὀδύρωμαι.

Υάλλω, σφάλλω, βάλλω, στέλλω, ἀνατέλλω.

6. Ὅσα ρήματα λήγουσιν εἰς -λλω καὶ εἶναι βαρύτερα γράφονται μὲ δύο **λλ**. Ἐξαιροῦνται τὸ θέλω καὶ ὀφείλω.

Φυλάττω, πράττω, κηρύσσω, ἀλλάσσω, χαράσσω.

7. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς **-ττω** ἢ **-σω** οὐρανισκόφωνα γράρονται μὲ **δύο ττ** ἢ **σσ**.

Πλύνω, μολύνω, εὐρύνω, ὀξύνω, διευθύνω, ἐπιταχύνω.

8. Ὅσα ῥήματα λήγουν εἰς **-υνω** γράφονται μὲ **υ**. Ἐξαιροῦνται τὰ κρίνω, κλίνω, πίνω καὶ τείνω.

Σχηματισμὸς συμφωνολήκτων ῥημάτων

α'. Οὐρανισκοφωνόληκτα (χαρακτήρ κ.γ.χ.)

Παραδείγματα :

Πλέκω, ἀόριστος ἔπλεκ-φα=ἔπλεξα, παθ. ἀόριστος ἐπλέκ-θην=ἐπλέχθην, παθ. μετοχὴ πεπλεκ-μένος=πεπλεγμένος. Διώκω, ἀόριστος ἐδίωκ-σα=ἐδίωξα, παθ. ἀόριστος ἐδίωκ-θην=ἐδιώχθην, παθ. μετοχὴ δεδιωκ-μένος=δεδιωγμένος.

Οἱ ἀόριστοι **ἔπλεξα** καὶ **ἐδίωξα** σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-σα** εἰς τὸ θέμα, ὅποτε ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτήρ **κ** πρὸ τοῦ **σ** συγχωνεύεται εἰς **ξ**. Οἱ παθητικοὶ ἀόριστοι **ἐπλέχθην** καὶ **ἐδιώχθην** σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-θην**, ὅποτε ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτήρ **κ** πρὸ τοῦ **θ** μεταβάλλεται εἰς **χ**. Αἱ μετοχαὶ τοῦ παθ. παρακειμένου **πεπλεγμένος** καὶ **δεδιωγμένος** σχηματίζονται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-μενος** εἰς τὸ θέμα, ὅποτε ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτήρ **κ** πρὸ τοῦ **μ** μεταβάλλεται εἰς **γ**.

1. Ὁ οὐρανισκόφωνος χαρακτήρ **κ, γ, χ** πρὸ τοῦ **σ** συγχωνεύεται εἰς **ξ**, πρὸ τοῦ **θ** μεταβάλλεται εἰς **χ** καὶ πρὸ τοῦ **μ** μεταβάλλεται εἰς **γ**.

ΣΗΜ. Εἰς τὰ οὐρανισκοφωνόληκτα περιλαμβάνονται καὶ τὰ ῥήματα τὰ ὅποια λήγουν εἰς **-ττω** ἢ εἰς **-σω**. π.χ. φυλάττω, ἐφύλαξα, ἐφυλάχθην.

ΣΗΜ. 2. Τὰ ῥήματα πλέκω καὶ βρέχω εἰς τὸν β' ἀόριστον παρακειμένου καὶ ὑπερσυντέλικον μεταβάλλουν τὸ **ε** τοῦ θέματος εἰς **α** π.χ. βρέχω, ἐβράχην, ἔχω βραχῆ.

Ἐσκησις 122.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ῥήματα :

Πλέκω, βρέχω, διώκω, φυλάττω, κηρύττω, στηρίζω, πλέκομαι, βρέχομαι, διώκομαι, φυλάττομαι, στηρίζομαι.

β'. Χειλοφωνόληκτα (χαρακτήρ, π.β.φ.)

Παραδείγματα :

Τρίβω, ἀόριστος ἔτριβ-σα=ἔτριψα, παθ. ἀόριστος ἐτίβ-θην=ἐτίρ-φθην καὶ παθ. μετοχὴ τετριβ-μένος=τετριμμένος.

Ὁ ἀόριστος **ἔτριψα** σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-σα** εἰς τὸ θέμα, ὅποτε ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ **β** πρὸ τοῦ **σ** συγχωνεύεται εἰς **ψ**. Ὁ παθητικὸς ἀόριστος **ἐτίρφθην** σχηματίζεται μὲ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-θην**, ὅποτε ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ **β** πρὸ τοῦ **θ** μεταβάλλεται εἰς **φ**.

Ἡ παθητικὴ μετοχὴ **τετριμμένος** σχηματίζεται μετὰ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-μενος** εἰς τὸ θέμα, ὅποτε ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ **β** πρὸ τοῦ **μ** μεταβάλλεται εἰς **μ**.

1. Ὁ χειλόφωνος χαρακτήρ **π,β,φ** πρὸ τοῦ **σ** συγχωνεύεται εἰς **ψ**, πρὸ τοῦ **θ** μεταβάλλεται εἰς **φ** καὶ πρὸ τοῦ **μ** μεταβάλλεται εἰς **μ**.

ΣΗΜ. Τὰ ρήματα **τρέφω**, **στρέφω**, **τρέπω** καὶ **κλέπτω** εἰς τὸν παρακείμενον, ὑπερσυντέλικον καὶ παθητ. ἀόριστον **β'** μεταβάλλουν τὸ **ε** τοῦ θέματος εἰς **α** π.χ. Ἐτρέφην, ἔχω τραφῆ εἶχον τραφῆ.

ΣΗΜ. 2. Εἰς τὰ χειλοφωνόληκτα ρήματα περιλαμβάνονται καὶ τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **-πτω** π.χ. **ρίπτω**, **ἐρρίφθην**, **ἐρριμένος**.

Ἀσκήσις 123.— Νὰ κλιθῶν τὰ παρακάτω ρήματα.

Τρίβω ἀλείφω, **καλύπτω**, **βλάπτω**, **ἐγκαταλείπω**, **γράφω**, **τρίβομαι**, **καλύπτομαι**, **ἐγκαταλείπομαι**, καὶ **γράφομαι**.

γ'. Ὀδοντοφωνόληκτα (χαρακτ. τ.δ.θ.)

Παράδειγμα :

Πείθω, ἀόριστος **ἐπειθ-σα=ἐπεισσα=ἐπεισα**, παθ. ἀόριστος **ἐπιέθ-θην=ἐπειέθην** κατὰ παθ. μετοχὴ **πεπειθ-μένος=πεπεισμένος**.

Ὁ ἀόριστος **ἐπεισα** σχηματίζεται μετὰ τὴν προσθήκην τῆς καταλήξεως **-σα** εἰς τὸ θέμα, ὅποτε ὁ ὀδοντόφωνος χαρακτήρ **θ** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται Ὁ παθ. ἀόριστος **ἐπειέθην** καὶ ἡ παθητικὴ μετοχὴ **πεπεισμένος** σχηματίζονται μετὰ τὴν προσθήκην τῶν καταλήξεων **-θην** καὶ **-μένος**, ὅποτε ὁ ὀδοντόφωνος χαρακτήρ **θ** πρὸ τοῦ **θ** καὶ **μ** μεταβάλλεται εἰς **σ**.

1. Ὁ ὀδοντόφωνος χαρακτήρ **τ,δ,θ** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται καὶ πρὸ τοῦ **θ** ἢ **μ** μεταβάλλεται εἰς **σ**.

ΣΗΜ. Εἰς τὰ ὀδοντοφωνόληκτα περιλαμβάνονται τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **ζω**. π.χ. **νομίζω**, **ἐνόμισα**, **ἐνομίσθην**, **νενομισμένος**.

Ἀσκήσις 124.— Νὰ κλιθῶν τὰ κάτωθι ρήματα :

Πείθω, **κλώθω**, **θαυμάζω**, **ὕβριζω**, **δοξάζω**, **πειθομαι**, **ὀνομάζομαι**, **θαυμάζομαι**, **ὕβριζομαι**, **δοξάζομαι**.

δ'. Ὑγρόληκτα (χαρακτήρ λ, ρ.)

Παράδειγματα :

Στέλλω θέμ. **στελ-** ἐνεργητικὸς ἀόριστος **ἔστελ-α—ἔστειλα**. **Φθείρω** θέμα **φθερ-** ἐνεργητικὸς ἀόριστος **ἔφθερ-α=ἔφθειρα**.

1. Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος τῶν ὑγρόληκτων ρημάτων σχηματίζεται χωρὶς τὸν χρονικὸν χαρακτήρα **σ** τῆς καταλήξεως **-σα**, τὸ δὲ πρὸ τοῦ χαρακτήρος φωνῆεν **ε** ἐκτείνεται εἰς **ει**.

Παράδειγματα :

Στέλλω. θέμ. **στελ-** παθ. ἀόριστος **ἔστά-λην**, παθ. μετοχὴ **ἔσταλ-μένος**. **Φθείρω** θέμ. **φθερ-** παθ. ἀόριστος, **ἐφθάρην**, παθ. μετοχὴ **ἐφθαρ-μένος**.

2. Ὅσα ἐκ τῶν ὑγρόληκτων ρημάτων ἔχουν θέμα **μονοσύλλα-**

βον και πρό του χαρακτήρος έχουν **ε**, τρέπουν εις τον παθ. άοριστον β' και εις την παθητ. μετοχήν τό **ε** εις **α**.

Παράδειγμα :

Στέλλω, παρατατικός έστελλον, άοριστος έστειλα.

3. Τά εις **-λλω** λήγοντα ρήματα εις μέν τον ένεστῶτα και παρατατικόν γράφονται με δύο **-λλ**, πλην του θέλω και όφείλω, εις δέ τους άλλους χρόνους με έν **λ**.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς .

Εις την όμιλουμένην γλώσσαν ό παθ. άοριστος λήγει συνήθως.

- α) τών ουρανισκοφωολήκτων εις **-χτηκα**. Π. χ. **έφυλάχτηκα**.
 β) τών χειλεοφωολήκτων εις **-φτηκα**. Π. χ. **έγράφτηκα**.
 γ) τών όδοντοφωολήκτων εις **στηκα**. Π. χ. **έπείστηκα**.

*Άσκησις 125.—Νά κλιθούη τά κάτωθι ρήματα :

Στέλλω, φθείρω, σπείρω, άναγγέλλω, στέλλομαι, φθειρόμαι, άναγγέλλομαι.

ε' . Ένρινόληκτα (χαρακτ. μ,ν.)

Παραδείγματα :

Μένω θεμ. μεν.- άοριστος έμεν-α=έμεινα, ύφαίνω θεμ.- ύφαν.- άοριστος ύφαν-α=ύφανα.

1. Ό ένεργητικός άοριστος τών ένρινολήκτων ρημάτων σχηματίζεται χωρίς τον χρονικόν χαρακτήρα σ τής καταλήξεως **-σα**, τά δέ πρό του χαρακτήρος φωνήεντα **ε** ή **α** έκτείνονται τό μέν **ε** εις **ει**, τό δέ **α** βραχύ εις **α** μακρόν.

Παραδείγματα :

Ύφαίνω, θεμ. ύφαν- μετοχή ύφαν-μένος=ύφασμένος. Ξηραίνω, θεμ. ξηραν- παθ. μετοχή έξηραν-μένος=έξηραμμένος.

2. Ό χαρακτήρ **ν** τών ένρινολήκτων ρημάτων εις την παθητικήν μετοχήν πρό του **μ** τρέπεται εις **σ** ή εις **μ**.

Παραδείγματα :

Κλίνω, θέμα κλιν- παθ. άοριστος έκλιν-θην =έκλίθην, παθ. μετοχή κε-κλιν-μένος=κεκλιμένος.

3. Τά ένρινόληκτα ρήματα **κλίνω**, **κρίνω** και **πλύνω** άποβάλλουν τον χαρακτήρα **ν**, όταν ή κατάληξις άρχίζη από σύμφωνον.

*Άσκησις 126.—Νά κλιθούη τά κάτωθι ρήματα.

Θερμαίνω, άποξηραίνω, κλίνω, πλύνω, θερμαίνομαι, άποξηραίνομαι, κλίνομαι, πλύνομαι.

'Αόριστοι δεύτεροι

α) 'Ενεργητικός άοριστος β'

'Ενεστώς 'Αόριστος β'.

Φεύγω — έφυγον

Βλέπω — είδον

'Ενεστώς 'Αόριστος β'.

λαμβάνω — έλαβον

τυγχάνω — έτυχον

1. 'Ο άοριστος τής ενεργητικής φωνής πολλών ρημάτων δέν σχηματίζεται με την κατάληξιν **-σα**, αλλά εις τήν όριστικήν λαμβάνει τās καταλήξεις του παρατατικού, εις δέ τās άλλας έγκλίσεις εις τὸ άπαρέμφατον και μετοχήν τās καταλήξεις του ένεστώτος. 'Ο 'Αόριστος αυτός λέγεται **ένεργητικός άοριστος β'** και κλίνεται ώς εξής:

Σχηματισμός του άοριστου β' του ρήματος φεύγω

'Οριστική	'Υποτακτ.	Εὐκτική	Προστακτ.	'Απ.	Μετοχή
έφυγον	νά φύγω	είθε νά φύγω	—	—	—
έφυγες	» φύγης	» » φύγης	φύγε	φύγειν	ὁ φυγών
έφυγε	» φύγη	» » φύγη	ας φύγη		ή φυγούσα
έφυγομεν	» φύγωμεν	» » φύγωμεν	—		τὸ φυγόν
έφυγετε	» φύγητε	» » φύγητε	φύγετε		
έφυγον	» φύγωσι	» » φύγωσι	ας φύγωσι		

Παρατηρήσεις επί του ενεργητικού άοριστου β'.

1. Τὸ άπαρέμφατον και ή μετοχή του ενεργητικού άοριστου β' τονίζεται επί τής ληγούσης: π.χ. μαθεῖν, μαθῶν, φυγεῖν, φυγών.

2. Τὸ δεύτερον ένικόν πρόσωπον τής προστακτικής του ενεργητικού άοριστου β' τονίζεται επί τής παραληγούσης: π.χ. φύγε, μάθε. 'Εξαιρούνται και τονίζονται επί τής ληγούσης τὸ έλθέ, εύρέ, είπέ, ίδε (άλλά και ίδε).

ΣΗΜ. 'Ο άοριστος β' είδον μόνον εις τήν όριστικήν γράφεται με **ει** εις δέ τās άλλας έγκλίσεις γράφεται με **ι**. Π.χ. νά ιδῶ, ίδε, ιδῶν.

* Άσκησις 127.— Σχηματίσατε τὸν ενεργητικόν άοριστὸν β' εις ὅλας τās κλίσεις τῶν κάτωθι ρημάτων.

* Έβηλον (βέλλω) ήλθον (έρχομαι) έπαθον (πάσχω) εύρον (εύρίσκω)

* Άσκησις 128.— Κλίνατε τās κάτωθι μετοχές.

ὁ εύρών-ούσα-όν, ὁ μαθών-ούσα-όν, ὁ λαβών-ούσα-όν.

β) Παθητικός άοριστος β'.

'Ενεστώς

γράφομαι

δέρομαι

Παθ. άοριστος β'.

έγράφην

εδάρην

1. Ὁ παθητικὸς ἀόριστος πολλῶν ρημάτων σχηματίζεται ὄχι ἀπὸ τὸν χρονικὸν χαρακτήρα **θη**, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν χρονικὸν χαρακτήρα **η**. Ὁ ἀόριστος αὐτὸς λέγεται παθητικὸς ἀόριστος β'. καὶ κλίνεται ὡς ἑξῆς :

Ὅριστική	Ἑποτακτική	Εὐκτική	Προστ.	Ἀπ.	Μετοχή
ἔγραψην	νά γραφῶ	εἶθε νά γραφῶ	γράφηθι		ὁ
ἔγραψης	» γραφῆς	» » γραφῆς	ἄς γραφῆ		γραφείς
ἔγραψε	» γραφῆ	» » γραφῆ			ή
ἔγραψήμεν	» γραφῶμεν	» » γραφῶμεν	γραφῆτε		γραφεῖσα
ἔγραψετε	» γραφῆτε	» » γραφῆτε	ἄς γρα-		τὸ
ἔγραψαν	» γραφῶσι	» » γραφῶσι	φῶσι (ν)		γραφέν

Παρατηρήσεις

Ὅσα ρήματα ἔχουν παθητικὸν ἀόριστον β'. καὶ ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτήρος των **ε ἢ ει** τρέπουν αὐτὸ εἰς **α'** π.χ. τρέφομαι-ἐτρέφην, τρέπομαι-ἐτρέπαην, στρέφομαι-ἐστράφη.

Σημ. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' ἔχει τὰς καταλήξεις **-α -ες -ε -αμε -ατε -αν**, ὁ δὲ παθ. ἀόρ. β' τὰς καταλήξεις **-ηκα -ηκες -ηκε -ηκαμε -ηκατε -ηκαν**. Π. χ. **γράφηκα**.

Ἄσκησις 129.— Κλίνεται τὸν παθητικὸν ἀόριστον β' εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις τῶν κάτωθι ρημάτων.

Δέρομαι, σπείρομαι, στρέφομαι, τρέφομαι, φθειρόμαι, τρέπομαι.

ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ ἢ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΑ ΡΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα :

Τιμά-ω-ᾶ, ποιέ-ω-ποιᾶ, δηλό-ω-δηλᾶ.

1. Μερικὰ φωνηεντόληκτα ρήματα τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **-αω**, **-εω** καὶ **-οω** συναίρουν εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ τὸν παρατατικὸν τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς τὸν χαρακτήρα **α, ε, ο** μετὰ τῶν καταλήξεων καὶ λέγονται **συνηρημένα**. Τὰ συνηρημένα αὐτὰ ρήματα λέγονται καὶ **περισπώμενα**, διότι μετὰ τὴν συναίρεσιν τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης καὶ περισπῶνται.

2. Τὰ συνηρημένα ρήματα διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις α) Τὰ ἔχοντα χαρακτήρα **α (αω)** β) τὰ ἔχοντα χαρακτήρα **ε (εω)** καὶ γ) τὰ ἔχοντα χαρακτήρα **ο (οω)** καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

εἰς -αω

Ἑνεργητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ	ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
Ἑνεργητικὸς	τιμά-ω —τιμῶ	νά τιμά-ω —τιμῶ	εἴθε νά τιμῶ
	τιμά-εις —τιμᾶς	» τιμά-ης —τιμᾶς	» » τιμᾶς
	τιμά-ει —τιμᾷ	» τιμά-ῃ —τιμᾷ	» » τιμᾷ
	τιμά-ομεν —τιμῶμεν	» τιμά-ωμεν —τιμῶμεν	» » τιμῶμεν
	τιμά-ετε —τιμᾶτε	» τιμά-ῃτε —τιμᾶτε	» » τιμᾶτε
	τιμά-ουσι —τιμῶσι	» τιμά-ωσι —τιμῶσι	» » τιμῶσι

Προστακτικὴ : τιμά-ε-τίμα, ἄς τιμά-ῃ-τιμᾷ, νά τιμά-ετε-τιμᾶτε, ἄς τιμά-ωσι-τιμῶσι. **Ἀπαρέμφ.** τιμά-ειν-τιμᾶν. **Μετοχή :** ὁ τιμά-ων-τιμῶν, ἡ τιμά-ουσα-τιμῶσα, τὸ τιμά-ον-τιμῶν.

Παρατατικὸς ἐτίμα-ον-ἐτίμων, ἐτίμα-ες-ἐτίμας, ἐτίμα-ε-ἐτίμα, ἐτίμα-ομεν-ἐτιμῶμεν, ἐτίμα-ετε-ἐτιμᾶτε, ἐτίμα-ον-ἐτίμων.

Ἄοριστος : ἐτίμασα. **Μ. Διαρκῆς :** θά τιμῶ. **Μ. Στιγμ. :** θά τιμήσω. **Παρακ.** ἔχω τιμήσει. **Ἐπερσ.** εἶχον τιμήσει. **Μ. τετελ.** θά ἔχω τιμήσει.

Παθητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ	ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ
Ἑνεργητικὸς	τιμά-ομαι —τιμῶμαι	νά τιμά-ωμαι —τιμῶμαι	εἴθε νά τιμῶμαι
	τιμά-εσαι —τιμᾶσαι	» τιμά-ῃσαι —τιμᾶσαι	» » τιμᾶσαι
	τιμά-εταί —τιμᾶται	»»τιμά-ῃται —τιμᾶται	» » τιμᾶται
	τιμα-όμεθα —τιμῶμεθα	» τιμα-όμεθα —τιμῶμεθα	» » τιμῶμεθα
	τιμά-εσθε —τιμᾶσθε	» τιμά-ῃσθε —τιμᾶσθε	» » τιμᾶσθε
	τιμά-όνται —τιμῶνται	» τιμά-ῶνται —τιμῶνται	» » τιμῶνται

Προστακτικὴ : τιμά-ου-τιμῶ, ἄς τιμᾶται, τιμά-εσθε-τιμᾶσθε, ἄς τιμῶνται. **Ἀπαρέμφ.** τιμά-εσθαι-τιμᾶσθαι. **Μετοχή :** ὁ τιμα-όμενος-τιμῶμενος, ἡ τιμα-ομένη-τιμῶμένη, τὸ τιμα-όμενον-τιμῶμενον.

Παρατατικὸς : ἐτιμα-ομένη-ἐτιμῶμένη, ἐτιμά-εσο-ἐτιμᾶσο, ἐτιμά-ετο-ἐτιμᾶτο, ἐτιμα-όμεθα-ἐτιμῶμεθα, ἐτιμά-εσθε-ἐτιμᾶσθε, ἐτιμά-οντο-ἐτιμῶντο.

Παθ. ἄορ. ἐτιμήθην. **Μ. Διαρκῆς** θά τιμῶμαι. **Μ. Στιγμιαῖος** θά τιμηθῶ. **Παρακ.** ἔχω τιμηθῆ. **Ἐπερσ.** εἶχον τιμηθῆ. **Μ. τετελ.** θά ἔχω τιμηθῆ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς -αω συνηρημένων

1. Ἡ συναίρεσις τοῦ χαρακτῆρος α μετὰ τῶν καταλήξεων γίνεται ὡς ἑξῆς :

α) Τὸ α μετὰ τοῦ ε συναίρεται εἰς α' π.χ. τίμα-ε=τίμα.

β) Τὸ α μετὰ τοῦ η συναίρεται εἰς α' π.χ. τιμά-ητε+τιμάτε.

γ) Τὸ α τοῦ ει συναίρεται εἰς α' π.χ. τιμάει=τιμάει.

δ) Τὸ α μετὰ τοῦ η συναίρεται εἰς α' π.χ. τιμά-η=τιμάει.

ε) Τὸ α μετὰ τοῦ ο συναίρεται εἰς ω' π.χ. τιμά-ομεν=τιμῶμεν.

στ) Τὸ α μετὰ τοῦ ω συναίρεται εἰς ω' π.χ. τιμά-ωμεν=τιμῶμεν.

ζ) Τὸ α μετὰ τοῦ ου συναίρεται εἰς ω' π.χ. τιμά-ουσι=τιμῶσι.

2. Τὸ ι τῆς καταλήξεως ὑπογράφεται πλὴν τοῦ ἀπαρεμφάτου π.χ. τιμά-ειν=τιμάν.

3. Ὁ χαρακτήρ α τῶν εἰς -αω συνηρημένων ρημάτων εἰς τὸν ἀόριστον, τὸν μέλλοντα, τὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον ἐκτείνεται εἰς η, ἐκτὸς τῶν ρημάτων τὰ ὅποια πρὸ τοῦ α ἔχουν ε, ι, ο, ρ. Π.χ. τιμά-ω=τιμῶ-τιμήσω, μειδι-άω-μειδιῶ=ἐμειδιάσα, θεά-ομαι-θεῶμαι=ἐθεάθην, ἀκροάομαι-ἀκροῶμαι=ἤκροάσθην.

ΣΗΜ. Δὲν ἐκτείνουν τὸν χαρακτήρα α εἰς η τὰ ρήματα γελῶ-ἐγέλασα, χαλῶ-ἐχάλασα, σπῶ-ἐσπασα.

4. Ἐκτὸς τοῦ ἔνεστ ὦτος καὶ παρατατικοῦ ὅλοι οἱ ἄλλοι χρόνοι τῶν εἰς -αω σχηματίζονται καὶ κλίνονται κατὰ τὰ βαρύτενα ρήματα.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ὀμιλουμένης γλώσσης.

Εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν τὰ ρήματα εἰς -αω κλίνονται ὡς ἑξῆς. Ἐνεστώς ἀγαπῶ -ᾶς -ᾶ -ᾶμε καὶ -οὔμε -ᾶτε -οὔν. Παρατατικός: ἀγαποῦσα -οὔσες -οὔσε -οὔσαμε -οὔσατε -οὔσαν. Ἀόριστος: ἀγάπησα -σες -σε -σαμε -σατε -σαν.

Παθ. φωνή. Ἐνεστώς: ἀγαπιέμαι -ιέσαι -ιέται -ιόμαστε -ιέστε -ιοῦνται.

Παρατατικός: ἀγαπιόμουν -ιόσουν -ιόταν -ιόμαστε -ιόσατε -ιόνταν.

Άσκησις 130.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα :

Νικῶ, μελετῶ, ἀγαπῶ, ἐρωτῶ, γελῶ, κυβερνῶ, ὀρμῶ, σιωπῶ, πηδῶ, φοιτῶ, νικῶμαι, ἀγαπῶμαι, κυβερνῶμαι, ἐρωτῶμαι.

"Ασκήσις 131.— Τρέψατε τὰ παρακάτω ρήματα εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ ἀριθμόν.

Ἐπιμέλεια. Ὁ μαθητὴς φοιτᾷ τακτικῶς εἰς τὸ σχολεῖον. Ὁ Πέτρος καὶ ἡ Ἐλένη τιμοῦν καὶ ἀγαποῦν πολὺ τὸν διδάσκαλόν τους. Ἐγὼ τὸν ἐρωτῶ καὶ αὐτὸς δὲν ἀπαντᾷ. Οἱ μαθηταὶ γράφουν καὶ μελετοῦν τὰ μαθήματά των. Μὲ τὴν ἐπιμέλειαν νικᾷς ὅλας τὰς δυσκολίας. Πολλοὶ δαπανῶσιν ἀσκοπῶς τὰ χρήματά των.

"Ασκήσις 132. Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ρήματα εἰς τὸ κατάλληλον πρόσωπον.

Κάθε ἀσκήσις πρέπει νὰ (μελετῶμαι) πρῶτον καὶ κατόπιν νὰ (λύωμαι). Ἡ ἐπιτυχία σου εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς (ἐξαρτῶμαι) ἀπὸ τὴν ἐπιμέλειαν σου. Ὅποιος νομίζει ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ (προάγωμαι) χωρὶς νὰ (ἐργάζωμαι) (ἀπατῶμαι) οἰκτρῶς. Μόνον μὲ τὴ μελέτη (ἀποκτῶμαι) ἡ γνῶσις. Ὅταν ὁ μαθητὴς (ἐκτιμῶμαι καὶ βραβεύομαι), αἰσθάνεται μεγάλην χαρὰν.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

εἰς -εω

Ἐνεργητικὴ φωνή

	Ὅριστικὴ		ὑποτακτικὴ		Εὐκτικὴ
Ἐνεργητικὴ	ποιέ-ω	-οιῶ	νὰ ποιέ-ω	-ποιῶ	εἶθε νὰ ποιῶ
	ποιέ-εις	-ποιεῖς	νὰ ποιέ-ης	-ποιῆς	» » ποιῆς
	ποιέ-ει	-ποιεῖ	νὰ ποιέ-η	-ποιῆ	» » ποιῆ
	ποιέ-ομεν	-ποιούμεν	νὰ ποιέ-ωμεν	-ποιῶμεν	» » ποιῶμεν
	ποιέ-ετε	-ποιεῖτε	νὰ ποιέ-ητε	-ποιῆτε	» » ποιῆτε
	ποιέ-ουσι	-ποιοῦσι	νὰ ποιέ-ωσι	-ποιῶσι	» » ποιῶσι(ν)

Προστακτικὴ: ποιέ-ε—ποιεῖ, ἄς ποιῆ, ποιέ-ετε—ποιεῖτε, ἄς ποιῶσι(ν). **Ἀπαρέμφ.** : ποιέ-ειν—εἶν **Μετοχή:** ὁ ποιέ-ων—ποιῶν, ἡ ποιέ-ουσα—ποιοῦσα τὸ ποιέ-ον—ποιοῦν.

Παρατατικὸς: ἐπολε-ον—ἐποιοῦν, ἐπολε-ες—ἐποί-εις, ἐπολε-ε—ἐποί-ει, ἐποιέ-ομεν—ἐποιοῦμεν, ἐποί-ετε—ἐποιοεῖτε, ἐπολε-ον—ἐποιοῦν.

Ἀόριστος ἐποίησα. **Μ.** Διαρκὴς θὰ ποιῶ. **Μ.** Στιγμιαίος θὰ ποιήσω. **Παρακείμεν.** ἔχω ποιήσει. **Ὑπερσυντ.** εἶχον ποιήσει. **Μ.** τετελεσμένος θὰ ἔχω ποιήσει.

Π α θ η τ ι κ ή φ ω ν ή

	'Οριστική		'Υποτακτική		Εὐκτική
'Ενεστώς	ποιέ-ομαι	-ποιούμαι	νά ποιέ-ωμαι	-ποιώμαι	εἶθε νά ποιῶμαι
	ποιέ-εσαι	-ποιεῖσαι	νά ποιέ-ησαι	-ποιῆσαι	» » ποιῆσαι
	ποιέ-εται	-ποιεῖται	νά ποιέ-ηται	-ποιῆται	» » ποιῆται
	ποιε-όμεθα	-ποιούμεθα	νά ποιεώμεθα	-ποιώμεθα	» » ποιώμεθα
	ποιέ-εσθε	-ποιεῖσθε	νά ποιέ-ησθε	-ποιῆσθε	» » ποιῆσθε
	ποιέον-ται	ποιοῦνται	νά ποιέ-ωνται	-ποιῶνται	» » ποιῶνται

Προστακτική: ποιέ-ου—ποιού, ἄς ποιῆται, ποιέ-εσθε—ποιεῖσθε, ἄς ποιέ-ωνται—ποιῶνται. **'Απαρέμφ.**: ποιέ-εσθαι—ποιεῖσθαι. **Μετοχή:** ὁ ποιε-όμενος—ποιού-μενος. ἡ ποιε-ομένη—ποιούμεη, τὸ ποιε-όμενον—ποιούμενον.

Παρατατικός: ἐποιε-όμην—ἐποιούμην, ἐποιέ-εσο—ἐποι-εῖσο, ἐποιέ-ετο—ἐποιεῖτο, ἐποιε-όμεθα—ἐποιούμεθα, ἐποιέ-εσθε—ἐποιεῖσθε, ἐποιέ-οντο—ἐποιούντο.

'Αόριστος: ἐποιήθην. **Μ:** Διαρκῆς θά ποιῶμαι. **Μ.** Στιγμιαίος θά ποιηθῶ. **Παρακείμεν.** ἔχω ποιηθῆ. **'Υπερσυντ.** εἶχον ποιηθῆ. **Μ.** τετελεσμένος θά ἔχω ποιηθῆ.

Παρατηρήσεις. ἐπὶ τῶν εἰς -εω συνηρημένων ρημάτων.

1. Ἡ συναίρεσις τοῦ χαρακτήρος **ε** μετὰ τὰς καταλήξεις γίνεται ὡς ἑξῆς:

α) Τὸ **ε** μετὰ τοῦ **οῦ** συναιρεῖται εἰς **εἰ**. π.χ. ποιέ-ετε-ποιεῖτε.

β) Τὸ **ε** μετὰ τοῦ **ο** συναιρεῖται εἰς **ου**. π.χ. ποιέ-ομεν=ποιούμεν.

γ) Τὸ **ε** μετὰ τοῦ **ω** συναιρεῖται εἰς **ω**. π.χ. ποιέ-ω=ποιῶ.

2. Ὁ χαρακτήρ **ε** τῶν εἰς -εω ρημάτων εἰς τὸν ἀόριστον, τὸν μέλλοντα τὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον ἐκτείνεται εἰς **η**, ἐκτὸς τῶν ρημάτων ἀρκῶ, ἐπαινῶ, ἀφαιρῶ, καλῶ καὶ τελῶ. π.χ. ποιῶ-ποιήσω. Ἄλλὰ ἀρκῶ-ἤρκεσα, ἐπαινῶ-ἐπήνεσα, ἀφαιρῶ-ἀφῆρεσα, καλῶ-ἐκάλεσα καὶ τελῶ-ἐτέλεσα.

3. Ὅλοι οἱ χρόνοι τῶν εἰς -εω, ἐκτὸς τοῦ ἐνεστώτος καὶ παρατατικοῦ σχηματίζονται καὶ κλίνονται ὅπως τὰ φωνηεντόληκτα βαρύτονα ρήματα.

4. Αἱ καταλήξεις τοῦ μέλλοντος καὶ τοῦ ἀόριστου (**ησω-ησα**) τῶν εἰς -εω καὶ -αω περισπωμένων ρημάτων γράφονται μετὰ **η**. π.χ. τιμῶ-ἐτίμησα, ἐρωτῶ-θα ἐρωτήσω-ἠρώτησα.

Σημ. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν τὰ ρήματα εἰς -εω κλίνονται ὡς ἑξῆς. Ἐνεργητικὴ φωνή. Ἐνεστώς: πωλῶ -εἰς -εἶ -οὔμε -εἶτε -οὔν. Παρατατικός: (ἐ) πωλοῦσα -οὔσες -οὔσε -οὔσαμε -οὔσατε -οὔσαν. Ἄόριστος: (ἐ) πώλησα -σες -σε -σαμε -σατε -σαν. Μετοχή: πωλώντας. Τὸ ρῆμα

θυμοῦμαι κλίνεται ὡς ἐξῆς: Ἐνεστώς: θυμοῦμαι -ᾶσαι -ᾶται -οὔμαστε -ᾶστε -οὔνται. Παρατατικός: (ἐ) θυμόμουν -όσουν -όταν -όμαστε -όσαστε -όνταν. Κατά τὸ θυμοῦμαι κλίνονται τὸ λυποῦμαι καὶ φοβοῦμαι.

Ἀσκησις 133.— Νὰ κλιθοῦν τὰ κάτωθι ρήματα:

Πωλῶ, παρακαλῶ, προχωρῶ, τιμωρῶ, φιλονικῶ, ἀρκῶ, ὁμολογῶ, θρηνῶ, μαρτυρῶ, μισῶ, τιμωροῦμαι, ἀρκοῦμαι, ὠφελοῦμαι, ὀδηγοῦμαι.

Ἀσκησις 134.— Τρέψατε τὰ παρακάτω ρήματα εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ ἀόριστον εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ ἀριθμὸν.

ἽΟ γεωργὸς καλλιεργεῖ τὸν ἀγρόν. Ὁ Χριστὸς εὐλογεῖ τὰ παιδιά. Ἐγὼ βοηθῶ τὴν μητέρα μου. Οἱ μαθηταὶ παρακολουθοῦν τὴν θεῖαν λειτουργίαν. Τὸ τραῖνο ἀναχωρεῖ τὴν ὠρισμένην ὥραν. Οὐδεὶς ἀνευ κόπου εὐτυχεῖ. Τὸ πλοῖον καθυστερεῖ λόγῳ τῆς τρικυμίας. Οἱ στρατιῶται πολεμοῦν τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος. Αὐτὸς ζητεῖ ὑπάλληλον διὰ τὸ γραφεῖον του. Μὲ τὴν μίαν χεῖρα κρατεῖ τὸ ξίφος καὶ μὲ τὴν ἄλλην προφυλάσσεται.

Ἀσκησις 135.— Θέσατε τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ρήματα εἰς τὸ κατάλληλον πρόσωπον.

Ἡ ἐχίδνα (θεωροῦμαι) ἀπὸ τὰ ἐπικίνδυνα φίδια τοῦ τόπου μας. Τὰ πλοῖα σήμερον (κινουμαι) μὲ τὸν ἀτμὸν καὶ τὸν ἠλεκτρισμὸν. Ἄλλοτε (κινουμαι) μὲ τὸν ἄνεμον. Τὸ καλὸν ὄνομα (ἀποκτῶμαι) μὲ πολλὰς καλὰς πράξεις καὶ (χάνομαι) μὲ μίαν κακὴν. Ἀναίσθητος λέγεται ἐκεῖνος ποὺ δὲν (συγκινουμαι) ἡ ψυχὴ του. Τὰ καλὰ τέχνα (ἐκτιμῶμαι) καὶ (ἀγαπῶμαι) ἀπὸ τοὺς γονεῖς των. Ὁ ἐπιμελὴς μαθητὴς (ἐπινοουμαι) ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, ἐνῶ ὁ ἀμελὴς (τιμωροῦμαι). Ἡ γνῶσις (ἀποκτῶμαι) μὲ τὴ μελέτη. Ἡ γῆ, ὅταν (καλλιεργουμαι) καλῶς, ἀποδίδει πολλοὺς καρπούς.

Ἀσκησις 136. Τὰ ἐντὸς τῆς παρενθέσεως ρήματα θέσατε εἰς τὸ κατάλληλον πρόσωπον τοῦ Παρατατικοῦ.

Οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας (ἀγαπῶ) πολὺ τὰ δάση. Μέσα εἰς τὰ δάση (διέρχομαι) τὰς περισσοτέρας ὥρας των. Ἐκεῖ (ἀναπαύομαι, γυμνάζομαι καὶ διδάσκομαι). (Πιστεύω) ὅτι οἱ περισσότεροι Θεοὶ των (κατοικῶ) εἰς τὰ δάση καὶ τὰ ὄρη· ἐπομένως τὰ (θεωρῶ) θεῖα πράγματα. Παντοῦ ὅπου (ὑπάρχω) δάση (κτίζω) ναοὺς καὶ (λατρεύω) τοὺς θεοὺς των. Ἐκεῖ μέσα (τελοῦμαι) ἑορταί (γίνομαι) ἀγῶνες καὶ (συρρέω) κόσμος ἀπ' ὄλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Ἑνεργητικὴ φωνή

	Ὀριστικὴ		ὑποτακτικὴ		Εὐκτικὴ
Ἑνεργῶς	δηλό-ω	-δηλῶ	νά δηλό-ω	-δηλῶ	εἶθε νά δηλῶ
	δηλό-εις	-δηλοῖς	» δηλό-ης	-δηλοῖς	» » δηλοῖς
	δηλό-ει	-δηλοῖ	» δηλό-η	-δηλοῖ	» » δηλοῖ
	δηλό-ομεν	-δηλοῦμεν	» δηλό-ωμεν	-δηλῶμεν	» » δηλῶμεν
	δηλό-ετε	-δηλοῦτε	» δηλό-ητε	-δηλῶτε	» » δηλῶτε
	δηλό-ουσι	-δηλοῦσι	» δηλό-ωσι	-δηλῶσι(ν)	» » δηλῶσι(ν)

Προστακτικὴ : δήλο-ε—δήλου, ἄς δηλόη—δηλοῖ, νά δηλό-ητε—δηλῶται, ἄς δηλό-ωσι—δηλῶσι, **Ἀπαρέμφ.** τὸ δηλό-ειν—δηλοῦν. **Μετοχή :** ὁ δηλό-ων—δηλῶν, ἡ δηλό-ουσα—δηλοῦσα, τὸ δηλό-ον—δηλοῦν.

Παρατατικὸς : ἐδήλο-ον—ἐδήλουν, ἐδήλο-ες—ἐδήλους, ἐδήλο-ε—ἐδήλου, ἐδη-λό-ομεν—ἐδηλοῦμεν, ἐδηλό-ετε—ἐδηλοῦτε, ἐδήλο-ον—ἐδήλουν.

Ἀόριστος : ἐδήλωσα. **Μ. Διαρκῆς :** θά δηλῶ. **Μ. Στιγμ. :** θά δηλώσω. **Παρακείμεν. :** ἔχω δηλώσει, **ὑπερσυντ. :** εἶχον δηλώσει. **Μ. Τετέλ. :** θά ἔχω δηλώσει.

Παθητικὴ φωνή

	Ὀριστικὴ		ὑποτακτικὴ		Εὐκτικὴ
Ἑνεργῶς	δηλό-ομαι	-δηλοῦμαι	νά δηλό-ωμαι	-λῶμαι	εἶθε νά δηλῶμαι
	δηλό-εσαι	-δηλοῦσαι	» δηλό-ησαι	-λῶσαι	» » δηλῶσαι
	δηλό-εται	-δηλοῦται	» δηλό-ηται	-λῶται	» » δηλῶται
	δηλο-όμεθα	-δηλούμεθα	» δηλο-όμεθα	-λώμεθα	» » δηλώμεθα
	δηλό-εσθε	-δηλοῦσθε	» δηλό-ησθε	-λῶσθε	» » δηλῶσθε
	δηλό-ονται	-δηλοῦνται	» δηλό-ωνται	-λῶνται	» » δηλῶνται

Προστακτικὴ : δηλό-ου—δηλοῦ, ἄς δηλῶται, δηλό-ησθε—δηλῶσθε, ἄς δηλῶνται. **Ἀπαρέμφ.** : δηλό-εσθαι—δηλοῦσθαι. **Μετοχή :** ἡ δηλο-όμενος—οὔμενος, ἡ δηλο-ομένη—λομένη, τὸ δηλο-όμενον—οὔμενον.

Παρατατικὸς : ἐδηλο-όμην—ἐδηλούμην, ἐδηλό-εσο—ἐδηλοῦσο, ἐδηλό-ετο—ἐδηλοῦτο, ἐδηλο-όμεθα—ἐδηλούμεθα, ἐδηλό-εσθε—δηλοῦσθε, ἐδηλό-οντο—ἐδηλοῦντο.

Ἀόριστος : ἐδηλώθην. **Μ. Διαρκῆς :** θά δηλῶμαι. **Μ. Στιγμ. :** θά δηλωθῶ. **Παρακείμεν. :** ἔχω δηλωθῆ. **ὑπερσυντ. :** εἶχον δηλωθῆ. **Μ. Τετέλ. :** θά ἔχω δηλωθῆ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς -**οω** συνηρημένων ρημάτων

1. Ἡ συναίρεσις τοῦ χαρακτήρος **ο** μετὰ τὰς καταλήξεις γίνεται ὡς ἑξῆς :

α) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **ε** συναίρεται εἰς **ου**· π.χ. δῆλο-ε-δῆλου.

β) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **ο** συναίρεται εἰς **ου**· π.χ. δηλό-ομεν-δηλοῦμεν.

γ) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **η** συναίρεται εἰς **ω**· π.χ. δηλό-ητε-δηλώτε.

δ) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **ω** συναίρεται εἰς **ω**· π.χ. δηλό-ω-δηλώ.

ε) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **ει** συναίρεται εἰς **οι**· π.χ. δηλό-εις-δηλοῖς.

στ) Τὸ **ο** μετὰ τοῦ **ου** συναίρεται εἰς **ου**· π.χ. δηλό-ουσι-δηλοῦσι.

Ἡ ὁμοειδὴς ἀσυντακτικὴ ἀσυναίρεσις τοῦ χαρακτήρος **ο** τῶν εἰς -**οω** συνηρημένων ρημάτων εἰς τὸν ἀόριστον, τὸν μέλλοντα, τὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλικον ἐκτείνεται εἰς **ω**· π.χ. δηλώσω, ἐδήλωσα, ἐδηλώθη.

3. Ὅλοι οἱ χρόνοι τῶν εἰς -**οω** συνηρημένων ρημάτων, πλήρη τοῦ ἐνεστώτος καὶ παρατατικοῦ, κλίνονται ὅπως τὰ βαρύτενα ρήματα.

ΣΗΜ. Τὰ εἰς -**οω** ρήματα εἰς τὴν νεοελληνικὴν ἔγιναν βαρύτενα καὶ λήγουν εἰς -**ωνω**. π.χ. διορθώνω.

Ἐκφραστ. 137.— Νὰ κλιθῶν τὰ κάτωθι ρήματα :

Ἄξιω, βεβησιῶ, διορθῶ, σημειῶ, πληρῶ, ὑποδουλῶ, ζημιῶ, μαστιγῶ, στεφανῶ, ἐρημῶ.

Ρήματα εἰς — **μαι**

Εἰς τὴν καθαρεύουσαν ὑπάρχουν ἐν χρήσει μερικὰ ἀρχαῖα ρήματα τῆς μέσης φωνῆς, τὰ ὅποια λήγουν εἰς — **μαι**.

Τὰ συνηθέστερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι : δύναμαι, ἴσταμαι, ἔπταμαι, τίθεμαι, κάθημαι καὶ κεῖμαι. Κλίνονται δὲ ὡς ἑξῆς :

	Ὅριστικὴ	Ἵποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστακτικὴ
Ἐνεστώς	ἴσταμαι	νὰ ἴσταμαι	εἴθε νὰ ἴσταμαι	—
	ἴστασαι	νὰ ἴστασαι	» » ἴστασαι	νὰ ἴστασαι
	ἴσταται	νὰ ἴσταται	» » ἴσταται	ἄς ἴσταται
	ἰστάμεθα	νὰ ἰστάμεθα	» » ἰστάμεθα	—
	ἴστασθε	νὰ ἴστασθε	» » ἴστασθε	νὰ ἰστάμεθα
	ἴστανται	νὰ ἴστανται	» » ἴστανται	ἄς ἴστανται
Ἄπαρέμφ. ἴστασθαι. Μετοχὴ ἰστάμενος, ἰσταμένη, ἰστάμενος.				

Παρατατ. ἰστάμην, ἴτασο, ἴστατο, ἰστάμεθα, ἴστασθε, ἴσαντο.

	Ὀριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Εὐκτικὴ	Προστάκτικὴ
Ἐνεστώς	τίθεμαι	νά τίθεμαι	εἴθε νά τίθεμαι	—
	τίθεσαι	νά τίθεσαι	» » τίθεσαι	νά τίθεσαι
	τίθεται	νά τίθεται	» » τίθεται	ἄς τίθεται
	τιθέμεθα	νά τιθέμεθα	» » τιθέμεθα	—
	τίθεσθε	νά τίθεσθε	» » τίθεσθε	νά τίθεσθε
	τίθενται	νά τίθενται	» » τίθενται	ἄς τίθενται
Ἀπαρέμφ. τίθεσθαι. Μετοχὴ τιθέμενος, τιθεμένη, τιθέμενον.				

Παρατατ. ἐ-τιθέμην, ἐτίθεσο, ἐτίθετο, ἐτιθέμεθα, ἐτίθεσθε, ἐτίθεντο.

Ἐπίθεσις 141. Τρέπατε τὰς παρακάτω προτάσεις εἰς τὸν Παρατατικόν.

Ὁ στρατὸς ἀνθίσταται ἀνδρείως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Εἰς τὴν συνέλευσιν παρίσταται καὶ ὁ Πρωθυπουργός. Ὁ ὑπάλληλος μετατίθεται εἰς τὴν νέαν του θέσιν. Ὁ Πέτρος κάθηται πλησίον τοῦ σχολείου. Πολλὸς κόσμος δὲν δύναται τὰ παρακολοθηθῆσαι τοὺς ἀγῶνας.

Β' . ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

α' Πρόθεσις

Παραδείγματα :

Πηγαίνω **εις** τὸ σχολεῖον. Ἔρχομαι **ἐκ** Θεσσαλονίκης. Ἐν τῷ στρα-
τῷ ὑπάρχει μεγάλη πειθαρχία. Ἐταξίδευσά **διὰ** θαλάσσης.

1. Αἱ ἀκλιτοὶ λέξεις **εις, ἐκ, ἐν** καὶ **διὰ**, τίθενται ἔμπροσθεν ἀπὸ
τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου καὶ λέγονται **προθέσεις**.

2. Αἱ προθέσεις εἶναι δύο εἰδῶν **Κύριαι** καὶ **Καταχρηστικαί**.

α) Αἱ κύριαι προθέσεις εἶναι 18 αἱ ἑξῆς :

ἐν, εἰς, ἐκ ἢ ἐξ, σύν, πρὸς, πρό, ἀνά, κατά, διὰ, μετὰ,
παρά, ἀντί, ἀμφί, ἐπί, περί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ.

β) Καταχρηστικαὶ προθέσεις εἶναι αἱ ἑξῆς :

ἄνευ, χωρὶς, ἔνεκα, ἄχρι, μέχρι, πλὴν.

Σημ. Εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν α) ἡ πρόθεσις **εἰς** ἀπαντὰ καὶ ὡς
σέ. Π. χ. σέ μένα εἶπε αὐτό. Ὅταν δὲ ἀκολουθῇ λέξις ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ φων-
νῆεν ἀποβάλλει τὸ ε. Π. χ. σ' ὄλο τὸ διάστημα ἡμῶν ἐκεῖ. Πρὸ δὲ τοῦ ἄρ-
θρου τῆς γενικῆς καὶ αἰτιατικῆς προφέρεται ἡνωμένον. Π. χ. ἐπῆγα στὸ χω-
ριό. β) Ἡ πρόθεσις **διὰ** ἀπαντὰ καὶ ὡς **γιά**. Π. χ. Ἦταν περήφανος **γιά** τὸ
κατόρθωμά του. γ) Ἡ πρόθεσις **μετὰ** ἀπαντὰ καὶ ὡς **μέ**. Π. χ. Ἐπῆγα
ἐπάνω **μέ** τὰ παιδιὰ.

Ἄσκησις 138.— Νὰ ἀντιγράψετε ὅλας τὰς προθέσεις αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται
εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις.

Ἄγγελοι ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἐφάλλον τὸ Δό-
ξα ἐν Ὑψίστοις Θεῶ. . . Ὁ Ὑμητιὸς εὑρίσκειται πρὸς ἀνατολὰς τῶ
Ἀθηνῶν. Ὁ Παρθενῶν ἐκτίσθη τὸ 447 πρὸ Χριστοῦ. Ἐπὶ τουρκοκρα-
τίας τὰ Ἐλληνόπουλα ἐμάνθανον γράμματα εἰς τὰ μοναστήρια. Οἱ μα-
θηταὶ ἐργάζονται ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ διδασκάλου των. Ἡ γόρασα ἐν
βιβλίον ἀντὶ 20 δραχμῶν. Ὁ μαθητὴς ὁ ἴποιος μελετᾷ σὺν τῷ χρόνῳ
καλυτερεῖ. Ἐθυσίασε τὴν ζωὴν του χάριν τῆς πατρίδος. Ἄνευ κόπου
τίποτε δὲν ἀποκτᾶται. Ὁ Ἱερεὺς εὐχεται ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ εὐτυ-
χίας τοῦ κόσμου.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν προθέσεων

Παραδείγματα :

μετα-φέρω=μεταφέρω,
 παρα-καλῶ=παρακαλῶ,

ὑπό-γράφω=ὑπογράφω
 περι-μένω=περιμένω

1. Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα αἱ προθέσεις ἐνώνονται μὲ ἄλλας λέξεις καὶ σχηματίζουν μίαν λέξιν, ἢ ὁποῖα λέγεται **σύνθετος**.

8. Τὸ **ν** τῶν προθέσεων **ἐν** καὶ **σύν**, ὅταν ἐνώνεται μὲ ἄλλας λέξεις, παθαίνει τὰς ἐξῆς μεταβολάς.

α) Πρὸ τῶν χειλοφώνων **π,β,φ**, καὶ τοῦ **ψ**, μεταβάλλεται τὸ **ν** εἰς **μ**. π.χ. συν-πο-νῶ=συμπονῶ, συν-βαδίζω=συμβαδίζω, συν-φέρει=συμφέρι, ἐν-βάλλω=ἐμβάλλω, ἐν-πόλεμος=ἐμπόλεμος.

β) Πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων **κ,γ,χ** καὶ τοῦ **ξ**, μεταβάλλεται εἰς **γ**. π.χ. συν-κατοικῶ=συγκατοικῶ, συν-γράφω=συγγράφω, συν-χαίρω=συγχαίρω.

γ) Πρὸ τῶν ὑγρῶν **λ,ρ** καὶ τοῦ **μ**, τὸ **ν** ἀφομοιοῦται μὲ αὐτὰ π.χ. συν-λέγῶ=συλλέγω, συν-ροή=συρροή, συν-μαθητής=συμμαθητής.

δ) Τὸ **ν** τῆς προθέσεως **σύν**, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ **σ** καὶ μετὰ τὸ **σ** ἀκολουθεῖ ἀμέσως φωνῆεν, ἀφομοιοῦται μὲ αὐτό π.χ. συν-σίτιον=συσσίτιον, συν-σωρεύω=συσσωρεύω. Ὄταν δὲ μὴ ἀμέσως μετὰ τὸ **σ** ἀκολουθεῖ σύμφωνον, τὸ **ν** ἀποβάλλεται π.χ. συν-στρατιώτης=συστρατιώτης, συν-σκέπτομαι=συσκέπτομαι.

ε) Τὸ **ν** τῆς προθέσεως **σύν** πρὸ τοῦ **ζ** ἀποβάλλεται π.χ. συν-ζητῶ=συζητῶ, συν-ζῶ=συζῶ.

ΣΗΜ. Τὸ **ν** τῆς προθέσεως **ἐν**, πρὸ τοῦ **ρ, σ** καὶ **ζ** μένει ἀμετάβλητον π.χ. ἐνρινον, ἐνσημον, ἐνσφαιρος, ἐνζυμος.

5) Ἄν ἡ πρόθεσις λήγῃ εἰς φωνῆεν, ἢ δὲ δευτέρα λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ **ρ**, τὸ **ρ** διπλασιάζεται π.χ. ἐπί-ρῆμα=ἐπίρρημα, ἀπο-ρίπτω=ἀπορρίπτω.

Ἄσκησις 139.— Νὰ χωρίσετε εἰς τὰ μέρη των τὰς παρακάτω λέξεις :

Ἐνδύω, ἐκλέγω, εἰσπλέω, ἐξέρχομαι, συμπαίζω, συμμαθητής, τυλλαμβάνω, συντρέχω, προσθέτω, μεταβαίνω, παραδέχομαι, ἀντιστρέφω, ἀμφιβάλλω, ἐπιτυγχάνω, περιγράφω, ἀπολύω, ὑπερπηδῶ.

Ἄσκησις 140.— Συνθέσατε τὰς παρακάτω προθέσεις καὶ λέξεις :

Διὰ-έρχομαι, κατὰ-έχω, ἐν-γράφω, συν-γράφω, ἐν-κατάστασις, συν-κατοικῶ, ἐν-χαράσσω, συν-χαίρω, ἐν-βαίνω, συν-βαδίζω, ἐν-πνέω, συν-παρασύρω, συν-φοίτησις, ἐν-μισθός, συν-ρέω, συν-λόγος.

β'. Ἐπιρρήματα

Παραδείγματα :

Τὸ ἀεροπλάνον ἔπεσεν **ἐπάνω** εἰς τοὺς βράχους. **Χθές** ὁ καιρὸς ἦτο βροχερός. **Πολλάκις** οἱ ἀρματωλοὶ καὶ κλέφτες ἐπολέμουν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας συνεχῶς, χωρὶς τροφὴν. Οἱ μαθηταὶ ἔμαθον **καλῶς** τὰ μαθήματά των.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἡ λέξις **ἐπάνω** μᾶς προσδιορίζει ἀκριβῶς τὸν τόπον, ὅπου ἔπεσεν τὸ ἀεροπλάνον. Ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς ἀναφέρεται εἰς τὸ ρῆμα καὶ λέγεται **ἐπίρρημα**. Καὶ ἐπειδὴ προσδιορίζει τὸν τόπον λέγεται **τοπικὸν ἐπίρρημα**. Ἡ λέξις **χθές** προσδιορίζει τὸν χρόνον δηλαδὴ πότε ὁ καιρὸς ἦτο βροχερός καὶ λέγεται **χρονικὸν ἐπίρρημα**. Ἡ λέξις **πολλάκις** προσδιορίζει τὸ **ποσὸν** δηλαδὴ πόσας φοράς οἱ κλέφται ἐπολέμουν χωρὶς τροφὴν.

Ἡ λέξις **καλῶς** προσδιορίζει τὸν τρόπον δηλ. πῶς οἱ μαθηταὶ ἔμαθον τὰ μαθήματά των καὶ λέγεται **τροπικὸν ἐπίρρημα**.

1. Αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν ἄλλας λέξεις καὶ κυρίως ρήματα, κατὰ τόπον, χρόνον, τρόπον καὶ ποσὸν λέγονται **ἐπιρρήματα**.

2. Ἐπιρρήματα ἔχομεν τεσσάρων εἰδῶν :

α) **Τοπικά** : Ἐδῶ, ἐκεῖ, ἐνταῦθα, ἐπάνω, κάτω, ἀριστερά, δεξιὰ, αὐτοῦ, παντοῦ, ἀλλαχοῦ, οὐδαμοῦ, ἐντός, ἐκτός, πλησίον, μακρὰν, ἀπέναντι, ἀντίκρου κλπ.

β) **Χρονικά** : πότε, τότε, ἄλλοτε, σήμερον, αὔριον, χθές, πέρυσι, ἐφέτος, πρότερον, ὕστερον, τώρα, πάντοτε, πάλιν, ἔπειτα, εὐθύς, ἐνωρίς, ἄργα κ.λ.π.

γ) **Τροπικά** : καλῶς, κακῶς, οὕτω, τοιουτοτρόπως, ὀρθῶς, ἀληθῶς, εὐγενῶς, εὐτυχῶς, δυστυχῶς, ταχέως, βραδέως, δικαίως, καθῶς, ἐξῆς, ἄλλως, ἀμισθί, ἑλληνιστί κλπ.

δ) **Ποσοτικά** : λίαν, πολὺ, ὀλίγον, πολλάκις, τσάκις, ὄσακις, τετράκις, μᾶλλον, πλεον κλπ.

ΣΗΜ. Εἰς τὰ τροπικά ἐπιρρήματα κατατάσσονται καὶ τὰ :

Διστακτικά : τάχα, τυχόν, πιθανῶς, ἴσως, δῆθεν.

Βεβαιωτικά : ναί, μάλιστα, βεβαίως.

Εὐκτικά : εἶθε, μακάρι, ἄνποτε.

Ἀρνητικά : ὄχι, μὴ, οὐ.

3. Ὅσα ἐπιρρήματα λήγουν εἰς **-ως** καὶ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περισπῶνται π.χ. καλῶς, εὐτυχῶς.

Άσκησης 141.— Εύρετε τὰ ἐπιρρήματα τῆς παρακάτω ἀσκήσεως καὶ γράψατε αὐτὰ κατ' εἶδος χωριστά.

Πολλοὶ Βυζαντινοὶ ναοὶ σώζονται μέχρι σήμερον εἰς ἀρίστην κατάστασιν. Ὁσάκις ὁ δρόμος εἶναι ἀνώμαλος τὸ αὐτοκίνητον προχωρεῖ βραδέως. Εἰς τοὺς περίξ λόφους τοῦ σχολείου ἐφυτεύθησαν ἐφέτος πολλὰ δενδρύλλια. Ἀπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ Ὑμηττοῦ βλέπομεν κάτωθεν ἅπλωνεται ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ χωρικοὶ κοιμοῦνται ἐνωρίς καὶ ξυπνοῦν λίαν πρῶτ. Τὴν ἀνοιξὴν κυριαρχεῖ παντοῦ τὸ πράσινον. Ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου ὑπάρχει μεγάλη καθαριότης. Οἱ ἀθληταὶ εἶχον ἤδη τρέξει τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τοῦ δρόμου.

Άσκησης 142.— Γράψατε ὅσα ἐπιρρήματα θὰ εὔρετε εἰς τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως.

γ'. Σύνδεσμοὶ

Παραδείγματα :

Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀνδρέας εἶναι ἀδελφοί.

Τὸ κλίμα τῆς Θεσσαλίας τὸ μὲν χειμῶνα εἶναι πολὺ ψυχρὸν, τὸ δὲ θέρος πολὺ θερμὸν.

Ἡ λέξις καὶ ἐνώνει δύο λέξεις (Πέτρος—Ἀνδρέας).

Αἱ λέξεις μὲν, δέ, ἐνώνουν (συνδέουν) δύο προτάσεις.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι συνδέουν λέξιν μὲ λέξιν ἢ πρότασιν μὲ ἄλλην πρότασιν λέγονται **σύνδεσμοι**.

Οἱ σύνδεσμοὶ εἶναι :

α) **Συμπλεκτικοί** : καί, οὔτε, μήτε, οὐδέ, μηδέ.

β) **Διαζευκτικοί** : ἢ, εἴτε—εἴτε.

γ) **Ἀντιθετικοί** : μὲν, δέ, ἀλλά, ὅμως, ἂν καί, ἀλλ' ὅμως, καί—τοι, μολοντί.

δ) **Συλλογιστικοί** ἢ **συμπερασματικοί** : ἄρα, λοιπόν, ὥστε, ὅθεν, ἐπομένως.

ε) **Αἰτιολογικοί** : διότι, ἐπειδὴ.

στ) **Ὑποθετικοί** : ἐάν, ἂν.

ζ) **Χρονικοί** : ὅτε, ὅποτε, ὅταν, ὁπότε, ἕως, ἕως ὅτου, ἀφοῦ, ἀφ' ὅτου, πρὶν, προτοῦ, ἐνόσω, μέχρι, μέχρις ὅτου, ἅμα.

η) **Τελικοί** : ἴνα, ὅπως, νά, διὰ νά.

θ) **Εἰδικοί** : ὅτι.

Άσκησης 143.— Ἀποστηθίσατε τοὺς συνδέσμους καὶ μάθετε τὴν ὀρθογραφίαν τους.

δ'. Επιφωνήματα

Παραδείγματα :

Εὐγε, ἤλθες πρῶτος εἰς τὰς ἐξετάσεις.

Ἄλλοίμονον εἰς τοὺς ἡττημένους.

Ἡ λέξις εὐγε, ἐκφράζει ἔπαινον ἐνθουσιασμόν.

Ἡ λέξις ἀλλοίμονον, ἐκφράζει λύπην.

1. Αἱ ἄκλιτοι λέξεις μέ τὰς ὁποίας ἐκφράζομεν χαράν, λύπην, θαυμασμόν, ἐκπληξιν, ὀργήν, λέγονται **ἐπιφωνήματα**.

Τὰ κυριώτερα ἐπιφωνήματα εἶναι τὰ ἑξῆς :

α) **Θαυμαστικά** : ὦ, ἄ, πωπῶ· ταῦτα ἐκφράζουν θαυμασμόν.

β) **Γελαστικά** : ἄ, ἄ, ἄ, χά, χά, χά· ταῦτα ἐκφράζουν χαράν καὶ γέλωτα

γ) **Σχετλιαστικά** : ἀλλοίμονον, φεῦ, οἴμοι· ταῦτα ἐκφράζουν λύπην, ὀργήν ἢ ἀγανάκτησιν.

δ) **Ἐκπληκτικά** : ἄ, μπᾶ· ταῦτα ἐκφράζουν ἐκπληξιν.

ε) **Ἐπαινετικά** : εὐγε, μπράβο· ταῦτα ἐκφράζουν ἔπαινον καὶ ἐνθουσιασμόν.

στ) **Κλητικόν** : ὦ.

Πίναξ τῶν συνηθεστέρων ἀνωμάτων ρημάτων

1. Ἄγω (= ὀδηγῶ, φέρω) παρατ. ἤγον, ἀόρ. β'. ἤγαγον, μετοχή ὁ ἀγαγών, ἡ ἀγαγοῦσα, τὸ ἀγαγόν.

2. Ἄνεβαίνω, ἀόρ. β'. ἀνέβην, μετοχή ὁ ἀναβάς, ἡ ἀναβάσα, τὸ ἀναβάν.

3. Ἄμαρτάνω, ἀόρ. ἡμάρτησα, ἀόρ. β' ἡμαρτον.

4. Ἀποθνήσκω, ἀόρ. β' ἀπέθανον.

5. Ἀφικνοῦμαι (= φθάνω) ἀόρ. ἀφίχθην, μετοχ. ἀφίχθεις ἡ ἀφίχθεισα τὸ ἀφίχθέν.

6. Ἄφηνω, ἀόρ. ἄφησα καὶ ἀφήκα, παθ. ἀόρ. ἀφέθην.

7. Βάλλω, παρατατ. ἐβαλλον, ἀόρ. β' ἔβαλον, παθ. ἀόρ. ἐβλήθην, παθ. μετοχή ὁ βεβλημένος, ἡ βεβλημένη τὸ βεβλημένον.

8. Βλέπω, ἀόρ. εἶδον, μετοχή ὁ ἰδών, ἡ ἰδοῦσα, τὸ ἰδόν.

9. Γίγνομαι καὶ γίνομαι, ἐνεργητ. ἀόρ. ἔγινα, ἀόρ. β' ἐγενόμην, μετοχ. παρακ. γεγενημένος.

10. Δεικνύω, παθ. ἀόρ. ἐδείχθην, μετοχή παρακ. ὁ δεδειγμένος, ἡ δεδειγμένη, τὸ δεδειγμένον.

11. Ἔρχομαι, ἀόρ. β', ἦλθον, προστ. ἔλθε, μετοχή ὁ ἔλθων, ἡ ἔλθοῦσα, τὸ ἔλθόν.

12. Εὐρίσκω, ἀόρ. β'. εὕρω, προστ. εὕρε, μετοχή ὁ εὕρων, ἡ εὕροῦσα, τὸ εὕρόν.

13. Ἔλκω (=σύρω) εἶλκον, ἀόρ. εἶλκυσα.

14. Θέτω, παθ. ἀόρ. ἐτέθην, μετοχή παρακ. ὁ τεθειμένος, ἡ τεθειμένη, τὸ τεθειμένον.

15. Θάπτω, παθ. ἀόρ. ἐτάφην, μετοχή παθ. παρακ. ὁ τεθαμμένος ἡ τεθαμμένη, τὸ τεθαμμένον.

16. Καίω, παθ. ἀόρ. ἐκάην καὶ ἐκαύθην, μετοχή παθ. παρακ. ὁ κεκαυμένος, ἡ κεκαυμένη, τὸ κεκαυμένον.

17. Λαμβάνω, ἀόρ. ἔλαβον, παθ. ἀόρ. ἐλήφθην.

18. Λέγω, ἀόρ. εἶπον, παθ. ἀόρ. ἐλέχθην, μετοχή παθ. παρακ. ὁ εἰρημένος, ἡ εἰρημένη, τὸ εἰρημένον.

19. Λείπω, παρατ. ἔλειπον, ἀόρ. ἔλιπον.

20. Μανθάνω, παρατ. ἐμάνθανον, ἀόρ. ἔμαθον.

21. Πάσχω, παρατ. ἔπασχον, ἀόρ. ἔπαθον.

22. Πείθω, παθ. ἀόρ. ἐπίεσθην, μετοχή παθ. παρακ. ὁ πεπεισμένος, ἡ πεπεισμένη, τὸ πεπεισμένον.

23. Σήπομαι, παθ. ἀόρ. ἐσάπην, μετοχή ὁ σαπίεις, ἡ σαπίεσα, τὸ σαπέν.

24. Πράττω, παθ. ἀόρ. ἐπράχθην, μετοχή παθ. παρακ. ὁ πεπραγμένος, ἡ πεπραγμένη, τὸ πεπραγμένον.

25. Τέμνω (=κόπτω) ἀόρ. ἔταμον, παθ. ἀόρ. ἐτμήθην, μετοχή παθ. παρακ. ὁ τετμημένος ἡ τετμημένη, τὸ τετμημένον.

26. Τήκομαι, παθ. ἀόρ. ἐτάκην καὶ ἐτήχθην.

27. Τυχάνω, ἀόρ. β' ἔτυχον.

28. Τρέφω, ἀόρ. ἔθρεψα, παθ. ἀόρ. ἐτράφην.

29. Τρώγω, ἀόρ. β' ἔφαγον.

30. Φεύγω, ἀόρ. β' ἔφυγον.

31. Φθείρω ἀόρ. ἐφθειρα, παθ. ἀόρ. β' ἐφθάρην, μετοχή παθ. παρακ. ἐφθαρμένος, ἐφθαρμένη, ἐφθαρμένον.

32. Χαίρω, παρατ. ἔχαιρον, παθ. ἀόρ. β' ἐχάρην.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

1. Ἐτυμολογικὸν λέγεται τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς τὸ ὁποῖον ἐξετάζει πῶς ἐκ τῆς ἀρχικῆς ρίζης τῶν λέξεων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης σχηματίζονται αἱ ἀπλᾶι λέξεις καὶ πῶς ἐκ τῶν ἀπλῶν λέξεων σχηματίζονται ἄλλαι σύνθετοι λέξεις.

2. Αἱ λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι **ἀπλᾶι** καὶ **σύνθετοι**.

α'. Ἀπλᾶι λέξεις

Παραδείγματα :

γράφ-ω θέμα γράφ- κατάληξις ω=γράφω
πόλι-ς θέμα πόλι- κατάληξις ς=πόλις.

Αἱ λέξεις γράφω καὶ πόλις σχηματίζονται ἀπὸ τὸ ριζικὸν θέμα **γράφ-** καὶ **πόλι-** μετὰ τὴν προσθήκην τῆς ρηματικῆς καταλήξεως ω καὶ τῆς ὀνοματικῆς ς καὶ λέγονται **ριζικαὶ ἢ πρωτότυποι λέξεις**.

Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν θέμα (ἀρχικὴν ρίζαν), μετὰ τὴν προσθήκην τῆς ὀνοματικῆς ἢ ρηματικῆς καταλήξεως, λέγονται **ριζικαὶ πρωτότυποι λέξεις**.

Παραδείγματα :

Θερμός : θερμότης, θερμοκρασία, θερμόμετρον.

Αἱ λέξεις θερμότης, θερμοκρασία, θερμόμετρον σχηματίζονται ἀπὸ τὴν πρώτην λέξιν θερμός διὰ τῆς προσθήκης διαφόρων καταλήξεων καὶ λέγονται **παράγωγοι λέξεις**.

2) Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἐκ τοῦ θέματος ἄλλης λέξεως διὰ τῆς προσθήκης διαφόρων καταλήξεων, λέγονται **παράγωγοι λέξεις**.

3) Αἱ ἀπλᾶι λέξεις εἶναι **ριζικαὶ ἢ παράγωγοι**.

β'. Σύνθετοι λέξεις

Παραδείγματα :

λόγος+γράφω=λογογράφος

φίλος+τιμῆ=φιλότιμος

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν ὅτι αἱ λέξεις λό-

γος και γράφω, φίλος και τιμή, ήνωθήσαν και άπετέλεσαν τας νέας λέξεις **λογογράφος και φιλότιμος**. Αί λέξεις αύται λέγονται **σύνθετοι**.

1. 'Η νέα λέξις ή όποία σχηματίζεται από την ένωσίην δύο άλλων λέξεων, λέγεται **σύνθετος**. Έξ αυτών ή μὲν πρώτη λέξις λέγεται **πρώτον συνθετικόν**, ή δὲ δευτέρα **δευτερον συνθετικόν** και ό τρόπος αυτός του σχηματισμού της λέγεται **σύνθεσις**.

Παράδειγμα :

είρηνη + δίχη = είρηνοδίχης = είρηνοδικεΐον.

'Η λέξις είρηνοδικεΐον παράγεται από την σύνθετον λέξιν είρηνοδίχης.

2. 'Η λέξις ή όποία παράγεται από άλλην σύνθετον λέξιν, λέγεται **παρασύνθετος**.

3. Το έντυμολογικόν διαιρείται εις δύο μέρη :

α) Εις την **παραγωγήν** ή όποία έξετάζει τον σχηματισμόν τών άπλών λέξεων (πρωτοτύπων και παραγώγων) και

β) Εις την **σύνθεσιν** ή όποία έξετάζει τον σχηματισμόν τών συνθέτων λέξεων.

1. ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Αί παράγωγοι λέξεις είναι **ρήματα, ούσιαστικά, επίθετα και έπιρρήματα**.

1ον Ρήματα Παράγωγα

Τά ρήματα παράγονται α) από όνόματα (ούσιαστικά-έπίθετα) και β) από έπιρρήματα.

α) Ρήματα παραγόμενα από όνόματα

Τά ρήματα τά παραγόμενα από όνόματα (ούσιαστικά-έπίθετα) έχουν τας έξής παραγωγικάς καταλήξεις.

αω (= **ᾶ**) : τόλμη-τολμά-ω = **ᾶ**, τιμή-τιμάω = **ᾶ**, νίκη-νικάω = **ᾶ**.

εω (= **ῶ**) : νόσος-νοσέω = **ῶ**, πλοῦτος-πλουτέω = **ῶ**, τέλος-τελέω = **ῶ**.

οω (= **ῶ**) : δοῦλος-δουλόω = **ῶ**, χρυσός-χρυσάω = **ῶ**.

ευω : βασιλεύς-βασιλεύω, ίππεύς-ίππεύω, κόλαξ-κολακεύω.

αζω : άρπαξ-άρπάζω, δόξα-δοξάζω, κόπος-κοπιάζω.

ιζω : έλπς-ελπίζω, φροντίς-φροντίζω, μάστιξ-μαστιζώ.

αινω : θερμός-θερμαίνω, λευκός-λευκαίνω, ψυχρός-ψυχραίνω.
υνω : βραδύς-βραδύνω, ταχύς-ταχύνω, δξύς-δξύνω.
αιρω-λλω : καθαρός-καθαίρω, άγγελος-άγγέλλω.
σκω-σσω : γήρας-γηράσκω, φύλαξ-φυλάσσω.

"Ασκησις 144.— Σχηματίσατε τὰ παράγωγα ρήματα έκ τῶν κάτωθι ούσιαστικῶν καί ἐπιθέτων.

ὀρμή, ἥσυχος, ὄρος, χάραξ, λεπτός, ξηρός, ἐλεύθερος,
 κουρεύς, ὕγρός, δίκη, θέρος, θάρρος, ἀρχή, κέρδος,
 ἀήρ, ἔρις, ἀγορά, ὄνομα, φωνή, δοκιμή, χορός, γῦρος,
 ὕγιης, πόνος, γλυκός, ὄδος, μορφή, ὕβρις, σιωπή,
 τραῦμα, σύντροφος, ἔλλην.

β) Ρήματα παραγόμενα ἐξ ἐπιρρημάτων

Τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπό ἐπιρρήματα ἔχουν τήν παραγωγικήν κατάληξιν ζω· π.χ. δίχα-διχάζω, χωρίς-χωρίζω, ἐγύς-ἐγγίζω.

2ον Ούσιαστικά Παράγωγα

Τὰ παράγωγα ούσιαστικά γίνονται α) ἐκ ρημάτων β) ἐξ ἐπιθέτων καί γ) ἐξ ἄλλων ούσιαστικῶν.

α) Ούσιαστικά Παράγωγα ἐκ ρημάτων

Τὰ ούσιαστικά τὰ ὁποῖα παράγονται ἐκ ρημάτων σημαίνουν :

α) Τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ τήν πράξιν καί ἔχουν τὰς καταλήξεις :

- εϋς : γράφω-γραφεϋς, φονεύω-φονεϋς, βάπτω-βαφεϋς.
- της : ποιῶ-ποιητής, ὑφαίνω-ὑφαντής, δικάζω-δικαστής.
- τηρ : σώζω-σωτήρ, καλῶ-κλητήρ, συσφίγγω-συσφιγκτήρ.
- ος : τρέφω-τροφός, βόσκω-βοσκός, ἀδω-ἀοιδός.
- τωρ : πράττω-πράκτωρ, εἰσπράττω-εἰσπράκτωρ

β) Τὴν ἀφηρημένην ἔννοιαν τῶν ρηματικῶν ούσιαστικῶν. Αἱ συνηθέστεραι καταλήξεις εἶναι :

- α : φέρω-φορά, σπείρω-σπορά.
- η : ἀρπάζω-ἀρπαγή, βρέχω-βροχή.
- ια : μαρτυρῶ-μαρτυρία, βαθμολογῶ-βαθμολογία.
- εια : λατρεύω-λατρεία, βασιλεύω-βασιλεία.
- ος : λέγω-λόγος, τρέμω-τρόμος.
- σις : κρίνω-κρίσις, λάμπω-λάμψις.

-**σια** : θύω-θυσία, ἐργάζομαι-ἐργασία.

γ) Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας τοῦ ρήματος. Ἡ κατάληξις αὐτῶν εἶναι :

-**μὰ** : πράττω-πρᾶγμα, ποιῶ-ποίημα, βαίνω-βῆμα.

δ) Τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον γίνεται ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος. Ἡ κατάληξις αὐτῶν εἶναι :

-**τηριον** : ἀκροῶμαι-ἀκροατήριον, δικάζω-δικαστήριον.

ε) Τὸ ὄργανον μετὰ τὸ ὁποῖον γίνεται ἡ πρᾶξις. Ἡ κατάληξις αὐτῶν εἶναι :

-**τρον** : ἀροτριῶ-ἄροτρον, κλείω-κλειθρον.

Ἄσκησις 145.— Εὗρετε τὰ ρήματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα παράγονται τὰ κάτωθι οὐσιαστικά :

Βάπτισις, θέλησις, παιδείσις, λύσις, μέτρημα, προφήτης, κράκτης, ἵππευτής, ἐφεύρεσις, κλησις, κομιστής, λέξις, ἐκπαιδευτήριον.

β) Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἐξ ἐπιθέτων

Τὰ οὐσιαστικά τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ ἐπίθετα εἶναι ἀφηρημένα οὐσιαστικά καὶ σημαίνουν ἰδιότητα. Αἱ καταλήξεις τῶν ἀφηρημένων οὐσιαστικῶν εἶναι :

-**ια** : σοφός-σοφία, κακός-κακία, φίλος-φιλία.

-**εια** : ἐπιμελής-ἐπιμέλεια, ἀληθής-ἀλήθεια.

-**συνη** : δίκαιος δικαιοσύνη σώφρων-σωφροσύνη.

-**της** : βραδύς-βραδύτης, γλυκύς-γλυκύτης.

Ἄσκησις 146.— Σχηματίσατε ἀπὸ τὰ κάτωθι ἐπίθετα, θηλυκὰ οὐσιαστικά.

Πονηρός, εὐκολός, ἀτυχής, εὐτυχής, περιεργός, ἅγιος, ταπεινός, ἐλεήμων, ἀρχαῖος, νέος, ἐχθρός, θερμός, ταχύς, εὐρύς, ἀμαθής, ἴσος, κακός, ἀσθενής, εὐφυής, ὑγιής, εὐγνώμων, ἀγνώμων.

γ) Οὐσιαστικὰ παραγόμενα ἐξ ἄλλων οὐσιαστικῶν.

Τὰ οὐσιαστικά τὰ παραγόμενα ἐξ ἄλλων οὐσιαστικῶν εἶναι :

1. Τὰ ὑποκοριστικά τὰ ὁποῖα σημαίνουν σμίκρυνσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ὀνόματος ἀπὸ τὸ ὁποῖον παράγονται καὶ λέγονται ἢ θωπευτικῶς ἢ περιφρονητικῶς. Αἱ συχνότεραι καταλήξεις τῶν ὑποκοριστικῶν εἶναι :

-**ιδιον** : μάχαιρα-μαχαιρίδιον ξίφος-ξιφίδιον.

-**ιον** : παῖς-παιδίον, βίβλος-βιβλίον, χώρα-χωρίον.

-**αριον** : ἵππος-ἵππάριον, ἄνθρωπος-ἄνθρωπάριον.

-**υδριον** : λόγος-λογύδριον, νέφος-νεφύδριον.

-**υλλιον** : δάσος-δασύλλιον, εἶδος-εἰδύλλιον.

ιακος : οἶκος-οἰκίσκος, ἄνθρωπος-ἄνθρωπίσκος.

2. Τὰ μεγεθυντικά τὰ ὁποῖα σημαίνουν μεγέθυνσιν τοῦ ὀνόματος ἀπὸ τὸ ὁποῖον παράγονται καὶ ἔχουν καταλήξεις **-ων** καὶ **-ιας**. Π.χ. χεῖλος-χείλων (ὁ ἔχων μεγάλα χεῖλη)· μέτωπον-μετωπίας (ὁ ἔχων μέγα μέτωπον).

3. Τὰ περιεκτικά τὰ ὁποῖα σημαίνουν τὸν τόπον, ὅστις περιέχει πολλὰ ὅμοια πράγματα ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα φανερώνει ἡ πρωτότυπος λέξις. Ταῦτα ἔχουν τὴν κατάληξιν **-ων**· π.χ. ἐλαία-ἐλαιῶν, ἀμπέλος-ἀμπελών.

4. Τὰ ἔθνικὰ τὰ ὁποῖα σημαίνουν τὸν τόπον ἀπὸ τὸν ὁποῖον κατάγεται τις. Αἱ καταλήξεις τῶν ἔθνικῶν εἶναι :

-ος : Αἰτωλία-Αἰτωλός, Κρήτη-Κρητικός, Ἰταλία-Ἰταλός.

-ιος : Κόρινθος-Κορίνθιος, Σάμος-Σάμιος, Ρόδος-Ρόδιος.

-εως : Λαμία-Λαμιεύς, Μέγαρα-Μεγαρεύς.

-ιτης : Αἰγίνα-Αἰγινίτης, Ἀράχωβα-Ἀραχωβίτης.

-ωτης : Ἡπειρος-Ἡπειρώτης, Πειραιεὺς-Πειραιώτης.

-ατης -ιατης : Τεγέα-Τεγεάτης, Σπάρτη-Σπαρτιάτης.

5. Τὰ πατρωνυμικά τὰ ὁποῖα σημαίνουν τὸν υἱὸν ἢ τὸν ἀπόγονο τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός. Αἱ καταλήξεις τῶν πατρωνυμικῶν εἶναι :

-ιδης : Πέτρος-Πετρίδης, Οἰκονόμος-Οἰκονομίδης.

-αδης : Ἀσκληπιὸς-Ἀσκληπιάδης, Γρηγόριος-Γρηγοριάδης.

6. Τὰ παρώνυμα τὰ ὁποῖα σημαίνουν ἀπλῶς τὸν ἔχοντα σχεῖσιν μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φανερώνει τὸ πρωτότυπον ἢ τὸν ἀνήκοντα εἰς αὐτό. Συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἶναι :

-εως : Ἴππος-ἵππεύς, ἱερὸν-ἱερεύς.

-της : δῆμος-δημότης, πόλις-πολίτης.

-ιτης, -ωτης, -ιώτης : ὄπλον-ὀπλίτης, θίασος-θιασώτης, στρατιά-στρατιώτης.

7. Τοπικά τὰ ὁποῖα σημαίνουν τὸν τόπον ὅπου διαμένει ἢ δρᾷ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ πρωτότυπον καὶ ἔχουν καταλήξεις **-ον** καὶ **ειον** : ἔμπορος-ἐμπόριον, ἱατρός-ἱατρεῖον.

8. Γονεωνυμικά τὰ ὁποῖα σημαίνουν νεογνὸν ζῶου. Ἡ κατάληξις αὐτῶν εἶναι **ιδεως** : ἀετὸς-ἀετιδεύς, λέων-λεοντιδεύς.

Ἀσκησις 147.— Σχηματίσατε τὰ ὑποκοριστικά τῶν κάτωθι οὐσιαστικῶν :

Ζῶον, σάκκος, ὄρνις, δένδρον, ρύαξ, δικηγόρος, νεανίας, σημειώμα, κράτος, βασιλεὺς, γέρον, θυγάτηρ, δρόμος, ρίζα, ἄλσος, μισθός, μέρος, χοῖρος, ναὸς, βιβλίον.

Ἀσκησις 148.— Σχηματίσατε τὰ περιεκτικά τῶν κάτωθι λέξεων :

Ἄχυρον, περιστέρα, ἐλαία, δάφνη, πεύκη, στρατός, ὄρνις, ξένος, ἄνθος.

Ἀσκησις 149.— Σχηματίσατε τὰ ἔθνικὰ τῶν ἐξῆς :

Ἀθῆναι, Θῆβαι, Κέρκυρα, Μεγαλόπολις, Αἴγυπτος, Εὐρώπη, Μυτιλήνη, Θεσσαλία, Πελοπόννησος, Ζάκυνθος, Εὐβοία.

3ον Παράγωγα Ἐπίθετα

Τὰ ἐπίθετα παράγονται α) ἀπὸ ρήματα καὶ β) ἀπὸ ὀνόματα.

α) Ἐπίθετα παραγόμενα ἐκ ρημάτων

Τὰ ἐκ ρημάτων παραγόμενα ἐπίθετα εἶναι :

1. Ὅσα λήγουν εἰς **-τος** καὶ φανερώνουν τὸν δυνάμενον ἢ τὸν ἄξιον νὰ πάθῃ, ὅ,τι σημαίνει τὸ ρῆμα π.χ. κατορθῶ=κατορθωτὸν (ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ κατορθωθῇ), ἐπαινετὸς (ἐκεῖνος ὁστις ἀξίζει νὰ ἐπαινεθῇ).

2. Ὅσα λήγουν εἰς **-τέος** καὶ φανερώνουν ἐκεῖνον, ὅστις ὀφείλει (πρέπει) νὰ πάθῃ, ὅ,τι σημαίνει τὸ ρῆμα π.χ. πληρῶ-πληρωτέος (ὅστις πρέπει νὰ πληρωθῇ), ἀφαιρῶ-ἀφαιρετέος (ὅστις πρέπει νὰ ἀφαιρεθῇ).

3. Ὅσα λήγουν εἰς **-ιμος** καὶ **-τηριος** καὶ φανερώνουν τὸν ἐπιτήδειον ἢ ἱκανόν, δι' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ ρῆμα π.χ. μάχομαι-μάχιμος (ικανὸς εἰς τὸ μάχεσθαι), σώζω-σωτήριος (ικανὸς εἰς τὸ σώζειν).

Ἄσκησης 150.— Σχηματίσατε ἐπίθετα ἀπὸ τὰ κάτωθι ρήματα.

Διακρῶ, εἰσπράττω, ἐξετάζω, προσθέτω, πολλαπλασιάζω, γράφω, ἀγαπῶ, λύω, πιστεύω, θαυμάζω, μισῶ, ὠφελῶ.

β) Ἐπίθετα παραγόμενα ἐξ οὐσιαστικῶν

Τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά εἶναι :

1. Ὅσα λήγουν εἰς **-ιος** **-κος** **-ικος** καὶ **-ακος** καὶ δηλώνουν ἐκεῖνον ὅστις ἀνήκει ἢ ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ οὐσιαστικοῦ ἐκ τοῦ ὁποῖου παράγονται π.χ. φύσις-φυσικός, βασιλεὺς-βασιλικός, Κορίνθιος-Κορινθιακός, οὐρανός-οὐράνιος.

2. Ὅσα λήγουν εἰς **-ινος** (**-ι**)**αῖος** καὶ **-ησιος** καὶ σημαίνουν τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον γίνεται τι π.χ. ἔαρ-ἔαρινός, μῆν-μηνιαῖος, ἡμέρα-ἡμερήσιος.

3. Ὅσα λήγουν εἰς **-ινος** καὶ **-ους** καὶ σημαίνουν τὴν ὕλην ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι κατασκευασμένος κάτι π.χ. ξύλον-ξύλινος λίθος-λίθινος, ἀργυρὸς-ἀργυροῦς.

4. Ὅσα λήγουν εἰς **-λος**, **-λεος**, **-ρος**, **-ωδης**, **-εινος** καὶ σημαίνουν ἀφθονίαν ἢ ὁμοιότητα ἐκεῖνου τὸ ὁποῖον φανερῶνει τὸ οὐσιαστικόν π.χ. ρώμη-ρωμαλέος, ἰσχύς-ἰσχυρός, φῶς-φωτεινός, χεῖμα-ρος-χειμαρῶδης.

Ἄσκησης 151.— Νὰ σχηματισθοῦν ἐπίθετα ἐκ τῶν κάτωθι οὐσιαστικῶν.

Πόλεμος, ἔθνος, μανία, χειμῶν, θέρος, ἔτος, νύξ, ὑγεία, ψώρα, πέ-

τρα, βροχή, σκότος, έσπέρα, μεσημβρία, όρος, θάρρος, νόσος, πύθος, σίδηρος, τιμή, αιών, άμμος, δρύσος, άδελφός, άκμή, μοΐρα, κολοσσός, αίμα, ύνειρον.

4ον Παράγωγα Έπιρρήματα

Τά έπιρρήματα παράγονται από όνόματα, επίθετα, άντωνυμίας, ρήματα και από άλλα έπιρρήματα. Είναι δέ 4 ειδών : **τοπικά, τροπικά, ποσοτικά και χρονικά.**

1. Τοπικά έπιρρήματα

Τά τοπικά σημαίνουν ή στάσιν εις ένα τόπον ή κίνησιν προς ένα τόπον ή κίνησιν από έναν τόπον.

α) Όσα από τά τοπικά σημαίνουν στάσιν εις ένα τόπον λήγουν εις **-θι, -οι, -ου, -αχου**· π.χ. άλλος-άλλοθι, αυτός-αυτόθι, οίκος-οίκοι, άλλαχου.

β) Όσα σημαίνουν κίνησιν προς ένα τόπον λήγουν εις **-σε, -δε** (-ζε)· π.χ. οίκαδε, έκεισε.

γ) Όσα σημαίνουν την κίνησιν από ένα τόπον λήγουν εις **-θεν**· π.χ. έξω-θεν, άλλο-θεν.

2. Τροπικά

α) Τά τροπικά έπιρρήματα, όσα λήγουν εις **ως**, γίνονται από την γενικήν πληθυντικήν του άρσενικοϋ των επιθέτων, των άντωνυμιών και των μετοχών της Ένεργητικής και Παθητικής διά της τροπής του **ν** εις **σ**· π.χ. ένδόξως-ένδόξων, άλλος άλλων-άλλως, πόμενος-έπομένων-έπομένως.

β) Όσα λήγουν εις **-δον** γίνονται από όνόματα· π.χ. άγέλη-άγεληδόν.

γ) Όσα λήγουν εις **-δην, -αδην** γίνονται από ρήματα· π.χ. βαίνω-βάδην, τρέχω-τροχάδην.

δ) Όσα λήγουν εις **-ι** και **-τι** γίνονται από όνόματα ή ρήματα· π.χ. άμισθος-άμισθί, όνομάζω-όνομαστί.

3. Ποσοτικά

Τά ποσοτικά γίνονται κυρίως από τας άντωνυμίας και τά αριθμητικά και λήγουν εις **-ακισ**· π.χ. τετράκις.

4. Χρονικά

Τά χρονικά γίνονται από άορίστους και αναφορικάς άντωνυμίας και λήγουν εις **-τε**· π.χ. άλλος-άλλοτε, πᾶς-πάντοτε, έκαστος-έκάστοτε.

Άσκησης 152.— Σχηματίσατε επιρρήματα.

1. **Τοπικά** ἀπὸ τὰς λέξεις : κάτω, ἄνω, ἔσω, ἔξω, ἐμπρός, ὀπίσω, γύρω, δεξιὰ, ἀριστερά, ἐκεῖ, ἄλλος, αὐτός, μακρὰν.

2. **Τροπικά** ἀπὸ τὰς λέξεις : ἄξιος, τέλειος, ἡσυχος, πρόθυμος, εὐκόλος, φρόνιμος, ἀληθής, βαρὺς, καλός, ἀνδρείος, συνήθης, κίμιος, σκληρός, ὀρθός, ταχύς, εὐχάριστος, εὐσεβής, ἐλεύθερος, προηγούμενος, ἐλληνίζω, ἄμεσος ἀνώμαλος, διαρκής.

3. **Ποσοτικά** ἀπὸ τὰς λέξεις : ἑπτὰ, πλεῖστον, τόσος, εἴκοσι, πενήκοντα, ἑκατόν, χίλια, μύριοι.

II. ΣΥΝΘΕΣΙΣ

Α'. Πρῶτον Συνθετικὸν

Τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἰς τὰς συνθέτους λέξεις δύναται νὰ εἶναι α) ὄνομα πτωτικόν, β) ρῆμα, καὶ γ) πρόθεσις ἢ ἐπίρρημα.

α) Τὰ πτωτικὰ ὡς πρῶτον συνθετικὸν

1. Πτωτικὸν πρωτόκλιτον

Παραδείγματα :

Ἄγορά+νόμος=ἀγορανόμος, νίκη+φέρω=νικηφόρος, ἀλλὰ λίμνη+θάλασσα=λιμνοθάλασσα, γέφυρα+ποιῶ=γεφυροποιός.

Τὰ πρωτόκλιτα ὀνόματα ὡς πρῶτα συνθετικά πολλάκις σχηματίζουν τὸ α καὶ ἠ τοῦ θέματος εἰς ο.

ΣΗΜ. Ἐκ τῶν πρωτοκλιτῶν τὸ γῆ ὡς πρῶτον συνθετικὸν γίνεται πολλάκις γεω. Π.χ. γῆ+λόφος=γῆλοφος, ἀλλὰ γῆ+γράφω=γεωγραφία.

2. Πτωτικὸν δευτερόκλιτον

Παραδείγματα :

Ἐένος+δέχομαι=ξενοδόχος, λόγος+τέχνη=λογοτέχνης, ἀλλὰ θάνατον+φέρω=θανατηφόρος, λαίμων+τέμνω=λαίμητόμος.

Τὰ δευτερόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικά μετασχηματίζουν πολλάκις τὸ θέμα των εἰς ἠ κατ' ἀναλογίαν μὲ τὰ πρωτόκλιτα.

ΣΗΜ. Τὸ ἐπίθετον καλός, ὅταν εἶναι πρῶτον συνθετικὸν, γίνεται πολλάκις καλλι. Π.χ. καλή+γραφῆ=καλλιγραφία, καλή+τέχνη=καλλιτέχνης.

3. Πτωτικὸν τριτόκλιτον

Παραδείγματα :

Λέξις+λόγος=λεξιλόγιον, τάξις+θέτω=ταξιθέτης, ἀλλὰ ἰχθύς+πλωῶ=ἰχθυοπώλης, λαμπάδα+φέρω=λαμπαδηφόρος.

Τὰ τριτόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικά διατηροῦν κυρίως τὸ θέμα των, μερικά ὁμως μετασχηματίζουν αὐτὸ εἰς ο καὶ ὀλίγα εἰς η.

ΣΗΜ. Τὰ τριτόκλιτα **ὕδωρ**, **κρέας**, **γῆρας**, ἔχουν ὡς πρῶτον συνθετικὸν τὸ θέμα **ὕδατ** καὶ **ὕδρο** -κρεο -γῆρο π.χ. ὕδατοφράκτης, κρεοπώλης, γηροκομεῖον.

4. Πτωτικὸν ἀριθμητικὸν

Τὰ ἀριθμητικά **εἰς**, **δύο**, **τρία**, **τέσσαρα**, ὅταν εἶναι πρῶτα συνθετικά γίνονται **μονο-δι-τρι** καὶ **τετρα-** π.χ. ἐν+ἔτος=**μονο-**ετής, δύο+πρόσωπον=**δι-**πρόσωπος, τρεῖς+γωνία=**τρί-**γωνον, τέσσαρα+ἡμέρα=**τετρα-**ἡμέρος.

β) Τὰ ρήματα ὡς πρῶτον συνθετικὸν

Ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ρῆμα καὶ τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆεν, τότε τὸ θέμα τοῦ ρήματος ἢ τίθεται μόνον τοῦ ἢ λαμβάνει ἐν σ. Ἐὰν ὁμως τὸ δεύτερον συνθετικὸν ἀρχίζει ἀπὸ σύμφωνον, τότε τὸ θέμα τοῦ ρήματος λαμβάνει ε ἢ ι ἢ ο. Π.χ. ἀρχω+ἱερεὺς=ἀρχιερεὺς, ρίπτω+ἀσπίς=ριπ-σ-ασπίς=ρίψασπίς, ἀλλὰ ἀρχω+κακός=ἀρχ-έ-κακος, ἀρχω+ναύαρχος=ἀρχι-ναύαρχος.

γ) Τὰ ἄκλιτα ὡς πρῶτον συνθετικὸν

Ἐκ τῶν ἀκλίτων μερῶν ὡς πρῶτα συνθετικά εἶναι :

α) Αἱ προθέσεις π.χ. ἐν+τρόμος=**ἐν-**τρομος, εἰς+ὁδός=**εἰ-**σδος.

β) Τὰ ἐπιρρήματα **αἰ**, **πάλιν**, **εὖ**, **ἄρτι** καὶ **χαμαί** π.χ. αἰκίνητος, αἰμνηστός, ἄρτι-γέννητος, εὖ-καιρός, εὖ-τυχής, παλι-νόστησις, χαμαί-μηλον.

ΣΗΜ. Τὸ τελικὸν ω τῶν ἐπιρρημάτων ἄνω καὶ κάτω εἰς τὰς συνθέτους λέξεις ἄνω+φορά, κάτω+φορά γίνεται η=κατήφορος, ἀνήφορος.

γ) Τὰ ἀχώριστα μόρια τὰ ὅποια εὐρίσκονται πάντοτε ἠνωμένα μὲ ἄλλας λέξεις εἶναι τὰ ἑξῆς : α) **ἡμι**, β) **δυσ**.

δ) Τὸ στερητικὸν, ἀθροιστικὸν καὶ ἐπιτακτικὸν α' π.χ. ἄ-βασίλευτος, **δυσ-**κίνητος, **ἡμι-**σφαίριον.

Β' Δεύτερον Συνθετικὸν

Τὸ δεύτερον συνθετικὸν δύναται νὰ εἶναι α) **οὐσιαστικὸν**, β) **ἐπίθετον**, γ) **ρήμα** καὶ δ) **ἄκλιτον** μέρος τοῦ λόγου.

α) Οὐσιαστικὸν ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Ἡ λέξις ἢ ὅποια ἔχει ὡς δεύτερον συνθετικὸν οὐσιαστικὸν, μετὰ τὴν Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

σύνθεσίν της ἢ παραμένει οὐσιαστικὸν ἢ γίνεται ἐπίθετον. Καὶ ἐὰν ἡ λέξις μετὰ τὴν σύνθεσίν της παραμένει οὐσιαστικὸν, τότε τὸ δεύτερον συνθετικὸν δὲν μεταβάλλεται· π.χ. ἄκρα+πόλις=ἄκρόπολις. Ὅταν ὅμως μετὰ τὴν σύνθεσίν της γίνῃ ἐπίθετον, τότε τὸ δεύτερον συνθετικὸν μεταβάλλεται· π.χ. αἰσχρὸς+κέρδος=αἰσχροκερδής.

β) Ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὸ ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν δὲν μεταβάλλεται· π.χ. κυανοῦς+λευκός=κυανόλευκος.

γ) Τὸ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὸ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν δὲν μεταβάλλεται, ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις καὶ τὸ σύνθετον παραμένει ρῆμα· π.χ. ἀνα+βάλλω=ἀναβάλλω, κατα-στρέφω=καταστρέφω. Ὅταν ὅμως τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι ἄλλο μέρος τοῦ λόγου, ἐκτὸς τῶν προθέσεων, γίνεται ὄνομα καὶ προσλαμβάνει τὰς καταλήξεις **-ος, -της, -ας ἢ -ης**. Π.χ. θάλασσα+μάχομαι=θαλασσομάχος, ἀνεμὸς+δεικνύω=ἀνεμοδείκτης, ἄρτον+πωλῶ=ἄρτοπώλης, ὄρθινος+θηράω=ὄρθινοθήρας.

ΣΗΜ. Αἱ λέξεις **ἔχω** καὶ **ἔργον** ὡς δεύτερον συνθετικὸν γίνονται **-ουχος** καὶ **-ουργος**· π.χ. σύνταξις+ἔχω=συνταξιοῦχος, κακὸν+ἔργον=κακοῦργος. Ἡ γῆ ὡς δεύτερον συνθετικὸν γίνεται **γειο**· π.χ. ὑπὸ+γῆ=ὑπόγειον.

δ) Ἄκλιτον ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὸ ἄκλιτον ὡς δεύτερον συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον· π.χ. ὑπερ-ἄνω, ἔκ-τοτε.

Ἄσκησης 153.— Νὰ γίνῃ ἡ σύνθεσις τῶν κάτωθι λέξεων.

ἐπι+γράφω, ἀρχή+ἄγω, παρά+ρίζα, ἔξω+φύλλον, ἄνω+γῆ, πᾶν+ἔργον, στρατός+ἄγω, πόδα+ἐλαύνω, σταυρός+προσκύνησις, κατὰ+ὑστερῶ, ἀπὸ+ὄρμη, δυσ+τύχη, δῶδεκα+ἔτος, μόνος+ἄρχω, εὖ+γένος, καλή+πόλις, ἡμι+ὄνος, ἡμι+σελήνη, εὖ+μέγεθος, ταχύς+γράφω, νύξ+φύλαξ, ἄ+ὑπνος, κακός+τόπος, ἡμέρα+νύξ, παχύς+σκιά, τρι+σύλος.

Ἄσκησης 154.— Χωρίσατε τὰς κάτωθι λέξεις εἰς τὰ συνθετικά των μέρη.

Ὀδοιπόρος, θανατηφόρος, ἰσχυρογνάμων, λαγοτέχνης, ἄσχημος, ἄοπλος, ἡμιμαθής, πολυετής, χαρτοπαίκτης, γεωμέτρης, ἀνώγειον, αἰσχροκερδής, πολυμαθής, νομοθέτης, τριστύλος.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Αἱ λέξεις τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὰς σκέψεις μας, τόσον εἰς τὸν προφορικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸν γραπτὸν λόγον, δὲν τίθενται κατὰ τύχην, ἀλλὰ τοποθετοῦνται καθ' ὠρισμένην τάξιν καὶ ἀκολουθοῦν ὠρισμένους κανόνας, οἱ ὅποιοι λέγονται **συντακτικοὶ κανόνες**.

Τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς τὸ ὁποῖον διδάσκει τοὺς συντακτικούς κανόνας λέγεται **Συντακτικόν**.

1. Πρότασις

Παραδείγματα :

Τὸ δένδρον εἶναι ὑψηλόν.

Ἡ μήτηρ ἀσθενεῖ.

(Ἐγὼ) ὑγιαίνα.

Κάθε σύντομος προφορικὴ ἢ γραπτὴ ὁμιλία, ἔστω καὶ δια μιᾶς λέξεως, ἢ ὁποία ἐκφράζει τέλειον νόημα, λέγεται **πρότασις**.

2. Ἀπλῆ πρότασις

Οἱ κύριοι ὅροι τῆς προτάσεως.

α) Ὑποκείμενον

Παραδείγματα :

Ὁ μαθητὴς εἶναι ἐπιμελής.

Ἡ κόρη φαίνεται ἐργατικὴ.

Ὁ σκύλος τρέχει.

Εἰς τὸ α) παράδειγμα περὶ τίνος λέγομεν ὅτι εἶναι ἐπιμελής ; Περί τοῦ μαθητοῦ. Εἰς τὸ β) παράδειγμα περὶ τίνος λέγομεν ὅτι φαίνεται ἐργατικὴ ; Περί τῆς κόρης. Εἰς τὸ γ) παράδειγμα περὶ τίνος λέγομεν ὅτι τρέχει ; Περί τοῦ σκύλου.

Ἐκεῖνο τὸ (πρόσωπον, ζῶον, ἢ πρᾶγμα) περὶ τοῦ ὁποίου λέγομεν κάτι (γίνεται λόγος) λέγεται **ὑποκείμενον**.

β) Κατηγορούμενον

Εἰς τὸ α) παράδειγμα τί λέγομεν περὶ τοῦ ὑποκειμένου μαθητῆς ; Λέγομεν ὅτι εἶναι ἐπιμελής. Εἰς τὸ β) παράδειγμα τί λέγομεν περὶ τοῦ ὑποκειμένου κόρη ; Λέγομεν ὅτι φαίνεται ἐργατικὴ. Εἰς τὸ γ) παράδειγμα τί λέγομεν περὶ τοῦ ὑποκειμένου σκύλος ; Λέγομεν ὅτι τρέχει.

1. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως λέγεται **κατηγορήμα**. Εἰς τὸ 1ον καὶ 2ον παράδειγμα τὸ κατηγορήμα ἐπιμελής καὶ ἐργατικὴ εἶναι **ὄνομα**, εἰς τὸ 3ον παράδειγμα εἶναι **ρῆμα**.

2. Τὸ κατηγορήμα εἶναι ὄνομα ἢ ρῆμα. Ὅταν τὸ κατηγορήμα εἶναι ὄνομα, λέγομεν αὐτὸ **κατηγορούμενον**, ὅταν τὸ κατηγορήμα εἶναι ρῆμα, λέγομεν αὐτὸ ἀπλῶς **ρῆμα**.

γ) Συνδεδεικτὸν

Εἰς τὸ ἀνωτέρω α' παράδειγμα τὸ κατηγορούμενον ἐπιμελής συνδέεται μὲ τὸ ὑποκείμενον μαθητῆς διὰ τοῦ ρήματος **εἶναι**. Εἰς τὸ β' παράδειγμα τὸ κατηγορούμενον ἐργατικὴ συνδέεται μὲ τὸ ὑποκείμενον κόρη διὰ τοῦ ρήματος **φαίνεται**.

1. Τὸ ρῆμα τὸ ὁποῖον συνδέει τὸ κατηγορούμενον μὲ τὸ ὑποκείμενον λέγεται **συνδεδεικτὸν**.

ΣΗΜ. Τὰ συνηθέστερα συνδεδεικτὰ ρήματα εἶναι τὰ ἑξῆς: Εἶμαι, φαίνομαι, γίνομαι, λέγομαι, ἐκλέγομαι, καλοῦμαι, θεωροῦμαι.

Παραδείγματα :

Ὁ Πέτρος **εἶναι** ἀσθενής=ὁ Πέτρος **ἀσθενεῖ**

Ἐγὼ **εἶμαι** ὑγιής=ἐγὼ **ὕγιαίνω**.

Τὸ συνδεδεικτὸν **εἶναι** καὶ τὸ κατηγορούμενον **ἀσθενής** γίνεται ἓν ρῆμα=**ἀσθενεῖ**. Τὸ συνδεδεικτὸν **εἶμαι** καὶ τὸ κατηγορούμενον **ὕγιής** γίνεται ἓν ρῆμα=**ὕγιαίνω**.

1. Πολλάκις τὸ κατηγορούμενον καὶ τὸ συνδεδεικτὸν συγχωνεύονται εἰς ἓν ρῆμα:

Παραδείγματα :

Τὸ δένδρον εἶναι ὑψηλόν.

Ὁ ἥλιος λάμπει.

Ὑγιαίνω (ἐννοεῖται ἐγώ).

Τὸ α) παράδειγμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ συνδεδεικτὸν καὶ τὸ κατηγορούμενον. Τὸ β) παράδειγμα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα καὶ τὸ γ) παράδειγμα ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ρήματος μόνον.

2. Ἡ πρότασις ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ συνδεδεικτὸν καὶ τὸ κατηγορούμενον ἢ ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα ἢ ἀπὸ ρῆμα μόνον λέγεται **ἀπλῆ πρότασις**.

* Ἀσκήσις 155. — Σχηματίσατε ἀπλᾶς προτάσεις μὲ τὰ ἀκόλουθα ὑποκείμενα.

Ὁ οὐρανός, ἡ βροχή, ἡ γῆ, ὁ πῖναξ, ὁ μαθητής, ὁ λέων.

* Ἀσκήσις 156. — Σχηματίσατε ἀπλᾶς προτάσεις μὲ τὰ ἀκόλουθα κατηγορούμενα.

Ἐπιμελής, σοφός, δίκαιος, ἡμέτερος, εὐτυχής, λαμπρός, ἐργατικός.

"**Άσκησις** 157.— Γράψατε εἰς χωριστὰς στήλας τοὺς κυρίους ὄρους τῶν κάτωθι προτάσεων.

Ὁ Πέτρος εἶναι ἡσυχος. Τὸ πρόβατον εἶναι ἡμερον. Ὁ ἥλιος λάμπει. Ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς. Τὸ φύλλον εἶναι πράσινον. Τὸ μῆλον εἶναι ὄριμον. Ἡ γῆ εἶναι στρογγύλη. Ὁ πατὴρ ἄσθενεῖ. Τὸ βιβλίον εἶναι ὠφέλιμον. Τὸ πρόβλημα φαίνεται δύσκολον.

3. Σύνθετος πρότασις

Παραδείγματα :

Ὁ Πέτρος, ὁ Παῦλος, ὁ Χρῆστος καὶ ὁ Λεωνίδας εἶναι φίλοι. Ὁ μαθητὴς εἶναι ἐπιμελής, τακτικὸς, πρόθυμος καὶ ὑπάκουος. Ὁ Παῦλος ἤλθε, ἔφαγε, ἐμελέτησε καὶ ἔγραψε. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἦσαν εὐτακτοὶ καὶ ἐπιμελεῖς. Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἐμελέταν καὶ ἔγραφον.

Τὸ πρῶτον παράδειγμα ἔχει πολλὰ ὑποκείμενα. Τὸ δεύτερον ἔχει πολλὰ κατηγορούμενα. Τὸ τρίτον πολλὰ ρήματα. Τὸ τέταρτον δύο ὑποκείμενα καὶ δύο κατηγορούμενα καὶ τὸ πέμπτον παράδειγμα δύο ὑποκείμενα καὶ δύο ρήματα. Ἡ πρότασις ἡ ὁποία ἔχει περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα ἢ ρήματα λέγεται **σύνθετος**.

4. Ἄντικείμενον

Παράδειγμα :

Ὁ κηπουρὸς **καλλιεργεῖ** τὸν κῆπον.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα τὸ ρῆμα **καλλιεργεῖ** φανερώνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον **κηπουρὸς** ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργειά του μεταβαίνει εἰς τὸν κῆπον.

1) Τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα φανερώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ μεταβαίνει εἰς ἓν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα λέγονται **ἐνεργητικὰ ρήματα**. Τὸ δὲ πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια λέγεται **ἀντικείμενον**.

5. Συμφωνία ρήματος-ὑποκειμένου

Παραδείγματα :

Ἐγὼ γράφω, σὺ γράφεις, ἡμεῖς γράφομεν.

1. Τὸ ρῆμα συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατ' ἀριθμὸν καὶ Πρόσωπον.

Παραδείγματα :

Ἐγὼ (ἀ' ἐν.) καὶ ὁ Πέτρος (γ' ἐν.) γράφομεν.

Σὺ (β' ἐν.) καὶ ὁ Πέτρος (γ' ἐν.) γράφετε.

2. Ὄταν τὰ ὑποκείμενα εἶναι δύο ἢ περισσότερα, ἀλλὰ διαφόρων προσώπων, τὸ ρῆμα τίθεται εἰς τὸν πληθ. ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ ἐπι-

κρατέστερον πρόσωπον. Είναι δὲ ἐπικρατέστερον τὸ πρῶτον πρόσωπον τοῦ δευτέρου καὶ τὸ δεύτερον τοῦ τρίτου.

6. Συμφωνία κατηγορουμένου-Υποκειμένου

Παραδείγματα :

Ὁ πατὴρ εἶναι καλός. Ἡ μήτηρ εἶναι ἀγαθή.
Τὸ παιδίον εἶναι ἡσυχόν. Οἱ στρατιῶται εἶναι ἀνδρεῖοι.

1. Τὸ κατηγορούμενον ἂν εἶναι ἐπίθετον συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πτώσιν.

Παραδείγματα :

Τὰ Μέγαρα εἶναι πόλις. Τὰ πρόβατα εἶναι πλοῦτος.
Αἱ Ἀθῆναι εἶναι πρωτεύουσα. Ἡ Κρήτη εἶναι νῆσος.

2. Τὸ κατηγορούμενον ἂν εἶναι ὄνομα οὐσιαστικόν, συμφωνεῖ πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἀναγκαστικῶς μόνον κατὰ πτώσιν, τυχαίως δὲ κατὰ γένος καὶ ἀριθμὸν.

Παραδείγματα :

Ὁ Κώστας καὶ ὁ Παῦλος εἶναι ἡσυχοί.
Ἡ Ἑλλη καὶ ἡ Πόπη εἶναι ἀγαπημένα.

3. Ὄταν τὰ ὑποκείμενα (δύο ἢ περισσότερα) εἶναι ἔμφυλα ὄντα καὶ τοῦ αὐτοῦ γένους, τὸ κατηγορούμενον αὐτῶν τίθεται εἰς τὸν πληθ. ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ γένος αὐτῶν.

Παραδείγματα :

Οἱ τοῖχοι, αἱ αἵθουσαι καὶ αἱ θύραι εἶναι ζωγραφισμένα.
Ἡ ἐντροπή καὶ ὁ φόβος εἶναι ἔμφυτα εἰς τὸν ἄνθρωπον.

4. Ὄταν τὰ ὑποκείμενα (δύο ἢ περισσότερα) εἶναι ἄφυλα καὶ ἑτερογενῆ τὸ κατηγορούμενον αὐτῶν τίθεται εἰς τὸν πληθ. ἀριθμὸν καὶ κατὰ τὸ οὐδέτερον γένος.

7. Ἐπηξημένη ἢ πεπλατυσμένη πρότασις

Παραδείγματα :

Ὁ μαθητὴς γράφει	}	Ἄπλαϊ προτάσεις.
Ὁ Πέτρος εἶναι ἄτακτος		
Ὁ ἐπιμελὴς μαθητὴς γράφει ὀρθῶς.	}	Πεπλατυσμένα προτάσεις.
Ὁ μικρὸς Πέτρος εἶναι πολὺ ἄτακτος		

1. Ἡ πρότασις ἢ ὁποῖα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ κατηγορούμενον ἢ τὸ ρῆμα, ἔχει ἄλλας λέξεις αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν αὐτὰ λέγεται **ἐπηξημένη ἢ πεπλατυσμένη πρότασις.**

. Προσδιορισμοί

Παραδείγματα :

‘Ο **ἐπιμελής** μαθητῆς γράφει **ὀρθῶς**.

‘Ο Γεώργιος εἶναι **πολύ τακτικός**.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἀνωτέρω παραδείγματος δηλ. νὰ ὀρίσωμεν ποῖος μαθητῆς γράφει, θέτομεν τὴν λέξιν **ἐπιμελής**.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβέστερον τὸ ρῆμα δηλ. πῶς γράφει ὁ μαθητῆς, θέτομεν τὴν λέξιν **ὀρθῶς**.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβέστερον τὸ κατηγορούμενον τακτικός θέτομεν τὴν λέξιν **πολύ**.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν ἀκριβέστερον τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸ ρῆμα ἢ τὸ κατηγορούμενον τῆς προτάσεως λέγονται **προσδιορισμοί**.

α) Προσδιορισμὸς τοῦ ὑποκειμένου

Παραδείγματα :

‘Ο **μικρὸς** μαθητῆς εἶναι εὐτακτος.

Ἄλέξανδρος ὁ **βασιλεὺς** ἦτο στρατηγός.

Ἡ λέξις **μικρὸς** εἶναι ἐπίθετον καὶ προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον μαθητῆς. Ἡ λέξις **βασιλεὺς** εἶναι ὄνομα καὶ προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον Ἀλέξανδρος.

1. Τὸ ὑποκείμενον τῆς προτάσεως προσδιορίζεται κυρίως ἢ δι’ ἐπιθέτου καὶ ὁ τοιοῦτος προσδιορισμὸς λέγεται **ἐπιθετικός** ἢ δι’ οὐσιαστικοῦ καὶ λέγεται **οὐσιαστικός** ἢ **παραθετικός** **προσδιορισμός**.

β) Προσδιορισμὸς τοῦ ῥήματος

Παραδείγματα :

Τὸ αὐτοκίνητον **τρέχει ταχέως**.

‘Ο Στέφανος κατοικεῖ **εἰς τὰς Ἀθήνας**.

Ἡ λέξις **ταχέως** εἶναι ἐπίρρημα καὶ προσδιορίζει τὸ ρῆμα τρέχει. Ἡ φράσις **εἰς τὰς Ἀθήνας** εἶναι πлагία πτώσις μετὰ τὴν προθέσιν «εἰς» καὶ προσδιορίζει τὸ ρῆμα κατοικεῖ.

1. Τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως προσδιορίζεται κυρίως ἢ δι’ ἐπιρρηματος καὶ λέγεται **ἐπιρρηματικός** **προσδιορισμὸς** ἢ διὰ μιᾶς τῶν πлагίων πτώσεων μετὰ προθέσεως καὶ λέγεται **ἐμπρόθετος** **προσδιορισμός**.

γ) Προσδιορισμὸς τοῦ κατηγορουμένου

Παραδείγματα :

‘Ο ἵππος εἶναι **χρήσιμος** εἰς τὸν γεωργόν.

‘Ο μαθητῆς εἶναι **πολύ** ἐπιμελής.

‘Ο Ὀλυμπος εἶναι **ὕψηλόν** ὄρος.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ κατηγορούμενον «**χρήσιμος**» εἶναι ἐπίθετον καὶ προσδιορίζεται μὲ τὴν πρόθεσιν «**εἰς**» καὶ τὴν πλάγιαν πτώσιν «**τὸν γεωργόν**». Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ κατηγορούμενον «**ἐπιμελής**» προσδιορίζεται μὲ τὸ ἐπίρρημα **πολύ**. Εἰς τὴν τρίτην πρότασιν τὸ κατηγορούμενον «**ὄρος**» εἶναι οὐσιαστικόν καὶ προσδιορίζεται διὰ τοῦ ἐπιθέτου «**ὑψηλόν**».

1. Τὸ κατηγορούμενον ἂν εἶναι ἐπίθετον λαμβάνει ἐπίρρηματικὸν προσδιορισμὸν ἢ ἐμπρόθετον. Ἐὰν εἶναι οὐσιαστικὸν λαμβάνει ἐπιθετικὸν προσδιορισμὸν.

Ἄσκησις 158.— Διακρίνατε ποιοὶ εἶναι οἱ προσδιορισμοὶ τῶν κάτωθι προτάσεων καὶ ποῖον ὄρον τῆς προτάσεως προσδιορίζει ἕκαστος.

Ἡ δασώδης περιοχή εἶναι μεγάλη. Ὁ ἰδικός μου πατήρ ἀσθενεῖ. Τὸ ὄρος Ὀλυμπος εἶναι ὑψηλόν. Ὁ ἐργαζόμενος ἄνθρωπος εὐτυχεῖ. Ὁ μαθητὴς ἐργάζεται συνεχῶς. Ἡ Κρήτη εἶναι μεγάλη νῆσος. Ἡ ἔλαφος εἶναι ταχὺς εἰς τοὺς πόδας. Ὁ προσέχων μαθητὴς μανθάνει. Ὁ εὐθὺς δρόμος εἶναι συντομώτερος. Τὸ δάσος εἶναι χρήσιμον εἰς τὸν ἄνθρωπον. Αὐτοὶ ἐτιμωρήθησαν δικαίως. Ὁ χειμὼν εἶναι λίαν ψυχρός.

ΠΕΡΙΟΔΟΙ

Παράδειγμα :

Ὁ Πέτρος εἶναι μαθητὴς τῆς θῆς τάξεως. Ξυπᾷ πολὺ πρῶτῃ καὶ πηγαίνει ἐνωρὶς εἰς τὸ σχολεῖον. Εἶναι πάντοτε τακτικός. οὐδέποτε ἀνησυχεῖ τοὺς συμμαθητάς του καὶ τὸν ἀγαποῦν ὅλοι μέσα εἰς τὴν τάξιν.

Ὁ ἄνωτέρω λόγος χωρίζεται εἰς τρία μέρη. Τὸ ἓν μέρος ἀπὸ τὸ ἄλλο χωρίζεται διὰ τελείας καὶ λέγεται περίοδος.

Ὁ ἄνωτέρω λόγος ἔχει τρεῖς περιόδους. Ἡ πρώτη περίοδος ἔχει μίαν πρότασιν. Ἡ δευτέρα περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, 1η Ξυπᾷ πολὺ πρῶτῃ καὶ ἡ 2α πηγαίνει ἐνωρὶς εἰς τὸ σχολεῖον. Ἡ τρίτη περίοδος ἔχει τρεῖς προτάσεις.

1. Ἡ περίοδος ἔχει μίαν ἢ περισσότερας προτάσεις, αἱ ὁποῖαι χωρίζονται μεταξύ των μὲ κόμμα ἢ συνδέονται διὰ συνδέσμου. Ἡ περίοδος ἔχει τόσας προτάσεις, ὅσα εἶναι τὰ ρημάτῃ της.

Κυρία ἢ ἀνεξάρτητος καὶ ἐξηρητημένη ἢ δευτερεύουσα πρότασις

Παραδείγματα :

- 1) Ὁ Πέτρος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον.
- 2) ἵνα μάθῃ γράμματα.

Εἰς τὸ ἄνωτέρω παράδειγμα ἔχομεν μίαν περίοδον μὲ δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι χωρίζονται μὲ κόμμα. Ἐὰν εἶπω τὴν πρώτην πρότασιν «**ὁ Πέτρος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον**» ἐκφράζω τέλειον νόημα. Ἐὰν εἶπω τὴν δευτέραν πρότασιν «**ἵνα μάθῃ γράμματα**» δὲν ἐκφράζω τέλειον νόημα. Ἐὰν ὁμως εἶπω καὶ τὰς δύο προτάσεις «**ὁ**

Πέτρος πηγαίνει εις τὸ σχολεῖον, ἵνα μάθῃ γράμματα» μετὴν δευτέραν πρότασιν συμπληρώω τὴν πρώτην, ἐκφράζω δηλ. τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Πέτρος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον.

1. Ἡ πρότασις ἡ ὁποία ἐκφράζει τέλειον νόημα λέγεται **κυρία ἢ ανεξάρτητος πρότασις**.

2. Ἡ πρότασις ἡ ὁποία δὲν ἐκφράζει τέλειον νόημα καὶ χρησιμεύει διὰ νὰ συμπληρώη τὸ νόημα τῆς πρώτης προτάσεως, δὲν δύναται νὰ τεθῆ μόνη τῆς εἰς τὴν ὁμιλίαν, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κυρία καὶ λέγεται **δευτερεύουσα ἢ ἐξηρητημένη πρότασις**.

3. Αἱ προτάσεις εἶναι δύο εἰδῶν **κύριαι ἢ ανεξάρτητοι** καὶ **δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημένοι**.

Σύνδεσις τῶν προτάσεων

α) Σύνδεσις κατὰ παράταξιν

1) Ὁ Παῦλος γράφει

2) Ὁ Παῦλος μελετᾷ.

3) Τὸ ἀπόγευμα θὰ γράψω

4) Τὸ ἀπόγευμα θὰ μεταβῶ εἰς τὸν κινηματογράφον.

5) Ὁ Θεὸς τοὺς καλοὺς ἀμείβει.

6) Ὁ Θεὸς τοὺς κακοὺς τιμωρεῖ.

Αἱ ἀνωτέρω προτάσεις εἶναι κύριαι, διότι ἐκφράζουσι τέλειον νόημα. Τὰς κυρίας αὐτὰς προτάσεις δυνάμεθα νὰ τὰς συνδέσωμεν ὡς ἑξῆς :

Ὁ Παῦλος γράφει **καὶ** μελετᾷ.

Τὸ ἀπόγευμα **ἢ** θὰ γράψω **ἢ** θὰ μεταβῶ εἰς τὸν κινηματογράφον.

Ὁ Θεὸς τοὺς **μέν** καλοὺς ἀμείβει τοὺς **δέ** κακοὺς τιμωρεῖ.

Ἡ πρώτη καὶ δευτέρα πρότασις συνδέονται μεταξύ των **μέ** τὸν συμπλεκτικὸν σύνδεσμον **καὶ**, ἡ 3η καὶ ἡ 4η πρότασις συνδέονται **μέ** τὸν διαζευκτικὸν σύνδεσμον «**ἢ**». Ἡ 5η καὶ 6η συνδέονται **μέ** τοὺς ἀντιθετικούς συνδέσμοις **μέν, δέ**.

Αἱ κύριαι προτάσεις αἱ ὁποῖαι συνδέονται μεταξύ των **μέ** συνδέσμοις **συμπλεκτικούς, διαζευκτικούς, ἀντιθετικούς** καὶ **συμπερασματικούς** πλὴν τοῦ ὧστε, λέγονται **παρατεταγμένοι προτάσεις**, ὁ δὲ τρόπος αὐτὸς τῆς συνδέσεως τῶν προτάσεων λέγεται **σύνδεσις κατὰ παράταξιν**.

β) Σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν

Παράδειγμα :

Θὰ γίνῃ τοῦτο, **διότι** εἶναι δίκαιον.

Ἡ ἀνωτέρω δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει διατί θὰ γίνῃ τοῦτο (δηλ. τὴν αἰτίαν).

1. Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὁποία φανερώνει τὴν αἰτίαν

λέγεται **αίτιολογική** και συνδέεται μετά της κυρίας δι' αίτιολογικών συνδέσμων, διότι, έπειδή κ.τ.λ.

Παράδειγμα :

Έγυρσα ύπίσω, **όταν** είδα ότι ήτο άργά.

Η δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει τὸ **πότε** έγύρισα δηλ. τὸν χρόνον, όταν ήτο πλέον άργά.

2. Η δευτερεύουσα πρότασις ή όποία φανερώνει τὸν **χρόνον** λέγεται **χρονική** και συνδέεται δια τῶν χρονικῶν συνδέσμων ότε, όποτε, όταν, άφοϋ, ένῶ, όπόταν, έως ότου, μέχρις ότου, πριν.

Παράδειγμα :

Έβρεξε τόσον, **ώστε** έπλημμύρισε ή πόλις.

Η δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει τὸ έπακολούθημα (τὸ άποτέλεσμα) τής βροχής· δηλ. τήν βροχήν έπηκολούθησεν ή πλήμμυρα τής πόλεως.

3. Η δευτερεύουσα πρότασις ή όποία φανερώνει τὸ **έπακολούθημα** (άποτέλεσμα) τής κυρίας προτάσεως λέγεται **πρότασις άκολουθίας ή συμπερασματική** και συνδέεται μετά της κυρίας δια συμπερασματικῶν συνδέσμων **ώστε, πού.**

Παράδειγμα :

Έχω τήν ύποψίαν, **ότι** δέν λέγεις τήν αλήθειαν

Η δευτερεύουσα πρότασις φανερώνει ειδικώτερον εκείνο τὸ όποιον έκφράζει γενικῶς ή κυρία πρότασις.

4. Η δευτερεύουσα πρότασις ή όποία φανερώνει **ειδικώτερον**, εκείνο τὸ όποιον έκφράζει γενικῶς ή κυρία πρότασις λέγεται **ειδική πρότασις** και συνδέεται μετά της κυρίας δια τῶν ειδικῶν συνδέσμων **ότι, πώς.**

Παράδειγμα :

Έπραξα τούτο, **ίνα** επιτύχω εκείνο.

Η δευτερεύουσα πρότασις ή όποία φανερώνει τὸ τέλος δηλ. τὸν σκοπὸν τής κυρίας προτάσεως λέγεται **τελική πρότασις** και συνδέεται μετά της κύριας δια τῶν τελικῶν συνδέσμων **ίνα, όπως, δια νά, μή, μήπως.**

Παράδειγμα :

Είπέ μου, Πέτρο, **ποίος** έπραξε αυτό;

Η δευτερεύουσα πρότασις δια τής όποίας έρωτῶμεν δια κάτι λέγεται πλαγία **έρωτηματική.**

Παράδειγμα :

Μή έμπιστεύεσθε ποτέ εις έναν άνθρωπον, **όστις** δέν έμπιστεύεται τούς άλλους.

Η δευτερεύουσα πρότασις «**όστις δέν έμπιστεύεται τούς άλλους**» αναφέρεται εις τήν λέξιν τής κυρίας προτάσεως **άνθρωπον.**

5. Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς μίαν λέξιν τῆς κυρίας προτάσεως λέγεται **ἀναφορικὴ πρότασις** καὶ συνδέεται μετὰ τῆς κυρίας διὰ τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν, ὅστις, ὁποῖος, ὅποιος, ὅσος, ὅ,τι καὶ ἀναφορικῶν ἐπιρρημάτων, ὅπου, πού κ.τ.λ.

Παράδειγμα

"Ἄν ἔσπειρες, θὰ θερίσης.

Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὁποία φανερώνει ὑπὸ τίνα ὄρον (ὑπόθεσιν) θὰ γίνῃ κατὰ λέγεται **ὑποθετικὴ πρότασις** καὶ συνδέεται μὲ τοὺς ὑποθετικούς συνδέσμους **ἂν, ἐάν**.

Παράδειγμα :

Ἐγὼ πεινώ, **ἂν** καὶ ἔραγα πρὸ ὀλίγου.

6. Ἡ δευτερεύουσα πρότασις ἡ ὁποία φανερώνει ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα αὐτῆς εἶναι ἀντίθετον μὲ τὴν πρᾶξιν τὴν ὁποίαν ἐκφράζει ἡ κυρία πρότασις λέγεται **ἐναντιωματικὴ πρότασις** καὶ συνδέεται μετὰ τῶν ἀντιθετικῶν συνδέσμων **ἂν καὶ**.

Αἱ δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρημέναι προτάσεις ὀνομάζονται **ἀναλόγως** τοῦ συνδέσμου, ὅστις συνδέει αὐτὰς μὲ τὴν κυρίαν. Καὶ εἶναι : **Αἰτιολογικαί, χρονικαί, συμπερασματικαί, εἰδικαί, τελικαί, ἀναφορικαί, ὑποθετικαί καὶ ἐναντιωματικαί.**

Ὁ τρόπος δὲ αὐτὸς τῆς συνδέσεως τῶν ἐξηρημένων προτάσεων μὲ τὰς κυρίας λέγεται **σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν**.

"Ἀσκήσις 161.—Χαρακτηρίσατε τὰς κάτωθι δευτερεύουσας προτάσεις :

"Ἐνὰ μόνον πρᾶγμα ποὺ κερδίζει ὁ ψεύτης εἶναι νὰ μὴ τὸν πιστεύουν, ὅταν λέγει τὴν ἀλήθειαν. (Ὅστις ἐλπίζει, ποτὲ δὲν εἶναι δυστυχής. "Ὅ,τι πράττεις διὰ τὸν ἄλλον τὸ πράττεις διὰ τὸν ἑαυτὸν σου. "Ἄν ἔχῃς τύχη, διάβαινε. "Ἄν καὶ εὐρισκώμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ χειμῶνος, ὁ κκιρός εἶναι ὠραῖος. Ὁ Γεώργιος ἦτο τόσον καλὸς ἀθλητής, ὥστε ἐπῆρε τὸ πρῶτον βραβεῖον.

Ἑνεργητικὴ καὶ Παθητικὴ Σύνταξις

Ποιητικὸν Αἴτιον

Ὁ μαθητὴς τιμωρεῖται **ὑπὸ** τοῦ διδασκάλου.

Τὸ δένδρον κόπτεται **ὑπὸ** τοῦ χωρικοῦ.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα τὰ ρήματα τιμωρεῖται καὶ κόπτεται σημαίνουν ὅτι τὰ ὑποκείμενα μαθητὴς καὶ δένδρον πάσχουν, ἀλλὰ τὸ πάθος αὐτῶν προέρχεται ἐξ ἄλλου προσώπου.

1. Τὰ ρήματα τὰ ὁποῖα σημαίνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενον αὐτῶν πάσχει, λέγονται **παθητικά**. Τὸ δὲ πάθος τοῦ ὑποκειμένου συνηθέστερα προέρχεται ἐξ ἄλλου προσώπου, ζῶου ἢ πράγματος.

2. Τὸ πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παράγει τὸ πάθος λέγεται **ποιητικὸν αἷτιον**.

Τροπὴ Ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς Παθητικὴν

Ἐνεργητικὴ Σύνταξις

Παθητικὴ Σύνταξις

Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς.

Οἱ μαθηταὶ διδάσκονται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Ὁ κτίστης κτίζει τὴν οἰκίαν.

Ἡ οἰκία κτίζεται ὑπὸ τοῦ κτίστου.

1. Ἡ τροπὴ τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν γίνεται ὡς ἑξῆς :

α) Τὸ ἐνεργητικὸν ῥῆμα γίνεται παθητικόν.

β) Τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐνεργητικῆς προτάσεως γίνεται ὑποκείμενον εἰς τὴν παθητικὴν.

γ) Τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐνεργητικῆς γίνεται ποιητικὸν αἷτιον.

Τροπὴ τῆς Παθητικῆς συντάξεως εἰς Ἐνεργητικὴν

Παθητικὴ Σύνταξις

Ἐνεργητικὴ Σύνταξις

Ὁ λαγὸς φονεύεται ὑπὸ τοῦ κυνηγοῦ. Ὁ κυνηγὸς φονεύει τὸν λαγόν.

Ὁ στρατιώτης γυμνάζεται ὑπὸ τοῦ λοχίου.

Ὁ λοχίας γυμνάζει τὸν στρατιώτην.

1. Ἡ τροπὴ τῆς παθητικῆς συντάξεως εἰς ἐνεργητικὴν γίνεται ὡς ἑξῆς :

α) Τὸ παθητικὸν ῥῆμα μεταβάλλεται εἰς ἐνεργητικόν.

β) Τὸ ὑποκείμενον τῆς παθητικῆς γίνεται ἀντικείμενον.

γ) Τὸ ποιητικὸν αἷτιον γίνεται ὑποκείμενον τῆς ἐνεργητικῆς.

Ἀσκησις 160.— Τρέψατε τὰς κάτωθι προτάσεις ἀπὸ τὴν παθητικὴν συνταξιν εἰς τὴν ἐνεργητικὴν.

Ὁ ἥλιος φωτίζει τὴν γῆν. Ὁ Θεὸς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον. Τὸν ἐπιμελῆ καὶ φρόνιμον μαθητὴν ἀγαπᾷ ὁ διδάσκαλος. Τὰ τέκνα τιμοῦν τοὺς γονεῖς των. Ὁ ἰατρός θεραπεύει τοὺς ἀσθενεῖς.

Ἀσκησις 161.— Τρέψατε τὰς κάτωθι προτάσεις ἀπὸ τὴν ἐνεργητικὴν συνταξιν εἰς τὴν παθητικὴν.

Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Πάριδος. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τὸ 1453 μ. Χ. Αἱ Ἐθῆβαι κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου τὸ 335 π.Χ. Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία ἰδρύθη εἰς τὴν Ὀδυσσὸν τὸ 1816. Αἱ εἰδήσεις μεταδίδονται ὑπὸ τοῦ ραδιοφώνου.

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

Α'. Μετοχαί επίθετικά

Ὁ **ἀτακτῶν** μαθητῆς τιμωρεῖται=ὁ μαθητῆς ὁ ὁποῖος ἀτακτεῖ τιμωρεῖται=ὁ ἀτακτος μαθητῆς τιμωρεῖται.

Ὁ **ἐργαζόμενος** ἄνθρωπος προκόπτει=ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐργάζεται προκόπτει.

Ἡ μετοχή **ἀτακτῶν** τίθεται ὡς ἐπίθετον μετὰ τοῦ οὐσιαστικοῦ μαθητῆς, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει καὶ ἀναλύεται διὰ τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας «ὁποῖος» ἢ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἐπίθετον «ὁ ἀτακτος». Ἡ μετοχή ἡ ὁποία ἀναλύεται δι' ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας ἢ ἰσοδυναμεῖ μὲ ἐπίθετον, λέγεται **ἐπίθετική**.

Β. Κατηγορηματικά μετοχαί

Ὁ πατὴρ βλέπει τὸν υἱὸν τοῦ **ἐργαζόμενον**=ὁ πατὴρ βλέπει ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἐργάζεται.

Ὁ μαθητῆς εὐχαριστεῖται **μελετῶν**=ὁ μαθητῆς εὐχαριστεῖται νὰ μελετᾷ.

Ἡ μετοχή «ἐργαζόμενον» τίθεται ὡς κατηγορούμενον καὶ ἀναλύεται διὰ τοῦ ὅτι καὶ ὀριστικῆς (ὅτι ἐργάζεται).

Ἡ μετοχή «μελετῶν» τίθεται ὡς κατηγορούμενον καὶ ἀναλύεται διὰ τοῦ νὰ καὶ ὑποτακτικῆς (νὰ μελετᾷ).

Ἡ μετοχή ἡ ὁποία τίθεται ὡς κατηγορούμενον καὶ ἀναλύεται διὰ τοῦ ὅτι καὶ ὀριστικῆς ἢ διὰ τοῦ νὰ καὶ ὑποτακτικῆς, λέγεται **κατηγορηματικὴ μετοχή**.

Γ. Παραθετικά ἢ ἐπιρρηματικά μετοχαί

Ὁ πατὴρ ταῦτα **εἰπὼν** ἀνεχώρησε=ὁ πατὴρ ἀφοῦ εἶπε ταῦτα ἀνεχώρησε. Ἡ μετοχή «εἰπὼν» σημαίνει **χρόνον**.

Ὁ μαθητῆς **ἀσθενήσας** δὲν ἐμελέτησε=ὁ μαθητῆς ἐπειδὴ ἠσθένησε δὲν ἐμελέτησε. Ἡ μετοχή «ἀσθενήσας» σημαίνει **αἰτίαν**.

Ὁ μαθητῆς μανθάνει **μελετῶν**=ὁ μαθητῆς μανθάνει ἐὰν μελετᾷ. Ἡ μετοχή «μελετῶν» σημαίνει **ὑπόθεσιν**.

Ὁ πτωχὸς ζῆ **ἐργαζόμενος**=ὁ πτωχὸς ζῆ μὲ τὴν ἐργασίαν του. Ἡ μετοχή «ἐργαζόμενος» σημαίνει **τρόπον**.

Συμβουλευθῶ ὑμᾶς **ἐνώτερος ὢν**=συμβουλευθῶ σᾶς ἂν καὶ εἶμαι νεώτερος. Ἡ μετοχή «ὢν» σημαίνει ὅτι τὸ **ἐπακολούθημα** εἶναι ἐναντίον πρὸς τὴν ἐκφραζομένην πρᾶξιν τῆς κυρίας προτάσεως καὶ λέγεται **ἐναντιωματικὴ**.

Αἱ παραθετικά ἢ ἐπιρρηματικά μετοχαί αἱ ὁποῖαι τίθενται ὡς προσδιορισμοὶ ἐπιρρηματικοὶ διὰ νὰ φανερώσουν χρόνον, αἰτίαν, ὑπόθεσιν, τρόπον καὶ ἐναντίωσιν, λέγονται **χρονικά, αἰτιολογικά, ὑποθετικά, τροπικά καὶ ἐναντιωματικά**.

Σχήματα λόγου

Γνωρίζομεν ὅτι ὁ λόγος εἶναι γραπτὸς καὶ προφορικός. Διὰ νὰ εἶναι ὁμοῦ ὀρθὰ καὶ λογικὰ τὰ ὁσαμίλοῦμεν καὶ γράφομεν, πρέπει νὰ εἶναι σύμφωνα μὲ τοὺς γραμματικούς καὶ συντακτικούς κανόνας.

Συχνὰ ὁμοῦ εἰς τὸ προφορικὸν καὶ γραπτὸν λόγον δὲν τηροῦνται ὅλα ὅσα διδάσκει ἡ γραμματικὴ καὶ τὸ συντακτικὸν σχετικῶς μὲ τὴν συντακτικὴν πλοκὴν τῶν λέξεων. Οὔτε αἱ λέξεις παίρνουν πάντοτε τὴν καθιερωμένην θέσιν μέσα εἰς τὴν πρότασιν, οὔτε αἱ προτάσεις μέσα εἰς τὴν περίοδον, ἀλλὰ ἀλλάζουν θέσιν εἰς τὴν σειρὰν τοῦ λόγου. Π.χ. ὁ Πέτρος ἐπῆρε τὸ βιβλίον - Ἐπῆρε ὁ Πέτρος τὸ βιβλίον. "Ὅταν τελειώσω τὰ γραπτὰ μου, θὰ ἔλθω νὰ παίξωμε. Θὰ ἔλθω νὰ παίξωμε, ὅταν θὰ τελειώσω τὰ γραπτὰ μου.

Ἐπίσης τὸ ποσὸν τῶν λέξεων ποὺ χρειάζονται διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὰ νοήματά μας ἄλλοτε εἶναι ὀλιγώτεροι καὶ ἄλλοτε περισσότεροι. Π.χ. Τὸν εἶδα μὲ τὰ μάτια μου (ἀντὶ τὸν εἶδα.) Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὠραία πόλις (ἀντὶ αἱ Ἀθῆναι εἶναι ὠραία πόλις).

Καὶ τέλος αἱ περισσότεραι λέξεις δὲν ἔχουν μίαν, ἀλλὰ πολλὰς καὶ διαφόρους σημασίας καὶ χρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν ἔκφρασιν ὄχι μιᾶς ἐννοίας μόνον ἀλλὰ περισσοτέρων ἐννοιῶν. Π.χ. Τὸ φαγητὸν εἶναι ἐπάνω στὴ φωτιά (κυριολεξία)— Ἐμεινε ὁ Διᾶκος στὴ φωτιά μὲ δεκαοχτῶ λεβέντες (στὴ μάχη).—

Αἱ διάφοροι αὐταὶ ἰδιορρυθμίαι τοῦ λόγου ποὺ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν ἔκτροπὴν τῆς καθιερωμένης συντάξεως ἀπὸ τὴν θέσιν τῶν λέξεων εἰς τὴν σειρὰν τοῦ λόγου καὶ τέλος ἀπὸ τὸ ποσὸν καὶ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων ποὺ παίρνουν διὰ τὴν ἔκφρασιν μιᾶς ἐννοίας λέγονται σχήματα λόγου. Τὰ σχήματα λόγου σχετικὰ μὲ τὴν διάφορον θέσιν καὶ τὸ ποσὸν τῶν λέξεων εἶναι πολλὰ.

1. Σχῆμα Ἀσύνθετον καὶ Πολυσύνθετον.

Π α ρ α δ ε ἰ γ μ α τ α :

α' Νηστικός καὶ γυμνὸς καὶ κουρασμένος ἐξεκינוῦσεν ὁ γέρος κάθε πρωτῆ.

β' Νηστικός, γυμνός, κουρασμένος ἐξεκινούσε ὁ γέρος κάθε πρωτῆ.

γ' Τὸ χιόνι τώρα ἔπαυσεν, ὁ οὐρανὸς ἀνοιξεν, ὁ καιρὸς μαλάκωσε.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν αἱ λέξεις συνδέονται ἢ μίᾳ μὲ τὴν ἄλλην μὲ ἀλλεπαλλήλους συνδέσμον.

Εἰς τὴν δευτέραν αἱ λέξεις παρατίθενται ἢ μίᾳ κατόπιν τῆς ἄλλης χωρὶς κανένα σύνδεσμον.

Καὶ εἰς τὸ τρίτον παράδειγμα αἱ προτάσεις παρατίθενται ἐπίσης ἄνευ συνδέσμων.

1. ὁ τρόπος αὐτὸς κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ λόγος ἐκφέρεται ἄνευ συνδέσμων λέγεται σχῆμα ἀσύνθετον. Ἀντιθέτως ὅταν ὁ λόγος ἐκ-

φέρεται διὰ πολλῶν συνδέσμων λέγεται σχῆμα πολυσύνδετον.

Εἰς τὸ ασύνδετον σχῆμα ἢ ἀντικατάστασις τῶν συνδέσμων γίνεται μὲ κόμμα, τελεία ἢ ἄνω τελεία· ὅποτε τὰ ἐπίθετα, τὰ ῥήματα, τὰ ἐπιρρήματα κλπ. συνδέονται πολὺ ἄρμονικὰ μεταξύ των.

Γυμνάσματα : Νὰ εὑρετε ποῖαι ἀπὸ τὰς παρακάτω προτάσεις ἀνήκουν εἰς τὸ ασύνδετον σχῆμα καὶ ποῖαι εἰς τὸ πολυσύνδετον.

‘Ὁ γεωργὸς σπέρνει, βωλοκοπᾷ, θερίζει, ἀλωνίζει, λυχνίζει. Ἔχει καὶ σπίτια καὶ χωράφια καὶ χρήματα καὶ μισθοὺς καὶ ἐπιδόματα. Τὸ παιδί ἔφαγε πολὺ καὶ ἐκοιμήθη. Ὁ γέρος ἐζοῦσε εἰς τὸ χωριό του, ἤσυχα, λιτά, χριστιανικά. Κλαῖνε τὰ μαῦρα τὰ βουνά, παρηγοριὰ δὲν ἔχουν. Δὲν κλαῖνε γιὰ τὸ ψῆλωμα, δὲν κλαῖνε γιὰ τὰ χιόνια, ἢ Κλεφτουριά τ’ ἀρνήθηκε κι’ οἱ Τούρκοι τὰ πατοῦνε.

2. Προσωποποιήσις

Παραδείγματα :

α’ Ἔκουσα τὴ φωνὴ τοῦ βιβλίου μου.

α’ Ἔλα λοιπόν, πάρεμε εἰς τὰ χέρια σου καὶ διαβασέμεν

β’ Τότε τὰ πουλιὰ χαιρέτησαν τὸν ἥλιο. «Καλημέρα κυρ-ἥλιο».

β’ Ἡ δόξα περπατᾷ μονάχη εἰς τῶν ψαρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχη.

Εἰς τὰς παραπάνω προτάσεις αἱ λέξεις βιβλίον, πουλιὰ καὶ δόξα παριστάνονται ὡς πρόσωπα τὰ ὅποια ἔχουν τὴν ιδιότητα νὰ αἰσθάνωνται, νὰ σκέπτονται καὶ νὰ πράττουν νὰ ἐνεργοῦν καὶ νὰ ὀμιλοῦν. Δηλ. προσωποποιούμεν τὰ ἄψυχα (τὰ βάζομε νὰ φέρονται καὶ νὰ ἐνεργοῦν ὡς πρόσωπα), διὰ νὰ δώσωμεν εἰς τὴν διήγησίν μας ζωνρότητα καὶ νὰ τὴν κάμωμε περισσότερο εὐχάριστον.

1. Ὁ τρόπος αὐτὸς κατὰ τὸν ὅποιον ἀποδίδομεν εἰς τὰ ἄψυχα ιδιότητα ποῦ ἔχουν μόνον τὰ ἐμψυχα λέγεται Προσωποποιήσις.

Γυμνάσματα : Νὰ εὑρετε καὶ νὰ ἐξηγήσετε τὰς παρακάτω προσωποποιήσεις.

Σὲ γνωρίζω (ἐλευθερία) ἀπὸ τὴ κόψη τοῦ σπαθιοῦ... καὶ ἀπὸ τὴν ὄψιν ποῦ μετράει τὴ γῆ.

Ποτάμι ταξιδιάρικο, ποτάμι ἀγαπημένο - μυριολογῶντας - ποῦ μοῦ πᾶς νὰ βυθισθῆς κατημένο;

Ψάλλει ζερβὰ ὁ βασιλιάς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης - Κι’ ἀπ’ τὴν πολλὴ τὴ ψαλμωδιὰ ἐσειόνταν οἱ κολῶνες — Ἡ Δέσποινα ταραχθῆκε καὶ τίποτα δὲν ἐγελούσε. - Ὡς ποῦ μιὰ μέρα... νάτην. Ἦρθε ἡ πεῖνα καὶ χύμηξε σὰν θεριό.

3. Περιφρασις

Παραδείγματα :

Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὡραία πόλις.

Ὁ Ἀντίπαλος τοῦ Ἀριστείδου ἀπέθανεν εἰς τὴν ἔξορίαν.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν ἀντὶ νὰ εἰπωμεν μὲ μίαν λέξιν αἱ Ἀθηναῖοι εἶναι ὡραία πόλις, ἐκφράζομεν τὴν ἔννοιαν τῶν Ἀθηναίων μὲ περισσοτέρας λέξεις (Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος).

Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν ἀντὶ νὰ εἰπωμεν μὲ μίαν λέξιν ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπέθανεν εἰς τὴν ἔξορίαν, ἐκφράζομεν τὴν ἔννοιαν ταύτην μὲ περισσοτέρας λέξεις (ἀντίπαλος τοῦ Ἀριστείδου).

1. Ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκφράζομεν μίαν ἀπλῆν ἔννοιαν διὰ περισσοτέρων λέξεων λέγεται **Περίφρασις**.

Γυμνάσματα: Νὰ εὑρετε εἰς τὰς παρακάτω προτάσεις τὴν λέξιν ποῦ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν περίφρασιν (εἰ τὸ νόημά τους).

Ὁ Γέρος τοῦ Μοριᾶ. Ὁ Νομοθέτης τῆς Σπάρτης. Ὁ ἥρωας τῶν Θερμοπυλῶν. Ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς Τροίας. Ὁ Πρόδρομος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων ἀπέθανεν εἰς τὸν πόλεμον. Συλλογίζομαι πάντα ἐκείνην ποῦ μοῦ ἔδωσεν τὴν ζωὴν. Ἀπῆλθεν εἰς τὰς αἰωνίους μονάς.

Λεκτικοὶ τρόποι

Εἶπαμε παραπάνω ὅτι αἱ περισσότεροι λέξεις δὲν ἔχουν μόνον μίαν (χυρίαν σημασίαν), ἀλλὰ πολλὰς καὶ διαφόρους σημασίας. Ἐπομένως τὰς περισσοτέρας λέξεις τὰς χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ ἐκφράσωμεν ὅχι μίαν ἔννοιαν μόνον, ἀλλὰ καὶ περισσοτέρας ἐννοίας.

1. Ὁ τρόπος αὐτὸς κατὰ τὸν ὁποῖον μεταβάλλεται ἡ κυρία σημασία μιᾶς λέξεως εἰς ἄλλην ἢ ὁποία ἔχει σχέσιν μὲ τὴν πρώτην λέγεται **λεκτικὸς τρόπος**. Ἀπὸ τὴν ἀλλαγὴν τῆς σημασίας τῶν λέξεων ἔχομεν διάφορα σχήματα ἢ λεκτικούς τρόπους. Οἱ συνηθέστεροι λεκτικοὶ τρόποι εἶναι οἱ ἐξῆς:

1. Μεταφορά.

Παραδείγματα: Οἱ στῦλοι τοῦ παρθενῶνος εἶναι μαρμάρিনি.

Ὁ πατὴρ εἶναι στῦλος τῆς οἰκογενείας.

Εἰς τὴν πρώτην φράσιν ἡ λέξις «στῦλος» χρησιμοποιεῖται μὲ τὴν ἀρχικὴν, τὴν κυρίαν σημασίαν της. Ἐκφράζει δηλ. τὴν ἔννοιαν τῆς κολώνας.

Εἰς τὴν δευτέραν φράσιν ἡ λέξις «στῦλος» ἔχει διαφορετικὴν σημασίαν. Ἐδῶ ἐκφράζει ἄλλην ἔννοιαν ἢ ὁποία μεταφέρεται ἀπὸ τὴν πρώτην, τὴν ἀρχικὴν (τῆς κολώνας), εἰς μίαν ἄλλην εὐρυτέραν, τὴν ἔννοιαν τοῦ ἠθικοῦ στηρίγματος τῆς οἰκογενείας.

1. Ὄταν μία λέξις μεταφέρεται ἀπὸ μίαν ἔννοιαν εἰς τὴν ἄλλην καὶ ἀλλάζει μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν σημασίαν, λέγομεν ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἔχει μεταφορικὴν σημασίαν, καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς λέγεται **σχῆμα μεταφορᾶς ἢ ἀπλῶς μεταφορά**.—

Ἡ μεταφορὰ γίνεται ὅταν θέλωμεν νὰ χαρακτηρίσωμεν ἕνα πρῶτον ἢ ἕνα πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παρουσιάζει ὁμοιότητα μὲ ἄλλο πρῶτον ἢ πρᾶγμα καὶ ἔχει ὀνομασθῆ ἀπὸ πρὶν μὲ μίαν ὠρισμένην λέξιν. Π.χ. ἔκοψε τὰ φύλλα τῆς μουριᾶς. Ἔκοψε δύο φύλλα ἀπὸ τὸ τετράδιό του. Τί γράφουν σήμερα τὰ φύλλα;

Ἐπίσης ἔχομεν μεταφορὰς εἰς τὰ ρήματα. Π.χ. Τὸ πουλὶ ἐπέταξε ὑψηλά. Ὁ Νίκος ἐπέταξε ἀπὸ τῆ χαρὰ του. Τὸ νερὸ ἐπάγωσε ἀπὸ τὸ πολὺ χρῶ. Τὸ αἷμα ἐπάγωσεν εἰς τὰς φλέβας του. Τὰ μάτια του ἔσβησαν. Τὰ λουλούδια χαιρετοῦν τὸν ἥλιο. Ἐκλαιγαν τὰ πουλιὰ μέσα εἰς τὸ δάσος.

2. Συνεκδοχή.

Παραδείγματα :

α' Ἀγόρασα δέκα κεφάλια βόδια (ἀντὶ δέκα ὀλόκληρα βόδια).

β' Χαίρεται ὁ πεῦκος στὶς δροσιᾶς κι ὁ ἔλατος στὰ χιόνια. (ἀντὶ χαιρῶνται τὰ πεῦκα... καὶ τὰ ἔλατα....)

γ' Ἀπ' τῶν Ὀλύμπων τίς κορφές, ὡς τίς κορφές τῶν Αἰμῶν (ἀντὶ ἀπ' τοῦ Ὀλύμπου... ὡς τίς κορυφές τοῦ Αἴμου).

δ' Ἀγόρασα πολλὰ χαλκώματα (ἀντὶ πολλὰ χάλκινα σκευή).

ε' Ἐφευγαν οἱ τοῦρκοι σὰν λαγοὶ τὸ Παργινὸ τουφέκι (ἀντὶ τοὺς παργινοὺς πολεμιστὰς).

Εἰς τὴν πρώτην φράσιν χρησιμοποιοῦμεν τὸ μέρος (δέκα κεφάλια) ἀντὶ τοῦ ὅλου (δέκα βόδια).

Εἰς τὴν δευτέραν φράσιν χρησιμοποιοῦμεν τὸ ἓν (ὁ πεῦκος καὶ ὁ ἔλατος) ἀντὶ τῶν πολλῶν (τὰ πεῦκα καὶ τὰ ἔλατα).

Εἰς τὴν τρίτην φράσιν χρησιμοποιοῦμεν τὰ πολλὰ (τῶν Ὀλύμπων) ἀντὶ τοῦ ἑνός (τοῦ Ὀλύμπου).

Εἰς τὴν τετάρτην φράσιν χρησιμοποιοῦμεν τὴν ὕλην (τὰ χαλκώματα) ἀντὶ τοῦ ὄργάνου τὸ ὁποῖον εἶναι κατασκευασμένον ἀπὸ τὴν ὕλην αὐτὴν (τὰ χάλκινα σκευή).

Εἰς τὴν πέμπτην φράσιν χρησιμοποιοῦμεν τὸ ὄργανον μιᾶς ἐνεργείας (τὸ τουφέκι) ἀντὶ τῶν προσώπων (τοὺς Παργινοὺς πολεμιστὰς) οἱ ὁποῖοι χειρίζονται τὸ ὄργανον (τὸ τουφέκι).

1. Ὁ λεκτικὸς αὐτὸς τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὸν λόγον: α) Τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου. β) τὸ ἓν ἀντὶ τῶν πολλῶν γ) τὰ πολλὰ ἀντὶ τοῦ ἑνός δ) τὴν ὕλην ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ἐκείνου ποὺ εἶναι κατασκευασμένον ἀπὸ τὴν ὕλην αὐτὴν καὶ ε) τὸ ὄργανον μιᾶς ἐνεργείας ἀντὶ τοῦ προσώπου τὸ ὁποῖον χειρίζεται τὸ ὄργανον αὐτό, λέγεται *συνεκδοχή*.

Γύμνασμα : Νὰ εὑρετε τὶ εἶδος συνεκδοχῆς χρησιμοποιοῦμεν εἰς τὰς κάτωθι προτάσεις.

Χαίρεται ὁ Τοῦρκος στ' ἄλογο καὶ ὁ Φράγκος στὸ καράβι.

Ἔνας παππᾶς μοῦ τ' ἄκαψε τὰ ἔρμα τὰ παλάτια.

Μᾶς ἄρχισαν οἱ ζέστες. Πουλὶ πῶς πάει ὁ πόλεμος τὸ κλέφτικο τουφέκι;

3. Ἀλληγορία.

Παραδείγματα :

α' «Σὺν τῆς εἶπε ἔτσι, ἄναψε ὁ γυαλὸς καὶ κήκων τὰ ψάρια».

β' «Καθαρὸς οὐρανὸς ἀστραπὲς δὲν φοβᾶται».

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν δὲν ἐννοοῦμεν ὅτι ἄναψε ὁ γυαλὸς καὶ κήκων τὰ ψάρια, παρά, ὅτι ἄναψε ἀπὸ τὸ θυμὸς τῆς. Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν ἐννοοῦμεν, ὅτι ὅποιος ἔχει τὴν συνείδησιν τοῦ ἐν τάξει δὲν φοβᾶται κανέναν.

1. Τὸ εἶδος αὐτὸ τοῦ λόγου κατὰ τὸν ὅποιον ἄλλα λέγομεν καὶ ἄλλα ἐννοοῦμεν, λέγεται ἀλληγορία.

Ἡ ἀλληγορία ἐκφράζει μίαν σημαντικὴν ἀλήθειαν. Ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ἐκφράζεται μὲ ἄλλο νόημα ἀπὸ ἐκεῖνο πού φανερώνουν αἱ λέξεις.

Ἀλληγορικὴν ἐννοίαν ἔχουν οἱ μῦθοι, αἱ παραβολαί, αἱ παροιμίαι, αἱ διηγήσεις κ.λ.π.

Γύμνασμα : Νὰ εὑρετε τὴν ἀλληγορικὴν ἐννοίαν (τὸ διαφορετικὸν νόημα) πού ἐκφράζουν αἱ παρακάτω φράσεις.

Ἄνθρωπος βιάζεται σκοντάφτει. Πές μου μὲ ποιὸν κάθεσαι νὰ σοῦ εἰπῶ ποιὸς εἶσαι. Γυρεῦει μὲ τὸ βελόνι νὰ ἀνοίξῃ πηγάδι. Ἄναβε τὸ λυχνάρι σου προτοῦ νὰ σ' εὔρη ἡ νύκτα.

4. Εἰρωνεία.

Παραδείγματα :

Τώρα τὰ διόρθωσες μὴ χαρὰ (=τὰ κατέστρεψες τελείως).

Τὶ ἐξυπνος πού εἶσαι! (ἀντὶ τί κουτὸς πού εἶσαι!)

1. Ὁ τρόπος αὐτὸς κατὰ τὸν ὅποιον χρησιμοποιοῦμεν μὲ προσποίησην λέξεις ἢ φράσεις διὰ νὰ ἐκφράσωμεν ἐννοίαν ἀντίθετον τῆς ἀληθινῆς λέγεται Εἰρωνεία.

5. Εὐφημισμός.

Παραδείγματα :

Ἄγώρασα γλυκάδι (ἀντὶ ξύδι).

Ἐβγάλε τὸ καλὸ σπυρὶ (ἀντὶ τὸ κακὸ σπυρὶ, τὸν ἄνθρακα).

Ἐξείως Πόντος, (Μαύρη Θάλασσα).

1. Ὄταν ἀπὸ φόβου ἢ πρόληψι μεταχειρίζομεθα λέξεις ἢ φράσεις αἱ ὁποῖαι ἔχουν εὐχάριστον σημασίαν ἀντὶ ἄλλων πού ἔχουν δυσάρεστον σημασίαν τὸν τρόπον αὐτὸν τὸν ὀνομάζομεν Εὐφημισμὸν.

6. Μετωνυμία.

Παραδείγματα :

α' Διαβάζω τὸν Παλαμᾶ (ἀντὶ τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμᾶ).

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συμπληρωματικοὶ κανόνες τονισμού

Ὁ τονισμὸς τῶν λέξεων στηρίζεται, ὅπως γνωρίζομεν, ἐπὶ τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ τονισμού.

Ἡ ἐφαρμογὴ ὅμως τῶν κανόνων τοῦ τονισμού εἰς τὰς λέξεις τῶν ὁποίων αἱ συλλαβαὶ ἔχουν τὰ δίχρονα, **α, ι, υ** εἶναι δύσκολος, διότι πρέπει νὰ γνωρίζωμεν πότε τὰ δίχρονα εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι μακρὰ ἢ βραχέα καὶ πότε εἰς τὴν παραλήγουσαν.

Α'. Πότε τὸ α εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι βραχὺ

Τὸ **α** εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι **βραχὺ** :

α) Εἰς τὰ θηλυκὰ εἰς **α** τῆς πρώτης κλίσεως τὰ ὅποια ἔχουν πρὸ τοῦ **α** σύμφωνον· π.χ. ἡ μούσα, ἡ γλώσσα.

β) Εἰς τὰ θηλυκὰ εἰς **-ρα** τὰ ἔχοντα δίφθογγον πρὸ τοῦ **ρ**, πλὴν τῆς **-αυ**· π.χ. σφαῖρα, μοῖρα.

γ) Εἰς τὰ θηλυκὰ **μαῖα**, **γραῖα**, **μουῖα**.

δ) Εἰς τὰ παροξύτονα θηλυκὰ· π.χ. ἡ πλήμμυρα, ἡ γέφυρα.

ε) Τὸ **α** ὡς κατάληξις εἰς τὰ οὐδέτερα τῆς β' κλίσεως· π.χ. τὰ δῶρα.

τὰ μήλα.

ς) Τὸ **α** καὶ **ας** ὡς κατάληξις τῶν ὀνομάτων τῆς γ' κλίσεως· π.χ. τὸ θαῦμα, τὸν ἰδρωτα, τοὺς σωτήρας.

ζ) Τὰ θηλυκὰ τῶν ἐπιθέτων τῶν ὁποίων τὸ ἀρσενικὸν εἶναι τριτόκλιτον· π.χ. ὁ ταχύς, ἡ ταχεῖα.

η) Τὸ **α** εἰς τὰ ἀριθμητικά, τὰ ῥήματα (ἐκτὸς τῶν συνηρημένων) καὶ τ' ἄλλα ἄκλιτα μέρη τοῦ λόγου· π.χ. ἔξηντα, φθον, εἶδαν, τὸ παιδεῦσαν.

Β'. Πότε τὸ α εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι μακρόν

Τὸ **α** εἰς τὴν λήγουσαν εἶναι μακρόν :

α) Εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τῶν θηλυκῶν τῆς

α' κλίσεως τῶν ἐχόντων πρὸ τοῦ α φωνῆεν ἢ ρ. (Τὸ καθαρὸν). Π.χ. ἡ χώρα—τὴν χώραν, ἡ σημαία—τὴν σημαίαν.

β) Τὸ **ας** τῆς α' κλίσεως π.χ. τοὺς στρατιώτας, τῆς σφαίρας.

γ) Ἡ κατάληξις **ας** τῆς ὀνομαστικῆς τῆς γ' κλίσεως ἢ ὁποῖα προέρχεται ἐξ ἀναπληρωματικῆς ἐκτάσεως π.χ. ὁ λύσας (λύσαντ-ς), ἡ δάμας.

δ) Αἱ καταλήξεις **α** καὶ **ας** εἰς τὰ περισπώμενα ῥήματα εἰς **αω=ω**, διότι προέρχονται ἀπὸ συναίρεσιν π.χ. ἡρώτα-ες=ἡρώτας, ἡρώτα-ε=ἡρώτα, ἐπήδα, ἐνίκη, ἡγάπα.

ε) Τὸ α τῶν θηλυκῶν συνηρημένων ὀνομάτων τῆς α' κλίσεως π.χ. Ἀθηνᾶ, Ναυσικᾶ, ἀμυγδαλῆ-ἀμυγδαλᾶς, συκῆ-συκᾶς, ἄλωπεκῆ -ἄλωπεκᾶς.

ς) Τὸ α τῶν θηλυκῶν συνηρημένων ἐπιθέτων τῆς β' κλίσεως **ο-ος** =**ους** π.χ. ἡ ἀργυρᾶ, ἡ χρυσῆ-τὰς χρυσᾶς.

ζ) Τὰ α τῶν θηλυκῶν τῶν δευτεροκλίτων ἐπιθέτων π.χ. δίκαιος δικαία.

Γ'. Τὰ δίχρονα ι καὶ υ

Τὰ δίχρονα **ι** καὶ **υ** γενικῶς εἰς τὴν λήγουσαν τῶν λέξεων εἶναι βραχέα, ἐὰν δὲν προέρχονται ἐκ συναίρεσεως π.χ. ὁ πῆχυς, τῷ ἀγωνί, ἐρωτῶσι.

Δ'. Πότε τὸ δίχρονον (α, ι, υ,) τῆς παραληγοῦσης εἶναι μακρὸν

Τὸ δίχρονον (α, ι, υ,) εἶναι μακρὸν:

α) Εἰς τὰ **-ατης -υτης -ιτης** ὀνόματα τῆς α' κλίσεως, ὅταν προέρχονται ἐξ ὀνομάτων π.χ. (Σπάρτη)-Σπαρτιᾶται, (πόλις)πολιῖται, (τέχνη) -τεχνῖται.

β) Εἰς ὠρισμένα ὀνόματα τῆς α' κλίσεως π.χ. ἡ μᾶζα-αἱ μᾶζαι, ἡ νίκη, αἱ νικαί, ἡ λύπη-αἱ λύπαι, ἡ ὕλη-αἱ ὕλαι ἡ ζύμη-αἱ ζύμαι, ἡ αἰσχύνη-αἱ αἰσχύναι, ἡ ἀξίνη-αἱ ἀξίνας, ἡ κνίσα, ἡ τρῦπα.

γ) Εἰς τὰ εἰς **-ινος** ἔθνικα καὶ κύρια ὀνόματα π.χ. Κωνσταντῖνος, Ταραντῖνος, Βυζαντῖνος.

δ) Εἰς ὠρισμένα τῆς β' κλίσεως π.χ. ὁ γρίφος, (σάκκος) δικτύων ὁ γρίφος, ὁ ἄθλος, ὁ Χῖος, ὁ τυφος, ὁ Φριξος, ὁ μῦθος, ὁ πῖλος, ὁ πρίνος, ὁ σῖτος, ὁ στῦλος, τὸ σῦκον, τὸ φύλλον, ἡ Σῦρος, ἡ Σκυρος, τὸ πῦον.

ε) Εἰς μερικὰ θηλυκὰ τῆς γ' κλίσεως λήγοντα εἰς **-αξ** π.χ. ἡ κλιμαξ καθὼς καὶ ὁ βλάξ-τὸν βλαῖα, ὁ γῦψ-τὸν γῦπα.

ς) Εἰς τὰ λήγοντα εἰς **-αν -ανος** π.χ. ὁ παιᾶν-τοῦ παιᾶνος, ὁ τιτάν-ἄνος, ὁ Ἀκαρνάν-τοῦ Ἀκαρνᾶνος.

ζ) Εἰς μερικὰ ἐκ τῶν ληγόντων εἰς **-ις -ιδος**. Ταῦτα εἶναι: τὸ ἀφίς
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ το Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

-ιδος, βαλβίς-ιδος, βλεφαρίς-ιδος, κηλίσ-ιδος, κημίς-ιδος, νησίς-ιδος, κρηπίς-ιδος, ραφανίς-ιδος, σφραγίς-ιδος, ψηφίς-ιδος.

η) Είς τὰ λήγοντα εἰς **-μα** τὰ ὅποια παράγονται ἐκ ρημάτων π.χ. τὸ δρᾶμα, τὸ κρῖμα, τὸ κῦμα, τὸ κλῖμα, τὸ πράγμα, τὸ χρίσμα, τὸ τρέμμα.

θ) Εἰς ὀλίγα ἐκ τῶν οὐδετέρων εἰς **-ος** γεν. -ους π.χ. τὸ κῦρος, τὸ μῖσος, τὸ ρῖγος, τὸ σφρῖγος, τὸ ξίφος.

ι) Εἰς ὠρισμένα ἐκ τῶν εἰς **-ις** γεν. **-εως** π.χ. ἡ πράξις, ἡ θλίψις, ἡ ψῦξις, ἡ ρῖψις, ἡ στῦψις, ἡ μῆξις.

Ἐκ τῶν ρημάτων ἔχουν τὸ δίχρονον **(α, ι, υ)** τῆς παραληγούσης **μακρόν** τὰ ἐξῆς :

α) Ἐκ τῶν ρημάτων εἰς **-ττ**, τὸ πράττω, κηρύττω, καὶ φρίττω π.χ. πράττε, τὸ πράξαν, φρίττε, τὸ φρίξον.

β) Ἐκ τῶν ρημάτων εἰς **-πτ** τὸ ρίπτω, πίπτω καὶ κύπτω π.χ. πῖπτε-τὸ πῖπτον, ρῖπτε-τὸ ρῖψαν, κύπτε.

γ) Ἐκ τῶν λοιπῶν ἀφωνολήκτων ἔχουσι τὸ δίχρονον **μακρόν** τὸ θλίβω, πνίγω, τρίβω, φρίγω, ψύχω π.χ. τρίβε, φρίξαν, ψύξε τὸ θλίβον.

δ) Ἐκ τῶν φωνηεντολήκτων εἰς **-ιω** καὶ **-υω** ὅλα σχεδὸν ἔχουν τὸ δίχρονον **μακρόν**. Π.χ. τὸ δακρῦον, τὸ ἰσχυῖον, τὸ λῦον, τὸ ξῦον, χρίε. Ἐξ αὐτῶν τὸ λῦω, φύω, καὶ δύω, εἰς τὰ εἰς **-σις** παράγωγά των ἔχουν τὸ δίχρονον **βραχύ**. Π.χ. λύσις, δύσις, φύσις.

ε) Ἐκ τῶν ρημάτων εἰς **-υνω**, ὅσα γίνονται ἐκ τῶν εἰς **-υς** ἐπιθέτων π.χ. βραδύνω-τὸ βραδῦνον, τὸ παχύνον, τὸ ὀξύνον, τὸ ταχύνον καὶ ὅσα γίνονται κατ' ἀναλογίαν τούτων. Π.χ. τὸ λαμπρύνον, τὸ πρᾶυνον, τὸ φαιδρύνον.

ς) Τὰ ρήματα **κλίνω**, **κρίνω**, **πλύνω** καὶ **τίνω** ἔχουν τὸ δίχρονον **μακρόν** μόνον εἰς τὸν ἀόριστον καὶ εἰς τὰ εἰς **-μα** παράγωγά των, πανταχοῦ ἄλλοῦ **βραχύ** π.χ. κλίνε-κλίσις ἀλλὰ τὸ κλῖναν, κρίνε-κρίσις ἀλλὰ τὸ κρῖμα. πλύνε-πλῦσις ἀλλὰ τὸ πλῦναν-πλῦμα, τίνε-τίσις ἀλλὰ τὸ τῖναν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΦΟΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

Λόγος=Πρότασις=Λέξεις	5	Γενικοί κανόνες τονισμού	14
Συλλαβαί=Φθόγγοι	5	Ἄτονοι λέξεις	15
Διάρσεις γραμμάτων	6	Ἐγκλιτικαὶ λέξεις	16
Δίφθογγοι	7	Σημεῖα στίξεως	17
Συλλαβαί	8	Ἐκθλιψίς	19
Συλλαβισμός	9	Ἐφαίρεισις	21
Χρόνος τῶν συλλαβῶν	10	Κραῖσις	21
Πνεύματα	11	Συναίρεισις	21
Τόνοι	12	Εὐφωνικά σύμφωνα	22

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

Τὰ μέρη τοῦ λόγου	23	Βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων	85
Α' ΤΑ ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ		Ἄριθμητικά	90
ΛΟΓΟΥ		ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ	94

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ—ΑΡΘΡΑ

Διάρσεις τῶν οὐσιαστικῶν	24
Παρεπόμενα τῶν οὐσιαστικῶν	25
Κλίσις τῶν οὐσιαστικῶν	
Πρώτη κλίσις	25
Δευτέρα κλίσις	38
Τρίτη κλίσις	43
Ἄνωμαλα ὀνόματα	65

ΕΠΙΘΕΤΑ

Ἐπίθετα τῆς Β' κλίσεως	68
Ἐπίθετα τῆς Γ' κλίσεως	72
Ἄνωμαλα ἐπίθετα	79
Κλίσις μετοχῶν	81

ΡΗΜΑΤΑ

Παρεπόμενα τοῦ ρήματος	107
Ὀνομαστικοὶ τύποι	109
Αὔξεισις—Ἀναδιπλασιασμός	112
Κλίσις τῶν βοηθητικῶν	116
Κλίσις τῶν βαρυτόνων	117
Κλίσις τῶν συνηρημένων	131

Β' ΤΑ ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ
ΛΟΓΟΥ

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	140
ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ	141
ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ	142
ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ	143

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

Παραγωγή λέξεων	146	Σύνθεσις λέξεων	152
---------------------------	-----	---------------------------	-----

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Ἄπλη πρότασις	155	Περίοδοι	160
Σύνθετος πρότασις	157	Σύνδεσις τῶν προτάσεων	161
Ἐπηρεξημένη πρότασις		Ἀνάλυσις μετοχῶν	165
Προσδιορισμοὶ	158	Σχήματα λόγου	166

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ

0020560736

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

Ειμῶται Dεχ. 12